BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIII
G
47
NAPOLI

XIII
G
47

VITTORIO EMANUELE III" - BIBLIOTECA NAZIONALE

Patauij Typis Seminarij

ROMANORUM
PONTIFICUM
BREVIS NOTITIA

Ritus Ecclesiasticos a singulis institutos
præcipue declarans.

ACCEDIT

ONOMASTICON

Vocum obscuriorum, quæ in Missali, Breviario, Martyrologio Romano, & hac Notitia continentur.

AUCTORE

GULIELMO BURIO

Bruxellensi, Eccles. Metrop. Mechlin.
Canonico Zellariensi.

PATAVII, MDCCXLI.
Typographia Seminarii.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum Permissu, & Privilegio.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE NAPOLI

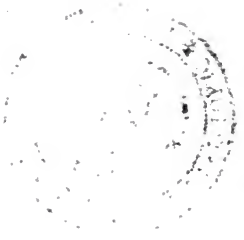

Illuſtriſs. ac Reverendiſs. D.

AUGUSTINO

EPISCOPO SPIGACENSI

PRÆLATO DOMESTICO,
& ASSISTENTI

Hieronymus de Blanchis
F.

QUI *a Te profectus, Te auctore atque impulſore lucem primum in his regionibus videt, ad Te redire geſtit, Vir Illuſtriſſi-*

me ac Reverendiſſime, Tibique inſcribi jure quodam ſuo poſtulat Libellus iſte; in quo omnium Romanorum Pontificum Series, geſta præcipua, & quæ ad Eccleſiaſticos ritus pertinent, brevi narratione comprehenſa continentur. Neque hac una de cauſſa ad te adfectat iter; verum, quod cum Dignitate, tum virtute, & Catholicæ fidei dilatandæ ſtudio ad probatiſſimos quoſque ex iſtis accedas multo maxime. Tuis enim laboribus plane Apoſtolicis effeciſti, ut Romanæ Sedis & Religionis ſplendor ibi quoque affulgeret, ubi denſiſſimæ cujuſdam noctis tenebræ a multis retro annis ſe ſe offuderant. Siquidem Regibus, ac Principibus ſummis apprime ca-

rus,

rus , cum apud eos Religionis rationes & negotia procurares , id egiſti conſilio , prudentia , auctoritate , ut ipſa in Sede , ut ita dicam , Lutheranæ Sectæ Templum magnificentiſſimum exſtrueretur , quod Sacris Myſteriis Romano ritu publice peragendis a Te dedicatum inſerviret . Quod Tu ipſe ſæpenumero feciſti tanta cum celebritate & admiratione omnium , ut Catholica in Civitate verſari videreris . Fruere iſto tam præclaro excellentis virtutis Tuæ fructu , (quæ utinam altiore loco poſita aliquando conſpiciatur) & publicam hanc meæ in Te voluntatis & obſervantiæ ſignificationem æqui bonique conſule .

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

PRolixam Romanorum Pontificum Hiſtoriam non exhibeo, Benevole Lector, ſed brevem tantummodo ſingulorum Notitiam; quid potiſſimum in Eccleſia ab illis inſtitutum, quid actum præcipue fuerit, unde ſacrorum Rituum antiquitas colligi facile poterit. Ducentos & quinquagintaſeptem uſque ad præſentem Pontificem Optimum Maximum Benedictum XIV. numero. Non ignoro propter Joannes, Felices, Stephanos, Bonifacios, Benedictos, Martinos, & Silveſtros, de quibus quot fuerint controvertitur, in ſupputatione aliquod eſſe diſcrimen. Notitia tamen hæc, & præſertim Elenchi Sectio vigeſima

ſima quinta, controverſiam hanc, ſi plane non dirimit, breviter ſaltem declarat. De Notæ non ita bonæ Pontificibus quid dicam? ſcio quacumque ratione operienda eſſe a filiis verenda Patrum. Sed quid tum poſtea? ſi Hiſtoriæ Pontificiæ Scriptores etiam Orthodoxi, quæ ego pro inſtituto paucis expono, ea pluribus paſſim narrant? Nam nihil de Heterodoxis dico, qui nullos fere præter trium priorum ſæculorum Pontifices uſque ad Silveſtrum pro legitimis agnoſcunt. Verum gratiæ Deo habendæ, quod in tanto hactenus Pontificum numero pauci admodum moribus non omni ex parte incorruptis extiterint, cum vel inter duodecim a Chriſto electos Apoſtolos, & inter ſeptem cooptatos ab Apoſtolis Diaconos ſua peſtis fuerit. Quare inter tot a Deo per

homines creatos Pontifices decem aut duodecim non omnino probatæ virtutis inveniri, non eſt magnopere admirandum. Laborant & ipſi vitio infirmitatis ingenitæ, ac peccatis ut ceteri hominum obnoxii ſunt. Pontifices Summi, & Sanctiſſimi dicti, non propter mores ſemper ſanctos, ſed propter Eccleſiam ipſam, cui præſident, Sanctam, & munus, quod in ea exercent, ſanctiſſimum. Licet vero Deus Sedem Apoſtolicam ita ſemper conſervaverit, ut ab Arianis, Donatiſtis, Pelagianis, & ſimilibus monſtris occupata numquam fuerit; Deo tamen non placuit, Domnos Apoſtolicos omnes vitiis omnibus eximere: ut intelligamus Religionem Chriſtianam non in hominum perfectione, ſed in Dei verbo, & Eccleſiæ Fide fundatam fuiſſe. Animadverten-

tendum propterea eſt, tempore prope medio inter hoc noſtrum & Chriſtianitatis primordium, circa Sæculum nempe Nonum, eos ferme extitiſſe, qui a priorum pietate Pontificum, non a doctrina ſana deſcivere; Deum tamen Eccleſiam ſuam nunquam deſeruiſſe, Principibus Chriſtianis ſanctitate conſpicuis (uti recte advertit Baronius) eam vel tum maxime fulciendo; ita ut quod in uno defuit, in alio Providentia Divina ſuppleverit. Et hæc quidem de Notæ non ita bonæ Pontificibus. De humili autem loco natis, ac de juvenibus ad Pontificiam Dignitatem evectis; uti de paucis minus literatis, ac illegitimo toro procreatis, omnia pro ſingulorum notitia paucis indicantur. Ordinis Auguſtiniani, & Benedictini Pontifices exacte cognoſcere non potui; quia inter ipſos

adhuc controvertitur ex utro Ordine qui fuerint: ſed numerum, quem ipſi fere tenent, appoſui, eoſque, de quibus eſt controverſia, utriſque aſcripſi: quod nimirum aliqui ex uno in alterum Ordinem ſubinde tranſierint. De poſteriorum Ordinum Regularium Pontificibus, ex illorum Annalibus clariora haberi poſſunt. Pſeudopontifices & Schiſmaticos libere omnes profero; qui, quod Chriſti Tunicam, id eſt Eccleſiam, diſtraxerint ac fœdaverint, non tam notitia quam nota mala digni ſunt. Prophetiam de Summis Pontificibus ab anno Chriſti 1143. ad finem uſque mundi futuris, ſancti Malachiæ, non veteris Teſtamenti Prophetæ, ſed Ordinis Ciſtercienſis, & Armacani in Hibernia Archiepiſcopi, huic Notitiæ non inſero. Nam prædictionibus iſtis nulla habenda fides eſt, tum quod etiam

iam ad Pſeudopontifices detorqueri ſoleant, tum quod ea, quæ ad legitimos Romanæ Eccleſiæ Antiſtites pertinent, vaticinia tam longe petenda ſint, ut non niſi inepte & per vim illis poſſint accommodari. Quis vero tam excors eſt, qui non videat, hariolationem iſtam penitus labefactari ac funditus everti teſtimonio illo, atque adeo oraculo Chriſti Domini apud S. Marcum 13. 32. apertiſſime aſſerentis, *De die autem illo*, hoc eſt mundi fine, & extremo judicii die, *nemo ſcit?* Etenim poſt accommodatam Pontifici, qui nunc in Petri Cathedra ſedet, prænotionem, quæ ad ipſum ſpectat, eſt autem *Animal rurale*, adhuc reſtarent 19. futuri Pontifices, quorum ultimo regnante prædicitur fore, ut *Civitas ſepticollis diruatur, & Judex tremendus judicet populum ſuum*. Itaque cum expe-

perientia conſtet, nullum adhuc ex tot legitimis Pontificibus, qui Romanam Eccleſiam adminiſtrarunt, ad annos Petri perveniſſe, fidenter aſſerere licet, nec ullum ex paucis illis, qui reliqui ſunt, per totidem annos eſſe regnaturum. Ex quo fit, ut ſi non certa & explorata ratione, ſaltem probabili admodum, nec a ſcopo multum aberrante conjectura ſummus ille dies præcognoſci poſſit, quo Chriſtus Dominus de univerſo hominum genere eſt judicaturus. Habeant ſibi per me licet hæc omnia, & id genus alia, qui fabulis & inanibus rebus delectantur; ego quidem certe tamquam commentitia, Sanctoque Malachiæ ſuppoſita procul amandanda cenſeo. Poſtea legitimos omnes huc uſque Pontifices verſibus Technicis 157. concludo: quod & Nicolaus quidam Miniacutius Cano-

nonicus Regularis Lateranenſis uſque ad Alexandrum III. Pontificem 177. abhinc annis quingentis conatus fuit; unde verſus pauculos accepiſſe me non inficior: ſed conferantur ipſius cum hiſce, & differentia apparebit. Nam præterquam quod omnes, quantum nomina propria permittunt, ſuis metris conſtant, & paſſim Leonini ſive Rhythmici ſunt; uniuſcujuſque Pontificis non tantum nomen, ſed etiam numerus nominis verſibus his intexitur, ſuperaddito ſingulis ordine ſucceſſionis, & ad latus anno Chriſti, unde facili negotio quo ſæculo, & quotus quiſque ſederit, colligi poterit. Præterea ſingulorum nationem, ac tempus ſeſſionis, non exactum illud ſemper menſium & dierum (nam de eo inter Scriptores non convenit) ſed annorum quos propius attigerunt aſcripſi, ut cum trigin-

ginta Elenchi ſectionibus omnia melius conveniant; quarum titulos hic breviter ſubjicio. Prima Sectione referuntur *Pontifices ab Eccleſia pro Sanctis habiti*. 2. *Decem primæ Eccleſiæ perſecutiones quos Pontifices ſuſtulerint*. 3. *Viginti Concilia Generalia ſub quibus Pontificibus habita*. 4. *Ex Religioſis Ordinibus ad ſummum Pontificatum aſſumpti*. 5. *Qui & quot variarum Nationum Pontifices*. 6. *Optimæ præ reliquis notæ*. 7. *Inviti & renitentes electi*. 8. *Qui Conſanguineos non reſpexerunt*. 9. *Nobiliori proſapia orti*. 10. *Tenui parentela nati*. 11. *Notæ non ita bonæ*. 12. *Minus literati*. 13. *Juvenes ad Pontificatum aſſumpti*. 14. *Pontifices aliquot dierum*. 15. *Aliquot menſium*. 16. *Eo Pontificatus anno mortui, quem nomine præferebant*. 17. *Papatus præ reliquis diuturnus*. 18. *Pontifices qui Imperatores coronarunt*. 19. *A quibus primum Sancti canoni-*

nonizati. 20. *Annum Jubilæum quinam hactenus celebrarint*. 21. *Avenione in Gallia residentes*. 22. *Pseudo-pontifices*. 23. *Diuturnæ Sedis Apostolicæ vacationes*. 24. *Pontifices non ex Cardinalibus electi*. 25. *Differentia in numero & nomine Pontificum*. 26. *Qui primum nomen mutarint*. 27. *Ante Papatum legitime uxorati*. 28. *Pontificum Nepotes ad Pontificatum assumpti*. 29. *Musici, Medici, Spurii, & Fratres sibi in Pontificatu succedentes*. 30. *Omnes hactenus Romani Pontifices* 157. *versibus Technicis descripti*. Tandem habes Onomasticum, quo voces Ecclesiasticæ obscuriores clare & dilucide explicantur. Non enim videbatur opusculum sufficiens, ut libro separato ederetur: emendatum forsan & auctum tempore crescet. Nonnulla hic, fateor, pluribus nota erunt, at non item hujusce eruditionis expertibus: neque eo consilio proferuntur, ut pas-

sim

sim obſerventur, & ab uſu quotidiano recedatur; (quot enim Eccleſiæ hodie utuntur ipſo Breviario juſſu Urbani Octavi, magno, & longo labore diligenter accurateque correcto?) ſed ut per Etymologiam res ipſæ clarius innoteſcant. Etenim expedit, ut unuſquiſque artis ſuæ vocabula non ignoret. Nam pudor eſt literatos interdum Laicos melius intelligere voces Ritus Eccleſiaſticos ſignificantes, quam ipſos Clericos, qui eas quotidie uſurpant. Pluribus te non moror, Benigne Lector, niſi ut animo benevolo, qualiacumque ſint, hæc accipias, & conſideres illud Apoſtoli effatum 1. ad Cor. 12. *Alii datur per Spiritum ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum*: quod poſtremum ſi mihi conceſſum fuerit, licet alia non acceperim, me voti compotem factum, exiſtimabo.

JESUS

JESUS CHRISTUS PONTIFEX OMNIUM QUI FUERUNT, SUNT, & ERUNT, MAXIMUS.

QUI EO, QUOD MANEAT IN ÆTERNUM, SEMPITERNUM HABET SACERDOTIUM; cum Ecclesiam suam constituere, & Vicariam summi sui Sacerdotii potestatem in unum aliquem, & eos omnes, qui legitima successione sequerentur, transferre vellet, Simonem Petrum præ reliquis suis Apostolis elegit, cui non sine mysterio Nomen novum indidit, dicens Joannis 1. *Tu es Simon filius Jonæ, tu vocaberis Cephas, quod* *ad Heb. 7.*

in-

interpretatur Petrus. Unde fortaſſe conſuetudo ortum trahit, longo tamen poſt tempore obſervari cœpta, ut ad ſummum Pontificatum evecti proprium nomen in aliud mutare ſoleant, ut ſimul cum nomine priſtinos mores exuiſſe cenſeantur. Fuit autem Pontificatus a Chriſto, antequam mortem pateretur, Petro hiſce verbis Matthæi 16. promiſſus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves Regni Cœlorum*: poſt Paſſionem tamen dumtaxat collatus; quod ut ait Divus Thomas in Matthæum, *Claves iſtæ nondum eſſent fabrefactæ, & Chriſti ſanguine intinctæ ac temperatæ, cum quo pariter virtus ac efficacia Sacramentorum, & Clavium poteſtas effluxit;* quam Chriſtus Petro conferre volens, eum ſingillatim hiſce verbis Joannis 21. ſemel, iterum,

ac tertio interrogat : *Simon Joannis diligis me plus his?* cumque reſpondiſſet toties Petrus: *Etiam Domine tu ſcis , quia amo te* : tum Chriſtus totidem vicibus ſubjunxit : *Paſce Agnos meos*. Ter hoc modo examinatus Petrus , juſſionem triplicem accepit , doctrinæ verbo , vitæ exemplo , ac ſubſidio temporali oves ſibi creditas procurandi. Inſuper trinam illam de dilectione Petri interrogationem ideo a Chriſto factam fuiſſe ait Sanctus Auguſtinus , ut *redderetur negationi trinæ triplex Confeſſio , ne minus amori lingua ſerviat quam timori , & plus vocis elicuiſſe videatur mors imminens , quam vita præſens ; eſſetque amoris officium paſcere Dominicum Gregem , ſi fuit timoris indicium negare Paſtorem*. Chriſtus itaque cum vixiſſet in terris annos triginta tres , & tres menſes , ac poſt Reſurrectionem

Tract. 123. in Joan. in med.

ſuam

ſuam per dies quadraginta vivum ſe Viris, Fœminis, Diſcipulis, Apoſtolis, ac pluſquam quingentis Fratribus exhibuiſſet; feria quinta, Jovis dicta, quarta decima Maji (cum ſimili ante ſex ſeptimanas die, Cœna Legali quoad eſum Agni Paſchalis celebrata, Corporis & Sanguinis ſui Sacramentum inſtituiſſet, ac duodecim ſuos Apoſtolos Sacerdotes conſecraſſet) præſentibus & intuentibus undecim, e vertice Montis Olivarum, ſex ab Hieroſolyma ſtadiis diſtante, in cœlum aſcendit, oculiſque omnium ſe ſubtraxit, relinquens Petrum ſuum in terris Vicarium, non ſucceſſorem; nam Chriſto ſuccedere nemo poteſt. Succeſſor enim tunc datur, quando alius ab officio amovetur, & deſinit Magiſtratum gerere, alio in ejus locum ſuffecto: Chriſtus autem manet Pontifex

Petrus Chriſti Vicarius, non Succeſſor.

fex in æternum. Neque e contrario ullus Romanus Pontifex Petri Vicarius, ſed Succeſſor dicendus. Ipſe enim munus Pontificium, non nomine Petri, ſed Chriſti miniſtrat, licet Petro ſuccedat: & auctoritatem, qua utitur, ac poteſtatem, quam habet ligandi atque ſolvendi, a Chriſto habet, non a Petro. Petrus ſiquidem ut a vita, ſic a Pontificatu diſceſſit. Qui Petro ſuccedit, Vicarius Chriſti eſt, qui vivit Pontifex in æternum. Igitur Romanos Pontifices, non Succeſſores, ſed Vicarios Chriſti, at Petri non Vicarios, ſed Succeſſores dicemus, niſi nominum, & rerum ſignificatione abuti volumus.

Romanus Pontifex Petri Succeſſor, non Vicarius.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di reviſione, e approvazione del *P. F. Paolo Tommaſo Manuelli Inquiſitore di Venezia* nel Libro intitolato: *Romanorum Pontificum brevis notitia &c. additis Vitis Clementis XII. & Benedicti XIV.* non v'eſſer cos' alcuna contra la Santa Fede Cattolica; e parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi: concediamo Licenza a *Gio: Manfrè Stampatore di Venezia*, che poſſa eſſere Stampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 17. Febbrajo 1740.

(Gio. Emo Proc. Rif.
(
(Pietro Grimani Cav. Proc. Rif.

Regiſtrato in Libro a carte 72.
Agoſtino Bianchi Segr.

1740. 18. Febbrajo.
Regiſtrato nel Magiſtrato Eccellentiſſimo contro la Beſtemmia.

Vettor Gradenigo Segr.

RO-

ROMANORUM PONTIFICUM

BREVIS NOTITIA.

SANCTUS PETRUS Anno Christi Vicariatum ab ipso Domino acceptum tenuit ab anno Christiano quarto & trigesimo usque ad septuagesimum; quod est spatium sex & triginta annorum: nimirum Hierosolymæ annis 5. Antiochiæ 7. Romæ 24. mensibus 5. diebus 10. Petrum instituisse tempus Adventus Christi per tres hebdomadas integras, & unam non integram annue observandum, affirmat G. Durand. in Rationali Divin. Offic. lib 6 cap. 2. Quadragesimam ab eodem institutam fuisse, ex Radulpho probat B. Gavantus in Rubricis de Quadrag. quod Pascha semper celebretur in die Solis, jam Dominica dicta, ex auctoritate D. Petri esse narrat C. Baronius ad annum Christi 58. n. 82. In Prima Missa ante omnes Apostolos festo Pentecostes ab ipso celebrata, post Consecrationem

34.

Adventus.

Quadragesima.

Pascha die Dominica.

dixit Orationem Dominicam, ſive *Pater noſter*; quod & Apoſtoli deinde uſurparunt: neque Miſſa, teſte Gregorio lib. 7. Epiſt. 63. aliis partibus primum conſtabat, quam Conſecratione, Oratione Dominica, & Communione; quæ Oratio, cæteris etiam omiſſis, uti in die Paraſceves, nunquam prætermittitur. Conſecrationis Euchariſticæ formæ a Chriſto editæ vocem illam *enim* a Petro inſertam fuiſſe ait S. Thomas 3. p. qu. 78. art. 2. ad 5. Fuit Petrus origine Syrus, natus Bethſaidæ Galilææ civitate; vico, habet Breviarium Romanum Feſto S. Andreæ. Simeon Metaphraſtes ait, Bethſaidam fuiſſe parvam & ignobilem Capharnaitani agri civitatem, ſitam ad littus magni lacus Geneſareth, ſive Maris Tiberiadis. Petri annos fere viginti-quinque, quibus Romæ rexit Eccleſiam, nemo Pontificum Romanorum hactenus vidit. Nomen Petrus eſt a Græco, ἡ Πέτρα, Latine Saxum, Syriace Cephas; quod, ut ait Evangelium, interpretatur Petrus, ſuper quam Petram Chriſtus ædificavit Eccleſiam ſuam.

Pater noſter in Miſſa.

Conſecrationis formæ vox enim.

2. LINUS, primus poſt Petrum (uti Breviarium Ro-

Romanum 23. Septemb.) gubernavit Ecclesiam: cujus tanta fides & sanctitas fuit, ut non solum dæmones ejiceret, sed etiam mortuos ad vitam revocaret. Sancivit ne qua mulier velato capite Ecclesiam introiret: scripsit res gestas B. Petri, & ea maxime quæ ab illo acta sunt contra Simonem Magum; item de Petri & Pauli Agone libros duos. Illum Princeps Apostolorum, dum universalis Ecclesiæ sollicitudine, ab Urbe in diversas Christiani Orbis Provincias evocaretur, ordinavit Coepiscopum, sive Coadjutorem suum una cum Cleto: & Linus quidem intra Urbem, Cletus autem extra, in suburbiis vicariam gerebant potestatem: & quamvis Petrus Clementem in Apostolica Cathedra successorem paulo ante mortem designasset, Clemens tamen modestia usus juri suo cessit, & Linus Pontifex Romanus electus fuit, ac dein Cletus. Clemens itaque fuit secundus Petri designatione, non Ecclesiæ nominatione, aut electione, quæ Lino, ac deinde Cleto tributa fuit; idque non sine Divino consilio, ne in posterorum exemplum transiret successores sibi in Pontificatu eligere, & liber-

Mulieres in Ecclesia velato capite.

Successores in Pontificatu non eligendi.

tas Ecclesiæ in constituendo Pastore isto modo adempta foret; vide paulo post in Clemente. In antiquis Vaticani Pontificum Imaginibus primus depictus est Linus Pallio amictus; unde eum Pallii Pontificalis institutorem multi tenent: fuit ipse Italus, Volaterris in Etruria natus, transegit in Pontificatu annum undecimum. Nomen Linus a Græco est το λίνον, linum; quod significat etiam filum cui affigitur hamus piscatorius, Flandrice *de leyn*, imo ipsum rete, quod ex lineis filis contextum est: idque non sine mysterio; nam Apostoli, eorumque successores Pontifices ac Sacerdotes Dei, sunt piscatores hominum.

Pallium Pontific.

3. CLETUS, secundus post Apostolum Petrum (uti Martyrologium Romanum 22. Aprilis) rexit Ecclesiam; ad eam regendam nomine & re Cletus, quod est vocatus; is ex præcepto Principis Apostolorum in Urbe viginti quinque Presbyteros ordinavit. Sacerdotes initio Ecclesiæ non dicebantur, sed Presbyteri, id est Seniores, non propter decrepitam ætatem, sed ob scientiam & sanctitatem, quæ in senioribus

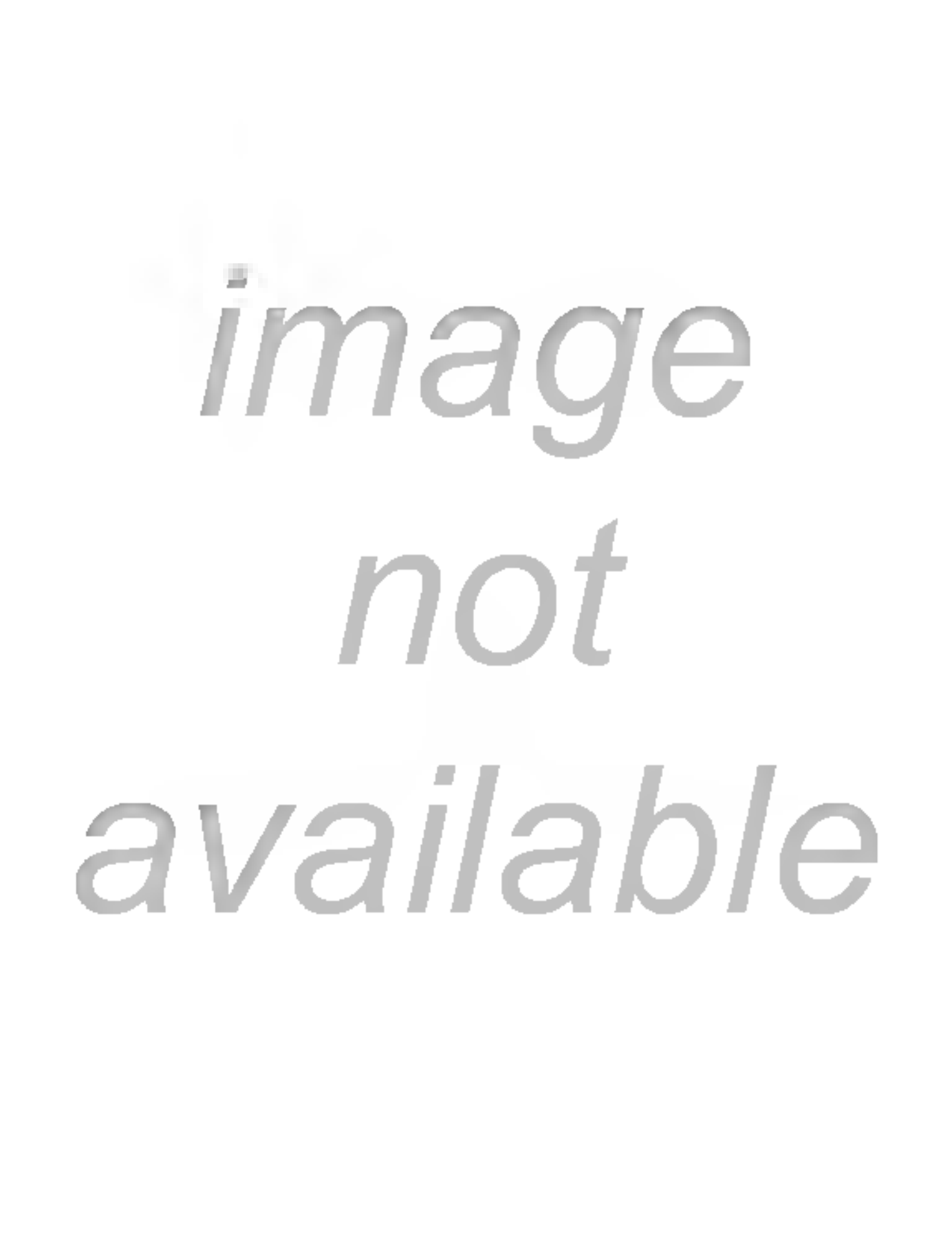
image
not
available

qua formula Gabriel Angelus uſus eſt ad Mariam Virginem : & Angelus ad Gedeonem dicens : *Dominus tecum*. Epiſcopi tanquam Apoſtolorum ſucceſſores dicunt: *Pax vobis*, quod Apoſtoli a Chriſto Domino acceperunt. Summus Pontifex dictus *Domnus Apoſtolicus*, Salutem & Apoſtolicam Benedictionem precatur. Fuit Cletus Romanus, vixit in Pontificatu annos 12. menſes 7. Nomen Cletus Græcum eſt, Latine vocatus, uti Anacletus revocatus, & Paracletus advocatus a τὸ καλέω, id eſt, voco, unde & Kalendæ.

4. CLEMENS ex genere Imperatorum Romæ ſummo loco natus, Philoſophus præclarus, deinde Chriſtianus Theologus eximius : multa ſcripſit accurate & ſalutariter, quibus Chriſtianam Religionem illuſtravit, ut ipſius Opera in folio edita teſtantur. Septem Urbis regiones diviſit ſeptem Notariis, ſingulas ſingulis attribuens, qui paſſiones Martyrum, & res ab eis geſtas diligentiſſime litteris mandarent; quorum umbram Romanæ Eccleſiæ Protonotarii, præſertim qui *Participantes* vocantur, adhuc retinent.

Protonotarii Apoſtolici Participantes.

Paramenta Sacerdotalia.

Ve-

Veſtes Sacerdotales ad Miſſam ordinavit ; voluit lavari Corporalia in proprio vaſe: dicitur auctor Canonis Miſſæ , item Benedictionis frugum . Voluit quod Baptizatus , prout citius poterit , confirmetur . Martyrium ipſius exacte deſcribitur in Brev. Romano 23. Nov. De ipſo

Corporalium lotio.
Canon Miſſæ.
Benedictio frugum.
Baptizati confirmatio.

Diſceptat mundus , ſit quartus , ſitne ſecundus .

nam invaluit apud aliquos opinio , Linum & Cletum nequaquam poſt Petri obitum ſuffectos fuiſſe , ſed tantum viventis adhuc , dum univerſalis Eccleſiæ ſolicitudine ſæpe in diverſas Provincias evocaretur , coadjutores fuiſſe : & quidem Petrus paulo ante obitum Clementem Romanum Pontificem , & Succeſſorem ſuum deſignaverat ; verum Petro e vivis ſublato , ceſſit humiliter ipſe nomine & re Clemens , (quod eſt mitis & lenis , qui remittit de eo quod poſſit proſequi) atque ſubire munus & onus illud recuſavit ; idque non ſine divino conſilio , ne ſuprema Eccleſiæ dignitas , poteſtas hereditaria fieret , & arbitrio unius , non totius multitudinis electione , adminiſtranda crederetur ; proinde Lino & Cleto , qui Petri coad-

Clemens non ſecundus , ſed quart. Papa.

jutores fuerant, prælatis, quartus ipſe Pontificatum iniit. & vero certa Apoſtolicæ Sedis tempora eis tribuenda eſſe docet ipſius Eccleſiæ auctoritas ex Breviar. & Martyrol. Romano ſupra de utroque allata: tum etiam ſacer Miſſæ Canon, in quo Linus & Cletus, ſecundum antiqua diptycha, poſt Apoſtolos primi recenſentur, ſequente eos Clemente: qui antiquus Apoſtolorum Petri & Pauli diſcipulus, poſt Linum & Cletum, Romanus Pontifex ab anno Chriſti 93. uſque ad 23. Novemb. anni 102. per annos novem, menſes & dies ſex, primum Æræ Chriſtianæ ſæculum feliciter abſolvit, ac ſequens incœpit.

Anno Chriſti 100.

5. ANACLETUS, cujus feſtum agitur die 13. Julii, decrevit, ut a tribus, neque a paucioribus, reliquis conſentientibus, Epiſcopus conſecraretur; uti conſecratum fuiſſe, narrat Anacletus ipſe, Jacobum minorem Hieroſolymitanorum Epiſcopum, a Petro, Jacobo majore, & Joanne. Voluit ut Clerici ſacris Ordinibus publice, & a proprio Epiſcopo initientur: utque Presbyteri ſacrificent non ſoli, ſed ſecum

Epiſcopus a tribus ordinandus.

Sacri Ordines publice, & a proprio Epiſcopo conferendi.

cum teſtes adhibeant; & illud non ubique, ſed in locis Deo conſecratis: utque *Dominus vobiſcum*, & *Orate Fratres* non ad unum, ſed ad duos minimum præſentes dicatur: & ut in Miſſa, peracta conſecratione, omnes præſentes communicent. Tres decretales epiſtolas ſapientia plenas, quæ extant, conſcripſit de Teſtibus, Judiciis, & Ordinationibus Epiſcoporum: voluit ab Epiſcopis annuatim viſitari Limina Apoſtolorum. Inſuper Clericis comam alere primus prohibuit: formam in radendo obſervandam Anicetus poſtea præſcripſit. Beati Petri ſepulchrum ſive Memoriam ornavit, Pontificumque ſepulturæ locum attribuit, & ſeparata a plebe loca ſepeliendis Martyribus aſſignavit. Fuit ipſe Græcus Athenienſis, pervenit in Pontificatu ad annum nonum, menſem tertium. Ἀνάκλητος latine revocatus dicitur, uti Paracletus advocatus, & Cletus vocatus.

Sacrificandum in locis ſacris, & multis præſentibus, omnibuſque communicantibus.

Memoria B. Petri, idem quod ſepulchrũ.

6. EUARISTUS item Græcus, Judæo Patre natus, totidemque annorum & menſium Pontifex, domos Fidelium cultui divino mancipatas, in quibus Synaxes, id eſt congregationes fie-

Tituli Ecclesiarum, & Cardinalium.

bant, & Tituli vocabantur, Presbyteris & Diaconis, ad confusionem vitandam, divisit: unde Cardinalium Tituli originem trahunt. De Titulo mentionem facit Martyrologium Romanum 26. Julii hisce verbis: *Romæ Sancti Pastoris Presbyteri, cujus nomine Titulus extat in Viminali apud sanctam Pudentianam.* Ad quem locum vide notas Baronii, qui inter alia sic ait: Idem Titulus quod Memoria seu Ecclesia, sic dictus, quod in loco ubi erat Ecclesia erigenda, Crux poneretur in Titulum, uti hodie in Ecclesiarum erectione adhuc servatur. Constituit Euaristus ex traditione Apostolica, ut Matrimonium publice celebretur, & Sacerdotis benedictio adhibeatur, neve Vir & Uxor ante una dormirent, quam a Sacerdote benedicerentur; ut qui vult nubere, in Domino nubat. Festum ipsius agitur 26. Octob. ubi in lectione Breviarii fit mentio de septem Diaconis ab ipso ordinatis, qui Episcopum custodirent, dum prædicationis munere fungeretur: idque propter stylum veritatis, ne Episcopo prædicanti ab æmulis imponerentur errores. Vide infra in Lucio simile quid ordinatum.

Titulus idem quod Memoria seu Ecclesia.

Matrimonium publice cum Sacerdotis benedictione.

Episcopo prædicanti astant Diaconi.

Eua-

Euariſtus Εὐάριστος bene optimus latine ſonat; ἄ valde, bene, ἄριστος optimus: unde interjectio ἄγε *Euge*! vox laudantis: quare non debet ſcribi Evariſtus, ſed Euariſtus: ſicuti Euangelium, id eſt bonum nuncium, non Evangelium; per u vocalem, non per v conſonantem.

7. ALEXANDER Primus, vir quidem ætate juvenis, ſed moribus ac ſanctitate incomparabilis, & ſalutaribus inſtitutis illuſtris, ordinavit in Miſſa lectionem Epiſtolæ & Euangelii, Canoni addidit, ob memoriam Paſſionis Chriſti, *Qui pridie quam pateretur*. & poſt Conſecrationem: *Unde & nos memores*, uſque ad Memento Defunctorum. Statuit ut una tantum Miſſa in die celebraretur; (quod uſque ad Deuſdedit Papam 70. ita manſit, qui ſecundam permiſit) utque tantum Panis azymus, uti purior & Chriſti inſtitutioni ſimilior, & vinum in Myſterio offerretur: vinum autem aqua miſceri juſſit, propter Sanguinem & Aquam, quæ ex Jeſu Chriſti Latere profluxerunt, atque ad Chriſti & Eccleſiæ conjunctionem ſignificandam. Paſſiones ex

Lectio Epiſtolæ & Euangelii in Miſſa.
Item Memoria Paſſionis Chriſti.
Una tantum Miſſa in die.
Panis azymus.
Vinum aqua mixtum.

Lectio Paſſionum in heb. majori. *Aqua benedicta, & ejus virtutes.*

Euangeliſtis in Hebdomada Majore juſſit legi eo ordine quo ſcriptæ ſunt. Decrevit ut aqua benedicta ſale admixta perpetuo in Eccleſia aſſervaretur, & in cubiculis adhiberetur ad fugandos Dæmones, ita reſcribens: *aquam ſale admixtam populo benedicimus, ut cuncti aſperſi ſanctificentur. nam ſi cinis vituli aſperſus ſanguine populum ſanctificabat, multo magis aqua aſperſa ſale, diviniſque precibus ſacrata: & ſi ſale aſperſo per Heliſæum Prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt; quanto magis divinis precibus aqua ſacrata ſterilitatem rerum auferet humanarum, & inſidias diaboli avertet, atque a phantaſmaticis verſutiis hominem defendet, & coinquinatos ſanctificabit?* Fuit Alexander Romanus, ſedítque annos decem, menſes tres, & dies 20. Memoria ejus ab Eccleſia celebratur tertia Maji, Feſto Inventionis S. Crucis. Nomen Alexander Græcum eſt, latine ſonans auxiliator virilis vel virorum. ἀλέξειν auxiliari, ἀλέξιον auxilium, ſive remedium, Alexius remedium ferens.

8. XYSTUS Primus ſimiliter Romanus, decemque fere annorum Pontifex, ſe uni-

universalis Ecclesiæ Episcopum in epistolis scripsit, censuitque ne Episcopi ad Sedem Apostolicam quacumque de causa vocati, inde redeuntes a suis populis reciperentur, nisi secum deferrent literas Romani Pontificis. Vetuit ne vasa sacra ab aliis, quam a sacris ministris, nullo modo a fæminis tangerentur: neque Corporalia ex alia materia, quam ex lino eoque purissimo fierent; ordinavit cani in Missa Trisagion *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Memoriam defunctorum in Missa ex præscripto Apostolorum ejus decreto tribuere Platinam, ait Gavantus, cum Platina ascribat Gelasio primo. De hoc Xysto nihil habetur in Breviario, sed in Martyrologio sexta Aprilis. Octavus post illum Pontifex Zephyrinus vocatur a Tertulliano libro de Pudicitia, *secundum veterem nomenclaturam Pontifex Maximus, & Episcopus Episcoporum*; unde patet non esse recens Papam OEcumenicum sive universalem appellari. nomen ξυστὸς latine est Porticus, sive series longa arborum.

Papa universalis Ecclesiæ Episcopus.

Vasa sacra a fæminis non tangenda.

Corporalia ex lino.

Trisagion Sanctus &c. in Missa.

Memoria Defunctorum.

Pontifex Maximus, Episcopus Episcoporum.

9. TELESPHORUS Quadraginta dierum solemne

Jejunium quadrageſimale. ne jejunium per ſeptem hebdomadas ante Paſcha ab omnibus Chriſtianis obſervari, uti ab Apoſtolis conſtitutum erat, injunxit: quod jejunium tunc non continuum, ſed interpolatum, incipiebat a Septuageſima, omiſſis tribus per ſeptimanam diebus; vide Onomaſticon in voce Quadrageſima. Inſeruit Miſſæ hymnum Angelicum *Gloria in Excelſis*. Ordinavit celebrari tres Miſſas in feſtivitate Natalis Domini; primam media nocte, cum Chriſtus in Bethleem natus eſt; ſecundam illuceſcente aurora, quando a Paſtoribus eſt adoratus; tertiam hora diei tertia, quum dies Redemptionis noſtræ illuxit. Aliqui ad triplicem Chriſti Nativitatem referunt: 1. æternam ex Patre, 2. temporalem ex Virgine Matre, 3. ſpiritualem, per gratiam in cordibus fidelium. Alii, quia Chriſtus natus eſt in ſalutem eorum qui erant ante legem, ſub lege, & poſt legem ſub Euangelio. De ipſo fit mentio in Officio Eccleſiaſtico Vigilia Epiphaniæ. Fuit Monachus, Græcus, uti nomen indicat, quod latine ſonat, finem referens. Carmelitæ illum pro ſuo habent. Sedit annos undecim, menſes novem.

Gloria in Excelſis.

Tres Miſſæ in Natali Domini.

HY-

10. HYGINUS decretum promulgavit de ſuſceptoribus ſeu Patrinis: (ita enim Eccleſia eos vocat, qui infantes tenent, & præſentant dum baptizantur, & ex ſacro lavacro ſuſcipiunt) ubi inter alia hæc habentur: *ſicut infantes contrahunt peccatum originale ex culpa aliena, ita Divinæ convenit miſericordiæ, ut juſtificentur per fidem & confeſſionem alienam.* Clerum compoſuiſſe, & gradus diſtinxiſſe, vel traditam ab Apoſtolis formam illuſtraſſe dicitur: & ſicut Euariſtus Titulos in Urbe Presbyteris diviſit, ut unuſquiſque ſuæ Parochiæ terminis diſtingueretur; ita Hyginus Clerum compoſuit, & gradus diſtinxit, ut alii ſuperiores, alii inferiores, Presbyteri & Diaconi, & ordines minores eſſent. Extat ejus Epiſtola decretalis ad omnes Chriſtifideles de Deo Trino & Uno, & Chriſti Filii Dei Incarnatione, Catholicam Doctrinam plene complectens. Commemoratio de eo fit 11. Jan. Fuit Græcus, Patria Athenienſis, attigit in Pontificatu annum quartum. Nomen ipſius ὑγεινὸς latine ſanus vel ſanans dici poſſet, ὑγεία ſanitas.

Patrini in Baptiſmo.

Ordines & gradus in Clero.

PIUS

11. PIUS Primus, Apoſtolorum traditionem de Paſchate die Dominico celebrando firmavit, ad Eccleſias nonnullas judaizantes corrigendas, quæ Paſcha quocumque die, luna decima quarta, cum Judæis in Plenilunio martiali celebrabant, cum Chriſtiani Dominica ſequente ſuum Paſcha celebrent. Primus notatur Pius qui Romæ Templum conſecravit, Thermas Novati dictum, domum ſcilicet Pudentis Senatoris, ſanctarum Virginum Pudentianæ & Praxedis patris; apud quem S. Petrus cum Romam introiſſet, primo hoſpitio exceptus fuit: cui Pius fratrem ſuum, Paſtorem nomine, primum præfecit Presbyterum: unde primus Titulus, Paſtoris dictus fuit. Vide Onomaſticon in voce Titulus. Ritus conſecrandi & velandi Virgines ſacras a Pio ordinatus dicitur. Pœnam quam ſtatuit in Sacerdotem, cujus negligentia de Sanguine Domini aliquid ſtillaverit, vide in Breviario Romano 11. Julii. Fuit natione Italus, patria Aquilejenſis, annos novem & dimidium Petri Cathedram tenuit.

Paſcha die Dominico celebrandum.

Primi Templi conſecratio.

Conſecratio & velatio Virginum.

ANI-

12. ANICETUS, quo Ecclesiæ melius consultum esset, ne malis moribus labefactaretur, renovavit Decretum Anacleti, ne Clerici comam nutriant, formamque tonsionis addidit, ut desuper caput in modum sphæræ seu coronæ radantur. Etiam cavit a paucioribus quam tribus non consecrari Episcopum; ubi vero Metropolitanus esset consecrandus, omnes Provinciales Episcopos interesse voluit. Ab eodem quoque sancitum fertur ne Archiepiscopi nisi ex singulari prærogativa Primates (quorum aliqui postea Patriarchæ dicti sunt) appellarentur, reliquis Metropolitani nomen remaneret: in qua voce vide Onomasticon. Ejus quoque decretum est ne Episcopus crimen Metropolitani sui ad alium quam ad Primatem, aut ad Sedem Apostolicam deferret. Fuit Anicetus Syrus, est nomen ipsius græcum ἀνίκητος, latine invictus, ab alpha privativo & νικάω vinco. colitur ab Ecclesia 17. Aprilis, sedit annos octo, menses fere novem.

Corona in capite Clericorum rasa.

Archiepiscopi non sunt Primates passim vocandi.

13. SOTER Pontifex re & nomine Ecclesiæ salutaris.

Σω-

Σωτὴρ idem est quod latine Salvator, hebraice Jesus. Præter pietatem singularem, in rebus deliberandis egregii consilii fuit, erga omnes se adeuntes comis & benignus, ecclesiasticaque eloquentia insignis. Sancivit ne ullus post cibum potumve seu quodlibet minimum sumptum Missam facere, neque absque patentis necessitatis interventu eam imperfectam relinquere audeat: Ideoque præcepit, ut Sacrificans habeat secum adjutorem Sacerdotem, ut si aliquo casu ille qui sacrificium incepit turbatus, vel ad terram elisus fuerit, a tergo semper habeat qui ejus vices prosequatur intrepidus. Voluit item juxta Anacleti constitutionem, ut nullus Presbyter Missarum Solemnia celebrare præsumat, nisi duobus ad minimum præsentibus, sibique respondentibus, & ipse tertius habeatur Sacerdos. Quia cum ab ipso dicitur Dominus vobiscum, & Orate Fratres, aptissime convenit, ut ipsius salutationi præsentes respondeant. Idem sancivit ne sacræ virgines vasa sacra & pallas attingerent, neve thuris ministerio in Ecclesia uterentur: idque contra Montanum Hæreticum, cujus secta fœminas

Missa a jejuno celebranda, neque imperfecta relinquenda.

Deficiente in Missa sacerdote, alius supplet.

Missam audientes Sacerdoti respondeant.

Sacræ Virgines vasa sacra non tangant, nec Thus ministrent.

sa-

sacris Mysteriis immiscebat. Idem statuit, ut Christi Corpus in Cœna Domini ab omnibus sumeretur, exceptis iis qui propter grave peccatum id facere prohiberentur. Euaristi decretum de Benedictione sacerdotali, & consensu Parentum Matrimoniis adhibendo renovavit: Ideo enim dicuntur Sponsus & Sponsa, quia ante Matrimonium a parentibus ex utraque parte spondebantur. Colitur ab Ecclesia 22. Aprilis. Fuit Italus, Fundis in Campania natus, sedit annis quatuor, tredecim diebus minus.

Omnium in Cœna Domini communio.

Benedictio Sacerdotalis, & consensus parentum ad matrimonium.

14. ELEUTHERIUS Græcus, uti nomen indicat, liberatorem seu servatorem significans, ab ἐλεύθερόω libero; quod re ipsa erat: nam ipsius tempore summa pace & quiete (ut Breviarium Romanum 26. Maji ait) fruebatur Ecclesia Dei a persecutoribus libera. Ad hunc Pontificem Lucius Britannorum Rex circa finem secundi sæculi extinctam Religionem Christianam restaurare cupiens, quam Joseph ab Arimathia, qui Christi corpus sepelivit, in ea insula primum prædicaverat, supplices literas misit, ut se ac suos in Chri-

Conversio prima & secunda Anglorum ad fidem Christi.

Christianorum numerum reciperet : uti narrat Gildas vetustissimus illius Gentis Scriptor ; & Tertullianus vicinus illorum temporum , Britannorum inaccessa Romanis loca subdita tunc Christo fuisse scribit : quamobrem Fugatium & Damianum , pios & doctos viros , misit in Britanniam , per quos Rex & reliqui fidem suscepere-runt ; cui fideliter adhæserunt , quoadusque erupit furor Diocletiani Imperatoris ; nam deinde , teste Gilda , ob immanitatem persecutionis Religio ita refrixit , ut pœne extincta , tandem a S. Gregorio Magno , missis eo doctis & sanctis viris Augustino aliisque Monachis sub finem sæculi Christiani quinti , renovata fuerit ; quam usque ad sæculum quintumdecimum , per mille circiter annos integram inviolatamque conservarunt : & circa annum Christi 1534. per turpissimum ab Ecclesia Catholica schisma se obstinate retraxerunt , in quo schismate adhuc hodie pertinacissime perseverant. Scripsit Eleutherius Galliæ Provinciis , nullas escas superstitiose refutari debere , quoniam Deus universas ad victum fidelibus suis tribuit , Matth. 5. & Actor. 10. idque contra

Anglorum post mille annos ab Ecclesia Cath. defectio.

En-

Encratitarum hæresim, quæ non solum carnes, sed etiam nuptias damnabat. noluit præterea quempiam de gradu suo dejici, nisi prius accusatus, reus criminis convinceretur: exemplo Salvatoris, qui scelus Judæ, licet furis, & proditoris, nondum tamen convicti, ita æque tulit, ut quidquid interim pro dignitate Apostolica egisset, ratum firmumque esse voluerit. Postquam sedisset annis quindecim, incompertum est quo mortis genere sublatus fuerit: nisi quod in antiquis Martyrologiis Martyr reperitur adscriptus, & Ecclesia illum 26. Maji pro tali colit: cum alioqui certum sit Martyris nomen apud Tertullianum, Cyprianum, & alios plerosque antiquorum tribui consueviſſe non iis tantum qui mortem, sed etiam qui cruciamentum aliquod Christi causa subjissent; qui & dicti reperiuntur Confessores, cum, si utriusque vocis vim expendas, idem sint; nam μάρτυρ latine testem significat: & quod Martyres sanguine fecerunt, confessione sua alii Sancti fidem Christi testati sunt. hinc in Martyrol. Romano multi vocantur simpliciter Episcopi, alii Episcopi & Confessores, de quo vide

Accusati, non convicti, non damnandi.

Martyr Græce idem quod Latine Confessor.

de notas Baronii ad Martyrol. die 2. Januarii, ad illa verba: *Passio Beati Isidori Episcopi*, & alterius ibidem *Isidori Episcopi, & Confessoris*: ac Onomasticum hic additum in vocibus *Confessor, & Martyrologium*.

15. VICTOR Primus. Initio Ecclesiæ Baptisma conferebatur omni tempore, & qualibet aqua, ut omnes in viam fidei facilius adducerentur; sed crescente Religionis honore, & numero fidelium aucto, ordinatum fuit ad majorem Sacramenti hujus celebritatem, ut solummodo conferretur in Paschate & Pentecoste, per aquam tunc benedictam: uti patet ex decreto hujus Victoris, quod extat de Consecr. dist. 5. c. Celebritatem: idque eo potissimum, ut qui baptizari vellent, mysteriis fidei melius imbuerentur; integroque anno catechizabantur, & tempore præsertim Quadrageſimæ concionibus intererant: unde S. Cyrillus Hierosolymitanus sermones suos indigitat Catecheses, quos habuit tempore Quadrageſimæ ad Catechumenos sive Baptizandos: quæ consuetudo duravit usque ad tempora Caroli Magni,

Solemnis Baptismus in Paschate & Pentecoste.

Catechismus & Catechumenus unde dicantur, vide Onomast.

gni, & Ludovici Pii, ut ait S. Thomas; quando ordinatum fuit, ad multa inconvenientia vitanda, ut omni tempore Baptiſma conferretur, retenta nihilominus veteri conſuetudine benedicendi Fontes Baptiſmales ſingulis annis in Sabbato Sancto, & Vigilia Pentecoſtes; atque offerendi in Miſſa *Pro his quoque, quos Deus regenerare dignatus eſt ex aqua & Spiritu Sancto, tribuens eis remiſſionem omnium peccatorum*: uti per Octavam Paſchatis & Pentecoſtes adhuc dicitur in Canone Miſſæ. Victor hic confirmavit decretum Pii, ut Sacrum Paſcha die Dominico celebraretur: qui ritus ut poſtea in mores induceretur, habita ſunt multis in locis Concilia; & in Nicæna denique prima Synodo ſancitum eſt, ut Paſchæ dies feſtus poſt quartam decimam lunam ageretur; ne Chriſtiani Judæos imitari viderentur, qui in quamcumque hebdomadis diem Luna decimaquarta, poſt æquinoctium vernum, incidiſſet, Paſcha celebrare ſoliti ſunt: ne Chriſtiani cum Judæis illud celebrantes eorum ſceleribus in occidendo Chriſto commiſſis conſortes eſſe videantur. hinc die Dominico proximo ſequente, Paſcha Chri-

Benedictio Fontis Baptiſm. pridie Paſch. & Pentecoſtes.

Differentia inter Paſcha Judæorum, & Chriſtianor.

Christianum, quod est Christi Resurrectio, quæ ista die contigit, celebrari decretum fuit: uti Sabbatum in diem Dominicam mutatum, & dies Veneris, quam Gentiles ludis epulis, & variis nequitiis traducebant, in mœrorem & luctum, ac jejunium, ob Christi mortem eo die toleratam, conversa est & quamvis Victor primum decrevisset, ut Baptismus tantummodo per aquam in Paschate & Pentecoste benedictam conferretur: statuit tamen postea, ut quavis aqua, modo naturali si necessitas cogeret, quicumque baptizari posset. Scripsit de Quæstione Paschæ, & alia quædam opuscula. fuit Afer, sedítque annis novem.

quavis aqua naturali baptizare licet.

Anno Christi 100.

16. ZEPHYRINUS indixit omnibus Christianis, si ad pubertatis annos pervenerint, communicare in Paschate. Decrevit quod Calices & Patenæ essent vitreæ, non ligneæ, prout ante erant; idque propter ligni porositatem. hanc tamen constitutionem sequentes Pontifices irritaverunt, decernentes ut calices fierent ex auro, argento, vel saltem stanno; non ex ære, ob æruginem, & tetrum saporem quem æs creat. Sancivit,

Communio in Paschate.

Calices lignei, deinde vitrei, tandem ex metallo.

civit, ut qui ordinandi eſſent, opportuno tempore, & multis præſentibus Clericis ac Laicis de more ſacris initiarentur; doctique ac ſpectatæ vitæ homines ad id officii munus deligerentur. decrevit præterea, ut rem divinam facienti Epiſcopo Sacerdotes omnes honoris & reverentiæ gratia aſtarent. idem inſtituit ut Patriarcha, Primas, Metropolitanus adverſus Epiſcopum non ferant ſententiam, niſi Apoſtolica auctoritate fulti. promulgavit etiam edictum de recipiendis Mœchis pœnitentibus, indeque obſtrepentem Tertullianum, qui illos non recipiendos tenebat, anathemate multavit. feſtum ejus agitur 26. Auguſti. Sedit annos octodecim, nativitate Romanus, nomine Græcus, quod a Zephyro vento, qui quaſi Ζωοφόρος, id eſt vitam afferens, dicitur: quia eo flante, terra hieme mortua, vere reviviſcit; ita Zephyrinus latine vivificans reddi poſſit.

Doctis ac probis ordin. ſacri multis præſentibus conferendi.

Epiſcopo ſacrificanti adſtent ſacerd.

Epiſcopi a ſolo Papa condemnandi.

Mœchi pœnitentes recipiendi.

17. CALIXTUS Primus, vel, uti correctius ſcribitur, CALLISTUS Κάλλιστος pulcherrimus ſive optimus; ordinavit ut Clerici ad ſacros Ordines promovendi uxoribus abſtinerent; prohibuit

Continentia ſacris ordinibus annexa.

Matrimonium prohibitum inter consanguin.

hibuit Matrimonium inter consanguineos; eos Hæreticos censuit, qui arbitrabantur Sacerdotes post admissum crimen, etiamsi dignam pœnitentiam subiissent, ad pristinos honores redire non posse.

Jejunium Quatuor Temporum.

constituit *Quatuor* anni *Tempora*, quibus jejunium ex Apostolica traditione acceptum ab omnibus servaretur, idque pro fructibus terræ: juxta prophetiam Zachariæ c. 8. *Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi erit domui Judæ in gaudium & lætitiam & solemnitates præclaras.* quia sicut replemur a Domino frumento, vino, & oleo ad alenda corpora, ita repleamur jejunio ad alendas animas. Ædificavit Basilicam S. Mariæ trans Tyberim: & in via Appia vetus Cœmeterium ampliavit, in quo multi sancti Sacerdotes & Martyres sepulti sunt; quod ab eo Callisti Cœmeterium est appellatum, uti Breviar. Rom. 14. Octobris. fuit Romanus, sedítque annos quinque.

Cœmeterium Callisti.

18. URBANUS Primus, vasa pro sacro ministerio

Vasa sacra argentea & aurea.

jussit fieri ex argento & auro, exclusis propter fragilitatem vitreis. Ex institutione Christi, & Apostolorum

lorum traditione ſtatuit, ut quiſque baptizatus, deinde Chriſmate confirmaretur; idque per manus Epiſcopales: nam & ab Epiſcopis Chriſma conficitur, & ipſi in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt; qui ſoli leguntur Act. 8. & 19. quod ſuper baptizatos manus imponebant, & accipiebant Spiritum ſanctum: ita ut ratione non careat Sacramentum Confirmationis a ſolis Epiſcopis conferri. Urbani inſtitutum eſt, ut Eccleſia fundos ac reditus a Fidelibus oblatos reciperet, partireturque proventus Clericis omnibus viritim, nihilque cujuſpiam privatum eſſet, ſed in commune bonum: quod hodie inter Clericos obſolevit. Ipſe de bonis Eccleſiæ attributis ſcripſit his verbis: *Ipſæ res Fidelium, quæ Domino offeruntur, non debent in alios uſus quam Eccleſiaſticos, & Chriſtianorum fratrum vel indigentium converti; quia vota ſunt Fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum.* uti Brev. ipſius feſto 25. Maji. Rationem alibi reddit, cur ſedes Epiſcoporum excelſæ, & paratæ ſive ornatæ, ut throni habeantur in Eccleſiis: ſcilicet ob traditam eis a Domino poteſtatem judicandi, & ſolvendi atque ligandi;

Confirmatio per manus Epiſcopi conferenda.

Eccleſiæ fundi & reditus.

Quomodo diſpenſandi.

Sedes Epiſcopi excelſæ & ornatæ.

di; quare etiam tribunalia dicuntur. fuit ipse nobilis Romanus, & magnam partem Romanæ nobilitatis, interque alios S. Cæciliam cum sponso suo Valeriano, & fratre Tiburtio ad Christum convertit. sedit annos 6. menses 7. dies 4.

19. PONTIANUS, similiter Romanus, quatuor annorum, totidemque mensium, ac dierum viginti quinque Pontifex, instituit Psalmos die ac nocte in Ecclesia cantari, Missæque præposuit *Confiteor*; quia *justus in principio accusator est sui*. Proverb. 18. docuit quod honorandi sint Sacerdotes; quoniam ore proprio, inquit, conficiunt Corpus Christi, illudque populis distribuunt; & panem ideo venerari & osculari solemus, ubi in terram ceciderit, quia inde Corpus Christi conficitur. festum ejus agitur 19. Novembris: qui ob præclaram Fidei confessionem multis calamitatibus afflictus in exilio vitam finiens, sine fuso sanguine Martyr ab Ecclesia colitur: quo modo inter Pontifices quinque coluntur: Marcellus, Joannes, Silverius, Martinus, & Pontianus. Joannes Stella in vitis Pontificum, quas usque ad Julium II.

Psalmorum in Ecclesia cantus.

Confiteor ante Missam.

Sacerdotes cur honorandi, & panis ubi cecidit cur osculandus.

Martyres sine fuso sanguine.

II. produxit, refert Cyriacum quemdam Pontiano ſucceſſiſſe, annumque unum ſediſſe; ſed quod contra voluntatem Patrum, Papatui renunciaſſet, atque in comitatu S. Urſulæ Coloniam veniſſet, in Pontificum catalogo poſitus non fuit; cum tamen ipſe virgo exiſtens, cum virginibus illis Martyrio coronatus ſit. Ita Joannes Stella Sacerdos Venetus; cujus fabuloſæ hiſtoriæ etiam Ciaconius meminit: atque hoc perperam ſcriptum eſſe, ſeries temporum demonſtrat; nam martyrium S. Urſulæ prope duo fæcula poſt contigit: potuit tamen contigiſſe, quod in comitatu S. Urſulæ (ubi erant etiam Sacerdotes & Præſules) aliquis fuerit cæteris venerabilior, Cyriacus *Papa* dictus, quo nomine antiquitus ipſi Epiſcopi vocabantur, imo ſpectabiliores ſacerdotes: uti poſtea videbitur in Gregorio VII.

Papa in comitatu 11000. Virginum; ſed perperam.

20. ANTERUS, rogatus an liceret mutari Epiſcopum de civitate in aliam, reſpondit, licere quidem pro communi utilitate aut neceſſitate, ſed non pro libitu cujuſquam, aut dominatione: uti Petrus Princeps Apoſtolo-

Epiſcopi non tranſ-

ferendi niſi publica utilitate.

ſtolorum de Antiochia, pro publica Eccleſiæ utilitate, translatus eſt Romam, & quidam alii auctoritate Apoſtolica mutati ſunt: verum avaritiæ, vel præſumptionis, aut propriæ voluntatis cauſa, non ſunt Epiſcopi mutandi de civitate in civitatem, niſi fiant Archiepiſcopi. Martyrio coronatus legitur, eo quod geſta Martyrum diligenter a Notariis exquiſiviſſet, & in Eccleſia recondiſſet; ne una cum vita bene agentium memoria aboleretur. nihil de ipſo in Breviario, ſed in Martyrologio 3. Januarii. fuit Pontifex unius dumtaxat anni, ipſe Græcus, uti nomen Ἀντέρως, quod eſt contrarius amori; contra quem Platina Dialogum ſcripſit, ἔρως amor noxius, ἔρος amor bonus: ſic Anterus accentu in penultima, eſt contrarius amori noxio.

21. FABIANUS, coronata per Martyrium uxore, Pontifex deſignatus fuit indicio columbæ e ſublimi devolantis, ejuſque capiti inſidentis. De ipſo narrat Breviar. Rom. 20. Januarii, quod *ſeptem Diaconis ſeptem urbis regiones diviſit, qui pauperum curam haberent.* Diaconorum veſtis Dalma-

matica, apertas, & laxas habens manicas, indicium est liberalitatis quam exercebant ipsi erga pauperes: totidem Subdiaconos creavit, qui res gestas martyrum a septem Notariis per Clementem institutis scriptas colligerent, & in ordinem redigerent. statuit ut quotannis feria quinta in Cœna Domini, vetere combusto, Chrisma renovaretur. ad Presbyterii ordinem triginta annorum ætatem requisivit: quia ipse Dominus illa ætate Baptizatus, tunc docere cœpit. Presbyteros non accusandos aut reprehendendos dixit; quia eorum causas sibi Dominus reservare voluit, & suo judicio vindicare: tolerandos eos potius a fidelibus, quam exprobrandos, & veluti paleam cum tritico, usque ad ultimum ventilabrum relinquendos; & sicut pisces malos cum bonis, usque ad segregationem, quæ futura est in littore maris, id est in fine seculi. Idem Presbyteros illiteratos celebrare vetuit: prohibuitque ne quis fidelis ex consanguineis uxorem duceret usque ad quintum, exclusive, consanguinitatis gradum. fuit Fabianus Romanus annorum quindecim sanctissimus Pontifex.

Diaconi pauperum curatores: eorum vestis cur laxa?

Presbyteri ætas annorum 30.

Inter Consanguineos Matrimonium vetitum.

22. CORNELIUS ad Pontificatum non ſubito pervenit, ſed per omnia Eccleſiaſtica officia promotus, ad ſacerdotii ſublime faſtigium aſcendit: neque vim fecit ut Pontifex fieret, ſed vim ipſe paſſus eſt, ut Pontificatum coactus acciperet, uti ſanctus Cyprianus ait; qui & modum tunc eligendi Pontificis Maximi ita tradit: primo divinum aliquod indicium præcedebat, ut quem Deus vellet eligi, ſigno aliquo admoneret; idque Apoſtolico more: de eo igitur, qui judicio Dei præelectus erat, coacto Presbyterio (hoc enim nomine ſacra illa comitia dicebantur) rogabatur ſingulorum ſententia: eorum itidem votum & teſtimonium explorabatur, qui plebis totius vicem repræſentabant: *oportet enim illum teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt. ad Tim.* 3. admittebantur æque ad comitia, ſi qui aderant in Urbe Epiſcopi cum prærogativa ſuffragii; quod vero ad plebis in electione officium ſpectabat, ſic delegati aderant, ut de ordinandi anteacta vita teſtimonium ferrent, non autem quod ferendi ſuffragii jus haberent, ut docet Cyprianus: ſuffra-

Modus eligendi ſummum Pontificem.

Cur delegati plebe ad electionem Pontificis admiſſi?

fragium ad Clerum, judicium seu teſtimonium ad plebem referens; licet hoc ipſum alibi appellet etiam ſuffragium. Sub Cornelio contigit primum in Eccleſia ſchiſma: Novatus Epiſcopus Africanus videns Novatianum Presbyterum Romanum, qui ex Philoſophia & dicendi peritia magnum ſibi faſtum comparaſſet, ob Cornelii electionem invidiæ ſtimulis agitari, cœpit una cum illo adverſus Cornelium agere; ita ut Novatianus per nonnullos rudiores ac ſimpliciores Epiſcopos, eoſque ebrios redditos clandeſtine ordinatus fuerit in Romanum Epiſcopum: ſed quomodo hi errorem ſuum depoſuerint, & Cornelium Papam legitimum agnoverint, vide Cypr. ad Antonianum. Novatianus vero in hæreſim lapſus (a quo ſecta Novatianorum) aſſerebat lapſorum peccatum eſſe irreconciliabile, neque ulla medicina aut pœnitentia curari vel remitti poſſe: & ſic negabat articulum Symboli Apoſtolici, *Remiſſionem peccatorum*, & claves univerſaliter datas Petro ligandi atque ſolvendi: & plures alios errores diſcipuli ejus adjunxerunt. ipſe tempore Xyſti Secundi Romæ occiſus, martyr Satanæ

Primum in Eccleſia Schiſma.

Novatianus contra Cornelium.

Hæreſis Novatianorum.

effectus est; ipsiusque aliquot in Episcopatu successores ducentis prope annis, usque ad Cœlestini primi Pontificatum permanserunt; a quo deinceps publice Episcopum habere prohibiti sunt. Fuit Cornelius Romanus, vixitque in Pontificatu circiter annos duos. vetuit a Sacerdotibus & Dei ministris exigi sacramentum juramenti, nisi pro confirmatione veræ Fidei. quomodo cum Lucina fœmina sanctissima, corpora Apostolorum Petri & Pauli e Catacumbis in locum opportuniorem transtulerit, videatur Brev. Rom. 16. Septemb. & quid sint Catacumbæ, Onomasticum huic Notitiæ additum.

Clericis jurare non licet, nisi pro confirmatione veræ fidei.

23. LUCIUS Primus, unus ex Presbyteris Confessoribus, qui cum Cornelio ad Centum Cellas, sub Imperatoribus Gallo & Volusiano in exilium missi fuerant, mandavit eligi continentes altaris ministros, iisque prohibuit contubernia & frequentationes cum mulieribus: & ut nullus clericus cum extranea habitet fœmina, nisi forte soror, aut proxima fuerit; idque cum maxima solicitudine fiat: non enim, ait, ignoro malitias Satanæ. Summa

Clerici continentes non cohabitent mulieribus.

ma Conciliorum habet quod ipſe præceperit, ut duo Presbyteri & tres Diaconi in omni loco Epiſcopum comitarentur, propter teſtimonium Eccleſiaſticum. vide ſupra in Euariſto, qui ſimile quid ordinavit. ſub hoc Pontifice obiit Origenes, de quo dictum antiquitus: *Ubi bene, nemo melius; ubi male, nemo pejus.* antea ſub Zephyrino martyrio affectus fuerat Leonides Origenis Pater (de quo Martyrologium 22. Aprilis) qui apud Suidam Epiſcopus & Martyr fuiſſe legitur; quem filius ſcriptis hortatus eſt ſubire Martyrium, agereque conſtantiſſime: quod & explevit, capite abſciſſo, Origenem juvenem 17. annorum orbum relinquens; quem niſi mater multis artibus avocaſſet, martyrii ſitim, ad quod anhelaverat, expleſſet: poſt patris igitur necem, una cum matre, & aliis ſex fratribus minoribus natu orbus relictus, cepit literas humaniores profiteri Alexandriæ; & ex proventibus perceptis matrem viduam, & fratres aluit: rem enim familiarem, ob confeſſionem Chriſti, Fiſcus occupaverat. deinde poſt Clementem Alexandrinum (Stromatæum dictum, ob libros Stromatum quos

Origenes Leonidis Martyris filius.

Stroma quid, vide Onomaſtic.

scripsit) præceptorem suum, Catecheseos in Ecclesia Alexandrina magister fuit. Ὁ Μοντάνος latine monte genitus sonat, sive montanus; fuit nomine & scriptis Græcus; uti Tertullianus latinus, quasi ter; & maxime Tullianus, sive Ciceronianus, ac Latinorum Architheologus; sed decrepita ætate in Montanam hæresim lapsus est. nota quod Tertullianus obiit senex anno Christi 215. cum Origenes juvenis esset, qui obiit ejusdem sæculi anno 256. ætatis suæ 69. hinc dicitur passim in concionibus teutonicis: *den ouden Tertullianus: den gheleerden Origenes.* Fuit Lucius Romanus unius dumtaxat anni, & 4. mensium Pontifex; cujus commemoratio fit in Breviar. Rom. 4. Martii.

Tertullianus senex, quando Origenes juvenis.

24. STEPHANUS Primus, Lucii Archidiaconus, eligitur in Pontificem: sub ipso Synodus celebrata fuit in Africa, ad quam inter alia, perlata est querela, quod moriens Christianus homo Presbyterum filiis suis tutorem ex testamento nominasset, contra Ecclesiæ Canones; quod facinus severe admodum ulta S. Synodus secundum antiquam disci-

Sacerdotes tutores esse non possunt. de quo vide egregiam Cypriani epist. 9. l. 1.

pli-

plinam censuit, ne pro eodem defuncto sacrificium offerretur, aut preces frequentarentur in Ecclesia: ut sic cæteris daretur exemplum, ne quis Sacerdotes, Dei ministerio, & altari mancipatos, curis sæcularibus implicaret. hodie bene secus fit. instituit Stephanus benedici indumenta ad usum sacrorum, utque sacerdotes & diaconi nusquam sacris vestibus nisi in Ecclesia uterentur: sæcularibusque interdixit, ne auderent vestes sacras usurpare; ne si secus facerent, pœnam Regis Balthasaris subirent, qui vasa sacra manibus impuris tractare ausus, profanis usibus ea adhibuit, & subito a Deo punitus fuit. idem Baptizatos ab hæreticis iterum baptizari vetuit: quod de iis intelligendum est, qui forma Ecclesiæ consueta ab hæreticis baptizati essent. alia quæ fecit & passus est, vide in Breviar. Roman. 2. Augusti. fuit Romanus, annorum trium totidemque mensium Pontifex. Nomen Στέφανος latine corona, satis notum est.

Benedictio sacrorum indumentorum, eorumque usus extra Ecclesiam prohibetur.

Baptizati ab hæreticis legitima Ecclesiæ forma non rebaptizandi.

25. XYSTUS Secundus, sive Junior (ita enim secundi ejusdem nominis in vitis Pontificum

cum passim vocantur) ex Philosopho Græco Athenienſi Chriſti diſcipulus, ſæviente crudeli Valeriani perſecutione, ob denegatum Martis ſimulacro ſacrificium capite truncatur, cum ſediſſet tantum menſes undecim, dies duodecim, & ſancto Laurentio Archidiacono ſuo (quem ante Pontificatum in Hiſpania prædicans, inter alios Chriſto lucratus fuerat, & ſecum Romam adduxerat) Martyrii coronam prædixiſſet; qui ſe ad Martyrium non ſimul duci, talibus inter alia verbis conquerebatur: *Experire utrum idoneum Miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem: cui conſummandorum conſortium Sacramentorum, huic conſortium tui ſanguinis negas?* Cum Fideles ſub utraque ſpecie communicarent, Sacerdos Chriſti Corpus, Diaconus Sanguinem fidelibus diſpenſabat: vide lectiones ſecundi nocturni 13. Auguſti in Breviar. Rom.

Diaconi ſanguinem Chriſti fidelibus diſpenſare ſolebant.

26. DIONYSIUS Presbyteris Romanis Eccleſias & Cœmeteria in Urbe diviſit, Parochias & Diœceſes foris diſtribuit, quo quiſque finibus ſuis limitibuſque contentus eſſet, nec alte-

Diœceſes, Parochiæ, & Cœmeteria.

alterius administrationi se quisquam ingereret: ac scripsit de Parochiarum divisione, item de Sanctissima Trinitate, ac Christi Divinitate, adversus Arianas & Sabellianas hæreses. de eo Martyrologium 26. Decembris narrat, quod *multis pro Ecclesiæ Dei impensis laboribus, fidei documentis clarus effulsit.* nomen Dionysius venit a Διονύω, id est vino infercio, unde Bacchus Διόνυσος dictus est; Διονύσιος Bacchicus, & Διονύσια Bacchi sacra sive Bacchanalia. nil mirum sanctos interdum habuisse profana nomina; Paganismus adhuc vigebat. vide indicem Martyrologii Romani, ubi Bacchus, Mercurius, & Apollo, Divorum etiam nomina invenies. fuit Dionysius Monachus Græcus, duodecim annorum Pontifex. Carmelitæ ipsum, uti supra Telesphorum, esse sui Ordinis tenent: nonnulli eum ignotis parentibus ortum, spurium indigitant. vide Pontum Heuterum tractatu de libera hominis nativitate.

Profanæ etiam Sanctorum nomina.

27. FELIX Primus, Martyrum gloriæ consulens, constituit ut Missa super memorias & sepulchra eorum celebraretur; & ubi

Corpora & Lipsana Sanctorum sub altaribus inclusa.

ubi ſepulchra talia non eſſent, ponerentur Reliquiæ Martyrum ſub altari: quod hodie adhuc fit in altarium conſecratione; & alveus in quo Reliquiæ ponuntur vocatur Sepulchrum, idque ſecundum illud Apoc. 6. *Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei &c.* unde clare demonſtratur altaria eſſe Sepulchra Martyrum; hinc abſque eorum Lipſanis altaria non conſecrantur. idem decrevit, ſi de conſecratione templi alicujus ob vetuſtatem & abolitionem monimentorum ambigeretur, denuo conſecrari poſſe: *nec enim* (ut ipſe ait) *iteratum dicitur, quod factum eſſe neſcitur.* fuit Felix Romanus annorum duorum Pontifex.

Offertorium.

Benedictio comeſtibilium.

28. EUTYCHIANUS habetur auctor Offertorii in Miſſa, item benedictionis frugum, qualia ſunt poma, uvæ, fabæ, & cætera comeſtibilia: idque contra Manichæos, qui tenebant poma, & fructus omnes productos eſſe a malo principio, ob lapſum primorum parentum: hinc illos deteſtabantur & maledicebant, Papa e contrario fructus benedicente, & per verbum Dei ſanctificante, Deoque gratias pro illis agente tamquam

quam vero Creatori & Domino. Decrevit, *quam duxit uxorem fidelis ante Baptiſma, liberum eſſe ei hanc habere vel non habere.* contra Ebrietatem ita ſcripſit: *magnum malum Ebrietatis, ex quo omnia vitia pullulant, Chriſtianis omnibus cavere præcipimus; qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum eſſe cenſemus, uſque ad congruam emendationem.* item, *Epiſcopi & Dei Miniſtri non debent commeſſationibus & vinolentiis nimis incumbere, conſiderantes ſententiam Domini dicentis: ne graventur corda veſtra crapula & ebrietate: moderate enim cibum, & neceſſarium ſolum ſumant, ut juxta Apoſtolum, ſobrii ſint & parati ad ſervitium Dei.* Martyrologium Romanum 3. Decembris ait, quod per diverſa loca trecentos & quadraginta duos Martyres ſua manu ſepelivit, quibus & ipſe ſociatus, ſub Numeriano Imperatore Martyrio coronatus eſt, & in Cœmeterio Calliſti ſepultus. Modum ſepeliendi Martyres ipſe præſcribens, vetuit ne ſine Dalmatica aut Colobio purpurato ſepelirentur. quid ſit Dalmatica & Colobium, vide Onomaſticon. fuit Eutychianus Italus ex Tuſcia, annorum octo & ſex menſium Pontifex.

Uxorem ante Baptiſmum ductam liberum eſt retinere, vel non.

Ebrioſi excommunicati, uſque ad emendationem.

Modus ſepeliendi Martyres cum Colobio.

fex. nomen derivatur ab Eutichius, quod latine bene munitus ſive muratus ſonat. τεῖχος murus, τειχέω muro cingo, ſive munio.

Diocletianus Patruus Caii Papæ.

29. CAJUS ex genere Diocletiani Imperatoris, ipſius fratris Filius, ob Patrui ſui crudelitatem in ſubterraneis locis, quas cryptas vocant, diu latuit: qui Imperator affines ſuos Chriſtianos, Suſannam Gabinii fratris Caii filiam, ipſum Gabinium, imo uxorem ſuam Serenam Auguſtam ferro & igne conſumpſit, Cajuſque una cum ipſis periit: qui conſtituerat, ut his ordinum gradibus ad Epiſcopatum aſcenderetur, Oſtiarii, Lectoris, Exorciſtæ, Acolyti, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri; & ne quis Epiſcoparetur, niſi miniſtraſſet conſueto tempore in ſingulis ordinibus. cavit etiam ne prophanus quiſpiam ſacris initiatum in judicium vocaret; neve paganus aut hæreticus accuſandi hominem Chriſtianum poteſtatem haberet. colitur 22. Aprilis, fuit Dalmata, annorum duodecim Pontifex. Nomen Cajus recte pronuntiatur tanquam Gajus, Græce γαΐος a γαίω lætor: unde Gallica vox *Gay*.

Per ſeptem Ordinum gradus, eoſque exercitos ad Epiſcopatum aſcendendum.

Sacris initiati a prophanis in jus non trahendi.

MAR-

30. MARCELLINUS cum Idololatriæ ex timore commissæ pœnitens, cilicio indutus ad Concilium plurimorum Episcoporum Sinuessam venisset; eum damnare ausus est nemo; sed omnes una voce clamarunt: *Tuo te ore, non nostro judicio judica; nam prima Sedes a nemine judicatur.* Postea Martyrio affectus, a Marcello Presbytero, qui ipsi in Pontificatu successit, Presbyteris & Diaconis, Hymnis ac luminibus adhibitis, honorifice sepultus fuit. vide historiam paullo fusius descriptam in Breviario 26. Aprilis, quando festum ejus ab Ecclesia colitur. fuit Romanus, annorum 8. Pontifex. nomen Marcellinus diminutivum est a Marcellus; & hoc a Marcus.

Prima Sedes a nemine judicatur.

Modus sepeliendi cum hymnis ac luminibus.

31. MARCELLUS Primus, cujus hortatu nobiles & potentes matronæ, Priscilla cœmeterium suis sumptibus ædificandum curavit, & Lucina bonorum suorum Ecclesiam Dei fecit hæredem; viginti quinque titulos in Urbe instituit, quasi Diœceses quasdam, ad Baptismum pœnitentiamque eorum, qui ex infidelibus Chri-

Anno Christi 300.

Ecclesiam Dei hæredem scribere.

Christianam Religionem susciperent, & ad Martyrum sepulturam. Quid sint Tituli, & Diœceses, vide Onomasticon. scripsit Marcellus Epistolam ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ de Primatu Romanæ Ecclesiæ, quam caput Ecclesiarum appellandam esse demonstrat; ubi etiam illud scriptum est: *Nullum Concilium jure celebrari, nisi ex authoritate Romani Pontificis*. Martyrium ipsius sine sanguine, ex squallore carceris, describitur in Breviario die 16. Januarii. fuit Romanus, annorum quinque Pontifex.

Primatus Romanæ Ecclesiæ.

32. EUSEBIUS: sub hoc Pontifice sancta Crux Domini nostri a beata Helena 5. Nonas Maii Hierosolymæ inventa est; & ipse Festum Inventionis hujus eo die quotannis celebrandum statuit. Decrevit sacrificium altaris non in serico panno aut tincto, sed in puro lineo, ab Episcopo benedicto celebrari (jam per usum Corporalia sacrantur) eo quod Corpus Domini in Sindone munda sepultum fuerit: item Sacramentum Confirmationis perficiendum a solis Episcopis; nec tempore Apostolorum ab aliis, quam ab

Inventio S. Crucis.

Corporalia non serica, sed linea.

Confirmatio a solis Episc. peragenda.

ab ipsis Apostolis fuisse peractum, uti patet Actorum 8. & 19. Idem præcepit, quod *oportet Episcopum moderatis epulis contentum esse, suosque convivas ad comedendum & bibendum non urgere; quin potius sobrietatis præbeat exemplum: removeantur ab ejus convivio cuncta turpitudinis argumenta; non ludicra spectacula, non fatuorum stultiloquia, non scurrilium admittantur præstigiæ: adsint peregrini, & pauperes ac debiles, qui de sacerdotali mensa Christum benedicentes, benedictionem ipsi percipiant: recitetur sacra lectio, subsequatur vivæ vocis exhortatio, ut non tantum corporali cibo, imo verbi spiritualis argumento convivantes se refectos gratulentur, ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum Dominum nostrum.* fuit Eusebius, uti nomine, ita origine Græcus, & re Eusebius: Εὐσεβέω pie vivo, Εὐσέβεια pietas. Pontifex annorum 2. mensium 7. ipsius meminit Martyrologium die 26. Septembris.

Episcopalis mensa, qualis esse debeat.

33. MELCHIADES Afer annis fere duobus præfuit. nomen ab hebræo *Melchi* derivandum videtur, quod interpretatur meus rex, sive consilium meum, unde patronymicum Melchia-

Die Dominica jejunium vetitum : & quondam die Jovis.

chiades : Hiſpani aliqui illum ſiium dicunt, & Mantua Carpetanorum, hodie Matrito, oriundum. vetuit jejunium die Dominico, ob Reſurrectionis, & feria quinta, ob Aſcenſionis Domini memoriam : quod feſtum Aſcenſionis olim in Eccleſia tam erat ſolemne, ut feriæ quintæ feſtivæ eſſent, ſicut Dominicæ ſunt, & in iis prout in Dominicis numquam jejunaretur, nequidem in Quadrageſima : idque ne ullum daretur ſignum triſtitiæ in illa die, quæ tantum lætitiæ cum cœlo, tum terræ attulerat, cum humana in Chriſto natura elevata fuit ſuper omnes Angelorum Choros. Inſtituit Melchiades erogationem Panis benedicti, in ſymbolum unionis inter Fideles ; unde adhuc in Eccleſiis Parochialibus, diebus feſtivis, poſt Miſſam Conventualem pauperibus panis erogatur. Candelabra in altaribus poni juſſit : & conſtituit, ne quis umquam aliqua ſuſpicione, ante veram probationem, & propriam confeſſionem condemnaretur. De ipſo tanquam Martyre in Breviario Romano 10. Decembris fit commemoratio, idque propter Fidei confeſſionem ; nam μάρτυρ latine teſtem ſive confeſſorem ſignificat, uti ſuperius in

Erogatio panis benedicti in Eccleſiis.

Candelabra in altari.

Nemo condemnandus ante propriam confeſſionem.

Martyr idem quod Confeſſor.

Eleu-

Eleutherio notatum fuit. Martyrologium ait, quod *in perſecutione Maximiani multa paſſus, reddita Eccleſiæ pace, quievit in Domino.*

Ultimum hunc triginta trium primorum Pontificum, qui omnes ab Eccleſia Martyres habentur, ſubſecutus eſt Primicerius Confeſſor

34. SILVESTER Primus, Romanus, vir divinus, aſpectu angelicus, ſermone nitidus, corpore decorus, opere ſanctus, conſilio magnus & maturus, fide catholicus, ſpe patientiſſimus, ac omni charitate diffuſus: cui tantam Dominus contulit gratiam, ut non a Chriſtianis modo, verum etiam a Gentilibus miro coleretur affectu: ab ipſo namque baptizato Imperatore Conſtantino, & Eccleſiæ pace firmata, facultas data fuit Chriſtianis, quod hactenus negatum, publice templa extruendi. hinc ritus, quos in conſecrandis ſolemniter Eccleſiis, & altaribus Romana ſervat Eccleſia, Beatus Silveſter primus inſtituit. multa ipſe decreta fecit Eccleſiæ Dei utilia: in his, ut a ſolo Epiſcopo Chriſma conficeretur, ut Presbyter Chriſmate baptizati ſummum liniret verticem, ut Diaconi Dal-

Solemnis Conſecratio Eccleſiarum & Altarium.

Chriſma fit a ſolo Epiſcopo a Presbytero unctio.

ma-

Manipulus. Palla Linoſtima.

maticis in Eccleſia, & Palla linoſtima (quam hodie manipulum dicimus) ad lævam uterentur, ut in lineo tantum velo ſacrificium altaris conficeretur. præſcripſit tempus omnibus qui Ordinibus initiati eſſent, exercendi ſingulos ordines in Eccleſia, antequam quiſque ad altiorem gradum aſcenderet: ut Laicus Clerico non inferat crimen, ne Clericus apud profanum judicem cauſam dicat. Sabbati & Dominici diei nomine retento, reliquos hebdomadæ dies feriarum nomine diſtinctos, ut jam ante in Eccleſia vocari cœperant, appellari voluit: quo ſignificaretur, quotidie Clericos, abjecta cæterarum rerum cura, uni Deo prorſus vacare debere. & reliqua, quæ cœleſti prudentia, Eccleſiam per viginti annos adminiſtrando, ſtatuit, & fecit: vide Breviarium Romanum nona Novembris, & ultima Decembris. Primus inter Pontifices uſus eſt Mitra, quam alii deinde Pontifices exornaverunt; hinc in antiquis Pontificum imaginibus prior mitratus pingitur. ſub ipſo habitum eſt primum Concilium œcumenicum, Nicænum dictum, conſtans trecentis decem & octo Patribus, anno Chriſti 325.

Interſtitia & exercitia ſingulorum Ord.

Clericus a Laico non accuſetur.

Hebdomadæ dies quare feriæ dictæ?

Mitra Pontificia.

Primum Concilium Œcumenicum Nicænum.

ubi

ubi Arius condemnatus est ; qui Christum non ejusdem , sed similis cum Patre substantiæ asserebat.

35. MARCUS Romanus instituit ut Episcopus Ostiensis , a quo Romanus Pontifex consecratur , pallio uteretur , quod Archiepiscoporum ornamentum est : apud Græcos tamen omnes Episcopi Palliis utuntur ; quod unde sit , vide infra in Joanne undecimo. Pallium summi honoris index , Potestatis Ecclesiasticæ plenitudinem designat ; estque præcipuum Romani Pontificis insigne , quo in Missarum solemniis semper & ubique utitur : ab ipso Metropolitanis impertiri solitum , qui illo nec semper , nec ubique utuntur ; quoniam vocati sunt in partem solicitudinis , non in plenitudinem potestatis. sicut olim summi Sacerdotis Hebræorum amiculum erat superhumerale , ita in Christianæ Religionis sacerdotio , genus illud indumenti , quod Pallium dicitur , summi tantum Pontificis cessit usui ; ab eo tamen compluribus Episcopis magna ex causa communicatum : hoc superjacet Planetæ , seu Casulæ dum Pontifex sacra facit. cur Pallium

Pallium ornamentum Archiepiscoporum Latinorum, apud Græcos omnium Episcoporum.

Quare fiat Pallium ex Lana.

ex lana ovium vel agnorum confici soleat, non ex lino aut byſſo? Iſidorus Peluſiota rationem reddit: *hoc* inquiens *amiculum, quod ſummus Sacerdos humeris geſtat, ex lana, non ex lino aut byſſo contextum, ovis illius, quam Dominus aberrantem quæſivit, inventamque humeris ſuis ſuſtulit, pellem deſignat. Epiſcopus enim, qui Chriſti typum gerit, ipſius munere fungitur, atque ipſo etiam habitu illud omnibus oſtendit, ſe boni illius Paſtoris imitatorem eſſe, qui gregis infirmitates ſibi ferendas propoſuit.* vide quid Cœremoniale Romanum ait: *Conſecratio Romani Pontificis, ſecundum antiquas Patrum conſtitutiones, ſolebat ſpectare ad Epiſcopum Oſtienſem, qui etiam Pallio in ea conſecratione utebatur, aſſiſtebant ei Portuenſis, & Albanenſis Epiſcopi. ſed ad tollendas contentiones, jam pridem introductum eſt, ut prior Epiſcoporum Cardinalium, cum duobus ex ſenioribus Epiſcopis id munus obire debeat: ſicque noſtris temporibus ſervari videmus, ut non habeatur ratio Eccleſiarum, ſed prioritatis Epiſcopalis.*

Conſecratio Romani Pontificis antiqua, & moderna.

Ubi & a quibus Pallia texantur.

Pallia autem texuntur Romæ in Monaſterio S. Agnetis, ubi aluntur ſingulis annis agni gemelli, quos Pontifex illac in ſupplicatione publica tranſiens, a Monialibus

ad

ad feneſtram oblatos benedicit, ex quibus occiſis deſumitur lana ſic benedicta; ex qua Moniales iſtæ Pallia contexunt; quæ deinde ponuntur ſuper Corpus S. Petri, unde Papa ea deſumit, & mittit Archiepiſcopis. Chriſtophorus Marcellus Archiepiſcopus Corcyrenſis, olim Xyſti IV. Præfectus Cæremoniarum, & priſcus Auctor Rituum Eccleſiaſticorum, tribuit primam Pallii inſtitutionem Lino Petri ſucceſſori; ex Euſebio Cæſarienſi, ſermone de Epiphania, vide ſupra in Lino. Statuit Marcus ut recitato Euangelio in Miſſa, Symbolum Nicænum a Clero & a Populo decantaretur. vixit in Pontificatu tantum menſes octo, ſub Conſtantino Magno Imperatore, qui duas a Marco dedicatas Baſilicas magnis muneribus exornavit. vide Breviarium Rom. 7. Octobris.

Pallii Inſtitutor.

Symbolum Nicænum in Miſſa poſt Euangelium.

36. JULIUS (*a magno demiſſum nomen Julo*, uti Virgil. Æneid. 1. Aſcanius Æneæ filius Julus dicebatur a tenera lanugine, ſive prima barba, quæ græce ἴουλος dicitur) initio ſui Pontificatus nempe anno Chriſti 336. Conſtantino Magno vita functo, Imperii 31. ætatis 66. con-

Mors Conſtantini Magni.

gregatis Romæ 116. Episcopis Oecumenicam Synodum Nicænam confirmavit, damnatamque hæresim Arianam nova excommunicatione proscripsit. anno dein Christi 340. Julii quarto, Athanasius Romam venit, ut adversariorum accusationibus & calumniis responderet; qui vocati & citati, ac per sesquiannum expectati non sunt ausi comparere; quo tempore Athanasius in Urbem invexit Ægyptiorum Monachorum institutum, vitamque Antonii Magni, quam ipse conscripserat. idem Romæ cum esset, illud quoque insigne fidei suæ reliquit Occidentalibus monumentum, nempe *Symbolum*, quod hucusque *Athanasii* nomine in Ecclesia recitatur, per quod ipse se Athanasium, id est immortalem omnibus Orthodoxis reddidit. Constituit Julius, ut nullus Clericus causam quamlibet in publico ageret, nisi in Ecclesia per Notarios stipularetur: & ut omnium monumentorum in Ecclesia confectio per Primicerium Notariorum celebraretur: sive ut alii dicunt, mandavit omnia ad Ecclesiam pertinentia, ut legitime fierent, per Notarios exacte conscribi, & a Primicerio Notariorum sive Proto-

Institutum Monachorum Antonianorum.

Symbolum Athanasii.

Clericus publice causam agere nisi cum Ecclesiæ notitia non potest.

Monumenta Ecclesiæ per Protonotarios approbata.

no-

notario comprobari. de ipso narrat Martyrol. Rom. 12. Aprilis: *Romæ via Appia Natalis Sancti Julii Papæ, qui adversus Arianos pro fide Catholica plurimum laboravit, ac multis præclare gestis, sanctitate celebris quievit in pace.* fuit Julius Romanus, annos quindecim & aliquot menses Romæ sedit: licetque Oriens universus Arianorum procellis suo tempore exagitaretur, Occidentalis tamen Ecclesia summa fruebatur tranquillitate: verum sub sequenti Pontifice non ita mansit.

37. LIBERIUS item Romanus, & totidem annorum Pontifex: idem latine, quod græce Eleutherius. ejus nomine insignita fuit Ecclesia Romæ ab ipso extructa in Monte Exquilino impensis Joannis Patricii Romani: primum *Basilica Liberii*; deinde S. *Mariæ ad Præsepe*, ob translata eo ex Bethleem sacra Christi Incunabula; postremo Ecclesia *Sanctæ Mariæ Majoris*, atque *ad Nives* dicta. quamvis nihil de Liberio referatur in Martyrologio Romano, de ipso tamen egregia fit mentio in Breviario, die quinta Augusti: atque in Pontificum Catalogo nomen

Ecclesia S. Mariæ Majoris, sive ad Nives.

men ipſius littera S. prænotatur ; nam propter fidem & veritatem Catholicam , quam adverſus Arianos tenebat , & propter Ariminenſem Conventum a ſectatoribus Arianæ hæreſis Arimini , Civitate Flaminiæ coactum (ubi multa callide diſputata fuerunt , & negabatur Chriſtus cum Patre eſſe homouſios) ab illo aperte impugnatum & rejectum (uti Breviarium in lectionibus de Sancto Damaſo 11. Decembris) inſtigantibus Arianis , & eorum fautore Imp. Conſtantio in exilium actus , ejuſque loco Felix ſecundus ſuffectus eſt : inter alia ordinavit Liberius , quod diebus jejuniorum nullæ lites , nullæque contentiones eſſe debeant , ſed in Dei laudibus , & opere neceſſario perſiſtendum : arguitque eos qui tempore Quadrageſimæ debita a creditoribus exigunt , juxta illud Iſaiæ 58. *Ecce in diebus jeiunii veſtri debitores veſtros expetitis , ecce ad lites & contentiones jejunatis* . & diebus iſtis ſacratiſſimis abſtinendum eſſe ſtatuit a conjugiis , & caſte ac pie vivendum , ut ſanctificato corde & corpore dies iſti tranſigantur , donec perveniatur ad diem ſanctum Paſchæ ; quia nihil pœne valet jejunium , quod conjugali ope-

Ariminenſis Conventus .

Diebus jejunii & Quadrageſimæ a litibus & conjugiis abſtinendum.

opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ & eleemosynæ non commendant. unde *tempus clausum*, quod vocant, quando nuptiæ celebrari non possunt, originem trahit. Illum Ambrosius l. 3. de Virgin. sanctæ memoriæ virum, Basilius Beatissimum, Epiphanius Beatum nominat; tantum abest ut pro hæretico eum aliqui habuerint. imo reperitur memoria Liberii in Martyrolog. Bedæ die 24. Septembris recensita inter alios Sanctos. qui, si quid externo actu per metum aliquando in gratiam Arianorum feciſſe videatur, certum tamen est, nunquam illum aut hæresim docuisse, aut hæreticum extitisse: & si quam maculam olim cum Arianorum ad tempus communione contraxit, posteriore confessione in Synodo apud civitatem Ariminum legitime habita, ubi antea Pseudo-Synodus ab Arianis coacta fuerat, prorsus delevit. *Tempus clausum.*

38. FELIX Secundus, licet ingressus ejus ad Pontificatum fuerit vitiosus; quod vivente adhuc Liberio, ab Arianis, & fautore eorum Constantio Constantini magni filio intrusus fuisset: *Schisma Secund. Felix 2. contra Liberium, qui defuncto Liberio legitime sedit.*

ſet; mortuo tamen Liberio, legitime confirmatus fuit; imo ab ipſo Conſtantio Imperatore Ariano, quem legitimus jam Pontifex ut hæreticum damnaverat, ob Catholicæ Fidei confeſſionem e Sede ſua dejectus, Cære in Tuſcia occulte gladio necatus, glorioſe occubuit. ejus corpus inde a Clericis raptum, Romæ via Aurelia ſepultum, poſtea ad Eccleſiam SS. Coſmæ & Damiani delatum; tandem anno 1582. ſub Gregorio decimotertio ibi repertum eſt, ſub altari reconditum, cum hac inſcriptione: *Corpus Sancti Felicis Papæ, qui damnavit Conſtantium*. vide Martyrologium Romanum 29. Julii, qua die ipſius memoria tenetur; & notas Baronii ibidem: fuit Felix Romanus, unoque anno & tribus menſibus legitime ſedit.

Damaſus Poeta.

39. DAMASUS Primus Hiſpanus, ex Luſitania, latine domans vel domitus reddi poſſit, a δαμάζω domo, unde adamas lapis pretioſus, præ duritie indomabilis. Breviarium Romanum 11. Decembris ait, quod fuerit vir egregius & eruditus, qui proſa & verſu ſcripſit de virginitate, multaque alia metro edidit:

ac

ac Platoniam (vide Onomaſticon) Petri & Pauli exornavit elegantiſſimis verſibus. Vitæ Pontificum Romanorum, quas Anaſtaſius Bibliothecarius continuavit, ipſius nomine circumferuntur: at vero multi non ipſius hoc ſcriptum, ſed Damaſi Portuenſis Epiſcopi eſſe volunt; nam ſtylum Damaſi Papæ diſſimilem, & multo nitidiorem eſſe, apparet ex Epiſtolis quas ad Hieronymum dedit: & ipſe Hieronymus, cum alia ab ipſo ſcripta narrat in Epiſtola ad Dextrum Prætorio Præfectum, nullam prorſus mentionem facit editi ab eo libelli de vitis Pontificum urbis Romæ. Inter alia pœnam talionis conſtituit iis qui alium falſi criminis accuſaſſent: idque ea occaſione contigit: cum in Clero Romano orta eſſet diſſenſio ex ſubſtitutione Felicis deceſſoris, parte adverſa indigne ferente, hunc Damaſum, qui erat ex communione Felicis, electum eſſe in Pontificem; Urſicinus Diaconus creatus fuit Antipapa: ſed cum deinde Damaſi electio legitima agnoſceretur, ſchiſmatici ad falſas accuſationes converſi, ſanctiſſimum virum adulterii accuſarunt; verum probata ejus innocentia, Concordius &

Vitæ PP. non Damaſi Papæ, ſed Damaſi Portuenſis Epiſcopi.

Pœna talionis.

Schiſma Tertium. *Urſicinus contra Damaſum.*

Calliſtus Diaconi calumniatores ab Eccleſia fuere dejecti, lata lege Talionis contra falſos delatores. duravit vero ſchiſma tredecim menſibus, quando Urſicinus ſe Pontificatu abdicavit, factuſque fuit Epiſcopus Neapolitanus. Statuit Damaſus, ut quod jam a Pontiano Papa ſtatutum pluribus locis erat in uſu, Pſalmi per omnes Eccleſias die noctuque ab alternis canerentur, & in fine cujuſque Pſalmi adderetur, *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto*. extinxit Chorepiſcopos, eo quod ipſi per inflationem ſe Epiſcopis ſimilare vellent; vide Onomaſticon in voce Epiſcopus. dicitur inſtituiſſe Feſtum Aſſumptionis B. M. Octavam ejuſdem poſtea inſtituit Leo quartus. ſub ipſo habitum eſt Concilium OEcumenicum ſecundum 150. Patrum, Conſtantinopoli, anno Chriſti 381. contra Macedonianos Spiritum ſanctum Deum negantes. Gubernavit Eccleſiam egregie annos decem & ſeptem.

Gloria Patri &c. in fine Pſalm.

Chorepiſcopi extincti.

Secund. Concil. œcumenic. Conſtantinopol.

40. SIRICIUS, Romanus, annorum tredecim Pontifex, fertur auctor partis Canonis: *Communicantes, & memoriam venerantes*: Monachos ad Clerum accerſiri,

Communicantes, & memoriam venerantes.

ri, & ad Ordines ſacros promoveri poſſe permiſit (antea enim nec ipſi Abbates erant ſacerdotes, uti SS. Antonius, & Hilarion, imo aliqui Benedictum ſacerdotem non fuiſſe volunt) Ordineſque interpolari, non omnes una ordinatione dari voluit. Bigamum, & qui viduam duxiſſet, ſacerdotem fieri prohibuit. ſtatuit ut Baptiſmus non celebretur niſi in Paſchate & Pentecoſte; quod intelligendum de iis qui adulti baptizabantur: eratque hoc apud antiquos uſitatum, ut baptiſmus cum celebritate conferretur, uti patet ex Miſſæ Canone infra Octavam Paſchatis & Pentecoſtes: *Hanc igitur oblationem, quam tibi offerimus pro his quoque quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu ſancto &c.* quod duravit uſque ad tempora Caroli Magni, circa annum Chriſti 800. Sirius eſt ſtella in ore canis dicta a σίριος ſiccando; nomen Siricius huic Pontifici conveniebat, quia ſiccus & tardus erat in extinguenda hæreſi Origenis; cui ſequens Pontifex egregie ſe oppoſuit. ita ex Hieronymo Alphonſus Ciaconius.

Monachi ad ſacros Ordines admiſſi.

Bigami irregulares.

Solemnitas Baptiſmi in Paſchate & Pentecoſte.

41. ANASTASIUS Primus, Romanus, annorum 4. Pontifex, vir ditissimæ paupertatis, & apostolicæ solicitudinis, quem, ut S. Hieronymus ait, Roma diu habere non meruit, ne orbis caput sub tali Episcopo truncaretur; nam haud multo post ejus obitum, Roma a Gothis capta atque direpta fuit. ita Martyrologium 27. Aprilis. cavit ne ullus corpore defectuosus sacris ordinibus initiaretur; neve peregrini ordinarentur, nisi a proprio Episcopo chirographum signatum exhiberent; unde *Litteræ Dimissoriales*. statuit ut ad recitationem Evangelii, ad majorem reverentiam & attentionem verbo Dei, & promptitudinem ad illud opere exequendum demonstrandam, ab omnibus staretur, etiam a Presbyteris; quod illis nominatim hac occasione injunctum fuit: cum Diaconi ob temporalium Ecclesiæ bonorum administrationem apud populum essent in magna æstimatione, ipsisque se comparare, imo præferre inciperent Presbyteris; hi ad dignitatem suam tuendam, volebant, ut ipsis sedentibus Diaconi starent; resque eo processit, ut

Corpore defectuosi non ordinandi.

Litteræ dimissoriales.

Ad Evangelium ab omnibus standum.

ut Diaconis ſtantibus, & Euangelium cantantibus, Presbyteri manerent ſedentes: contra quem abuſum Anaſtaſius edito decreto, non tantum populum, ſed etiam Presbyteros ſtare juſſit, nomen huic juſſo non incongruum habens, nam Anaſtaſius latine reſurgens dicitur, ἀνάστασις reſurrectio.

42. INNOCENTIUS Primus, Pelagio & Cœleſtio damnatis, contra eorum hæreſim decretum fecit, ut parvuli ex chriſtiana etiam muliere nati, per Baptiſmum renaſci deberent: *Ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.* Probavit ut Sabbato jejunium ſervaretur, ob memoriam ſepulturæ Chriſti Domini, ac triſtitiam B. Virginis, & Apoſtolorum. ordinavit ſervari Hoſtiam conſecratam in diem Paraſceves. auctor eſt *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, & pacem omnibus dari juſſit in Miſſa; de quo ita reſcripſit: *Pacis oſculum dandum eſt poſt confecta myſteria, ut conſtet populum ad omnia quæ in myſteriis aguntur, atque in Eccleſia celebrantur, præbuiſſe conſenſum, ac finita eſſe pacis concludentis ſignaculo*, quia vero per illud pacis oſculum neſcio quid la-

Anno Chriſti 400.

Baptizandi parvuli quare?

Jejunium in Sabbato.

S. Hoſtia ſervanda in diem Paraſc.

Pax Domini, & Pacis oſculum in Miſ.

laſcivi interdum obrepebat ; ordi-
Tabella pacis. nata fuit *Tabella pacis*, quæ cuique daretur oſculanda, præterquam ſacerdotibus, qui adhuc in choro ſe invicem ſalutant in oſculo pacis, dicendo *Pax tecum*. Noluit, ut Eccleſia ſemel conſecrata amplius conſecraretur : cenſuit, ut ſi Clericus ſine proprii Epiſcopi conſenſu eſſet ordinatus, ejus ordinatio fieret irrita : declaravitque quod Epiſcopi, qui præbendas & dignitates, vel Sacramenta, ut puta Oleum ſanctum, Chriſma, conſecrationes altarium &c. venderent, pro Simoniacis punirentur. ſcripſit B. Auguſtino, quod plus communibus, & publicis Eccleſiæ orationibus, quam ſingularibus & privatis proficere poterimus : ipſius ætate Sanctus Hieronymus quoque floruit, qui de ipſo ita ad Demetriadem ſcripſit : *Sancti Innocentii, qui Apoſtolicæ Cathedræ, & beatæ memoriæ Anaſtaſii ſucceſſor eſt, teneas fidem &c.* vide Breviarium Romanum 28. Julii. fuit Italus Albanenſis, annorum quindecim Pontifex.

Eccleſia bis non conſecranda.

Clerici ſine conſenſu ſui Epiſcopi non ordinandi.

Sacramenta & Præbendas vendere, ſimoniacum eſt.

Publicæ orationes meliores privatis.

Servi & ſpurii non Ordin.

43. ZOSIMUS ſervis & ſpuriis Clericatum, Clericis tabernas interdixit. Sabbato ſan-

sancto Cereum magnum benedici constituit, in honorem Resurrectionis Christi, qui in Passione quasi extinctus, novo lumine in Resurrectione refulsit. alii dicunt quod concessit licentiam Parochiis benedicendi Cereum Paschalem, quam majores duntaxt Basilicæ habebant: quod autem mos benedicendi Cereum istum fuerit ante Zosimum, patet ex Prudentio Poeta Christiano, qui uno sæculo Zosimum præcedens, cecinit hymnum de Cereo Paschali. & Martinus Polonius Theodorum primum, anno 643. auctorem faciens, plane uti in pluribus errat. vigebat tunc consuetudo cantandi omnes Missas; abbreviatio earum, & submissa voce recitatio fluxit ab indevotione & impatientia populi. sanctus perhibetur in Martyrologio 26. Decemb. fuitque Græcus, prout nomen Ζώσιμος, latine vitalis, Ζωὴ vita; unius tamen tantum anni Pontifex.

Clericis tabernæ interdictæ.

Cereus Paschalis.

Missæ omnes prius cantabantur.

44. BONIFACIUS Primus, quinquennis Pontifex Romanus, in lege doctissimus, & vetus Presbyter, post unum diem a Zosimi obitu invitus ac reluctans eligitur: & contra illum Eulalius Ar-

Schisma Quartum.

Eulalius contra Bonifacium.

Archidiaconus, favente Symmacho Urbis præfecto, intruditur. re ad Imperatorem Honorium delata; propter dies qui imminebant S. Paschatis, Imperator negotium differens, utrumque urbe jussit abstinere; & Spoletinum Episcopum Romæ sacra celebrare: cum autem Eulalius temere se in urbem intrusisset, & publicæ seditionis præbuisset occasionem, Honorius eum, Clericosque ei communicare præsumentes urbe jussit expelli, Bonifacium vero in urbem deduci, & tamquam legitimum Papam regere Ecclesiam. Instituit Bonifacius feria quinta in Cœna Domini cantari *Gloria in excelsis Deo:* quia gaudium est eo die ob institutionem venerabilis Sacramenti. extatque decretum ejus de ætate Presbyterorum, ne ante trigesimum ætatis annum, uti Fabianus statuerat, ordinentur. neque tantum servos & spurios, uti decessor Zosimus, & anteccessor Anastasius debiles & claudos, sed etiam debitis intricatos a Sacris arcuit. *Sanctorum vigiliæ* ab hoc Pontifice sublatæ sunt, retento tantum nomine cum jejunio. cur autem sustollendæ essent, narrat inter alios Augustinus sermone 115. de diversis: *Istum tam san-*

Gloria in excelsis in Feria quinta in Cœna Dom.

Debitis intricati non ordinandi.

Vigiliæ sublatæ retentis jejuniis.

ſanctum locum, ubi jacet ſancti Martyris Corpus, invaſerat peſtilentia & petulantia ſaltatorum; per totam noctem hic cantabantur nefaria, & a cantantibus ſaltabatur: & cætera pejora quæ fiebant. De Bonifacio hoc Martyrologium 25. Octobris facit mentionem.

45. CÆLESTINUS Primus, a quo, in tertio Concilio OEcumenico, Epheſi anno 430. a ducentis Patribus celebrato, Neſtorius damnatus, & Diva Virgo Θεοτόκος, id eſt Deipara, dicta eſt, qui illam quidem dicebat Chriſtotocon, non tamen Theotocon (vide Onomaſticon) unde magna in Catholicis pietas erga B. Virginem Deiparam excitata, templa in ejus honorem erecta, & tunc primum ad Salutationem Angelicam additum fuit: *Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis &c.* Inſtituit Pſalmum *Judica me Deus* ante Miſſam a Sacerdote dici: inſeruit Miſſæ *Introitum*, *Graduale*, *Tractum*, *Offertorium*, *Communionem*. quod autem diſcrepent hic Pſalmorum verſiculi a vulgari nonnumquam editione, fit ex vetuſtiſſima illa ſacrorum Bibliorum verſione, quæ etiam ante S. Hieronymi

Tertium Concil. œcumenicum, Epheſ.

D. Virgo Θεοτόκος.

S. Maria Mater Dei ora pro nob.

Miſſæ Pſal. Judica, Introitus, Graduale, Offertorium, Communio.

Cur Miſſæ Introitus

diſcrepent a vulgari Pſalmorum editione.

mi tempora celebris habita eſt in Eccleſia; ex qua omnes fere Miſſarum Introitus, Gradualia, & Offertoria deſumpta ſunt. Cum ſolerent antiqui totum Pſalterium ante Miſſam præmittere; nunc ad

Matutinum & Laudes ante Miſſam dicendæ; antiquitus totum Pſalterium dicebatur.

minus Matutinum cum Laudibus & aliis Pſalmis præparatoriis præmittendum eſſe quis neget? Et Gavantus in commentariis Miſſalis, Titulo de præparatione Sacerdotis celebraturi ait: eſſe quidem auctores viginti, qui negent peccatum mortale, matutinum omittere; ſed & novemdecim, qui affirment. Atque hic Cæleſtinus

Quinque Pſalmi præparatorii, & ſeptem orat. ante Miſſam.

inſtituit illos quinque Pſalmos præparatorios ante Miſſam, ut quidquid quinque ſenſuum tranſgreſſione commiſit Sacerdos, hoc modo detergat. ſeptem autem orationes quæ incipiunt, *Aurem tuam, quæſumus Domine, & Gratia ſancti Spiritus illumina cor noſtrum &c.* ſubjunguntur pro ſeptiformi gratia Spiritus ſancti impetranda. hinc non abſque ratione præſcribunt Rubricæ, ut Sacerdos celebraturus Miſſam, Matutino ſaltem cum Laudibus abſoluto, orationi aliquantulum vacet, & Pſalmos orationeſque ante Miſſam poſitas, pro temporis opportunitate dicat;

cat; cum antiqui toto Psalterio prius recitato, solerent ad Missarum solemnia accedere. Cælestini meminit Martyrologium 8. Aprilis; fuit Romanus, octo annorum Pontifex.

46. XYSTUS Tertius similiter Romanus, & totidem annorum Pontifex, in paupères & sacra ædificia profusus, Basilicam Liberii, quæ hodie S. Mariæ Majoris dicitur, & tunc S. Mariæ ad Præsepe vocabatur, ob translata eo ex Bethleem Incunabula Christi, restituit; atque ab hoc Xysto etiam Xystiana dicta fuit. Huic Pontifici Eudoxia Eudociæ filia catenam detulit, qua S. Petrus ab Herode vinctus fuerat; quam a matre acceperat, quæ illam Hierosolyma attulerat; illique monstravit Xystus alteram catenam, qua Nerone Imperatore idem Apostolus constrictus fuerat: quibus collatis, factum est, ut illæ inter se ita connecterentur, ut non duæ, sed una catena ab eodem artifice confecta esse videretur: uti tacito Pontificis nomine narratur Kalendis Augusti in Breviario Romano. qui Xystus instituit festum illud S. Petri ad vincula.

Basilica S. Mariæ majoris, ad Præsepe, & Xystiana dicta.

Festum S. Petri ad vincula.

Ba-

Baronius in notis ad Martyrologium 28. Martii ait, quod res ejus geſtæ ſint ampliſſimæ, quæ volumine prægrandi potius, quam brevi annotatione indigeant; & 5. Auguſti, quod Adrianus Papa ad Carolum magnum de eo ſcribat: Xyſtus Papa ſucceſſor Cœleſtini refecit Baſilicam Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, cognomento Majorem, quæ & Præſepe dicitur, & ipſe tam in metallis aureis, quam in diverſis hiſtoriis, eam ſacris decoravit Imaginibus. ita Adrianus apud Baronium ad annum 808.

Orate fratres. Incenſatio oblatorum, Sanctum Sacrificiū, Immaculatam Hoſtiam. Ite miſſa eſt. Benedicamus Domino. Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miſerere nobis.

47. LEO Primus, ob excellentiſſimum doctrinæ, & curæ Paſtoralis ſtudium Magnus dictus, auctor eſt *Incenſationis oblatorum*, *Orate fratres*, *Hanc igitur*, *Sanctum Sacrificium*, *immaculatam hoſtiam*, *Ite Miſſa eſt*, *Benedicamus Domino*. Ipſius tempore per miraculum, quod contigit Conſtantinopoli, cœpit uſurpari Triſagion *Sanctus Deus*, *Sanctus fortis*, *Sanctus immortalis miſerere nobis*: ubi illa verba græce proclamabantur, quo idiomate apud nos adhuc in die Paraſceves proferuntur. Contigit autem hoc modo miraculum: anno hujus Leonis ſeptimo, ingens

gens terræ motus per ſex menſes variis in locis concitatus eſt ; quo urbes plurimæ & muri Conſtantinopolitani cum 77. turribus corruerunt ; ac fames & peſtifer aer multa millia hominum & jumentorum delevit : cum Theodoſius Imperator una cum Patriarcha Proclo , univerſoque populo præ metu ruentium ædificiorum , extra urbem habitarent ; ac die quadam motu vehementius graſſante , cuncti ſimul ex intimo corde miſericordiam divinam implorarent , & clamarent Kyrie eleiſon ; ſuperna repente vi puer , ſpectantibus omnibus , de media turba extra viſum hominum raptus , rurſumque per aerem priore via in eumdem locum demiſſus , multitudini ſupplicationibus intentæ retulit , ſe audiviſſe decantatum hoc ab Angelis Triſagion: ἅγιος ὁ θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. utque omnes eodem modo concinerent hortatus eſt ; quo dicto animam Deo puer reddidit. ubi vero populus jubente Proclo Triſagion ad eum modum decantare cœpit , motus terræ continuo ceſſavit : quo miraculo commoti Theodoſius Imperator , & Pulcheria Auguſta Conſtitutione Impe-

Terræ motus vehemens per ea verba ſopitus.

Triſagion.

periali decreverunt, ut per totum orbem hymnus iſte divinus concineretur. Colitur S. Leo ab Eccleſia 11. Aprilis, deque ipſo in lectionibus ſecundi Nocturni narratur, quod ſepulchris Apoſtolorum cuſtodes adhibuerit, quos Cubicularios appellavit: quodque in tribus Baſilicis Cameras extruxerit, id eſt, ſacella vel ſacraria. quid ſint Cubicularii, & Cameræ, vide latius in Onomaſtico. Fuit Leo Italus in Etruria natus, Canonicus Regularis, ſedit in Pontificatu annos fere 21. Sub ipſo habitum fuit Concilium quartum œcumenicum Chalcedonenſe, 630. Patrum, anno 451. contra Eutychen, Chriſtum ſolum Deum fuiſſe aſſerentem.

Cubicularii.

Cameræ.

Quartum Concil. œcumenic. Chalced.

48. HILARIUS opum neglectu, & conſiliorum magnitudine inter ſublimes Pontifices effulſit, agendo quæ ad optimum Pontificem pertinent, tum in extruendis templis, iiſque ornandis ac dotandis, tum etiam docendo, admonendo, caſtigando, eleemoſynaſque copioſas, ubi opus erat, largiendo: conſtituit, ut nullus literarum inſcius in Clericum ordinaretur, prohibuitque, ne

Illiterati non fiant Clerici.

ne Episcopi sibi deligerent successores, & ne ullus ordinetur Episcopus sine consensu Metropolitani. sub ipso solemnes ante Ascensionem Domini triduanas Litanias, quas sanctus Mamertus Episcopus Viennensis in Gallia instituerat, universalis Ecclesia recipiens comprobavit. de quo vide Martyrologium 11. Maji. & nota quod S. Mamertus eas non absolute, sed in Galliis tantum instituerit: quia ante Augustinum eæ fuerunt, qui & de iis tractat; uti notat Baronius ad 25. Aprilis. Hilarii meminit Martyrologium 10. Septembris. Fuit ipse Sardus, annorum fere septem Pontifex, nomen a Græco est ἱλαρὸς, latine hilaris, lætus; ἱλαρόω exhilaro: ab aliquibus etiam Hilarus sine i, nominatur.

Episcopi successores non statuant: nec sine consensu Metropolitani ordinentur.

Rogationes ante ascensionem Domini.

49. SIMPLICIUS vetuit Clericos recognoscere Beneficium a Laicis: Episcopum male dividentem redditus Ecclesiasticos, administratione prorsus interdixit. Oblationes fidelium tripartito dividendas esse præcepit: ut Episcopo & Clero una portio cedat; duæ reliquæ in Ecclesiæ fabricam, & pauperes ac peregrinos

Clerici a Laicis recognoscere non debent beneficia.

Oblationes quomodo dividendæ.

nos erogentur. Notandum quod in ſabbato quatuor temporum menſis Decembris tantum habitæ fuerint Ordinationes a S. Petro uſque ad hunc Simplicium, qui deinde Sabbato quatuor temporum Quadrageſimæ Ordines ſacros contulit; & ſecundus ejus ſucceſſor Gelaſius extendit Ordinationes ad alia quatuor tempora: fiuntque in Sabbato tantum; quia a Deo illud eſt ſanctificatum, ut ordinandi etiam ſanctificentur. quod fierent autem antiquitus menſe Decembri tantum, uti paſſim conſtat ex lectionibus Breviarii de Pontificibus; ideo erat, ut nimirum cum Chriſto naſcente tunc ordinandi ab Eccleſia gignerentur. ita Amalarius. fuit Simplicius Italus Tiburtinus, per annos quindecim Pontifex, habetur in Martyrologio 2. Martii.

Ordines ſacri initio tantum in Sabbato 4. temporum Decembris conferebantur.

Cur in Sabbato, & cur menſe Decembri.

50. FELIX Tertius, qui Sancti Gregorii Magni atavus fuit: de quo is refert, quod ſanctæ Tharſillæ nepti apparens, illam ad cœleſtia regna vocavit; uti Martyrol. 25. Febr.: conſtituit, ut Eccleſiæ non niſi ab Epiſcopis conſecrarentur. ſub hoc Felice Pontifice, & Zenone Imperatore, poſt

Eccleſiæ non niſi ab Epiſcopis conſecrandæ.

post crinam revelationem inventum est Corpus Sancti Barnabæ in Insula Cypro, ad cujus pectus erat Euangelium S. Matthæi Barnabæ manu conscriptum, linis Thyinis (vide Onomasticon) compactum. paulo post Zeno Imperator morbo comitiali correptus, dum mortuus creditur, vivus sepultus est: & merito, cum infida fuerit hæretici hominis fides, qui non ad pietatem, sed ad regni stabilitatem se Catholicum mentiretur. fuit Felix Romanus ex nobili Aniciorum prosapia, Canonicus Regularis, annis novem in Petri Cathedra sedit.

Inventio Corporis S. Barnabæ, & Euangelii S. Matthæi.

Zeno Imperator epilepticus vivus sepultus.

51. GELASIUS Primus, discipulus sancti Augustini, declaravit libros S. Scripturæ quinam sint Canonici, quinam Apocryphi. Ordinum collationem, quæ antiquitus tantum fiebat mense Decembri, & ab antecessore Simplicio facta fuerat in Quadragesima, reliquorum quatuor temporum Sabbatis attribuit. voluit ne ullus bigamus ad sacros Ordines, nisi de licentia Sedis Apostolicæ promoveretur: item nullus membro mutilatus, aut carens oculo (quod postea ad oculum

Libri Canonici S. Scrip.

Ordinationes in sabbatis omnium 4. temporum.

Membro mutilatus, aut oculo carens irregularis.

Corpus Christi sine sanguine non consecrandum.

Canonis, sive siniſtrum, reſtrictum fuit) Presbyter ordinaretur. Mandavit item Sacerdotibus ne umquam ſacrum Chriſti Corpus ſine Sanguine conficerent, nec ulla conſecratio fieret extra Miſſam. auctor eſt Gelaſius decem Miſſæ Præfationum, quæ ſunt: 1. Præfatio Communis, 2. de Nativitate, 3. de Epiphania, 4. de Quadrageſima, 5. de S. Cruce, 6. de Reſurrectione, 7. de Aſcenſione, 8. de S. Spiritu, 9. de SS. Trinitate, 10. de Apoſtolis: quas & ad cantum aptavit. Præfationis de B. Maria auctor eſt Urbanus ſecundus, de quo vide infra. ſub hoc Gelaſio contigit Apparitio S. Michaelis in monte Gargano, de qua die octava Maii. de ipſo autem Martyrologium 21. Novembris: *Romæ S. Gelaſii Papæ doctrina & ſanctitate conſpicui.* fuit Gelaſius, uti Auguſtinus, Afer, annorum quatuor, & menſium fere novem Pontifex: nomen Gelaſius Græcum, latine ridens ſonat, γελάω rideo.

Undecim in Miſſis Præfationes.

Apparitio S. Michaelis.

52. ANASTASIUS Secundus, ſive Junior, ratum habuit Baptiſmum ab Hæretico datum; & Ordinationem collaſ-

latam ab Episcopo suspenso; dummodo utantur forma Ecclesiæ Catholicæ consueta, sic scribens: *Quod mali ministrando sibi tantummodo noceant, non Ecclesiæ Sacramenta commaculent; nec eos qui per hæreticos sunt baptizati, aut ordinati, portio læsionis attingat.* fuit Anastasius Romanus annis fere duobus, minus 8. diebus, Pontifex.

Ordinatio ab Episcopo suspenso est valida.

53. SYMMACHUS die quarto eligitur: sed eodem die fit quintum in Ecclesia schisma, per intrusum quemdam Laurentium; qui in S. Mariæ, via nova, Symmachus autem in Constantiniana Basilica ordinatus fuit: qua ex causa separatus est Clerus, & divisus Senatus. sed schismaticis superatis, Symmachus pauperum & maxime Clericorum amator & sustentator constituit diebus Dominicis & Natalitiis Martyrum cantari *Gloria in Excelsis Deo*: quod antea fecerat Telesphorus, sed sine hac festorum restrictione. arcuit hic legitimus Pontifex Laicos, etiamsi reges, ab electione Pontificis, iisque de rebus Ecclesiæ disponendi potestatem abrogavit. consultus a Cæsario Arelatensi Episcopo anno 502. respondit possessiones

Anno Christi 500. Schisma quintum. *Laurentius contra Symmachum.*

Gloria in Excelsis tantum in Festis.

Laicis de rebus Ecclesiæ disponere non licet.

dari poſſe ad tempus Clericis; unde Beneficiorum Eccleſiaſticorum origo cœpit; cum antea ſtipe accepta victitarent Clerici: quod aliqui ex almutiis perperam probare conantur, quæ ſaccum ſive manticam ſuperius referunt, & lingua Teutonica *Aelmoeſſe* eleemoſynam ſonat, vide Onomaſticon in voce *Almutia*. de ipſo Martyrolog. 19. Julii: *Romæ ſancti Symmachi Papæ, qui ſchiſmaticorum fatigatione diutius fatigatus, demum ſanctitate conſpicuus migravit ad Dominum*. fuit Sardus, ultra quindecim annos Pontifex, nominis ſui etymon egregie explens; quod Græce σύμμαχος, latine ſimul pugnans, ſive contendens ſonat.

Origo Beneficiorum Eccl.

54. HORMISDA ab ὁρμίζω, id eſt navem in portum duco; quod reapſe præſtitit, Petri navem ſchiſmaticorum fluctibus agitatam in portum quietis perducens. de ipſo Martyrologium 6. Auguſti. huic Papæ Clodovæus Francorum Rex, ſub deceſſore Symmacho Chriſtianus factus, miſit Coronam auream gemmis ornatam: & S. Remigius Rhemenſis Epiſcopus ſcripſit ei congratulans de

Clodoveus I. Franc. Rex Chriſtianus.

de Pontificatu; ad quem reſcripſit Papa, eumque Legatum Apoſtolicum Franciæ in omnibus conſtituit. Micrologus de Eccleſiaſticis obſervationibus cap. 8. ſic ſcribit. *Beatus Hormiſda a Sancto Petro quinquageſimus quartus Papa illum deponit, quicumque non ordinatus officium ordinati uſurpaverit. nihil autem obſtat quin Sacerdos inferiorum ordinum officia, ſi neceſſe fuerit, expleat, quem omnes inferiores obtinere conſtat: qui & in Miſſa ſacris veſtibus eſt indutus, ſine quibus juxta Romanum ordinem, miniſtrare non debemus.* Reliquit Hormiſda ex legitimo ante Papatum matrimonio filium Silverium nomine, qui ad Papatum, imo ad Martyrium deinde pervenit. fuit ipſe Italus in Campania natus, ſeditque annos 9.

Non ordinatus ordinati officium non uſurpet.

Sacerdos inferiora officia exercere poteſt.

55. JOANNES Primus, a Juſtino Seniore Imperatore ſummo excipitur honore; cum enim Conſtantinopolim tenderet, tam pro Religione Catholica, quam pro Regis Theodorici cauſa (cujus juſſu paulo poſt Ravennæ carceris pædore fameque conſumptus, Martyrum numero eſt adſcriptus; impius autem Theodoricus in ignem Liparita-

Occurſus & adoratio Papæ cum cereis & crucibus.

num, Vulcani Ollam dictum dejectus) occurrit ei civitas ad duodecimum milliare cum cereis & crucibus, & adoravit eum primus in terra Imperator; qui licet a Conſtantinopolitano Epiſcopo diadema accepiſſet, Papæ tamen manibus voluit coronari: & hic fuit primus Imperator a Romano Pontifice coronatus: quem ritum poſtea in conſuetudinem induxit Carolus Magnus; fuitque Joannes primus Romanorum Pontificum, qui Conſtantinopolim eſt profectus. Miracula quæ tunc edidit, vide in Breviario Romano 27. Maii. fuit ipſe Italus in Tuſcia natus, annorum duorum, & menſium novem Pontifex.

Prima coronatio Imperatoris Roman. a Papa.

56. FELIX Quartus Divis Medicis Coſmæ & Damiano Romæ templum dedicavit. ſcripſit ad Epiſcopos, Miſſam non debere celebrari niſi in ſacratis Deo locis, niſi magna compulerit neceſſitas: quoniam ſcriptum eſt Deuteronomii 12. *Vide ne offeras Holocauſtum in omni loco, quem videris; ſed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.* ſicut enim non alii quam ſacrati Domino Sacerdotes debent ſacrificia offerre, ſic non in aliis quam

Non niſi in ſacratis Deo locis ſacrificandum.

quam Domino ſacratis locis Miſſæ ſunt celebrandæ. Juxta doctrinam Beati Jacobi, & aliorum Apoſtolorum, mandavit infirmos ante obitum inungi Oleo ſancto. Ex epiſtola prima hujus ſancti Felicis Papæ Quarti ſequuntur Lectiones ſecundi nocturni, in die octava Dedicationis Eccleſiæ: & Gavantus in Præfatione Octavarii Romani ſic ait: *Sancivit Papa Felix hoc nomine Quartus, ut per octo dies dedicatio colatur Eccleſiarum; quam a Conſtantino edictam, & a Silveſtro per octo dies indictam, ſcribunt S. Athanaſius & Sozomenus.* Martyrologium 30. Januarii de ipſo refert, quod pro Eccleſia Catholica plurimum laboravit. Fuit Italus Beneventanus, anni quarti, uti nominis, Pontifex.

Extremæ Unctio.

Octavæ Dedicationis Eccleſiæ.

57. BONIFACIUS Secundus ſive Junior, ſub contentione cum Dioſcoro ordinatur, ille in Baſilica Julii, hic in Conſtantiniana: Et fuit diſſenſio in Clero & Senatu diebus 29. quo tempore defunctus eſt Dioſcorus, & quievit ſeditio. Schiſmaticus hic adverſarius ſimoniæ infamatus fuit, eaque de cauſa poſt mortem a Bonifacio anathematizatus: abſolu-

Schiſma Sextum. Dioſcorus contra Bonifacium 2.

sus tamen postea ab Agapeto, ut injuste damnatus. decrevit rursum Bonifacius, quod & ante non semel statutum fuerat, ne quispiam sibi successorem in Episcopatu deligeret; & ut in demortui locum alter Pontifex, si fieri posset, die tertia sufficeretur, ne dilatio seditionem faceret. in epistola quadam ostendit per Divinam Sapientiam optime constitutum, ut minores majoribus subdantur, & omnes Episcopi Episcopo Romano: quare gradus diversos & ordines distinctos constituit, ut dum reverentiam minores potioribus exhibent, & potiores minoribus dilectionem impendunt, vera concordia servetur. Nota quod hic Bonifacius Secundus sit primus inter Pontifices Romanos, de quibus nihil habetur in Breviario, aut Martyrologio Romano, uti sequentes duo Joannes & Agapetus: obiitque Bonifacius hic origine Romanus anno Pontificatus, uti nominis, secundo.

58. JOANNES Secundus, honorificam legationem accepit ab Imperatore Justiniano cum ingentibus donis auri & argenti, ac gemmarum, addita

dita confeſſione fidei in ſcripto ſub chirographo proprio Imperatoris. fuit hic Juſtinianus, qui leges ſparſas & incompoſitas in ordinem ad utilitatem hominum redegit, & ea quæ ſupervacanea & inutilia, ac contra Religionem Chriſtianam videbantur, abſcidit. habuit Joannes Concilium Romæ pro decidenda quæſtione, an unus de Trinitate paſſus dici debeat; quæ conſultatio per annum duravit: & ſtatutum eſt, poſſe dici; ſed ſecurius addi, paſſum in carne. fuit Romanus, fere triennalis Pontifex.

Juſtinianus Imperator collector legũ.

Unus de Trinitate paſſus, ſed in carne.

59. AGAPETUS Primus, ſecunda longa, quia Græce ſcribitur per η, quæ quidem vocalis eſt, quæ apud Græcos producitur; ideo Latine Agapètus, non Agàpetus pronuntiatur, ab ἀγαπητὸς ἀγαπητῆ, quod ab ἀγαπάω ῶ, quod ſignificat amo, diligo. Græci autem in pronuntiando non habent rationem quantitatis, ſed accentus. ἀγάπη idem eſt quod Charitas ſive dilectio, hinc agapetus dilectus, amabilis, Flandrice *Lieven*, Barbare Livinus. Agapèti hujus ſanctitatem S. Gregorius Magnus l. 3. Dialogorum. cap. 3. commemorat

Agapetus idem quod Livinus.

Ritus expiandi ab hæreticis tolluta.

(uti Martyrologium 20. Septembris) *Agapetus vas Catholicum, Euangelii tuba, præco juſtitiæ &c.* Ritum expiandi Catholice quod Hæretici polluerant induxit : nam omnes templi ædes, & altaris ſediſque velamina Anthimi Pſeudoepiſcopi infecta flatibus, catholicis eluit precibus : hincque fluxit antiquus Eccleſiæ Catholicæ ritus expiandi quæ hæretici polluerant. Feriam quintam ſimilem Dominicæ feſtivam quondam in Eccleſia habitam, & cognatam Dominicæ vocatam, Agapetus propter nimia feſta, quibus populus gravabatur, feſtive celebrari ſuſtulit ; ut ſola Dominica per ſeptimanam ſic obſervaretur. vide ſupra in Melchiade. fuit Romanus biennalis Pontifex.

Feſtivitas feriæ quintæ ſublatæ.

60. SILVERIUS Hormiſdæ quondam Papæ ex legitimo ante Pontificatum Matrimonio filius. de eo Martyrologium 20. Junii: *Natalis Sancti Silverii Papæ & Martyris, qui cum Anthimum Epiſcopum hæreticum* (quem Theodora Auguſta ex Trapezuntina in Conſtantinopolitanam Sedem intruſerat) *ab Agapeto prædeceſſore ſuo depoſitum reſtituere noluiſſet, a-*

Fuſo ſine ſanguine Martyr.

gen-

gente impia Theodora, a Belliſario in exilium pulſus ad inſulam Pontiam, ibidem pro fide Catholica ærumnis confectus defecit. vide latius eodem die in lectionibus Breviarii. fuit ipſe Italus Campanus, nomen a ſilva, uti Silveſter habens; trium annorum Pontifex.

61. VIGILIUS (idem latine, quod græce Gregorius, vide PP. 66.) Joannis Conſularis viri nobiliſſimi filius, S. R. E. Archidiaconus, viventi adhuc Silverio, agente impia Theodora Auguſta, ſubſtitutus eſt eo fine, ut Anthimum Conſtantinopolitanæ Sedi reſtitueret, ejuſque dogma confirmaret: quod ipſe in ſe converſus conſtanter recuſat, & conſiderans ſe ſchiſmaticum in ordinem redigit; mortuoque Silverio dat locum comitiis habendis pro electione Papæ; in quibus legitime electus, aſcendit thronum Petri: moxque Anthimum cum aliis hæreticis, atque ſchiſmaticis anathematizat. Cenſuit eos eſſe damnandos, qui cum carnibus abſtinerent, ea quoque credebant eſſe vitanda, quæ carnibus admiſta fuiſſe videbantur. nam (inquit) Dominus noſter Jeſus Chriſtus ita

Schiſma Septimū. *Vigilius contra Silverium.*

Bonum eſt abſtinere carnibus, etiam iis veſci.

præmonuit dicens: *Non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quæ procedunt de ore, hæc ſunt quæ coinquinant hominem:* quapropter nec abſtinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos, qui execrantur Dei creaturam, in noſtra recipimus ſocietate. Ordinavit inſuper, ut verba conſecrationis Euchariſticæ ſecrete dicerentur. ſolebant antea Sacerdotes alte & clare ea proferre, & circumſtantes reſpondebant *Amen*; quaſi dicerent: ita eſſe credimus; uti patet ex lectionibus ſancti Ambroſii feria quarta infra Octavam Corporis Chriſti: *Dicit tibi Sacerdos Corpus Chriſti, & tu dicis Amen, hoc eſt verum; quod confitetur lingua, teneat affectus &c.* Sed quia ex frequenti eorum auditu, verbis iſtis Sacroſanctis homines abutebantur, ordinatum fuit ab Eccleſia, ut *verba Conſecrationis ſecrete, devote, & attente* dicerentur. videtur Vigilius auctor Capitulorum quæ paſſim in horis Canonicis leguntur, de iis ita reſcribens: *quoties Paſchatis, aut Aſcenſionis Domini, Penteceſtes, vel Epiphaniæ, Sanctorumque Dei fuerit agenda feſtivitas ſingularis, capitula diebus apta ſubjungimus, quibus commemorationem ſanctæ ſolemnitatis, aut ea-*

Verba Conſecrationis prius alte, jam ſecrete proferuntur.

Capitula ad horas Canonicas.

eorum facimus, quorum natalitia celebramus; cætera vero ordine consueto prosequimur. sub ipso habitum est OEcumenicum Concilium quintum, Constantinopolitanum secundum, anno 553. constans 165. Patribus, contra Origenistas. fuit Vigilius Romanus; alii quindecim, alii septemdecim ei Pontificatus annos tribuunt, ob illegitimum primo Sedis Apostolicæ ascensum. *Quintum Concilium œcumenicum Constantinop. 2.*

62. PELAGIUS Primus (latine Marinus vel Maritimus, τὸ Πέλαγος Mare) Canonicas preces Ecclesiasticis quotidie persolvendas constituit; quod imposuit paulo post Pelagius secundus sub pœna peccati. Missam conventualem diebus jejuniorum post Nonam celebrari decrevit; pro defunctis suffragia fieri jussit: hæreticos, cum excommunicationibus non terrerentur, brachio sæculari coercendos ordinavit. decretum promulgavit adversus eos, qui pecunia, aut promissionibus ad gradus ordinesque Ecclesiasticos pervenirent. ipso Pontifice, Constantinopoli Romam translatum est Corpus Sancti Stephani, & collocatum in sepulcro Sancti Laurentii. *Horæ Canonicæ quotidie persolv. Missa convent. serius dicenda diebus jejun. Hæretici sæculari potestate coercendi. Pecuniam promittere ad sacra simoniacum.*

rentii: qui huic Protomartyri locum cessisse dextrum, & Humani inde Hispani nomen accepisse dicitur. fuit Pelagius Romanus, sedítque annos prope quinque.

63. JOANNES Tertius cognomento Catellinus, ex patre Anastasio viro illustri Romæ natus, ipsius tempore venit in Italiam Longinus Patricius cum Exarchi titulo; quo sublati fuerunt Consules Romani. Onuphrius Panvinius ait, quod mortuo Narzete ultimo Consule, Longinus Patricius reliquum Italiæ, quod Longobardi non occupaverant, Imperatoris Constantinopolitani nomine, Exarchi titulo, Ravennæ sede locata, obtinuit; & sic præesse cœpit, assumens titulum ex re quam aggrediebatur. ἐξάρχω enim incipio præesse significat. vide Onomasticon. Ordinavit hic Joannes, ut qui bona Ecclesiastica injuste usurpassent, quadruplum redderent; quod in lege antiqua ita statutum esset: uti David ad Nathan dicebat: ovem reddet in quadruplum. 2. Reg. cap. 12. & in lege nova Zachæus ad Christum: Si quid aliquem defraudavi, red-

Consulibus extinctis, Exarchi præesse cœperunt.

Usurpatores bonorum Eccl. reddent quadruplum.

reddo quadruplum. præfuit Eccleſiæ annis tredecim.

64. BENEDICTUS Primus: ſub ipſo Longobardi peſſum dederunt Italiam, & in magnis laboribus atque afflictionibus Papa poſitus, mortuus eſt ex compaſſione Italiæ. ſcripſerat Epiſtolam ad Davidem Epiſcopum Hiſpanum in Bœtica, qui per literas retulerat ad Sedem Apoſtolicam, eſſe quoſdam in Hiſpania, qui dicerent neminem poſſe veraciter probare, Trinitatem eſſe unitatem: ſed Papa ex S. Scripturæ teſtimoniis, Geneſis 18. Exodi 34. 2. Reg. 5. Iſaiæ 37. Matthæi 28. confundit contraſentientes; & ſuam ſic concludit Epiſtolam: *His frater teſtimoniis veritatis, Unitatem Trinitatis agnoſce, & deſine Arianorum pravitatem ſequi, ut ab eadem Trinitate poſſis indulgentiam promereri.* fuit Romanus, ſeditque annos quatuor. *Trinitatẽ eſſe Unitatem probatur varie ex S. Scriptura.*

65. PELAGIUS Secundus, Romanus, vetuit aſſumere nomen OEcumenici Patriarcham aut Archiepiſcopum, docuitque illud ſoli Pontifici Romano convenire, ex privilegio Petri, una *OEcumenici nomen ſoli Papæ convenit.*

una cum jure convocandi, formandique Concilia generalia. obligavit sub peccato Clericos in sacris existentes ad recitandum quotidie septem horas Canonicas: quod ut rite fieret, librum Officii Ecclesiastici, Breviarium dictum, in optimum ordinem redegit successor ejus Gregorius. Præfationes, quibus in Missa utitur Romana Ecclesia ex editione Gelasii, tenendas præcepit Pelagius: vestivit Corpus B. Petri Apostoli tabulis argenteis deauratis; sicque ornavit corpus, sive sepulchrum B. Laurentii. quid vero mirandum atque pavendum acciderit, tum cum Martyris hujus corpus ab operariis quæreretur, audiamus S. Gregorium tunc viventem hoc narrantem lib. 3. epist. 30. *sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius, ad Corpus S. Laurentii Martyris quædam meliorare desiderans; dum nescitur, ubi venerabile corpus ejus esset collocatum, & effoderetur exquirendo: subito sepulchrum ejus ignoranter apertum est, & ii qui præsentes erant, & laborabant Monachi, & Mansionarii, qui corpus ejusdem Martyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt; ita ut nullus superesse potuisset, qui san-*

Obligatio ad horas Canonicas sub peccato.

Corpora Sanctorum temere non movenda.

ſanctum & juſtum ejus corpus viderat; Hæc Gregorius. ſimile quid contigit noſtro hoc tempore circa corpus S. Franciſci Xaverii in Indiæ Metropoli Goa. Pelagius autem Monachus quondam Benedictinus, lue inguinaria ſive peſtilentia, quæ Italiam præcipue devaſtabat, ſublatus eſt, anno ſui Pontificatus duodecimo.

66. GREGORIUS Primus, Monachus prius, & Abbas Benedictinus, magnis dein in Eccleſiam meritis *Magnus* vocatus, principio omnium Horarum Canonicarum *Deus in adjutorium* cum *Gloria Patri* adjecit: & conſiderans Cæleſtinum Papam, ut infirmitati & indevotioni humanæ conſuleret, recitationem omnium ante Miſſam Pſalmorum mutaſſe in aliquos ex Pſalmis verſiculos cum Gloria Patri repetitos; adjecit ſexies *Kyrie Eleiſon*, & ter *Chriſte Eleiſon* in honorem SS. Trinitatis alternatim repetitum; eo quod Canticum iſtud ſit quaſi totius pſalterii compendium, ſecundum illud Pſalmiſtæ: *Ego dixi, Domine, miſerere mei.* Orationi Dominicæ, quæ a S. Petro in prima Miſſa, & deinceps ab omnibus dicta fuit, adje-

Deus in adjutorium cum Gloria Patri.

Kyrie eleiſon & Chriſte eleiſon in Miſſa.

Libera nos quæsumus Domine ab omnibus malis &c. atque Beato Andrea.

adiecit: *Libera nos quæsumus Domine ab omnibus malis præteritis, præsentibus, & futuris &c.* addens: *atque Beato Andreæ*, quia Gregorius huic Apostolo propensior fuit, cujus nomine in suis ædibus Romæ monasterium ædificavit; ubi Monachi vitam professus, postea Abbas fuit: quo tempore pro quodam Monacho defuncto triginta diebus continuis offerri jussit sacrificium; quod mortuo isti quam bene cesserit, vide Dialogos ipsius l. 4. c. 55. quas triginta Missas, ex ipsius institutione, adhuc adhibere pro defunctis solemus. Præordinavit quatuor dies in capite jejunii quadragesimalis; cujus initium consecravit cineribus benedictis fidelium capitibus imponendis: qui cineres debent esse aridi, non in modum luti (prout apud nos perperam fit) quod sacra Rituum Congregatio anno 1603. declaravit, & Romæ, ac in Italia, & Hispania passim observatur: voluitque Gregorius, ut jejunium istud consequenter observaretur, non interpolate, prout antea fiebat, incipiendo nempe a Septuagesima, feriis quintis, & Sabbatis, atque Dominicis non jejunando: & ut dies mœstitiæ adhuc ob-

30. Missæ continuæ pro defunctis.

Dies cinerum initium Quadragesimæ.

Jejunium Quadr. consequenter observandum.

obſervarentur, ordinavit a Septuageſima uſque ad Paſcha canticum lætitiæ *Alleluja* intermitti. inſtituit Cantum Romanum, ſive plenum, ab ipſo Gregorianum dictum; & Collegium Cantorum fundavit, quibus domum quam inhabitarent conſtruxit: in optimum ordinem redegit Breviarium, quo Romana utitur Eccleſia; item Sacramentarium, ſeu librum Sacramentorum; & Paſtorale, ſeu Regulas Paſtorales edidit. in feſto Purificationis, & Dominica Palmarum Proceſſiones inſtituit, ac Litanias Majores atque Stationes: quis Minores, ſive Rogationes ordinaverit, vide Onomaſticon in voce Litania. *Commemoratio S. Pauli* 30. die Junii ab illo inſtituta cur ſit? vide item in voce Commemoratio. Bigamos Ordinibus Sacris, uti prius prohibitum fuerat, interdixit. Subdiaconos agamos voluit; & uſum in Sicilia, quo uxores ducere non vetabantur, compreſſit; ordinavitque nequis poſterum Subdiaconus ordinaretur, niſi continentiam ſervare Epiſcopo ſpopondiſſet. vetuit fœminas tam virorum quam fæminarum ingredi Monaſteria. cœpit ipſe numerare

Intermiſſio Alleluja.

Cantus Gregorianus.

Breviarium, Sacramentarium, & Paſtor. Greg.

Proceſſiones, Stationes, ac Litaniæ.

Commemorat. S. Pauli.

Bigami irregulares.

Subdiaconi agami.

Fœminis Monaſteria ingredi prohibitum.

An. a Christi Incarnatione.

rare annos Christianos a Christi Incarnatione : de quo vide Onomasticon in voce Æra . præ humilitate abhorruit a nomine OEcumenici , sive universalis Episcopi ; ut Paulus , qui de se dicebat: non sum dignus vocari Apostolus : imo se sacerdotis nomine indignum reputans , *Servum Servorum Dei* appellavit , quo titulo & successores hactenus usi sunt : cumque Joannes Patriarcha Constantinopolitanus sibi universalis Ecclesiæ Episcopi nomen arrogaret , ejus audaciam hac sua humilitate fregit . ipsius tempore tanta mortalitas homines invasit , ut oscitantes & sternutantes passim morerentur : hinc ordinavit , ut sternutantibus diceretur : *Deus te salvet* vel *servet* ; & oscitantes signaculo Crucis os signarent : quomodo mortalitas ista cessaverit , die Resurrectionis Domini , per Antiphonam *Regina Cœli lætare , alleluja &c.* historia nota est . fuit Gregorius Romanus Gordiani Senatoris filius , ex illustri Aniciorum Prosapia , annos fere quatuordecim optime gubernavit Ecclesiam . Nomen Gregorius græcum est , idem quod latine Vigilius , γρηγορέω vigilo. de nomine Anicius vide Onomasticon.

Servus Servorum Dei.

Deus te salvet sternutantibus.

Oscitantes Cruce os signant.

Antiphona Regina Cæli lætare, allel.

SABI-

67. SABINIANUS, magnarum rerum sub Gregorio decessore procurator fuit; quem ipse in Epistola ad Eulogium Episcopum Alexandrinum, Diaconum in urbe regia responsa Ecclesiæ facientem, ac responsalem suum sive Apocrisiarium vocat; & Gregorius eo se munere quondam functum fatetur. Sabinianus horas diei tintinnabuli sonitu distinguere docuit, & Officium Divinum pulsu campanæ die ac nocte præsignari voluit: cum antea Clerus non nisi horologiis sciatericis, aut clepsydris uteretur. idem lampades, & sacra lumina in templis ardere ordinavit. Ciaconius ait, quod Sabinianus usum campanarum adhibuit; jussitque ut ad Horas Canonicas & Missarum solemnia pulsarentur: quamquam campanæ diu ante a Paulino Episcopo Nolano inventæ fuerint. Incurrit ipse pessimam avaritiæ notam; quod cum rogaretur decessoris sui liberalitatem erga pauperes imitari: respondit, Gregorium ex popularis famæ ambitu dissipasse largitionibus patrimonium Ecclesiæ. Et ipse, dira urgente fame, tritici communita-

Anno Christi 600.

Papæ Apocrisiarius, seu Responsalis. vide Onom. Tintinnabula.

Officium Divinum pulsu campanæ præsignatum.

Lampades & sacra lumina in Ecclesiis.

ti

ti non gratuito erogavit, ſed cariori quam aliquis pretio venum expoſuit: quare populo inviſus, cum defunctus eſſet, ſine pompa funebri tumulatus dicitur. Patria ipſius a multis ignoratur, alii Bleranum in Tuſcia, alii Volaterranum in Etruria volunt. Platina ait, quod ejus patria merito ignoretur: homo enim obſcuro loco natus, obſcurior moribus, rebus geſtis, Gregorii deceſſoris ſui viri ſanctiſſimi adverſatus eſt. ſedit tantum menſes quinque, dies novendecim.

Legati Papæ ordinarie in Summos Pontifices aſſumuntur.

68. BONIFACIUS Tertius, Gregorii olim ad Phocam Imperatorem Apocriſiarius, id eſt Legatus, ſive Nuntius: accidebat enim, ut qui eo munere functi eſſent, iidem in Summos Pontifices eligerentur: cum ſcilicet Clerus eos eligere ſtuderet, quos ſciret Principibus fore gratos; uti de Gregorio legimus, & hodie fieri videmus. Qui Phocas Imperiali edicto ſancivit nomen OEcumenici, ſive univerſalis tantummodo proprium eſſe Eccleſiæ Romanæ, tanquam quæ caput eſſet omnium Eccleſiarum, ſolique convenire Romano Pontifici:

fici : quem titulum Ecclesia Constantinopolitana sibi vendicare conabatur, faventibus interdum malis Principibus, affirmantibusque eo loci primam sedem esse debere, ubi Imperii caput esset ; Romanis contra affirmantibus, Urbem Romam, unde Constantinopolis colonia deducta est, caput Imperii merito habendam esse ; cum Græci in literis suis Principem suum Τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα, id est Romanorum Imperatorem, indigitent, etsi Romæ non resideat. meretur videri Notatio Onuphrii ad Platinam in hoc Pontifice : unde inter alia colligere licet, Episcopum Romanum œcumenicum Papam ; Constantinopolitanum, œcumenicum Patriarcham vocatum fuisse. tenuit Bonifacius Romæ Concilium, in quo decrevit sub anathemate, ne quis in demortui cujusvis Episcopi locum suffectionem tractaret, nisi saltem die tertia post ejus obitum : sub eadem simul pœna vetuit, ne quis dolis, minis, pretiis, adulationibus, aut aliis quibuscumque sæculi modis ad Episcopatum, aut summum Pontificatum promoveretur. Fuit ipse Romanus, vix novem mensium Pontifex.

Episcopus Romanus œcumenicus Papa : Constantinopolitanus œcumenicus Patriarcha.

In demortui Episcopi locum quis, & quando sufficiendus.

BONI-

69. BONIFACIUS Quartus, Italus, Marsus, ex civitate Valeria, Medici filius, tot annorum, quot decessor mensium, fuit Papa: hic domum suam paternam, uti Gregorius Magnus, in Monasterium redegit, factus deinde monachus Benedictinus. de eo Martyrologium 25. Maji: *Romæ sancti Bonifacii Papæ Quarti, qui Pantheon in honorem B Mariæ ad Martyres dedicavit.* Cum ante hunc Pontificem nullum templum Gentilium Deorum usui Christiano esset dedicatum; & propter hanc Imperatoris Honorii legem: *sicut sacrificia profana prohibemus; ita volumus & publicorum operum ornamenta servari*, extarent complura fana, & intactum inter alia remansisset Pantheon, nobile delubrum, forma rotunda, a Marco Agrippa Consule quondam erectum, Jovi omnibusque Diis dedicatum: Bonifacius illud a Phoca Imperatore impetravit, & ejectis simulacris gentilibus, in honorem Dei Genitricis Mariæ, & omnium Martyrum, duodetriginta curribus repletis ossibus sacris, e diversis Urbis Cæmeteriis effossis, illuc solemniter comportatis, ac decentissime collocatis, con-

Pantheon.

Festum prius omnium Martyrum, nunc omnium Sanctorum.

consecravit, die 13. Maji; quod Templum *Maria Rotunda* & *ad Martyres* dictum fuit: quo die illud festum Itali, usque ad Gregorium Quartum celebrarunt, qui illud in Kalendas Novembres transtulit: eo quod mense Majo concurrentibus undique ad eam festivitatem populis, cum frugum copia eo anni tempore angustior existat, transferendum censuit in Novembrem, quo repletis horreis, annona copiosior esse solet: quod festum eousque in honorem, non omnium Sanctorum, sed Martyrum tantum celebratum fuit: cujus vestigia adhuc remanserunt in Officio Ecclesiastico prima die Novembris (quod modo omnium Sanctorum est) in quo Psalmi vesperarum, Responsoria brevia Horarum, ac Versiculi Nocturnorum adhuc sunt de Martyribus; notandumque est quod in nonnullis antiquis Ecclesiis etiamnum hoc festum celebretur cum paramentis rubris, quasi in honorem adhuc omnium Martyrum.

Quare a mense Majo in Novembrem translatum?

70. DEUSDEDIT, idem quod græce Theodorus; de eo Martyrologium 8. Novembris: *Romæ Sancti Deusdedit Papæ,*

qui tanti meriti fuit, ut leprosum osculo a lepra sanaverit. hic jussit parentes propriorum liberorum in Baptismo susceptores abstinere a copula carnali; item ne filius Patrini puellam e sacro fonte a Patre levatam in uxorem ducere possit; unde patet affinitatem spiritualem hic contrahi. instituit secundam singulis diebus in Clero peragendam Missam, unde intelligas unicam prius dici solitam ex decreto Alexandri Primi. adeo detestabatur labem Simoniæ, ut permiserit contra Simoniacos testificari posse infames, & mulieres publicas. fuit Romanus, trium annorum Papa.

Affinitas spiritualis Patrinorum.

Antiquitas una tantum Missa in Clero fiebat.

71. BONIFACIUS Quintus statuit, ne quis cooptaretur in Clerum, nisi in defuncti Clerici locum subrogaretur: tot enim se in Ecclesiam intrudebant, ut reditus ad alendum omnes non suppeterent. Presbyteris tantum & Diaconis permisit Reliquias Martyrum & aliorum Sanctorum contingere. Confugientes ad Ecclesiam, ne vi retrahi possent, sancivit. Eduino Regi Anglorum scribens, præfatur se *Servum Servorum Dei*; quod prius a Sancto Gregorio scribi cœ-

Clerici in defunctorum tantum locum substituendi.

Reliquiæ SS. a quibus tangendæ.

Immunitas Ecclesiæ.

bi cœptum fuerat. ſub ipſo paſſus eſt Sanctus Anaſtaſius Monachus Perſa; cujus corpus ſequens Pontifex ab Heraclio Imperatore acceptum, Romæ ad Aquas Salvias collocavit. fuit ipſe Neapolitanus, ſeditque annos fere octo.

Paſſio S. Anaſtaſii Perſæ Monachi 22. *Januarii.*

72. HONORIUS Primus, Canonicus Regularis, Theologia & Poetica excultus. ſub ipſo contigit hiſtoria Exaltationis Sanctæ Crucis, prout 14. Septembris in Breviario Romano deſcribitur. ſub eodem obiit B. Iſidorus Hiſpalenſis Archiepiſcopus vir eruditiſſimus & ſanctiſſimus, qui præter alia ſcripſit viginti libros Originum ſive Etymologiarum doctrina refertos. ab hoc Pontifice Hiſpaniæ Rex Suintilla Catholicus cognominatus eſt; quia de ejus & Optimatum ſententia ſtatutum fuit in Toletano Concilio, ut qui aſſumeretur ad Thronum Hiſpaniæ, juraret non permiſſurum ſe aliquem in regno ſuo degere, aut militare, qui non eſſet Catholicus. fuit Honorius Italus, Campanus, natus patre Petronio viro inter Conſulares præcipuo, annorum paulo plus 12. Pontifex.

Exaltatio S. Crucis.

73. SEVERINUS. ipso nondum consecrato, thesaurus Lateranensis Ecclesiæ ad eam diem intactus, a Mauritio Chartulario (vide Onomasticon in voce Secretarium) expilatus fuit: ad ipsum missa est legatio a Scotis super controversia aliqua; sed cum deputati invenissent Severinum Pontificem defunctum, Clerus Romanus una cum Joanne sequenti Pontifice electo nondum confirmato, literas aperuerunt, Scotisque responsa fecerunt; quorum sic habebat inscriptio: *Dilectissimis Thominiano, & cæteris, Hilarius Archipresbyter, & servans locum sanctæ Sedis Apostolicæ, Joannes Diaconus, & in nomine Dei electus, Joannes Primicerius, & servans locum Sedis Apostolicæ, Joannes Servus Dei, & Consiliarius ejusdem Apostolicæ Sedis &c.* unde forma Vicariatus antiqui vacante Sede apparet: nunc defuncto Pontifice sigilla franguntur, in signum quod vacante Sede nihil expediatur. fuit Severinus Romanus, unius tantum anni Pontifex.

Vicariatus Sede vacante.

74. JOANNES Quartus, distractis variarum Ecclesiarum

rum thesauris, multa millia hominum per Istriam, & Dalmatiam a captivitate & servitute redemit; & sanctorum multorum corpora ex Barbarorum manibus Romam, cum devoto apparatu, transferri curavit. Heraclius Imperator a Sophronio Patriarcha Hierosolymitano commonitus, de una Christi voluntate, Joannem hunc consuluit, atque acrem a Pontifice de ejusmodi opinionis perversitate objurgationem retulit: itaque pudore affectus, cum nec susceptum errorem abjicere vellet, nec aspera Christianorum sustinere convitia posset, edictum proposuit, ne quis unam, neve duas in Christo voluntates assereret. qui Heraclius, ante tam catholicus, sub quo contigerat Exaltatio sanctæ Crucis, tandem Monothelitarum hæresi infectus obiit. fuit Joannes hic Dalmata, unius tantum anni, & novem mensium Pontifex.

Captivi a Barbaris Christiani distractis Ecclesiarum thesauris redempti.

75. THEODORUS Primus, nomine & origine Græcus (latine Adeodatus vel Deusdedit) Pyrrhum Constantinopolitanum Patriarcham relapsum in hæresim Monothelitarum, quam prius coram Pontifice abjurarat,

Excommunicati Episcopi hæretici depositio, quomodo a Pontifice scripta.

depoſuit & damnavit hoc modo: accedens Papa ad ſepulchrum ſancti Petri, de ſanguine Chriſti ex ſacro Calice in atramentum diſtillato, depoſitionem Pyrrhi excommunicati conſcripſit: quo ritu Octava Synodus etiam uſa eſt adverſus Photium: nequaquam tamen a Latinis de cætero uſurpatus legitur. ſedit hic Pontifex fere ſeptem annis.

76. MARTINUS Primus Italus, Tudertinus (ſive Tuders Tudertis; ſicut Camers Camertis, idem quod Camerinus) cujus feſtum agitur 12. Novembris, poſtridie ſancti Martini Turonenſis Epiſcopi, fuit Martyr, ſed ſine fuſo ſanguine (vide Onomaſticon de Confeſſoribus Martyribus) qui ob Catholicam Fidem ærumnis confectus in exilio vitam ſexto Pontificatus anno finivit. extant ipſius Epiſtolæ, quibus deplorat ærumnas ſuas, ac Fidei ab hæreticis proditionem: & ſunt ejuſmodi, quæ ſiccis oculis legi non poſſunt. Præcepit hic Pontifex omnibus Epiſcopis, ut ſacrum Chriſma ſingulis annis conſecratum per omnes Eccleſias ſuæ Diœceſis diſtribuant.

Martinus Papa & Martyr non fuſo ſanguine.

Chriſma ab Epiſcopis ſingulis annis conſecratum diſtribuendum.

EUGE-

77. EUGENIUS Primus ordinavit Episcopos habere carceres, ad puniendum delicta Clericorum. cæterum fuit benignus, mansuetus, omnibus affabilis, & decessoris sui non tantum in Sede, sed & sanctitate successor. refertur in Martyrologio die 2. Junii: fuit Romanus, seditque per sesquiannum. *Carceres Episcoporum.*

78. VITALIANUS Musices peritus, Cantum Ecclesiasticum ad consonantiam Organorum ordinavit, Davidis in hoc exemplum secutus; quo organico murmure cantus non tantum ornatur, sed & cantores exonerantur. sanctus habetur in Martyrologio 27. Januarii. fuit Italus Signinus, Provinciæ Campaniæ, seditque annos 14. menses 5. Uno sæculo post Vitalianum, organa primum missa fuisse in Galliam Pipino Regi, Patri Caroli Magni a Constantino IV. Imperatore, qui cum Irene matre regnavit, auctor est Marianus Scotus: & organa dein sub Ludovico Pio, Caroli Magni filio, ejus sumptibus primum fabricata & composita esse, industria cujusdam, cui nomen erat Gregorius, narrat *Cantus cum Organis.*

Haymon Monachus de geſtis Francorum l. 4.

Supplicationes contra prodigia.

79. ADEODATUS laudatiſſimus, quod nemi-nem inconſolatum a ſe diſcedere ſineret, ad abolenda prodigia quæ ſæpenumero ſui Pontificatus tempore apparebant, ſupplicationes frequentes inſtituit. in Archivio Turonenſi extat ejus epiſtola; qua per privilegium eximit ab Epiſcopi poteſtate Monaſterium ſancti Martini. fuit Romanus, Monachus Benedictinus, ſeditque annos ſeptem.

Privilegium exemptionis.

Peragit tranquilla poteſtas, quod violenta nequit.

80. DONUS Primus doctrina & ſanctitate adeo floruit, ut Ravennatem Eccleſiam jam pridem a Romana ſegregatam Sedi Apoſtolicæ obtemperantem reddiderit. fuit Romanus, per ſeſqui fere annum Pontifex; quo ipſius tempore maximi fuere imbres, multique fulmine afflati interiere, & frumenta in agris emarcuere. Nomen Donus latine reddi poſſet motor, agitator, a δονέω moveo, agito.

81. AGATHO (ἀγαθὸς bonus): cum ejus tempore

re Romam, aliasque Italiæ urbes pestis sævissima depopularetur, divino admonitu Altare in honorem S. Sebastiani, in Ecclesia S. Petri ad Vincula, ad luem propulsandam, non sine remedio erectum fuit: unde contigit ut fideles posteri eumdem Divum contra pestem consueverint habere Tutelarem. Agathonis invenitur rescriptum: *Sic omnes Apostolicæ Sedis Sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius divini voce Petri firmatæ.* Legimus in Pontificali, de vitis Pontificum, quod circumfertur nomine Damasi, & continuatum est ab Anastasio Bibliothecario, Agathonem Pontificem ad luminaria S. Mariæ ad Præsepe, & Apostolorum, solidos bis mille centum septuaginta donasse. Habitum fuit sub ipso OEcumenicum Concilium sextum, Constantinopol. III. anno 681. constans Patribus 170. contra Monothelitas. Martyrologium 10. Jan. de eo habet: *Romæ S. Agathonis Papæ, qui sanctitate & doctrina conspicuus quievit in pace.* fuit Siculus Panormitanus, Monachus Benedictinus, præfuitque annis quatuor.

S. Sebastinus Tutelaris contra Pestem.

Sanctiones Pontificiæ tanquam ipsius D. Petri.

Dona pro luminaribus.

Sextum Concil. œcumenic.

82. LEO Secundus, humanis & divinis literis Græce

Pontifex muſicus græce, & latine doctus.

& Latine doctus ; Muſicis etiam eruditus, ſacros Hymnos & Pſalmos in Eccleſia ad concentum meliorem reduxit: probavit acta ſextæ Synodi, quæ Conſtantinopoli ſub deceſſore Agathone celebrata eſt; quam & in Latinum tranſtulit: & cætera quæ fecit, vide Lect. Breviar. 28. Junii. Leonis hujus quoque inſtitutum eſt, & ſalutare: ne ad Archiepiſcopatum aſſumptus pro uſu Pallii, aliorumve Officiorum, quicquam Eccleſiæ perſolveret. idem in Miſſa poſt Agnus Dei, Pacis Oſculum etiam populo dari voluit, & finita Miſſa ſpargi aquam Benedictam. fuit Siculus Diœceſis Catanenſis, brevis nondum unius anni, ſed ſanctus Pontifex.

Nihil pro Pallio.

Oſculum Pacis Populo, & aqua Benedicta.

83. BENEDICTUS Secundus: de ipſo fit mentio in Martyrologio 7. Maii, ad quem locum Baronius ita notat: hic Secundus hujus nominis fuit, junior dictus, ſucceſſitque Leoni ſecundo; cujus tanta fuit opinio ſanctitatis, ut Heraclius Conſtantinus Imperator uſurpatam a prædeceſſoribus ſuis, in Romanorum Pontificum electione, pecunia impartiri ſolita, aſſenſionem omnino remiſe-

miſerit. S. Gregorius Papa ejuſmodi temeritatem (ſic enim ipſe appellabat) acerbiſſime deplorat, vocatque Dei Eccleſiæ captivitatem, atque invehitur in Imperatorem talia ſibi illicite vendicantem, in explanatione Pſalmi quarti Pœnitentialis, ad illum verſum: *Tota die exprobrabant mihi inimici mei*. id primus excogitavit Odoacer Getulus, Rex Italiæ Arianus, cujus conatibus Anaſtaſius Papa Primus, quantum potuit, reſtitit. fuit Benedictus hic Romanus, unius vix anni, uti deceſſor, Pontifex.

84. JOANNES Quintus Agathonis olim Apocriſiarius, ſcripſit librum de Pallii dignitate: quid autem ſit Archiepiſcopale Pallium, & unde vocetur ac fiat, vide Onomaſticon. a tribus Epiſcopis Romæ vicinioribus, Oſtienſi, Portuenſi, & Velitrenſi, in Baſilica Lateranenſi ſe conſecrari fecit; quamquam hodie antiquior Epiſcoporum Collegii Cardinalium, licet non ſit Oſtienſis, Papam conſecret. fuit Joannes hic natione Syrus, patria Antiochenus, aliquotque diebus plus uno anno ſedit.

Dignitas Pallii Archiepiſcopalis.

Oſtienſis Epiſc. conſecrator Romani Pontificis.

85. CONON tempore Adeodati Romam veniens, in Clerum Romanum adſciſcitur, deinde ob doctrinam & diligentiam circa myſteria & rem divinam, ſanctæ Suſannæ Presbyter Cardinalis, Titulo ejus loci creatur; unde aſſumptus ad Pontificatum, Angelici nomen ſortitus, & munificus in ædes ſacras, ac pauperes fuiſſe legitur; cumque adverſa per totum Pontificatum valetudine conflictatus, ſe morti propinquum videret, ingens auri pondus legavit, Paſchalis Archidiaconi, & theſauri Pontificii diſpenſatoris arbitrio in pios uſus diſtribuendum: qui theſauri cupiditate incenſus, & regnandi cupidus, literas dedit ad novum Exarchum Ravennatem, atque ei grandem ſe pecuniam daturum, ſi ipſius beneficio Pontificatum obtinuiſſet, promiſit: qui ambitione ſua ſimoniaca, paulo poſt Schiſma in Eccleſia excitavit: uti videbitur in ſequenti Pontifice. Nomen Conon a κονίζω, id eſt, athletarum more me exerceo: fuit ipſe Natione Thrax, Patria Tomitanus, qua in urbe Ovidius Naſo quondam exul defunctus eſt: obiitque Pontificatus

Ex ſimoniaca ambitione ſchiſma.

tus sui mense duodecimo nondum expleto: ita ut hic, & tres antecedentes Pontifices singuli annum plus minus unum tantummodo regnaverint.

86. SERGIUS, Syrus Antiochenus; nomen græcum, Σέργιος, latine rete, vel retiaculum, annorum fere 14. laudatissimus Pontifex; de eo Martyrologium 9. Septembris, & Micrologus capite 18. sic ait: *Sergius Papa in ordine 86. constituit ut in tempore fractionis Dominici Corporis, Agnus Dei a Clero & a populo decantaretur; videlicet ut ille nobis propitietur, cujus corpus ibi confringi videmus, & credimus: voluitque Agnus Dei ter decantari, & loco ter miserere nobis, dici ordinavit tertio loco, dona nobis Pacem: addiditque orationem pro pace, idque ob bella Italiæ tum frequentia.* Idem Capite 48. *Sergius Papa a Petro 86. constituit, ut in diebus Annuntiationis, Dormitionis, & Nativitatis B. Mariæ, & sancti Simeonis, quod Græci ὑπαπάντιον vocant, Litania exeat a sancto Adriano, & ad Sanctam Mariam populus occurrat,* est autem *Hypapante* idem quod obviatio; quia venerabiles Personæ Simeon & Anna

Agnus Dei in Missa, & dona nobis Pacem.

Festum hypapantes sive Purificationis B. M. V.

na eo die Domino obviaverunt, dum in templo præsentaretur. vide Onomasticon. ipsius tempore Populus in factiones divisus pro Theodoro Archipresbytero, & Paschali Archidiacono certat; sed maxima Cleri & Optimatum pars Papam Sergium, quem insignis probitatis & doctrinæ S. Leo Papa Presbyterum crearat, uno consensu habere voluit; cui cum statim Theodorus cessisset, Paschalis quoque pudore coactus cessit. Sergius Benefactoris sui S. Leonis Corpus in locum celebriorem deportavit; ac Sanctæ Crucis portionem capsæ argenteæ inclusam, revelatione divina declaratam, adorandam produxit.

Schisma octavum. Theodorus & Paschalis contra Sergium.

Pars Sanctæ Crucis argento inclusa adorationi exposita.

87. JOANNES Sextus: hujus tempore Exarchorum vires, de quibus supra in Joanne Tertio, admodum tenues reddi cœperunt; contra vero Pontificum augeri: adeo ut deinceps supplices, non insultantes in Italiam mittere Exarchos Imperatores solerent. de Exarchis vide Onomasticon. fuit hic Joannes Græcus, & paulo ultra tres annos sedit.

Anno Christi 700.

JO

88. JOANNES Septimus ſingulariter delectabatur picturis, quas ad veriſimilitudinem Sanctorum Patrum complures, magnis ſumptibus exquiſivit, iiſque varias Baſilicas exornavit: fuit hic etiam, uti deceſſor, Græcus, anniſque duobus cum dimidio ſedit. *Pictæ Sanctorum Imagines.*

89. SISINIUS arthritide ita conſtrictus, ut non modo ambulare, ſed nec cibum ſumere per ſe poſſet, vigeſimo die obiit. nomen ipſius aliqui per duplex Zeta, Zizinius ſcribunt, & derivant a Ζιζάνιον, quod latine lolium ſive zizanium ſignificat: niſi forte a σίζω derivetur, quod eſt ſtrido, uti ferrum candens in aquam miſſum. fuit ipſe Syrus. *Pontifex arthriticus.*

90. CONSTANTINUS, graſſante fame triennali, cui provide pauperes ſublevando ſuccurrit, navigavit Conſtantinopolim: ad ejus occurſum Juſtinianus Imperator coronam in capite geſtans ſe ad Papæ pedes proſtravit, eoſque eſt oſculatus; deinde in amplexum mutuum corruerunt: unde mos ortus dicitur, *Oſculatio pedum Papæ.*

quod

quod Principes oſculari ſoleant ſummi Pontificis pedes; proxima autem die Dominica e manu ſolemniter celebrantis Joannis Juſtinianus SS. Synaxim ſumpſit, & Eccleſiæ Romanæ privilegia confirmavit. Moris tunc erat, ut Epiſcopi, antequam conſecrarentur, rationem fidei atque obſequii ederent, eamque in Pontificum tabulis referrent; quod cautiones in ſcrinio facere ipſi dicebant. fuit, uti prædeceſſor, Syrus, annorum ſex Papa.

Cautiones in ſcrinio facere.

91. GREGORIUS Secundus, de quo Martyrologium 13. Februarii, auctor fuit officiorum in feriis quintis per Quadrageſimam, & jejuniorum in iiſdem: nam feriis quintis ex decreto Melchiadis non jejunabatur; de quibus ita Gavantus: Feriæ quintæ propter feſtivitatem Aſcenſionis Domini, quæ tali die contigit, feſtivæ habitæ ſunt a Silveſtro ſucceſſore Melchiadis, & ideo non habuere officia propria in Antiphonario, & Sacramentario a S. Gregorio aſſignata: ſed Gregorius dictus Junior, id eſt Secundus, Officia propria, & Miſſas iiſdem attribuit, & jejunium in iis in-

Euangelia feriis 5. Quadrageſimæ, & jejunia aſſignata.

Feriæ quintæ feſtivæ habitæ propter Aſcenſionem Domini.

inſtituit: atque hinc Euangelia paſſim quintis feriis Quadrageſimæ aſſignata, communia ſunt aliis diebus extra Quadrageſimam. vide ſupra in Melchiad. Fuit Gregorius hic Secundus, uti Primus, Romanus, & Monachus Benedictinus, perque annos fere quatuordecim, ut ille, ſedit.

92. GREGORIUS Tertius. narratur de eo, quod omnes per ordinem memoriter teneret Pſalmos, in eorum ſenſibus ſubtiliſſima exercitatione limatus. præcepit ipſe, & ſucceſſor Zacharias Caſſinenſibus Monachis, ut una cum officio divino recitarent etiam Officium B. M. Virginis; decreto deinde Urbani Secundi ab omnibus Eccleſiaſticis recitari juſſum. dedit hic Gregorius titulum Chriſtianiſſimi Carolo Martello: ita ut Reges Hiſpaniæ prius fuerint vocati Catholici, quam Franciæ Reges Chriſtianiſſimi. vide ſupra in Honorio Papa Primo. de ipſo Martyrologium 28. Novembris: *Romæ Beati Gregorii Papæ Tertii, qui ſanctitate præclarus migravit in Cælum*. fuit Syrus, & ultimus ex hac Natione Pontifex. Benedictini illum

Officium B. Mariæ.

Rex Franciæ Chriſtianiſſimus vocatus.

illum inter ſuos referunt. annis fere undecim ſedit.

93. ZACHARIAS, Nomen Hebraicum, latine memoria Domini. de eo Micrologus capite 2. Zacharias vir Apoſtolicus in ordine nonageſimus tertius, conſtituit ne Sacerdotes ad celebranda Miſſarum ſolemnia cum baculo intrarent, nec velato capite altari aſtarent: intelligendo quod ita claudicarent, ut ſine baculo incedere non poſſent; quia Canon ait: *Claudis minime Ordinibus interdictum eſt, ut tamen Ordinati ad ſolemnia Miſſarum celebranda baculo non incedant*. de ipſo etiam Joannes Diaconus lib. 4. cap. 5. Zacharias ſanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus, Græco Latinoque ſermone doctiſſimus, poſt annos fere centum ſeptuaginta quinque, Dialogos Gregorii in Græcam linguam convertens, Orientalibus eccleſiis divulgavit. fuit Romæ, & adhuc perſeverat illuſtris memoria ſancti Georgii ad Velum Aureum (nunc Velabrum dicitur) ubi venerandum Martyris hujus caput aſſervatur, quod Zacharias Papa in theca repertum cum inſcriptione Græcis literis exarata, ibidem re-

Claudi baculo incedentes irregulares; nec capite tecto celebrare licet.

Dialogi S. Gregorii in linguam Græcam translati.

Caput Sancti Georgii ad velum aureum, nunc Velabrum.

con-

condidit. Ipſe inter alia reſpondit bonum fuiſſe Baptiſmum, quod aliquis ex ignorantia linguæ latinæ ita pronuntiaſſet verba: *Baptizo te in Nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*: modo non intenderit hæreſim, aut errorem inducere; ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam ita dixiſſet, non poſſumus conſentire, ut denuo baptizetur. *Baptiſmus validus, etiamſi verba non bene pronuntiata.*

Ab hoc Pontifice ſancitum fuit, ne præter Michaelis, Gabrielis, & Raphaelis, Angelorum alia ulla nomina recitarentur; quod dein Carolus Magnus Imperator firmavit in Capitularibus Aquiſgranenſibus, præcipiens ut ignota Angelorum nomina nec fingantur, nec nominentur, niſi illorum quos habemus in auctoritate; hi ſunt Michael, Gabriel, & Raphael. Martyrologium 15. Martii de eo pronuntiat: quod Dei Eccleſiam ſumma vigilantia gubernavit, & clarus meritis quievit in pace, Pontificatus anno 10. Fuit ipſe Monachus Græcus, & ultimus ex ea natione ad Pontificatum aſſumptus. *Trium Angelorum nomina Michael, Gabriel, & Raphael tantum uſurpanda.*

94. STEPHANUS Secundus Romanus tertio Papatus die apoplexia correptus moritur. ideo- *Stephanus ſecundus 3. dier. Pontif.*

ideoque vel ob vitæ brevitatem, vel quia non consecratus, omittitur a pluribus in serie Pontificum; sed haud recte: cum & legitime creatus fuerit, & e Pontificum numero non subtrahendus, etiamsi ad horam tantum vixisset, uti Vicedominus Papa 194. qui primo Papatus die defunctus est.

95. STEPHANUS Tertius, itidem Romanus, annorum 5. Pontifex. hujus virtus & sapientia eum ita amabilem reddiderat, ut suorum humeris fuerit deportatus ad Basilicam Lateranensem; unde mos profluxit in nonnullis solemnitatibus Papam humeris deportandi. Hic Astulphum Longobardorum Regem agros Romanos invadentem, cum verbis & muneribus avertere non posset, in Galliam ad Regem Pipinum, Brevem dictum, personaliter profectus est, primus Pontificum Alpes transgressus; cui Pipinus Carolum filium adolescentem, qui Magnus postea dictus est, ad centesimum lapidem obviam misit: & ipse Pipinus, ad tertium lapidem equo suo descendens, ac frenum Papalis equi regens, eum ad Palatium suum deduxit, ac Summus

Mos Papam humeris deportandi.

Primus Papa Alpes transiens.

Pon-

Pontifex Pipinum confeſtim Italiæ, ſive Romanorum Regem conſecravit, atque ita Imperium a Græcis ad Latinos transferri cœpit; idque ſub impiiſſimo Imperatore, hæretico, iconomacho, Conſtantino Copronymo (unde hoc illi cognomen, vide Onomaſticon) & ſic ceſſavit Exarchatus, qui per ducentos fere annos duraverat: quam ordinationem non multo poſt Leo Tertius in Carolo Magno totaliter executioni mandavit. Nota quod in manus hujus Stephani ſanctus Rumoldus Archiepiſcopatum ſuum a Papa Zacharia acceptum, ſeptimo Præſulatus anno reſignavit, ut prædicationi Euangelii liberius vacare poſſet: uti narrat Vvachtendonck in vita, capite nono, & undecimo.

Imperium Romanum a Græcis ad Latinos translatum.

96. PAULUS Primus Stephani præcedentis frater, Romanus, annorum decem Pontifex, in demortui locum fratris, ob vitæ & doctrinæ integritatem ſubrogatus fuit: cum exemplo careret duorum fratrum in ſummo Sacerdotio ſucceſſio; quæ nec imposterum unquam viſa, niſi ſemel adhuc in Benedicto Octavo, & Joanne Vigeſimo. Erat autem Paulus

Fratrum in Pontificatu ſucceſſio rara.

lus (nomen ſuum bene referens , παύομαι quieſco , latine quietus , puſillus , modicus) vir mitiſſimi ingenii ; clementiæque ſingularis , & adeo Salvatoris noſtri imitator , ut nulli umquam malum pro malo redderet ; ſed e contra malos , a quibus ſæpe injuriis afficiebatur , in bono vinceret : ſolitus noctu cum paucis familiaribus pauperum domos , infirmorum cubicula , & captivorum carceres viſitare , iiſque liberaliter eleemoſynis , & bonis exhortationibus ſuccurrere : ædes etiam paternas , in quibus natus & educatus fuerat , in Eccleſiam convertit ; quam in honorem Sanctorum Stephani Protomartyris , & Silveſtri Pontificis Deo dicavit. ipſe quoque in Cæmeterio antiquo invenit corpus Beatæ Petronillæ filiæ B. Petri , in ſepulcro marmoreo , hac inſcriptione : *Petronillæ filiæ dulciſſimæ*. quod argentea capſa incluſum , congregato Clero Populoque Romano , ex via Appia in Vaticanum detulit ; & non procul a Corpore B. Petri collocavit. mortuo hoc Pontifice Schiſma excitatum fuit a Totone Nepeſino Duce potente , fratrem ſuum Conſtantinum Laicum per vim intrudente , & ipſum a coacto vici-

Inventio Corporis B. Petronillæ.

Schiſma Nonum. *Conſtantinus Laicus intruſus.*

vicinorum Episcoporum conciliabulo approbari curante ; sed aruisse statim ordinantis Episcopi manum , ita ut eam ori applicare non potuerit , tradit Anastasius Bibliothecarius . Paulus hic in Martyrologio 28. Junii Sanctus recensetur .

97. STEPHANUS Quartus (postquam vacaviſſet Sedes menſibus tredecim ex intruſione fratris Totonis , qui Conſtantinum Secundum ſe nominabat , & per ſaltum ordinatus fuerat) ſancivit ne quis niſi per diſtinctos gradus Pontifex creari poſſet : omniaque quæ ſic per ſaltum Ordinati in divinis egiſſent , irritavit , præter Baptiſmum & Confirmationem : fuit Stephanus Siculus , paulo plus tribus annis Pontifex , ex Canonico Auguſtiniano factus Monachus Benedictinus : quod mutationis genus in aliquibus factum dicitur ex eo , quod Benedictini a Gotis e Caſſino fugati , ſe Romam conferentes , & a Canonicis Lateranenſibus hoſpitio excepti , cum religioſa diſciplina multum excellerent , nonnulli ex iſtis ſe Monaſticæ illorum Regulæ ſubjecerint ; hinc an aliquot Pontifices fue-

& hinc vacat Sedes menſib. 13.

Per ſaltum Ordinatorum irritæ quæ?

Canonici Auguſtiniani facti Benedictini.

fuerint ex Ordine Benedictino, an Auguſtiniano, controvertitur.

98. ADRIANUS Primus, Romanus, cultum ſacrarum Imaginum hiſce verbis ſtabilivit: *Definimus in omni certitudine, ſicut figuram vivificantis Crucis, ita venerabiles & ſanctas Imagines propagandas, ex quavis materia paratas, congruenter in templis ſanctis, vaſis, veſtibus, parietibus, & tabulis, ædibus privatis, & viis publicis habendas: quo ſcilicet per hanc imaginum inſpectionem inſpectores ad prototyporum memoriam veniant & deſiderium, iiſque ſalutationem & honorariam adorationem exhibeant, oblationibus ſuffitorum & luminum, ut antiquis piæ conſuetudinis erat: imaginis enim honor in prototypum reſultat; non tamen veram latriam, quæ ſecundum fidem eſt, quæque ſolum divinæ naturæ competit, impertiendam. igitur qui aliter docuerit, vel aliquid ex his quæ deputata ſunt Eccleſiæ, ſive Euangelium, ſive figuram Crucis, ſive ſanctas Martyrum reliquias, quas ſciverit eſſe germanas, & veras, projicere, aut contra conſtitutionem Eccleſiæ improbe aliquid moliri auſus fuerit; ſi Clerici, aut Epiſcopi fuerint, deponi præcipimus; Monachos, aut Laicos Communione pri-*

Cruces & Imagines in Templis, domibus, & viis publicis.

Adorationibus & luminibus honorandæ.

privari. Ita Adrianus. Literas Pontificias, quæ primo cera ſigillabantur, plumbo muniri conſtituit; profuſus fuit in pauperes, ſingulis diebus in porticu Lateranenſi centum alere ſolitus: magnificus in ornamentis; Candelabrum 1370. cereorum capax, cujus brachia Delphini dicta, appendit ante Presbyterium S. Petri; quod nunc Chorum, & Candelabrum Coronam dicimus. diuturniorem cæteris, tam præteritis, quam ſecutis Pontificibus Papatum habuit; utpote qui proxime ad annos Petri pervenerit: ſedit enim annis 23. menſibus 10. diebus 18. Sequentis etiam Leonis Pontificatus diuturnus fuit, annorum 20. menſium 5. & dierum 17. ita ut ſpatio 45. annorum duo tantum Summi Pontifices viſi fuerint; ſequens autem Stephanus Quintus 7. dumtaxat menſibus ſedit. ſub Adriano habitum eſt anno 787. Concilium OEcumenicum ſeptimum, Nicænum ſecundum, Patrum 350. contra Iconomachos, ſive Imaginum impugnatores.

Litere Pontificię prius cera, nunc plumbo ſigillatæ.

Candelabrum magnum ante Chorum.

Diutiſſimus poſt Petrum Pontifex.

Spatio 45. annorum duo tantum Pontifices.

Concil. generale 7. Nicænum 2.

99. LEO Tertius, ex Canonico Auguſtiniano, dein Monacho Benedictino, pietate & mo-

Anno Chriſti 800.

moribus, ac Pontificatus diuturnitate ultra annos viginti, Adriano non dissimilis, festo Nativitatis Domini anno 800. Carolum Magnum Romæ Imperatorem coronavit: quæ Imperatoria coronatio deinde in usu esse cœpit. S. Svvibertum S. Vvillebrordi Coepiscopum, & Vvestphaliæ Apostolum, post lectam ipsius vitam, & miracula discussa, postque actas preces, & celebrata jejunia, de consensu Cardinalium, præsente Carolo Magno, Sanctorum Confessorum Catalogo ascripsit: traditque S. Ludgerus primus Monasterienſium Episcopus, qui præsens aderat, Pontificem instituisse diem primum Martii ab incolis festive quotannis celebrari, & ad divina confluentibus indulgentias concessisse: quæ prima solemnis Sancti alicujus Confessoris Apotheosis sive Canonizatio memoratur. antea moris erat, cum aliquis Martyrio occubuisset, ut Episcopus, sub cujus ditione id accidisset, rem gestam scriberet ad Primatem; a quo adhibitis collegis Episcopis, an inter Martyres esset recipiendus declarabatur: quod in Canonizatione S. Rumoldi Tutelaris nostri contigit, qui a duobus Episcopis Gerardo Came-

Imperator. Coronatio in usu esse cœpit.

Prima solemnis Confessoris Canonizatio, additis Indulgentiis.

Quomodo ea ante fiebat?

meracensi, & Adelberto Ultrajectino, qui ad hoc Mechliniam venerant, Martyr declaratus fuit. Hic Leo cum suorum temporum gravissimis vexaretur afflictionibus, septies in die, imo novies interdum Missam celebrasse, pro impetrando divino auxilio, perhibetur: & cum septimo Kalendas Maji, festo S. Marci, solemni ritu Litanias Majores cum Populo & Clero celebraret, ipsi crudeliter lingua abscissa est, & evulsi fuerunt oculi per Paschalem Primicerium, & Campulum Sacellarium, nepotes Adriani Papæ defuncti, qui assumptionem ejus ægerrime ferentes, parum abfuit quin Schisma in Ecclesia excitaverint: sed ope B. Petri linguæ & oculorum usum recepit, atque incolumis in Franciam ad Carolum Magnum, unicum afflictæ Ecclesiæ ea tempestate præsidium contendit; unde anno 803. cum eodem Imperatore, & insigni Cardinalium, ac Procerum comitatu Mechliniam venit: percrebuerat enim per totam Europam fama miraculorum S. Rumoldi, sub præcedenti Pontifice anno Christi 775. martyrio affecti: atque ipse Leo ad tumulum ejusdem lingua latina concionem in

Papa pluries uno die celebrans.

Primicerius, Sacellarius, vide Onom.

laudem ipſius habuit, & aliquot donaria obtulit, uti narrat Vvachtendonck in vita S. Rumoldi capit. 29.

100. STEPHANUS Quintus declaravit Sacramenta ſine S. Crucis ſigno adminiſtranda non eſſe: unde de Conſecratione, diſtinctione 5. ita loquitur: *Nunquid non omnia Chariſmata Sacerdotalis miniſterii Crucis figura perficiuntur? nunquid Baptiſmatis unda, niſi Cruce ſanctificata, peccata relaxat? & ut cætera prætereamus, ſine Crucis ſignaculo quis Sacerdotii gradus aſcendit?* Fuit hic Stephanus Romanus, menſium duntaxat quinque Pontifex; intra quod breve ſpatium, anno 816. quarto Kalendas Novembris Ludovicum Pium, Caroli Magni filium, Imperatorem coronavit.

Signum S. Crucis adhibendum.

101. PASCHALIS Primus, Romæ in Cœmeterio Prætextati, inter alia reperit Corpus B. Cæciliæ Virginis & Martyris, aureis indumentis, ſanguine adhuc reſperſis, involutum: quod deinde noſtro tempore anno 1599. Octobris 20. ſub Clemente 8. eo habitu quem imagines de illa inven-

Inventio Corporis S. Cæciliæ.

ventione passim editæ referunt, fuit repertum. Martyrologium Romanum die 14. Maji ita habet: *Romæ sancti Paschalis Papæ, qui plurima sanctorum Martyrum corpora e cryptis levavit, & in diversis Ecclesiis honorifice tumulavit.* fuit Romanus, Benedictinus, Canonici Augustiniani suum dicunt, annis septem Ecclesiæ præfuit; anno 823. Dominica Resurrectionis Lotharium Ludovici Pii filium Romæ coronavit.

102. EUGENIUS Secundus; sub hoc Pontifice, sublato schismate Zinzinii, qui post aliquot dies abdicavit, constitutio promulgata fuit, ut Pontificum electionibus ii tantum interessent, quibus per sanctorum Patrum constitutionem antiqua fuit consuetudine concessum. munificus erga pauperes Eugenius fuit, curavitque ne usquam vilius quam Romæ annona væniret, pauperum pater dictus: ortu Romanus, Can. Reg. annorum 3. & 6. mensium Pontifex. Schismadecimum. *Zinzinius contra Eugenium II.*

103. VALENTINUS magno Cleri & Senatus, Populique Romani consensu, non-

dum Presbyter, ſed Diaconus in ſummum Pontificem aſſumitur, ob præſtantiſſimas virtutes, pietatem, clementiam, liberalitatem, & divinam eloquentiam, qua omnia quæ volebat perſuadebat, eaque tantum utebatur ad perſuadendum res bonas & ſanctas: ſed præter expectationem 30. die, Romæ in Patria obiit.

104. GREGORIUS Quartus, ex Monaſterio Foſſæ Novæ, Ordinis Sancti Benedicti Papa: de ipſo Martyrologium Roman. *Kalendis Novemb. feſtivitas omnium Sanctorum, quam in honorem B. Genitricis Dei Mariæ, & omnium Sanctorum Martyrum Bonifacius Papa Quartus, dedicato templo Pantheon, celebrem & generalem inſtituit agi quotannis in Urbe Roma; ſed & Gregorius item Quartus poſtmodum decrevit eamdem feſtivitatem, quæ variis modis jam in diverſis Eccleſiis celebrabatur, in honorem omnium Sanctorum ſolemniter hac die ab univerſa Eccleſia perpetuo obſervari.* In Italia a tempore Bonifacii Quarti celebrabatur hoc feſtum die 13. Maji. ſed hic tranſtulit in Kalendas Novembres; quo die antea Romæ agebatur ab ethnicis feſtum Cybeles,

Feſtivitas omnium Sanctorum antea omnium Martyrum tantum.

Cur translata in 1. Kal. Novemb.

&

& omnium Deorum : eamque non tantum in honorem Martyrum, ſed etiam Sanctorum omnium feſtivitatem agi voluit : & alias rationes cur in menſem Novembrem translata ſit, vide ſupra in Bonifacio IV. Papa 69. Fuit autem Gregorius hic Romanus, digniſſimus ſexdecim annorum Pontifex.

105. SERGIUS Secundus : Platina ex Martino Polono refert, quod hic primo nominatus fuerit *Os porci*, ſive Bucca porcina ; ideoque fuiſſet primus, qui in aſſumptione ad Pontificatum nomen mutarit ; ſed fabuloſe hæc, uti alia plura, a Polono ſcripta ſunt : nam quis tali unquam nomine homo Chriſtianus vocatus fuiſſet ? niſi forſan cognomine. primam nominis mutationem factam fuiſſe conſtat ab Adriano Tertio, qui antea Agapetus ; & ſucceſſore Stephano Sexto, qui Baſilius ; ac Joanne Duodecimo, qui Octavianus dicebatur : vide ſuis locis rationem : ſed uſus mutandi nomen poſtmodum cœpit, & perſeveravit a Sergio Quarto ; qui Petrus antea vocatus, reverentiæ cauſa erga primum Chriſti Vicarium, nomen dimiſit : uti paulo poſt latius referetur.

Mutatio nominis Pontificũ.

A quibus vere cœperit.

retur . fuit Sergius hic Romanus , Canon. Reg. trium annorum Pontifex , qui coronavit Imperatorem Ludovicum II. Lotharii filium , anno 844. adhuc vivente Patre Monaſterium ingreſſo .

Laici Preſbyterio ſive choro excluſi .

Octava Aſſumptionis Deiparæ .

106. LEO Quartus ab ingreſſu Presbyterii edito decreto laicos arcuit : qua de re Ambroſius olim Theodoſium Imperatorem arguit. Octavam Aſſumptionis Deiparæ juſſit , cum antea feſtum hoc a Damaſo inſtitutum , ſine octava celebraretur . pulcherrimas orationes , ſive collectas in honorem Apoſtolorum Petri & Pauli compoſuit , quibus Eccleſia Romana adhuc utitur . Crucem , quam ex more antiquo Subdiaconus ante equum Papæ præferre ſolebat , renovatam auro & gemmis exornavit . Papiſſa Joanna fabuloſe poſt hunc Pontificem inſeritur a Mariano Scoto , ſæculi decimi , & Martino Polono , duodecimi ſcriptoribus : ſed Ado Viennenſis in Gallia Archiepiſcopus , ſæculi octavi ſcriptor inſignis , quo hæc fabula contigiſſe narratur , & Anaſtaſius S. R. E. Bibliothecarius , qui eodem tempore vixit , & ſex Pontificum conſequentium ordinationi

Fabula Papiſſæ Joannæ .

ni se interfuisse scripsit, nimirum Sergii 2. Leonis 4. Benedicti 3. Nicolai 1. Adriani 2. ac Joannis 8. & historiam Romanorum Pontificum usque ad sua tempora digessit, nihil omnino meminerunt de suppositâ hac muliere, aut de ullo Joanne Pontifice, Leoni 4. succedente; sed post tres Pontifices, Joannem Octavum ponunt; quem fabulæ hujus assertores Nonum vocant: atque hinc incidit discrepantia in Joannibus. verum pro fabula etiam haberi cæpit ab heterodoxis historiæ non ignaris, quorum testimonia fatentium esse talem vide in Cenotaphio Joannæ Papissæ everso a Philippo Labbe e Societate Jesu. Camarinam hanc nuper iterum movere cæperat quidam Samuel Maresius Professor Historiarum Groeningæ in Frisia, edito tractatu de Joanna Papissa restituta; sed prædictus Labbeus, Gallus Biturix, eum declarationibus suis eo deduxit, ut scripto veniam petierit, quod fabulæ fabularum omnium fabulosissimæ, renitente conscientia, ut ipse scribit, patrocinium suscepisset. fuit Leo Romanus Can. Reg. annorum paulo plus octo Pontifex, Sanctus indigitatur in Martyrol. 17. Julii.

107. BENEDICTUS Tertius diu reluctatus, plorans, & Deum, ac Sanctos teſtes faciens, ſe nequaquam dignum eſſe, qui tantæ Sedi præficeretur, Pontificium munus tandem ſuſcepit: ſed Schiſma excitavit Anaſtaſius Presbyter Cardinalis Tituli S. Marcelli, qui non longe poſt coactus abdicavit. Conſtituit Benedictus, ut Pontifex interſit Sacerdotum funeribus, & Clerus reciproce Pontificis; quod ipſe non ſolum verbo, ſed re ipſa obſervavit, omniaque Charitatis officia implens, poſt obitum Clericorum humeris delatus eſt in Eccleſiam S. Petri: inter quos erat ejus Succeſſor Nicolaus. fuit ipſe Romanus, Can. Reg. duorum annorum, & dimidii Pontifex.

Schiſma XI. *Anaſtaſius contra Benedictum 3.*

Pontifex Sacerdotes, & hi Pontificem ſepeliant.

108. NICOLAUS Primus, cognomento Magnus, Gregorio Magno æquiparandus: nam ut ille ne aſſumeretur ſe ſubduxit, ita hic latebris extractus conſecratur, præſente Ludovico Imperatore, atque cum hymnis & canticis deducitur in Patriarchium Lateranenſe, equi Pontificii Imperatore ipſo frænum tenente: &

Imperator pro ſtratore ſervit Papæ.

ut

ut Gregorius Anglorum, ſic ipſe Bulgarorum Apoſtolus merito habetur; ſub ipſo bis uno anno Tiberis in tantum excrevit, ut Romani crediderint eluvione mundum rurſus perituruni; pro viribus autem Urbi ſuccurrere non omiſit. tranſtulit Corpus S. Clementis ex Cherſona inſula, ubi in mare projectus fuerat, Romam in Eccleſiam ejus nominis. prohibuit intereſſe Miſſæ Sacerdotis Concubinarii. Scripſit plures epiſtolas, Vir Cathedra illa digniſſimus, & Regibus, ac Tyrannis fortiter imperavit. ſub ipſo Anaſtaſius Bibliothecarius publicavit hiſtoriam Romanorum Pontificum; ejuſque cenſuræ ſubmiſit; eamque proſecutus eſt Guilielmus Bibliothecarius. Martyrol. Rom. 3. Novembris eum vigore Apoſtolico præſtantem indicat. fuit Romanus, annorum novem cum dimidio vere Magnus Pontifex.

Translatio S. Clementis.

109. ADRIANUS Secundus: vir hic multarum virtutum, cum bis antehac, poſt obitum Leonis 4. & Benedicti 3. ab omnibus expetitus, exquiſitis excuſationibus verecunde ſubterfugiſſet; tandem poſt Nicolaum, fere

Hic, & duo deceſſores Pontifices reluctantes aſſumpti. vide 2. præcedentes.

fere octogenarius, omnium votis perquisitus consecratur. diversa exin fuere judicia de affectu Adriani in Nicolaum decessorem; quasi quæ ille zelo Religionis fanxisset, hic refringere gauderet: sed purgavit se Adrianus, convocatis Episcopis ad convivium, eorum manibus humiliter aquam affundens, cibos apponens, pocula ministrans, ac denique cum illis discumbens; quod nullum Pontificum feciſſe noverant: dum surrexit ab epulis, in faciem suam coram omnibus proeidit, rogans ut pro Ecclesia Catholica, pro Imperatore, ac pro seipso preces Deo offerrent: demum in laudes Nicolai prorupit, ejusque memoriam in sacris Diptychis celebrari præcepit. sub ipso habitum fuit 8. Concilium OEcumenicum, Constantinopolitanum 4. & in Orientali Ecclesia ultimum, anno 869. Patrum 383. fuit ipse Romanus, perque annos fere quinque Ecclesiæ præfuit.

Papa suis Convivis ministrans.

Concil. œcumenicum 8. Constantinopol. 4. & ultimum in Oriente habitum.

110. JOANNES Octavus hoc loco, non ante, post Leonem 4. ponendus, statuit ut si quis homicidium commisisset, perpetuo irregularis haberetur, &

Homicidæ irregulares.

ad

ad ſacros ordines nullatenus admitteretur; & ſi Sacerdos eſſet, Miſſam celebrare non præſumeret. item ſi quis Sacrum de non Sacro, aut non Sacrum de Sacro abſtuliſſet, ſacrilegi pœna multaretur. conceſſit Indulgentias militantibus aut occiſis pro Eccleſiæ defenſione: cumque Italia Saracenorum graſſationibus depopularetur, præmœrore obiit: hincque accidiſſe potuit, ut ob nimiam animi teneritudinem, abjecta omni, ut videbatur, virilitate, non Papa Joannes, ut Nicolaus, & Adrianus, qui inimicis fortiſſime reſtiterunt; ſed Joanna fuerit dictus; & qui Spadoni Photio Sedis Conſtantinopolitanæ (expulſo per vim Ignatio legitimo Epiſcopo) non paſtori, ſed lupo reſiſtere auſus non fuiſſet; quique victus fuiſſet a ſemiviro, non vir, ſed fœmina potius eſſet nuncupandus: ſicque nomen contumeliæ tranſierit ad poſteros rerum inſcios, in veritatis opinionem; fueritque a pluribus decantatum Joannem 8. fuiſſe fœminam; atque ut Horatius Turſellinus ait in Epitome hiſtoriarum: *ſunt qui Joannem 8. fœminam fuiſſe fabulentur; quod falſo creditum, veri locum apud imperitum vulgus obtinuit, ſive*

Sacrilegum furtum.

Joannes 8. quare fœmina dictus?

ſive muliebris Pontificis facies, ſive effæminatus interdum vigor fabulæ locum dederit. Ab hoc Joanne incipit diſcrepare numerus Pontificum in Joannibus; quia hic vocatur Nonus ab iis qui Joannem 8. perperam Papiſſam dictum, ponunt paulo ante, poſt Leonem Quartum. quod ſatis clare refutarunt Onuphrius Panvinius, Cardinalis Bellarminus, Florimondus Remondus, ex Hetero Orthodoxus, & noviſſime P. Labbe in Joannæ Papiſſæ Cenotaphio everſo: ut etiam Heterodoxi fateantur eſſe fabulam; quales fuere Samuel Mareſius, cum pridem Papiſſam reſtituere conatus fuiſſet; & David Blondel, qui totam fabulam tractatu Gallico clare propoſuit, & apud ſuos propter hoc malam incurrit notam. De Sede autem perforata, ſive ſtercoraria, quæ fabulæ huic admiſcetur, ut aliquid addam: ſciendum eſt, quod in Ceremoniis antiquis Conſecrationis Papæ adhiberi ſoleat ejuſmodi ſedes, & cantari illud Pſalmi Davidici: *Suſcitans de terra inopem, & de ſtercore elevans pauperem: ut collocet eum cum Principibus, cum Principibus populi ſui:* ut qui in tanta dignitate conſtituitur, ſciat ſe non

Papiſſa Joanna pro fabula habita etiam ab Heterodoxis.

Sedes ſtercoraria.

Deum

Deum, ſed hominem eſſe, humanæque naturæ, utpote alvo egerendæ, obnoxium; unde ſtercorariæ nomen accepit: cujuſmodi adhuc Sedi imponitur novus Papa, cum deportatur ad Baſilicam Lateranenſem pro Pontificatus poſſeſſione accipienda, & paulo poſt in altera auro gemmiſque ornata collocatus, a Cardinalibus adoratur. fuit hic Joannes Romanus, anniſque decem in Petri Cathedra reſedit: intra quod ſpatium, ab anno 872. uſque ad 882. tres Franciæ Reges Romanorum Imperatores coronavit: Carolum 2. Calvum, Ludovicum 2. Balbum, & Carolum 3. Craſſum, dictos; quod nulli Pontificum contigit.

III. MARINUS, vel potius litera interpoſita MARTINUS Junior (quod poſtea in electione Martini Quinti comprobatum fuit) filius Palumbi Preſbyteri, ex legitimo ante Sacerdotium Patris Matrimonio, maxima cum laude, ter a Sede Apoſtolica legatus Conſtantinopolim miſſus fuerat: dein creatus Pontifex Photium, cunctaſque ab eo res geſtas, præſertim Epiſcopales damnavit. hincque Baſilius Imperator Pho-

Photii fautor conabatur eum de solio Papali dejicere; sed restitit egregie, seditque laudabiliter annum, & mensem unum: primus ex Gallis, ut ipsi putant, ad Papatum assumptus; nam Onuphrius Panvinius in notis ad Platinam, ait fuisse non ex Gallia, sed Gallesio Faleriorum in Etruria oppido oriundum.

112. ADRIANUS Tertius, Agapetus antea, Pontifex factus, Adrianus appellatus; quod magnitudine animi cognomines Adrianos prædecessores æquaret. hic inhærens decessoris sui vestigiis, execratus & ipse Photium tamquam Laicum, agentem Constantinopoli Patriarcham; quamvis a Basilio Imperatore rogaretur, Communionem ei impertiri noluit: videns autem Imperator frustra se agere, hostiles & contumeliis plenas literas ei scripsit, quas sero Romam perlatas, post obitum Adriani, Stephanus successor accepit. fuit autem Adrianus Romanus, anno uno & quatuor mensibus Pontifex.

Nominis mutatio quo intuitu facta.

113. STEPHANUS Sextus, miræ virtutis & pietatis Præ-

Præſul, Urbi fame aliiſque incommodis laboranti, ex defectu pluviæ, & locuſtarum vaſtatione, optatam pluviam copioſiſſime impetravit; aquamque benedixit, cujus aſperſione locuſtæ penitus ſunt expulſæ. Extat reſcriptum hujus Papæ ad Heribertum Archiepiſcopum Moguntinum, quo explodit purgationem per ferrum candens, vel aquam ferventem fieri ſolitam, tanquam judicium Dei: quod præſertim fiebat in fœminis ad probandam pudicitiam; hinc dictum antiquum Teutonicum; *Een goede Maeght,, door t' vier haer vvaeght.* fuit Stephanus Romanus, Baſilius ante dictus, anniſque paulo plus ſex Romanæ Eccleſiæ præfuit.

Aqua benedicta contra locuſtas.

Probatio per ferrum candens.

114. FORMOSUS fortunæ inconſtantia varie jactatus, tandem ad ſummum Pontificatum pervenit: exiſtens enim Portuenſis Epiſcopus, uſque ad Laicalem ſtatum a Joanne Octavo degradatus eſt, quod conjurationis contra ipſum auctor haberetur: dein a ſucceſſore Martino, vel Marino in gradum priſtinum reſtitutus: demum in Romanum Pontificem aſſumptus fuit; unde ſchiſma duo-

de-

Schisma XII. *Sergius contra Formosum.*

decimum in Ecclesia ortum: ita ut quidam Sergius aliquot dies sederit, sed ope Arnulphi Imperatoris, quem anno 895. Romæ Formosus coronavit, extinctum fuit: qui nomini suo respondens, Ecclesiam Principis Apostolorum renovare aggressus, eam variorum Divorum picturis formosiorem reddidit. fuit ipse Romanus, Canonicus Augustinianus, annorum quinque & dimidii Pontifex.

Pontifex 15. dierum.

115. BONIFACIUS Sextus, aliquot tantum dies Cathedram tenuit: nihilque de eo narratur, nisi quod sequitur in successore Stephano. fuitque Bonifacius Italus ex Tuscia oriundus.

Cadaver Pontificis exhumatum, & degradatum.

116. STEPHANUS Septimus, Romanus, Bonifacium decessorem tamquam Sedis invasorem, cum eam vix medio mense tenuisset, expulit: quin etiam prædecessorem Formosum, quod a Papatu prius obtinendo eum arcuisset, tanto prosecutus est odio, ut sacrilegus in ejus cadaver extiterit. Nam illud e sepulchro extrahens, atque in Sede Apostolica Pontificalibus indutum collocans, cum ei-

eidem tanquam viventi exprobraſſet, quod nimia ambitione, ex Portuenſi Epiſcopo, Pontificatum Romanum invaſiſſet: illud ipſum cadaver ſic damnatum, ſacriſque mox exutum veſtibus; ac digitis, quibus benedicere moris eſt, mutilatum in Tiberim projecit: cunctoſque quos idem Formoſus ordinaverat gradu depoſuit, iterumque ordinare voluit: quod quomodo deteſtatum fuerit, paulo poſt in Joanne Nono videbitur: ipſe vero, Deo vindice, Sede pulſus, & in carcerem detruſus, laqueo inibi ſtrangulatus eſt, Pontificatus ſui anno quarto nondum expleto. Fuerunt hæc infeliciſſima & luctuoſiſſima Eccleſiæ Romanæ tempora, quibus majora damna ſuſtinuit a Principibus nonnullis, qui Pontifices intrudebant, quam unquam paſſa ſit a Gentilibus, Hæreticis, vel Schiſmaticis. Verum etſi interdum deforme valde caput Eccleſiæ ab illis apponi contigerit, magno tamen miraculo, non eſt inventus, qui hoc perditiſſimo tempore ab ipſa ſe abſcinderet ſchiſmate, vel hæreſi eam impugnaret, ſed omnes Fidei vinculo & obedientiæ nexu junCti perſtiterunt; idque virtute orationis Chri-

Infelix Eccleſiæ ſæculum.

Ipſa tamen a Chriſto non deſerta.

Christi pro inconcussa Fide Petri, & successorum ejus.

Anno Christi 900. 117. ROMANUS Marini, vel potius Martini superioris ex fratre nepos, Italus Gallesius, uti patruus fuerat, non Gallus. Testimonium Euangelicum est: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur & vobis.* sicut Stephanus irritaverat quæ a Formoso fuerant decreta; ita Romanus, qui Stephano successit, idem ipsi præstitit; cum parvo tempore quatuor vix mensibus Pontifex fuisset.

118. THEODORUS Junior, nativitate Romanus, spatio viginti dierum, quibus solummodo Pontifex fuisse dicitur, nil aliud fecit, quam rursus confirmare decreta Formosi: quantæque pietatis fuisset Formosus inde demonstratum est, quod, ut refert Luitprandus, dum ejus corpus a piscatoribus postmodum inventum ad S. Petri Basilicam reportaretur, Divorum, quos depingi curaverat imagines, illud in loculo positum, motis capitibus, venerabiliter salutaverint.

JOAN-

119. JOANNES Nonus, Italus Tiburtinus, professione Monachus Ordinis S. Benedicti, cum non esset ei liberum Romæ degere, Ravennæ Synodum coegit; in qua damnata & combusta sunt acta Stephani Septimi adversus Formosum, & ordinati a Formoso in gradum pristinum restituti, atque anathematizati Sergius Presbyter, aliique qui Formosi sepulchrum temerare ausi fuerant. item prohibitio facta est, ne decedente Papa, Patriarchium Romæ expoliaretur, aut alibi Episcopia; quæ mala consuetudo irrepserat. obiit anno quarto, & aliquot diebus; qui missus a Deo videbatur ad destruenda quæ antecessor Stephanus male egerat.

Patriarchium & Episcopium quid? vide Onomastic.

120. BENEDICTUS Quartus Romanus, Canonicus Regularis Lateranensis, sequenti die a morte decessoris factus Pontifex, hujus sæculi moribus corruptissimis, laudabiliter annos tres totidemque menses, amore in pauperes commendatissimus, Pontificatum tenuit.

LEO

121. LEO Quintus, Italus, natus in Villa Priapi, agri Ardeatini. Pontus Heuterus illum ſpurium indigitat Tractatu de libera hominis nativitate; quo inter alia demonſtrat, pleroſque ita natos fuiſſe optimi genii, ſive ingenioſos: quod vox Teutonica *Baſtaerd*, ſonare videtur, quaſi *Beſten aerd*. hic Leo Quintus Benedicto Quarto ſubrogatus, poſt dies quadraginta expellitur, detruditurque doloſe in arctum Monaſterium a Chriſtophoro familiari ſuo, & ambitioſo ſucceſſore, ubi mœrore preſſus brevi obiit.

Schiſma XIII. *Inter tres Papas Leonem 5. Chriſtophorum, & Sergium 3.*

122. CHRISTOPHORUS Romanus Sedem ex invaſione menſibus octo occupat, ſed deturbatur a ſucceſſore Sergio, & ſimiliter in Monaſterium detruditur; arctiori dein cuſtodiæ mancipatus in vinculis moritur: Deo illi condignam pœnam contribuente, ut quæ Leoni Domino fecerat, & ipſe pateretur.

123. SERGIUS Tertius factione Adalberti Marchionis Sedem apprehendit, odioque adhuc furens in dudum defunctum

For-

Formoſum, ſententiam capitis in eum pronuntiat, rurſumque ſepulcro extractum capite truncat, & truncum cadaver iterum in Tiberim projicit. ſed & præter tyrannicam ejus vim, turpitudo quoque vitæ ſcriptis eſt prodita. Luitprandus enim teſtatur, ipſum ex Marozia nobili ſcorto filium genuiſſe Joannem dictum, qui & ipſe ſummum Pontificatum poſtea ejus nominis undecimus adeptus eſt. mala hac tempeſtate bonum hoc præſtitit, quod Lateranenſem Baſilicam terræ motu collapſam reſtituit. fuit Romanus e Comitibus Tuſculanis, annis fere tribus notæ non bonæ Pontifex.

Pro ſacrilego (ut videtur) facinore hujus Sergii, & ſuperioris Stephani in Formoſum commiſſo, ita reſpondet Bellarminus Controverſ. Tom. 1. Lib. 4. de Rom. Pontifice, erraſſe ſcilicet Stephanum 7. & Sergium 3. ſed in quæſtione facti, non juris; & malo exemplo, non falſa doctrina; hanc enim inquit rei eſſe hiſtoriam. Formoſus Cardinalis & Epiſcopus Portuenſis a Papa Joanne Octavo depoſitus ac degradatus, & uſque ad ſortem Laicorum redactus, ex Urbe diſceſſit, & jura-

juravit nunquam se ad Urbem vel Episcopatum rediturum : paulo post , mortuo Joanne Octavo , successor ejus Martinus Secundus absolvit Formosum a juramento incaute prolato , & in dignitatem pristinam restituit . haud ita longe post idem Formosus Papa creatur , cui mortuo successit Stephanus Septimus , qui magno in Formosum odio inflammatus , & nesciens , vel non credens eum a Martino Papa fuisse absolutum a juramento , publice in Concilio Episcoporum decrevit , Formosum nunquam legitimum fuisse Pontificem , atque adeo irrita fuisse debere omnia ejus acta : & qui ab illo ordines sacros acceperant , coegit iterum ordinari , tanquam nihil ab illo accepissent . displicuit hoc factum omnibus ; & ideo tres Pontifices ordine succedentes , Romanus , Theodorus 2. & Joannes 9. convocato alio Episcopali Concilio , judicaverunt Formosum verum fuisse Pontificem , ipsiusque Stephani sententiam irritaverunt . successit postea Sergius 3. & in omnibus Stephanum imitatus est . præcipua ergo quæstio fuit , an Formosus fuisset Papa legitimus , necne : in quibus quæstionibus

non

non negamus posse errare Pontifices, & de facto errasse. *ita Bellarminus.*

124. ANASTASIUS Tertius Sergio 3. suffectus, modeste in tot fluctibus & integre vixit: Episcopum Papiensem, sive Ticinensem singularibus auxit privilegiis; ut Crucem prævium haberet in itinere, umbella uteretur, equo albo veheretur, & in Conciliis a læva Pontificis assideret. fuit ipse Romanus, per annos duos irreprehensibilis Pontifex. *Episcopi Papiensis prærogativæ.*

125. LANDO: hic ita obscurus fuit, ut etiam ab aliquibus inter Pontifices non numeretur; tantum sex mensibus & diebus aliquot præfuit. interposuisse dicitur suam auctoritatem, quo Arnulphus Imperator, & Berengarius Imperium ambiens bellum inter se non gererent. fuisse eum volunt aliqui origine Sabinum, professione Canonicum Aurelianum, sive Augustinianum.

126. JOANNES Decimus, anno 914. Berengarium contra Arnulphum ab Italis electum Imperatorem coronavit. confirma-

Puer quinquennis Archiepiscopus Rhemensis.

vit electionem pueri quinquennis in Archiepiscopum Rhemensem, delegans interim munia Pastoralia Episcopo Suessionensi. Joanni huic Decimo ab aliquibus alius quidam Joannes supponitur: sed quia male intraverat, statim ejectus est, & in Catalogo Pontificum passim prætermissus. fuit autem Joannes Decimus Italus Ravennas, de Familia Cynthia, quæ hodie Cincia dicitur, seditque annis quatuordecim.

127. LEO Sextus Romanus, detrusus a factiosis in carcerem, ibi mense septimo defunctus est; vir bonus, qui virtutis suæ splendore sæculi tenebras illustrare incipiebat.

128. STEPHANUS Octavus Romanus sedit annos duos, mensem unum, ejusque vita mansuetudinis & religionis plena fuit. Vvratislaus Spirenæus Bohemiæ Dux Christi Fidem sub ipso recepit; nam qui Bohemiæ præerant antea Duces, post auctis opibus & copiis, Reges appellati sunt, uti patet paulo post in Vvenceslao ejus filio Bohemiæ Duce, dein Rege. Sub idem tempus Mo-

Vvratislaus Bohemiæ Dux Christianus factus.

na-

nasterium Gemblacense in Brabantia a Comite Guiberto propriis impensis magnisque operibus strui cęptum, & absolutum est, uti narratur in Chronographico, quod in pariete Ecclesiæ extat:

Fundatio Monasterii Gemblacensis.

Unum D *scribis*, C *quatuor*, X *bis*, *&* I *bis*;
Cum Clausstrum per te fit Gemblacense Guiberte.

Quod est anno Domini D CCCC. XXII. cujus Monasterii Abbas Comitis titulum, quem Fundator habuerat, & primarium inter Nobiles Brabantiæ locum tenet.

129. JOANNES Undecimus, Sergii tertii, ut supra, filius: detentus per vim in carcere coactus fuit concedere Patriarchæ Constantinopolitano, ut absque Romanorum Pontificum permissu, ipse & successores uterentur Pallio: indeque mos inolevit, ait Luitprandus, ut Episcopi totius Græciæ Palliis utantur. obiit in carcere patientissimus in afflictionibus, cum Ecclesiæ præfuisset annis fere quinque: fuit Romanus ex Comitibus Tusculanis.

Græci Episcopi omnes Palliati.

130. LEO Septimus, Romanus, tempore trium an-

norum, sex mensium, & decem dierum, quo gubernavit Ecclesiam, nihil notatu dignum historici referunt; nisi quod Sanctus Vvenceslaus Regiis insignibus ab Othone Imperatore decoratus, quibus præ humilitate nunquam uti voluit, a fratre Boleslao, instigante eum Drahomira matre pagana ad Regnum invadendum, Martyrio affectus fuerit: cum quo Boleslao filio illa impiissime vivens, impietatis suæ debitas pœnas luit. Vide historiam succincte narratam in lectionibus Festi 28. Septembris, quod anno 1673. quo hæc scribo, a Clemente Decimo Breviario Romano est insertum.

S. Vvenceslaus Rex Bohemiæ.

131. STEPHANUS Nonus, Romanus, sed in Germania educatus, ab Italis vexatus, & in seditione ab Alberico Principe excitata turpiter mutilatus, deinceps vitam duxit in occulto, cum ob inhonesta vulnera in facie deformatus prodire in publicum refugeret. misit hic Pontifex pallium Hugoni, jam viro facto, in pueritia electo Rhemensi Archiepiscopo; qui a Joanne pridem Decimo quinquennis confirmatus fuerat

in

in electione, a Rhemensibus publica legatione petitum. sedit annis tribus, mensibus 4. diebus 5.

132. MARTINUS Tertius, a pluribus Marinus Secundus dictus (vide supra in Martino Secundo): sub ipso Constantinus Porphyrogenitus solvit Edessenorum obsidionem, mediante dono imaginis, quam vultus sui Christus miraculose delineatam, Abagaro Regi miserat: hæc Imago primo Constantinopolim, inde ob bella translata est Romam, & magno honore culta. fuit ipse Romanus, annorum trium & dimidii Pontifex.

Imago Christi Abagaro Regi missa.

133. AGAPETUS Junior, vir innocens, & Reipublicæ Christianæ amator, Monachis, & præcipue Cassinensibus privilegia multa concessit. Legatos misit in Galliam, ad stabiliendum Ludovici Quinti Regnum, quod factione Hugonis Capeti, variis nutabat insultibus; qui illud dein invasit. fuit Romanus, annorum prope decem Pontifex.

134. JOANNES Duodecimus Romanus ex Comitibus Tuſculanis, electus ambitione Patris ſui Alberici potentiſſimi Principis, cum nondum decimum ſeptimum ætatis ſuæ annum expleſſet: quod tolerandum potius ſuaſere peſſima illa tempora, quam Eccleſiam ſchiſmate ſcindere, utpote malo omnium peſſimo. mutavit ipſe nomen, quo vocabatur Octavianus, in Joannem; ut poſſet audire in adulatoriis acclamationibus: *Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen erat Joannes.* qui exiſtens Pontifex venationi magis quam devotioni, & voluptatibus plus quam precibus vacabat; aliaque auditu indigna de illo narrantur. Otho Magnus, primus ex Germanis Imperator, a quo ipſe anno 962. Coronam Imperialem accepit, quibuſdam querulis de illius exceſſibus reſpondiſſe fertur: Puer eſt; facile bonorum mutabitur exemplo virorum. fuit per annos fere novem non bonæ notæ Papa.

Papa juvenis annorum ſeptemdecim.

135. BENEDICTUS Quintus, Romanus, a Romanis Joanni per annum unum ſubro-

rogatus fuit: quod audiens Otho Imperator, Romam reduxit in anguſtias, eamque fame laborantem accepit in deditionem: mox (quod ipſius non erat) convocavit Synodum, in qua exauctoratus fuit Benedictus, ſubſtituto Leone ſequenti: quod facinus Deus ipſe vindicavit, immiſſa in ejus exercitum peſte ſæviſſima, qua Antiſtites multi, inter alios, extincti ſunt. Benedictus interim vir patiens & ſanctus, traductus in Germaniam, Hamburgi ſancto fine quievit. aliqui Benedictum hunc inter Pontifices non numerant, quod vivente Joanne ſuffectus fuerit.

Imperatoris non eſt Synodum convocare, & Pontificem mutare.

136. LEO Octavus Romanus, Canonicus Regularis, ſuffectus etiam per novem menſes fuit, eo tempore quo in exilium Benedictus miſſus fuerat: ſed ſchiſma hinc ortum duravit etiam aliquo tempore ſequentis Papæ.

Schiſma XIV. *Leo 8. contra Benedictum 5.*

137. JOANNES Decimus tertius: cum tandem per Othonem Primum Imperatorem turbæ Romanæ eſſent compoſitæ, Pontifex hic lætitia repletus, Othonem Ju-

niorem Imperiali corona decoravit, & conſortem ejus Theophaniam Imperatoris Græcorum filiam. in monumentum autem, & augmentum tantæ ſolemnitatis anno 968. elevata eſt campana miræ magnitudinis recens ære fuſa, quam prius ſacris ritibus Papa conſecravit, atque Joannis nomine nuncupavit: hineque invaluit uſus benedicendi campanas, eaſque aliquo nomine indigitandi. Sub hoc Pontifice contigit quod narratur in Breviario Romano Kalendis Auguſti: cum anno ſalutis humanæ nongenteſimo ſexageſimonono quidam Comes Othonis Imperatoris familiaris, occupatus ab immundo ſpiritu, ſeipſum dentibus laniaret, is juſſu Imperatoris ad Joannem Pontificem ducitur, qui ut ſacra Vinculorum Petri catena Comitis collum attigit, erumpens nefarius ſpiritus, hominem liberum reliquit; ac deinceps in urbe Vinculorum religio propagata eſt. fuit Joannes hic Romanus, anniſque fere ſeptem Petri Cathedram optime tenuit.

Benedictio & nominatio Campanarum.

Attactus Reliquiarum ſaluber.

138. DONUS Junior (eo modo Secundi inter Pon-

Pontifices, præſertim ubi duo tantum ejuſdem ſunt nominis, paſſim vocantur) Romanus, trium dumtaxat menſium Pontifex, tantæ modeſtiæ fuiſſe refertur, ut ſi nihil in Pontificatu geſſit, quo præterea laudaretur, non tamen aliqua injuria affectus, vel ignominia notatus fuerit, ut ſequens mox Pontifex.

139. BENEDICTUS Sextus, Romanus, a Cynthio præpotenti Romano captus, in Molem Adriani, quam Sancti Angeli vocant, includitur, eodemque in loco fame moritur: aliqui poſt annum unum & tres menſes ſtrangulatum volunt. male autem a Cynthio actum eſt; non enim ad illum pertinebat, etiamſi Benedictus deliquiſſet, Pontifici manus injicere. Miratur Platina de tanta in Pontificem injuria Othonem Imperatorem, Eccleſiæ Romanæ defenſorem acerrimum, nullam ſumpſiſſe vindictam, ſed illum aliis negotiis impeditum fuiſſe putat.

140. BONIFACIUS Septimus; cujus cognomen & patria ob ignobilitatem (ut Pla-

tina credit) reticetur ; aliqui Germanum dicunt, & Franconem antea vocatum : Pontificatum malis artibus adeptus, peſſime dimiſit : nam menſe ſeptimo relinquere Urbem coactus, pretioſiſſima quæque ex Vaticana Baſilica ſubtrahens, Conſtantinopolim fugit : quomodo obierit, vide paulo poſt in Joanne Decimoquarto.

141. BENEDICTUS Septimus, Romanus, Comitis Tuſculani filius, Arnulphum Archiepiſcopum Rhemenſem, ſeditione pulſum, Sedi ſuæ reſtituit. ab ipſo Sanctus Stephanus Hungariæ Rex Regium nomen & diadema impetravit. ſub ipſo Corpus Sancti Bartholomæi Apoſtoli ex Urbe Beneventana, Romæ in inſula Tiberina collocatum fuit. in magnis Eccleſiæ turbis laudatiſſimus novem fere annorum Pontifex vixit.

Corpus S. Bartholomæi in Inſula Tiberina.

142. JOANNES Decimus quartus, Italus Papienſis, ſive Ticinenſis, Petrus antea vocatus : ſub hoc Pontifice Romæ inſtitutum fuit Sodalitium, pro ſolamine Fidelium defunctorum per preces & eleemoſynas impetrando ;

Inſtitutum Sodalitium defunctorum.

do; & ad refricandam in mentibus vivorum mortalitatis memoriam, nihil in Sacello ad hoc præparato, præter genuinam totius mundi domitricis Mortis imaginem ubique repræsentabatur, tum in parietibus, tum in altari, & ornamentis sacris, in musica, & officio divino: ad sacelli introitum videbantur plurima mortuorum ossa & capita; uti hodie in funebri apparatu adhuc fieri videmus: multi Prælati, & Episcopi nomen huic Sodalitio dare non dedignabantur; ejusque memoriæ testis tabula marmorea adhuc extat Romæ in Diaconia SS. Cosmæ & Damiani: singuli Sodalium pro singulis de Sodalitio defunctis 40. Missas celebrari curabant; uti S. Gregorius 30. instituerat: quem numerum quadragenarium imitari hodie incipiunt, qui supra Plebem 30. Missis Gregorianis contentam, sumptuosius suos sepelire satagunt. Exactis a Joanne hoc in Pontificatu tribus mensibus, rediit invasor & expilator Bonifacius, qui suorum factione, Papam detrusit in munitionem S. Angeli a factionariis occupatam; ubi per menses quatuor pessime detentus Joannes fame periit. unde tetrum Schisma exor-

Schisma XV.

tum fuit. Bonifacius vero post totidem ab ejus nece menses, ultore Deo repentina morte percussus est; quem sui fautores, post tetræ animæ exhalationem, lanceis confossum, nudumque per plateas tractum, insepultum abjecerunt: licet eum quidam Clerici postea sepelierint.

Bonifacius 7. prius expulsus, denuo reversus.

143. JOANNES Decimusquintus, Romanus de Vico Albæ Gallinæ, Pontifex annorum 10. & mensium 4. a Clericis odio habitus fuit, quod divina & humana cognatis & affinibus suis elargiretur. Hugo Capet, post Ludovicum Quintum Carolinorum ultimum, tertiæ stirpis Franciæ Rex, ad hunc Joannem Legationem misit, qua eum invitabat in Galliam, ad componendas Rhemensis Ecclesiæ discordias: Pontifex autem Legatum suum eo direxit Abbatem S. Bonifacii Urbis Romæ.

Papa animis affectus erga suos.

144. JOANNES Decimus sextus: hunc Crescentius potens Romæ Consul, Urbis Imperium sibi vendicare studens, ita persequi cœpit, ut Urbem relinquere Papam oportuerit. sed ubi inno-

innotuisset ipsum pro auxilio Legationem misisse ad Othonem Imperatorem, Crescentius humanissime revocavit: quo redeunte Consul cum Senatu ad pedes Papæ se prostravit petens veniam, eaque obtenta, in concordiam redacti vitam simul quiete traduxere. Hic Pontifex habetur auctor Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, die secunda Novembris: Sanctus Odilo Cluniacensis Abbas illam quidem in suis monasteriis antea instituerat; sed hujus Pontificis auctoritate ubique locorum tenendam, sacris legibus sancitum fuit. fuit ipse Romanus, mensium tantum 4. & aliquot dierum Pontifex.

Commemoratio omnium Fidelium defunctorum 2. Novemb.

145. GREGORIUS Quintus, Saxo-Germanus, Bruno ante vocatus, Othonis Imperatoris Tertii affinis, cujus interposita auctoritate Pontifex creatur; quem die Pentecostes anno 998. Imperiali Corona decoravit: verum post Othonis in Germaniam discessum, seditionibus Romanorum exagitatus ad Imperatorem confugit; Romanique Joannem Episcopum Placentinum ab ipsis Decimumseptimum dictum intruserunt.

Gre-

Qui S. R. Imp. primum Electores.

Gregorius hic Electores Sacri Romani Imperii, non determinando numerum, primus instituit: videlicet solis Germanis licere Principem deligere, qui Cæsar, & Rex Romanorum appellatus, tum demum Imperator & Augustus haberetur, si eum Romanus Pontifex confirmasset: nam defuncto Othone omnes Feudatarii Principes Imperii per annos ducentos electionem fecerunt: septem vero Electores postea determinati sunt sub Innocentio Quarto anno 1245. Hic Pontifex propter largas eleemosynas, & egregia facta, quibus claruit, *Minor Gregorius* est appellatus: sedit per annos tres, & menses fere octo.

146. JOANNES Decimus septimus, Italus, Episcopus Placentinus, contra Gregorium intrusus, & pro Pontifice habitus fuit: nomen ejus quidam ex Pontificum Catalogo supprimunt, nonnulli vero apponunt; quod Populi, Clerique Romani consensu, ad quos electio spectabat, Pontificatum iniisset. Schisma interim per menses decem, quibus hic intrusus regnavit, in Ecclesia fuit: & coactus ab Imperatore Otho-

Schisma XVI. *Joannes Episcopus Placentinus contra Gregor.* 5.

thone se abdicavit, effossisque oculis in Germaniam relegatus est.

147. SILVESTER Secundus, Gallus ex Aquitania, Monachus Floriacensis prope Aureliam, dein Abbas Bobiensis, & Archiepiscopus Rhemensis ab Hugone Capeto designatus; cujus filii Roberti Pædagogûs quondam fuerat, ante Papam Gerbertus Philosophus vocatus est: cum Episcopatu legitime depositus fuisset, scripsit virulenta adversus Pontificum Epistolas, a Cardinali Baronio confutata, tanta Sede, ut Spondanus ait, indignus. Mathematicæ & Astrologiæ scientissimus præbuit ansam ignaris sæculo isto 1000. quo nullum indoctius & infelicius fuit, opinandi, quod magicis incantationibus ad tantum culmen evectus fuisset: prudenter tamen fere per quatuor annos Pontificatum administravit, ipse cultor doctorum & sanctorum Virorum, ac jurium Ecclesiæ defensor, pro cujus subsidio primus edita epistola parenetica bellum sacrum conclamavit. Qui referunt eum opera diaboli Pontificatum fuisse assecutum, ajunt, inquisisse quamdiu in ea dignitate esset vi-

Anno Christi 1000.

victurus, diabolumque respondisse: si non attigeris Hierusalem, diu vives; quo responso lætus, longe finem suum abesse suspicabatur: sed quarto Pontificatus sui anno, dum tempore Quadragesimæ Romæ in Basilica S. Crucis in Hierusalem sacrificaret, subito se moriturum cognovit: quare pœnitentia ductus errorem suum coram populo confessus est, rogavitque ut corpus suum diabolicis artibus seductum membratim detruncaretur, dissectumque ac laceratum super currum imponeretur, & eo loci sepeliretur, quo sponte ab equis foret vectum: feruntque Dei nutu (ut scelerati discant veniæ locum sibi relictum esse, modo rite pœnituerint) equos ipsos sponte ad Lateranensem Ecclesiam perveniisse, ibidemque sepultum fuisse. Refertur insuper, quando tumba ipsius, ex collisione ossium, quæ intus movebantur, solebat sudare, præsagium fuisse mortis tum regnantis Pontificis: quam ei tumbam erexit tertius in Papatu successor Sergius Quartus, uti postea narrabitur

148. JOANNES Decimus octavus: Patria & Cognomen-

mentum ejus ob ignobilitatem prætermittitur, Ciaconius putat Romanum fuisse ignobilissimum, qui Sicco ante vocatus sit. quinto ab inito Pontificatu mense moritur; unde ob breve tempus nihil de eo memoria dignum scribitur, nisi quod ipso Pontifice multa prodigia apparuerint, visusque fuerit Cometes, & multæ urbes terræ motu concussæ referantur.

149. JOANNES Decimusnonus: hujus tempore Constantinopolitana Ecclesia cum Romana conjuncta est unione Catholica, & a Sergio Patriarcha ipsius nomen Papæ in sacra Diptycha est relatum. Joannes hic, quem Platina Vigesimum indigitat, se ipse Decimumnonum appellat in suis quæ ab Onuphrio in Annotationibus ad Platinam referuntur Diplomatibus, & publicarum tabularum instrumentis ipsius tempore factis. quare Joannes illi, qui postea 21. 22. & 23. passim vocantur, tantum 20. 21. & 22. dicendi sunt. fuit hic Joannes 19. Romanus, annorum fere sex Pontifex.

Nomen Papæ a Græcis in diptycha relatum. vide Onomast.

SER-

150. SERGIUS Quartus, Romanus, vir ſanctiſſimæ vitæ, cum ante, tum in Pontificatu, in pauperes liberalis, in amicos jucundus, in delinquentes clemens, juſte & integre omnia gubernans, eo mirabilior fuit, quod iſtius temporis Pontifices potius intruſi a ſæculi Principibus, quam electi, monſtra hominum eſſent. hic Monachus Benedictinus, cum Petrus vocaretur, ob reverentiam erga primum Chriſti Vicarium Petrum, nomen mutavit. ante illum quidem aliqui nomina ſua mutaverant, ſed nulla in ſucceſſoribus conſequentia: quam nominis mutationem non ſine ratione Pontifices poſt hunc deinceps imitati ſunt; quod Chriſtus Dominus Petro ad Apoſtolatum aſſumpto nomen novum impoſuerit, Joannis 1. verſu 42. *Tu es Simon filius Joannis, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*. Sergius hic ſepulchrum inſigne paravit Silveſtro Secundo anteceſſori ſuo, ut Magiæ notam dilueret, quam ob ſummam Matheſeos peritiam contraxerat: annis fere tribus præfuit.

Primus Papa, quem in nomine mutando ſequentes ſunt ſecuti.

BENE-

151. BENEDICTUS Octavus : Sanctus Henricus Rex Romanorum anno 1014. Romam venit, ut Benedictum hunc Urbe pulsum & profugum adversus quemdam Gregorium Romanorum potentia intrusum suæ Sedi restitueret : ad cujus adventum, mox Gregorius abdicavit. Henrico dein obviam processit Papa cum Clero & Senatu, atque insigne Imperii Orbem, sive Pomum aureum pretiosissimis ornatum gemmis, inserta desuper aurea Cruce, ei tradidit : quo intelligeret sic eum debere gubernare mundum, ut non obliviscereturr submittere se Cruci Christi ; & non aliter imperare, nisi egregiis virtutibus ornatus, dignus haberetur vivificæ Crucis protegi vexillo, (hinc & hodie dicitur : Leopoldo Sceptrum Sacri Romani Imperii, Pomumque Orbis Christiani in summo capite crucigerum, & Thronum Majestatis Cæsareæ moderante ; directore ejus & sospitatore Crucifixo mundi Servatore). Post hæc Papa coronavit Henricum, & Conjugem ejus Cunegundem, prævia data responsione in atrio Basilicæ Vaticanæ, quod Advocatus, Patronus,

Aureum Pomum cum Cruce Insigne Imperii.

Imperator Advocatus Ecclesiæ.

tronus, & Defensor foret Ecclesiæ, cujus privilegia, & liberam Papæ electionem post inunctionem confirmavit. Beatus hic Imperator animadvertens non dici Romæ Symbolum in Missa post Euangelium (quod tamen alibi canebatur) responsum accepit, quod Romana Ecclesia non fuisset aliquando hæresi infecta, sed secundum Petri doctrinam, in soliditate Fidei permansisset inconcussa: at, inquit Henricus, ideo magis necessarium est Symbolum frequenter decantari; sic suscepta est Romæ consuetudo aliena. Casimirus Cluniacensis Monachus, atque Diaconus, Regni Poloniæ hæres, dispensatione Benedicti, pro ea a Polonis rogati, absolutus Votis, & Ordinibus sacris, coronatur Rex, ea conditione ut Poloni omnes rotunda in morem Monachorum tonsura utantur, nec ultra auriculas comam promittant: quo modo adhuc hodie tondentur. Fuit hic Pontifex Romanus ex Comitibus Tusculanis, Theophylactus antea vocatus, annisque duodecim sedit.

Rotunda Polonorum tonsura.

152. JOANNES Vigesimus, coronavit anno 1027. die S. Pa-

Paſchæ Conradum Secundum Imperatorem. Sanctum Romualdum eodem anno defunctum quinquennio poſt ejus obitum canonizavit, id eſt in Canonem ſive ordinem Divorum redegit, (vide Onomaſticon) juxta ritum hujus temporis, qui erat, ut petentibus concederet Apoſtolica Sedes, ſuper corpus defuncti Altaria conſtituere, & Miſſas celebrare. fuit hic Joannes Romanus, Benedicti Deceſſoris frater, ex Comitibus Tuſculanis, Monachus Benedictinus, & rariſſimo exemplo fratri in Papatu ſucceſſit; quod tantum ſemel antea in Stephano tertio, & Paulo primo fratribus accidit. ſeditque hic ſecundus & ultimus fratris in Papatu ſucceſſor annos fere decem.

Canonizatio S. Romualdi an. 1032.

Secundus & ultimus fratris in Papatu ſucceſſor.

153. BENEDICTUS Nonus, decem annorum Puer, Alberici Comitis Tuſculani, duorum immediate præcedentium Pontificum fratris Filius, ſuffectus, vel potius intruſus eſt factione Patris ægre ferentis, Papatum ſucceſſione duorum Fratrum ſuorum germanorum quodammodo ſtabilitum egredi e familia ſua: ut autem tantum nefas attentare Albericus præ-

Puer decem annorum Papa.

præſumeret, præceſſerat exemplum in puerulo quinquenni electo & confirmato Archiepiſcopo Rhemenſi, & in Joanne Duodecimo, annorum ſeptemdecim juvene, ex iiſdem Comitibus Tuſculanis, ambitione cognominis Patris Alberici, in ſummum Pontificatum intruſo: fuitque habitus puer hic legitimus Papa; a quo petierunt & obtinuerunt Pallium tres Archiepiſcopi Hamburgenſes ſibi invicem ſuccedentes, omnes viri ſanctitate inſignes: tanta ſcilicet vigebat tunc obſervantia erga Romanam Eccleſiam, ut quemcumque audirent Petri Throno inſidere, colere & venerari non detrectarent. de ipſo Martyrologium Kalendis Junii: *Treviris Sancti Simeonis Monachi, qui a Benedicto Papa Nono in Sanctorum numerum relatus eſt*. Nec eſt quod Novatores, ut Baronius ait, hoc Eccleſiæ Romanæ objiciant; ipſa talia non faciebat, ſed pati cogebatur, ob potentiam ſæcularium Principum.

154. SILVESTER Tertius, Romanus, Puero huic in Pontificatu ſuppoſitus fuit: qui Sede duobus fere menſibus occupata, a Benedicti factionariis excuſ-

ſus

ſus eſt: ſed Puer cunctis ſe inviſum cernens, Joanni Sacræ Romanæ Eccleſiæ Archipresbytero Pontificatum dimiſit, qui Gregorii Sexti nomen aſſumpſit.

155. GREGORIUS Sextus, Romanus, cum per annum ac fere menſes ſex ſediſſet, dimiſſam Cathedram Benedictus pueriliter repetiit. atque ita tres ſimul Pontifices Roma habuit. Væ Regno, cujus Rex puer eſt! traditque Otho Friſingenſis, tres iſtos Pontifices, diviſis inter ſe redditibus, ſimul Romæ ſedere viſos: unum ad S. Petrum, alterum ad Sanctam Mariam Majorem, & Benedictum in Palatio Lateranenſi: quo durante Schiſmate Henricus Tertius in Italiam veniens, ventilata erroneorum Pontificum cauſa, tribus iſtis quartum ſubſtituit Suidgerum Epiſcopum Bambergenſem, qui Clemens Secundus dictus fuit. Schiſma XVII. *Tres ſimul Pontifices Romæ reſidentes, contra quos quartus ſuffectus.*

156. CLEMENS Secundus, Saxo-Germanus, Suidgerus antea dictus, in die Nativitatis Domini anno 1047 ſolemniter conſecratus, Henricum Tertium Germaniæ Regem, cujus fue-

fuerat Capellanus, & Episcopus Bambergensis, & conjugem ejus Imperiali dignitate sublimavit. sed abeunte in Germaniam Imperatore, Romani Pontificem, injussu suo creatum, veneno e medio sustulere, Pontificatus mense nono: & scribunt quidam venenum in hos usus ab ignobili quodam Bavaro paratum fuisse, qui ei in Pontificatu successit, & Damasus Secundus appellatus est.

157. DAMASUS Junior Germano-Bavarus, Popo Bagniarius antea dictus, ingeniosus, & in negotiis tractandis dexter fuit: qui brevissimi temporis Pontifex, vigesimo quarto Pontificatus die per vim occupati, subito mortuus est; ita ut nonnulli hunc inter Pontifices nequaquam nominandum censeant. Alii sic narrant: quod dum a Benedicto Nono supradicto Puero Ecclesia adhuc affligeretur, hic Damasus missus ab Imperatore eligendus, omnium votis acceptus, brevique defunctus fuerit. quomodo autem Benedictus ille infeliciter obierit, testatur Petrus Damiani Cardinalis coetaneus; quod apparuerit aliquibus horribili figura, cor-

corpore urſino, auribus & cauda aſininis, dicens ſe a Deo, & Petro, cujus dehoneſtaverat Sedem, inter beſtias amandatum in deſertis & putidis locis, uſque ad finale judicium; damnatumque inde ad inferos: poſtquam interpolate ita regnaſſet per annos 12.

Hoc tempore prope medio inter noſtrum & Chriſtianitatis primordium, circa ſæculum nempe nonum, indoctum paſſim & infœlix dictum, licet negari non poſſit, Pontifices Romanos a primorum pietate Pontificum nonnihil deſciviſſe; Deum tamen Eccleſiam ſuam (uti bene notat Baronius) non deſeruiſſe exiſtimandum eſt; Principibus Chriſtianis ſanctitate conſpicuis eam tum vel maxime fulciendo; quales fuerunt SS. Henricus Imperator cum Conjuge ſua Cunegunde, Stephanus Rex Hungariæ cum filio Emmerico, Vvratislaus Spirenæus Dux Boemiæ cum Vvenceslao filio, Canutus Rex Daniæ, Eduardus Angliæ, Robertus Franciæ, Ferdinandus Rex Caſtellæ & Legionis, dictus Magnus &c. ita ut quod in uno defuit, in altero Deus ſuppleverit.

158. LEO Nonus, Franco-Germanus, nobilis Comes d' Aſprug. prius Monachus Benedictinus, dein Papa, Virtutum & Miraculorum (ut Martyrologium Romanum 19. Aprilis) laude inſignis, quaſi Sol novus exoritur, Poſt Leonem 3. qui S. Svvibertum, & Joannem 20. qui Sanctum Romualdum, ac Benedictum Nonum, qui Sanctum Simeonem Trevirenſem, Leo hic in Canonem Divorum ſolemniter retulit SS. Gerardum Tulli Leucorum, & Vvolfangum Ratisbonæ Epiſcopos: cumque eſſet Muſica & ſacrarum literarum ſcientia excultus, multas ad cantum Antiphonas compoſuit, & aliquot præclara opuſcula Eccleſiæ Dei utilia edidit: decrevit ut ad omne plenum Officium, exceptis Adventu, & Innocentium feſto, feriis, ac vigiliis, atque a Septuageſima uſque ad Paſcha, cantetur in Miſſa Hymnus Angelicus *Gloria in excelſis*. ante quidem cantabatur, ex decreto Teleſphori in omni Miſſa; ſed hic reſtrinxit. mandavit inſuper Clericorum domicilia juxta Eccleſiam conſtrui debere: ſeditque laudabiliter paulo ultra quinque annos; & ad

Gloria in Excelſis quando omitti debeat.

Clericorum Domicilia prope Eccleſiam.

& ad ipsius tumulum in Vaticano coruscant miracula.

159. VICTOR Secundus Germano-Bavarus, Everardus antea dictus, Comes Calbensis, Henrici Tertii Imperatoris propinquus & consiliarius. sub ipso Episcopus quidam de crimine Simoniæ accusatus, cum illud detrectaret confiteri, repente jussus est dicere, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*. Patrem quidem & Filium diserte & expedite protulit, Spiritum autem Sanctum nequaquam valuit proferre: itaque se Divino judicio convictum cernens, crimen confessus est, & depósito Episcopatu, mox Spiritum Sanctum libero quoque ore protulit. Pontifex hic paulo ultra duos annos præfuit. *Simoniæ crimen in Spiritum Sanct.*

160. STEPHANUS Decimus, Goth-Leonis Ducis Lotharingiæ filius, primum Canonicus Regularis, deinde Monachus atque Abbas Cassinas, in Pontificem assumptus, ita permisit in locum suum alium eligi Abbatem, ut post obitum suum dumtaxat succederet. Mediolanensem Ecclesiam, quæ a Romana ducentos fe-

re per annos se subtraxerat, eidem submisit, & univit. Petrum Damiani ab eremo revocatum, invitum creavit Cardinalem & Episcopum Portuensem: quem mox cœpit aulicæ vitæ tædere, ac de reditu ad Eremum sequentem Papam interpellavit; quod tandem ab Alexandro Secundo obtinuit. *S. Petrus Damiani Hieronym. junior dictus, se Petrum Peccatorem nominabat.* hunc Petrum Honestum (de familia nobili, Honesta dicta) nominatum, Damiani filium, ob amorem solitudinis, egregiam vitæ sanctimoniam, singularem eruditionem, ac zelum Ecclesiasticæ Disciplinæ, Hieronymum juniorem invenimus appellatum; ipse autem se Petrum Peccatorem appellabat. Stephanus hic septem tantum menses, & aliquot dies præfuit.

161. BENEDICTUS Decimus, nullius plane ingenii (vide Baronium Tom. 11. ad annum 1058.) Mincius antea dictus, inseritur hic a Platina, ab aliis tamen prætermittitur; quod intrusus & invasor reputetur, atque per vim & factionem nonnullorum Potentium noctu fuerit consecratus, dum interea Cardinales plerique cum Petro Damiani hæc detestantes fugere per diversa latibu-

tibula coacti fuerunt : qui cum Sedem Apoſtolicam nefarie tenuiſſet per menſes fere decem, expulſus eſt. fuit Romanus ex Comitibus Tuſculanis, cujus familiæ ſeptem ſummi Pontifices referuntur : Sergius 3. Joannes 11. & 12. ac Benedicti quatuor, 7. 8. 9. & hic Decimus.

Septem Rom. Pontific. ex Comit. Tuſc.

162. NICOLAUS Secundus coronavit Romæ Henricum Quartum Imperatorem anno 1058. ſub hoc Pontifice, tempore Petri Damiani, poteſtas data fuit ſolis Cardinalibus, & non aliis, creandi Pontificem ; & dignitas Cardinalatus in majori honore haberi cœpit ; ordinatumque fuit, ut quicumque Pontificatum alio modo, quam concordi Cardinalium electione obtineret, pro excommunicato & apoſtata haberetur. Eodem tempore Berengarius Archidiaconus Turonenſis Hæreſiarcha, argumentis ab ipſo Pontifice in medium allatis confutatus & devictus palinodiam cecinit, erroremque ſuum circa Sacramentum Euchariſtiæ, in quem tertio reciderat, revocavit : de quo narrat Guilielmus Bibliothecarius, quod proximus morti exiſtens, ſe-

Papa a ſolis Cardinalib. creandus.

Berengarius Hæresiar. resipiscens & moriens.

sto Epiphaniæ magnis suspiriis dixerit : hodie apparebit mihi Christus ad gloriam meam, uti spero, ratione pœnitentiæ meæ ; vel ad damnationem, uti timeo, ob animas quas seduxi, & reducere non potui. fuit hic Nicolaus Gallus transalpinus Allobrox, sive Sabaudus, annorum duorum, & mensium sex Pontifex.

163. ALEXANDER Secundus ita rescripsit super Presbytero epilepsia laborante: *Clericus habens ordinem Presbyterii ; sed quia caduco morbo laborat, non ausi sumus concedere, ut offerret, vel Missam celebraret : quia vero languor in culpa non est, super hac re auctoritatis nostræ decreto consulendo deliberavimus ; consuluimus itaque, ut si frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatione & Missarum celebratione omnibus modis prohibeatur : indecens enim est & periculosum, ut in consecratione Eucharistiæ, morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei misericordia convaluerit (quandoquidem non culpa sed infirmitas in causa est) eum sacrificare jam non interdicimus.* Sub hoc Pontifice contigit Schisma decimum octavum, Cadolo Parmæ Episcopo, manifesto Simoniaco, a non-

Epilepticis Miss. celebr. non licet.

Licet, si convaluerint.

nonnullis factiosis electo, & vocato Honorio secundo. Dum hic Pontifex a Concilio ad componendum Schisma Mantuæ coacto, Lucam transiret, majorem hujus Urbis Ecclesiam B. Martino dicatam, cujus ipse Episcopus fuerat, solemniter consecravit, ejusque Canonicos speciali prærogativa Mitra Episcopali insignitos reddidit, ac multis auxit privilegiis: vide paulo post in Paschali Secundo, qui simile quid fecit Ecclesiæ Compostellanæ. statuit hic Papa ut excepta die Nativitatis Domini, non nisi semel in die celebretur; fuit Mediolanensis, Canonicus Aurelianus, annisque undecim cum dimidio sedit.

Schisma XVIII. *Cadolus Parmæ Episcop. contra Alexandrum 2.*

164. GREGORIUS Septimus magno omnium consensu eligitur invitus & reluctans; qui idcirco nuntios expedivit ad Henricum Germaniæ Regem, deprecans ut electionem suam impediret. de eo Martyrologium 25. Maji. *Salerni, depositio Sancti Gregorii Papæ Septimi, Ecclesiasticæ libertatis propugnatoris acerrimi.* Ipse de numero Psalmorum ac Lectionum per totum annum in Officio Ecclesiastico sic statuit:

a die, inquit, *Resurrectionis usque ad Sabbatum in Albis, & a die Pentecostes usque ad Sabbatum ejusdem hebdomadæ, tres Psalmos tantum, tresque lectiones antiquo more cantamus & legimus: omnibus aliis diebus per totum annum, si festivitas est, novem Psalmos, & novem lectiones dicimus; aliis autem diebus duodecim Psalmos & tres Lectiones recitamus: in diebus Dominicis octodecim Psalmos, & novem Lectiones dicimus, excepto die Paschæ & Pentecostes.* Ecce numerum Psalmorum & Lectionum, quem hodie adhuc in Officio Ecclesiastico servamus. Contra fornicatores clericos sic scripsit: *Si qui sint Presbyteri, aut Diaconi, aut Subdiaconi, qui crimini fornicationis sunt obnoxii, interdicimus eis ex parte Omnipotentis Dei, & auctoritate S. Petri, introitu Ædis sacræ, donec acta pœnitentia satisfaciant: si vero in peccato suo perseverare maluerint, nemo officium eorum auscultare velit; quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum.* De collatione Sacerdotiorum ita sanxit: *Sanctorum Patrum decreta sequentes, decernimus, ut si quis posthac Episcopatum, aut Abbatiam, aut aliquam Ecclesiasticam dignitatem ab aliquo Laico acceperit, nequaquam inter Episcopos,*

Numerus Psalmorum ac Lect. qui in offic. Eccles. adhuc servatur.

Contra Cleric. fornicatores.

Collatio Sacerdotiorum non fiat a Laicis.

aut

aut Abbates numeretur, eique gratia Sancti Petri, atque introitu Ædis interdicatur. Eadem ratione, si quis Imperator, Rex, Dux, Marchio, Comes, aut quælibet alia sæcularis potestas, aut persona Episcopatum, aut aliam Ecclesiasticam Dignitatem detulerit, ejusdem sententiæ vinculo teneatur. ita Ecclesiasticæ libertatis vindex acerrimus. sub ipso coacta Rom. synodo constitutum est, ut Papæ nomen uni Romano Pontifici tribueretur, quasi sit omnium Pater Patrum, & Pastor Pastorum. Sub hoc fere tempus cœpit Ordo Monachorum Carthusiensium a S. Brunone Doctore Parisiensi, & Canonico Rhemensi institutus anno 1082. Contra hunc sanctum Pontificem excitatum est schisma decimumnonum, & creatus fuit Antipapa Guibertus Archiepiscopus Ravennas, cui nomen impositum Clemens Tertius: fuit Gregorius Italus Etruscus, ex Comite Petiliano factus Monachus Benedictinus; & parum ultra duodecim annos sanctissime præfuit Ecclesiæ Romanæ.

Solus Pontif. Rom. Papa dictus.

Ordo Carthusianorum.

Schisma XIX.

Guibertus, Clemens 3. dictus contra Gregorium 7.

165. VICTOR Tertius, postquam electioni suæ ex humilitate, quantum poterat, restitisset,

tiſſet, tandem acquieſcens, coacto Concilio, Guibertum, qui Clemens Tertius dici volebat, excommunicavit. Decrevit Pœnitentiam & Communionem non debere ſuſcipi, niſi a Catholicis Sacerdotibus, meliuſque eſſe ſine viſibili communione perſiſtere, & inviſibiliter communicare Domino, quam eam ab hæreticis & ſchiſmaticis ſumendo, a Deo ſeparari. Fuit Papa hic nomine & re egregius ſui Victor; nam natus patre Beneventi Principe, ſponſam ſummo loco natam intactam relinquens, clam eremum petiit; factus Monachus Benedictinus, inde ſummus Pontifex, uno circiter anno præfuit.

Pœnitentia, & Communio ab Hæreticis non ſumenda.

166. URBANUS Secundus, ex Canonico Regulari Lateranenſi, ſancti Brunonis diſcipulus; cujus conſiliis & doctrina, in tot illis Eccleſiæ calamitatibus (nam ſchiſma Clementis Tertii Antipapæ nondum extinctum erat) aliquot annis hic Pontifex uſus eſt: indixit expeditionem contra infideles in Terram Sanctam. erat autem pro ſtipendio Indulgentia plenaria propoſita, & pro teſſera militari Crucis ſignum rubei coloris

Expeditio Cruciatæ.

ris ſuper ſcapulam dexteram, militum veſtibus impreſſum: hinc Expeditio vocata eſt Cruciata, & Diploma quod ad hanc edebatur, Bulla Cruciatæ, ſubintellige, Expeditionis. Ut autem Deus omnia proſperaret, Papa ordinavit & indixit Clericis Officium B. Mariæ (a Gregorio Tertio Monachis Caſſinenſibus injunctum) quod pie ſuſceptum eſt etiam a Laicis, additis Indulgentiis: ac Duce Godefrido Bullonio Hieroſolyma Infidelibus erepta eſt 14. Julii 1099. fuit ipſe auctor cultus & venerationis B. Mariæ in Sabbato, & Præfationis in Miſſa de eadem, quæ habet: *Et te in veneratione B. Mariæ ſemper Virginis collaudare, benedicere, & prædicare.* Inſtituit ut per interceſſionem ejuſdem B. Virginis invocetur Gratia Divina in principio homiliarum ſive concionum, dicendo *Ave Maria*; retulit in numerum Divorum S. Attilanum Epiſcopum Zamorenſem, de quo Martyrologium 5. Octobris. fuit Gallus Diœceſis Rhemenſis, & fere duodecim annis Petri Cathedram poſſedit.

Bulla Cruciatæ.

Officium B. Mariæ.

Cultus ejuſdem in ſabbato.

Ave Maria ſub initium Concionis.

167. PASCHALIS Junior. hunc nolentem & latitantem, cum

Anno Chriſti 1100.

Schiſma XX.

cum proteſtaretur humeros ſuos tanto oneri nequaquam ſuffecturum, totus Clerus Papam deſiderat: cui optimo Pontifici impius Imperator Henricus Quartus tres Antipapas ſucceſſive ſubrogavit, quibus ipſe toto fere Pontificatus ſui tempore viriliter reſtitit; ſub quo ſchiſmate hæreſis orta eſt, quæ docebat Eccleſiæ excommunicationem contemnere. Papa hic coronavit Henricum Quintum, Quarti filium, anno 1111. conceſſit Abbati Montis Caſſini, ut vocaretur Abbas Abbatum. Septem Canonicos in Eccleſia Compoſtellana inſtituit, qui veſtibus purpureis, & mitris uterentur, quibus ſolis in Ara maxima, ubi Corpus S. Jacobi Apoſtoli conditum eſt, celebrare licet, quoſque Cardinales vocavit: & hoc ex affectu quem gerebat ad hanc Eccleſiam, ubi in minoribus exiſtens, Pontificis maximi Legatus fuerat: vide ſupra in Alexandro Secundo, qui ſimile quid præſtitit Eccleſiæ Lucenſi. Fuit hic primus Papa, qui annos Pontificatus ſui, ſicut Imperator regni computare, & ſubſcribere cœpit: quod ſequentes deinde Pontifices ſunt imitati, ſignando: Pontificatus noſtri

Albertus, Theodoricus, & Sylveſter contra Paſchalem II.

Caſſinas Abbas, Abbas Abbatum.

Compoſtellani Canonici Cardinales.

Pontificatus noſtri anno ſecundo, tertio, &c.

ſtri anno ſecundo, tertio, &c. fuit Paſchalis Tuſcus, Monachus Cluniacenſis, annoſque octodecim ſedit. Nota quod inter Benedictinos numerentur ſeptem præcipuæ Congregationes: primi ſunt Caſſinates, orti circa annum 550. deinde Cluniacenſes circa annum 900. Camaldulenſes anno 940. Vallis umbroſæ anno 1060. Ciſtercienſes 1113. Silveſtrini 1232. & Cœleſtini anno 1274. aliqui Gulielmitas circa annum 1150. & alias minoris notitiæ Congregationes numerant: quamvis Aureliani S. Guilielmum Eremitam Auguſtinianum fuiſſe velint.

Septem præcipuæ Congr. Benedictinæ.

168. GELASIUS Junior: adverſus hunc legitimum, & invitum ac renitentem creatum Pontificem, intruſus fuit in Sedem Petri Mauritius Burdinus, Archiepiſcopus in Luſitania Bracharenſis. ſub Gelaſio hoc orti ſunt Templarii, ſive milites templi, qui non longe a Sepulchro Domini, in parte ædium templi habitantes, nomen inde traxerunt: & Hoſpitalarii; hi peregrinos ad terram ſanctam tendentes hoſpitio excipiebant: illi per loca ſacra eos armati ducebant ac reducebant, quo

Schiſma XXI. *Mauritius Burdinus Luſitanus.*

Templarii.

Hoſpitalarii.

quo eis ſine periculo inviſere ea liceret. Templariis S. Bernardus regulas & exhortationes varias præſcripſit, inter quos etiam avunculum habuit: duravit vero hic Ordo ducentos circiter annos, uſque ad Clementem Quintum; ſub quo vide quomodo ſint extincti. *fuit* Gelaſius Italus Cajetanus, Monachus Caſſinas, unius ſolum anni Pontifex.

169. CALLISTUS Secundus, electus in Cluniacenſi Cœnobio, ubi Gelaſius obierat: ejus in Urbem adventus miro exceptus eſt applauſu; quem præveniens Burdinus Antipapa, in munitionem Sutriam ſe recipit, unde extractus in perpetuum carcerem deportatus eſt: tandem poſt varias militum illuſiones, deductus fuit per mediam urbem piloſa vervecis veſte pro chlamyde rubea indutus; Camelo ex adverſo impoſitus, data ei in manibus pro fræno cauda. Sub hoc Calliſto Secundo, & Henrico Quinto Imperatore, inter Sacerdotium & Imperium inſignis illa pax & concordia facta eſt anno plus minus quinquageſimo, ex quo inter Gregorium Septimum, & Henricum

Pax inter Sacerdotium & Imperium, pro collat. Beneficiorum.

Quar-

Quartum, ob Inveſtituram, ſive Sacerdotiorum collationem ingens diſcordia fuerat excitata. Compoſtellanum in Galœcia Epiſcopum, in honorem S. Jacobi Apoſtoli (de cujus miraculis ipſe volumen fecit) conſtituit Metropolitanum: & duodecim Canonicos, ante tantum ſeptem a Paſchali Secundo ſtatutos, qualitate Cardinalitia in Eccleſia Compoſtellana ſtabilivit. fuit Papa hic Burgundus, Guilielmi Burgundiæ Comitis filius, Imperialis & Regiæ celſitudinis derivata conſanguinitate generoſus, annoſque fere ſex in Petri Cathedra ſedit. ſub ipſo anno 1122. habitum fuit primum in Eccleſia occidentali ſive latina, Romæ, Concilium generale nonum, Lateranenſe primum.

Archiepiſcopatus Compoſtellanus.

Concil. gener. 9. Lateranenſe 1.

170. HONORIUS Secundus electus eſt hoc modo: convenientes in Baſilica Lateranenſi Cardinales elegerunt Theobaldum S. Anaſtaſiæ Presbyterum Cardinalem, & Cœleſtinum Secundum appellaverunt; ipſoque ſuæ non conſentiente electioni, cœptus eſt cani Hymnus *Te Deum laudamus*, quo nondum dimidiato, Ro-

Robertus Frangipanius cum ſuis aſſeclis Lambertum Cardinalem, Epiſcopum Oſtienſem acclamavit Pontificem, qui & ipſe pro Theobaldo Hymnum cantabat; unde maximus ortus eſt tumultus: ſed mox omnibus ad concordiam reductis, Lambertus perſtitit Pontifex, dictuſque eſt Honorius Secundus; qui cum ſuam electionem minus Canonicam conſideraret; poſt ſeptem dies in præſentia omnium Cardinalium, ſponte Mitra & Manto depoſitis, Pontificatui renuntiavit, dicens malle ſe Oſtienſem Epiſcopatum jure obtinere, quam injuria Romanum. Cardinales, ejus perſpecta humilitate, eum revocaverunt, & ut legitimum Papam adorantes, conſuetam ei obedientiam exhibuerunt. Confirmavit Candidum Ordinem Præmonſtratenſem, a S. Norberto inſtitutum, cum Patriarcha hic Tanchelinum Hæreſiarcham eloquentia ſua confutaſſet, & ſubtilitate ſuperaſſet. fuit Honorius Italus, Bononienſis, Canonicus quondam Aurelianus, per annos quinque Eccleſiæ præſidens.

Confirmatio Ord. Præmonſtraten.

171. INNOCENTIUS Secundus. legitimus hic Pontifex

tifex, fugiens a facie Antipapæ Petri Leonis, qui se Anacletum Secundum, quemque S. Bernardus Epistola 124. Antichristum dicebat, in Galliam se recepit; atque in itinere per Germaniam inferiorem transiens, Bruxellæ consecravit Ecclesiam S. Joannis super Paludem, *op den Poel*: cujus Dedicationis diploma ibidem adhuc servatur, & memoria quotannis agitur Idibus Octobris, cum Indulgentia Plenaria ab ipso Innocentio concessa. Porro cum per id tempus Clericis & Sacerdotibus honor qui par erat non deferretur, sententiam excommunicationis protulit in eum qui violentas manus in Clericum injiceret, a qua nullus Episcoporum illum absolvere præsumat, donec Apostolico conspectui præsentetur: quod a posterioribus Pontificibus, & Conciliis innovatum fuit. Cæterum post infelicem mortem Anacleti Antipapæ, schismatici aliquot Cardinales Gregorium quemdam e suis substituerunt, & Victorem Quartum nominarunt; sed hic ad saniorem mentem opera S. Bernardi mox perductus abdicat, & se Innocentio subjicit: Jamque verum Pontificem Romanæ Cathedræ, Ecclesiam-

Schisma XXII.

Petrus Leonis, dictus Anacletus II.

Dedic. Eccl. S. Joannis Bruxellæ. Ann. 1130.

Si quis in Clericum manus violentas injecerit, Anathema sit.

siamque universam paci vixdum restituerat Bernardus, in quo negotio septennium laboravit; cum ecce (incredibile dictu) idem Innocentius eidem Bernardo non tantum grates non rependit, sed & amicitiæ illius pertesus, ipsum veluti frequentibus suis scriptionibus permolestum fastidivit; ac demum iniquis malevolorum delationibus circumventus, eo iracundiæ ac cæci furoris processit, ut invictissimum defensorem suum, atque orbis Christiani Atlantem imprudentiæ primum accusaret, tum etiam perfidiæ, ac agitatæ in Ecclesiam proditionis criminaretur: uti patet ex Bernardi ad Innocentium Epistolis 213. & 218. Hic Pontifex Lotharium III. Imperatorem anno 1132. qui Papam ob schisma Petri Leonis fugitivum cum valido exercitu ex urbe Leodiensi Romam reduxit, ibidem coronavit: eique ceu legitimo Pontifici schismatis tempore fideliter adhæsit. sub hoc Pontifice obiit Joannes a Stampis, Gallice dictus Jean des Temps, id est a Temporibus, ob diuturnam 360. annorum vitam: nam illum sub Carolo Magno primo meruisse tradit Paulus Æmilius in Ludovico Juniore; de

Joannes a Temporibus vixit annis 360.

quo

quo Baptiſta Mantuanus Carmelita & Poeta :

Illum fama refert hyemes vidiſſe trecentas.

Fuit Innocentius Romanus Canonicus quondam Regularis, per annos 14. Summus Pontifex : ſub ipſo habitum eſt Concilium Generale decimum, Lateranenſe ſecundum, in quo inter alia damnatus eſt Arnaldus de Brixia, qui Clericos poſſeſſiones habere poſſe negabat. Concil. Generale 10. Lateranenſe 2.

172. COELESTINUS Secundus, Italus Typhernas, brevem habuit Pontificatum, quinque dumtaxat menſium & dierum tredecim, felicem tamen; quod nulla ſeditione vexatus fuerit, qua octo præcedentes Pontifices exagitati fuerunt. extat D. Bernardi ad ipſum epiſtola 234. auctoritatem Sedis Apoſtolicæ adverſus infamem Simoniacum implorantis, quæ incipit : *Oportet vos ſecundum Juſtitiam quæ ex Lege eſt ſuſcitare ſemen fratris veſtri defuncti : quod digne implebitur, ſi Papæ Innocentii, cui in hæreditate Domini ſucceſſiſtis, & defenditis bene geſta, & minus adimpleta perficitis : præ manibus eſt in quo*

id

id liceat experiri &c. ut verbum abbreviatum faciam auribus occupatis, audiat paucis Dominus meus, quid dictum fuerit, & factum teneamus &c.

Prophetia S. Malachiæ Epiſc. de futur. Pontificibus.

Ab hoc Pontifice Cœleſtino incipit Malachiæ Archiepiſcopi Armachani in Hibernia, ex Ordine Ciſtercienſi, coætanei S. Bernardi, cujus vitam ipſe conſcripſit, Prophetia de Summis Pontificibus ab hoc tempore in futurum ſecuturis; cui prædictioni quæ fides adhibenda ſit, videatur hujus Notitiæ Præfatio.

173. LUCIUS Secundus. contra hunc Pontificem rebelles Romani hæreſim Arnaldi de Brixia ſectati ſunt, nempe Clericos non debere habere proprietatem bonorum, ſed cuncta eſſe Principis, & ſufficere illis, ſi more antiquorum Sacerdotum ſuſtineantur de decimis & oblationibus. vide S. Bernardi epiſtolas 242. & 248. Sub hoc Papa Edeſſa Meſopotamiæ civitas, maxima Chriſtianorum clade, a Turcis capta & direpta fuit: qua audita clade, melliſluus Pater, juſſu Pontificis, patrocinium Religionis Chriſtianæ ſuſcipiens, Principes omnes Chriſtianos cum literis, tum nuntiis ad-

Clerici poſſunt habere prop. bona.

Civitas Edeſſa a Turcis capta.

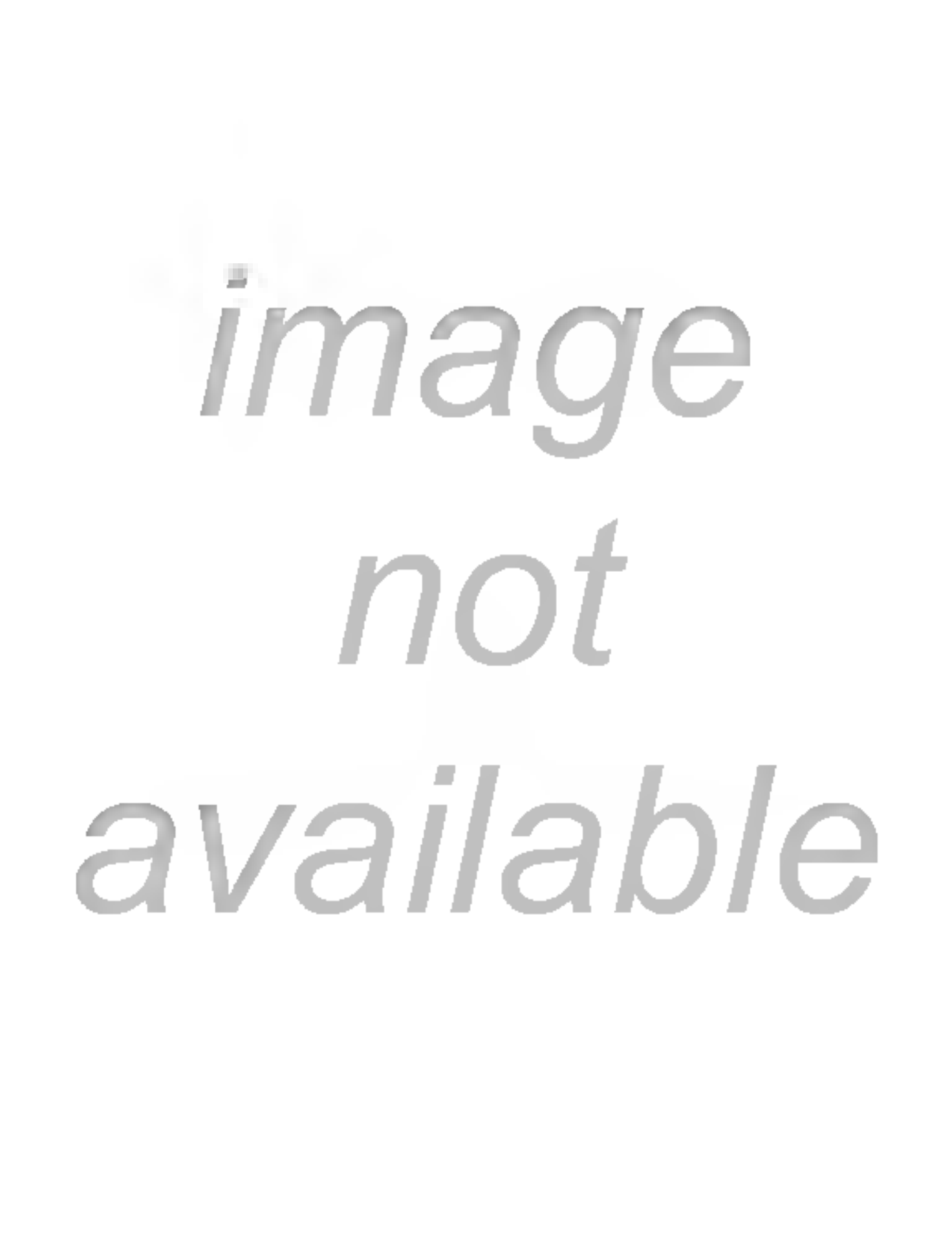
image
not
available

Pontificatum. Coronasset hic Eugenius Papa Tertius Conradum Tertium Imperatorem, nisi dum ad motus Italicos compescendos, & Imperii coronam capessendam, expeditionem pararet in Italiam, non sine veneni suspicione, extinctus fuisset Imperator. propter turbas autem Romanas in Franciam Eugenius receptus, consecravit anno 1146. Eccleſiam Montis Martyrum prope Parisios, assistente eodem mellifluo Patre, & S. Henricum Imperatorem Divorum Canoni adscripsit: fuit Italus Pisanus, Pontifex 8. annorum.

Dedicatio Eccl. Montis Martyrum prope Paris.

175. ANASTASIUS Quartus Romanus, Canonicus Augustinianus, Pontificatum adeptus, Calicem pulcherrimi operis, magnæque æstimationis Ecclesiæ Lateranensi donavit, & ædes egregias apud Pantheon, quod S. Mariam Rotundam vocant, brevi ædificavit; amator ac nutritius pauperum audiebat; pluraque mente destinaverat, tum ad dignitatem Ecclesiæ, tum ad ornatum Urbis Romæ, si ei aliquandiu vivere in Pontificatu licuisset: obiit autem post annum primum, mense quarto, die 24.

ADRIA-

176. ADRIANUS Quartus, ſolus inter Pontifices natione Anglus, uti Adrianus poſtea Sextus, ſolus Belga, eidem in omnibus perſimilis: is ob ſeveritatem patris, & mediorum tenuitatem, in Galliam ſecedens, ſuis obſequiis meruit recipi in Monaſterium quoddam Canonicorum Regularium, cuius deinde Abbas factus, Romam pro Ordinis ſui reformatione contendit: ubi Eugenius Tertius, cognita ipſius prudentia, illum Epiſcopum Albanenſem creavit; dataque Monachis licentia eligendi alium Abbatem, ipſum Cardinalem & Legatum fecit Apoſtolicum: factuſque deinde Pontifex, nec obolum erogavit in propinquos; adeo ut matrem permiſerit alendam eleemoſynis Eccleſiæ ſuæ Parochialis Cantuarii in Anglia. Coronavit Romæ anno 1155. Fredericum Primum, qui Ænobarbus, ſive *Barbaroſſa* dicebatur. Fertur hic Pontifex, uti poſtea Adrianus Sextus, cum onus Pontificium ſenſiſſet, dixiſſe ſe quidem per omnes dignitatum gradus ad ſummum Pontificatum aſcendiſſe, ſed nihil umquam felicitatis aut tranquillitatis expertum: ac

Unicus Papa Anglus.

Ro-

Romano Pontifice nemo miſerabilior.

Romano Pontifice neminem eſſe miſerabiliorem; quod & Adrianus ſextus poſtea cenſuit. Vocabatur antea Nicolaus Breck-ſparre, quod eſt Haſtifragus; hinc haſtam fractam in inſignibus portabat: obiit morbo anginæ: aliqui dicunt quod cum biberet de fonte aquam, muſca inſeparabiliter adhæſerit ejus gutturi, unde quinto Pontificatus anno præfocatus fuerit.

177. ALEXANDER Tertius. ad hunc Pontificem S. Thomas Cantuarienſis ſe conferens, benigne acceptus fuit: multumque Papa laboravit pro querela componenda adverſus Henricum Secundum Angliæ Regem; a quo Thomas dein Martyrio affectus, multis coruſcans miraculis, ab Alexandro hoc in Sanctorum numerum eſt relatus; decrevitque hic Pontifex, ut nulli, niſi per Apoſtolicam Sedem Canonizato ſacer honor publice habeatur. vetuit deteſtabiles nundinas, quas Torneamenta vocant, a Germanis circa annum 938. inducta, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & temere congredi, unde cædes corporum & animarum proveniunt. Fredericum Secun-

S. Thomas Cantuarienſis canonizatus.

Non niſi ab Apoſtolica Sede Canonizati publice colendi.

Torneamenta vetita.

Secundum Imperatorem Schiſmaticum eo uſque humiliavit, ut in terram proſtrati collum pede comprimens dixerit: *Super Aſpidem & Baſiliſcum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem*. cui ipſe reſpondit; Non tibi, ſed Petro, cui ſucceſſor es, pareo. iterumque Pontifex: Et mihi, & Petro. Poſt ſic humiliatum Fredericum celebravit Concilium œcumenicum undecimum, Lateranenſe tertium, anno 1199. in quo ſtatutum fuit, ut non habeatur Papa, niſi a duabus Cardinalium partibus electus. multa etiam ad reformationem Cleri edita ſunt: ut unus non habeat duo beneficia, & conferantur iis qui Eccleſiæ prodeſſe poſſunt, & vacantia, non vacatura: ſumptuoſa convivia non convenire Prælatis, ſicuti nec veſtes pretioſas, aut venationes illos decere: ſtatutumque fuit ne quis in Epiſcopum eligeretur, niſi triginta annos natus. De Schiſmate contra hunc Pontificem narrat Martinus Polonus, & Onuphrius Panvinius ipſum viciſſe quatuor Pſeudo-Pontifices, primum Octavianum de Monticello, qui Victor Quartus; ſecundum Guidonem Cremonenſem, qui Paſchalis Tertius;

Fredericus Imp. Schiſ. humiliatus.

Concil. gener. 11. Lateranenſe 3.

Beneficia quibus & quomodo conferenda.

Epiſcopi ante 30. annum non eligendi.

Schiſma XXIII.

Quatuor Pſeudo-Pontifices contra Ale-

xanthum Tertium.

tius ; Tertium Joannem Strumiensem , qui Calliſtus Tertius ; & Quartum Landonem , qui Innocentius Tertius , vocati ſunt : quorum ſecundus Paſchalis Tertius cum in Germaniam ad Fredericum Imperatorem ſe recepiſſet , Carolum Magnum Romanorum quondam Imperatorem in Sanctorum Canonem retulit ; qui , quod a ſchiſmatico Pontifice ſit canonizatus , in Martyrologium Romanum non eſt relatus : ita ut non ſimplex hoc ſchiſma fuerit . vide Prophetiam Malachiæ . & laus Deo quod poſt denſas haſce nebulas per ducentos poſtmodum annos , nulla ſchiſmatica tempeſtas dein exorta fuerit . Ordinem Carthuſianorum ſub Gregorio ſeptimo exortum confirmavit . Divum Bernardum duodecimo poſt obitum anno Sanctorum Canoni inſeruit . Narratur hic Papa diſpenſaſſe cum quodam Nicolao Juſtiniano Veneto , Monacho Benedictino , & Presbytero , ad ineundum Matrimonium , ne familia illuſtris Juſtinianæa , ex qua ſolus hic in hac Republica ſupererat , cum ipſo extingueretur : qui tandem ſuſceptis ſex filiis & tribus filiabus ex Anna Ducis Michaelis Veneti filia ,

Carolus magnus à ſchiſmatico Pontifice canonizatus.

Ordo Carthuſianorum.

Diſpenſatio cum Monacho Preſbytero ad ineundũ Matrimonium.

re-

reversus ad Monasterium dies suos sancte finivit. Alexandria Civitas Lombardiæ, sive Insubriæ, sub hoc Pontifice condita, ab ipso nomen accepit. fuit Alexander Italus Senensis, Monachus Cisterciensis, uti Martyrologium eorum habet 27. Augusti. Canonici Aureliani, inter quos in juventute fuit, suum esse contendunt: annosque duos & viginti dignissime sedit, & post Adrianum Primum, proximus omnium ad Petri annos pervenit.

Alexandria Lombardiæ civitas ab Alexandro 3. nominata.

178. LUCIUS Tertius, Lucensis, annorum quatuor Pontifex, nomen suum egregie adimplevit, dum in tantis Ecclesiæ tenebris sub præcedenti Pontifice exortis densum illud schisma ante Papatum lumine suo illustravit, & Alexandrum contra tot adversarios fortiter adjuvit, in rebus agendis solertissimus: electus dein ex Episcopo Ostiensi non immerito in summum Pontificem difficultatibus etiam non caruit; nam quarto Pontificatus sui anno, a Senatoribus Romanis civili seditione, quod Consulum nomina abolere niteretur, Urbe pulsus, Veronam se recepit, ubi diem

clauſit extremum, in Cathedrali Eccleſia, cum hoc Epitaphio ſepultus.

Luci Luca dedit lucem tibi, Pontificatum
Oſtia, Papatum Roma, Verona mori.
Imo Verona dedit tibi lucis gaudia, Roma
Exilium, curas Oſtia, Luca mori.

179. URBANUS Tertius Italus Mediolanenſis: ſub ipſo Saladinus Babyloniæ Rex Hieroſolymam cepit, anno octogeſimo octavo, ex quo a Godefrido de Bullone, ſub Urbano Secundo, infidelibus erepta fuerat: qui nequiſſimus Tyrannus Crucem Domini per duos dies in probroſum oſtentum per civitatem portando fuſtigari fecit: quo triſti nuncio perculſus Urbanus incidit in ægritudinem, obiitque anno Pontificatus ſui ſecundo nondum expleto.

Amiſſio Hieroſolym. anno 88. poſtquam a G. Bullone fuerat capta.

180. GREGORIUS Octavus, Italus Beneventanus, Monachus Benedictinus, ſequenti die ſubrogatus, mox pro ſubſidio Terræ Sanctæ ad univerſos Chriſtifideles literas dedit, indicto uni-

universali jejunio; sed probus Pontifex secundo mense obiit.

181. CLEMENS Tertius Romanus, vir scientia literarum, facundiaque clarus, sed & vitæ puritate, animique integritate præclarior, trium annorum totidemque mensium Pontifex, declaravit, quod filii Episcoporum ex legitimo prius matrimonio nati possint sacris Ordinibus initiari, & habere beneficia etiam in Ecclesia paterna.

182. COELESTINUS Tertius, coronavit Henricum Sextum, Fred. Barbarossæ filium Romæ anno 1191. feria secunda Paschatis, cum ipse Pontifex pridie consecratus fuisset. Confirmavit Ordinem Militum Teutonicorum, in quem non nisi Germani, iidemque nobiles admittuntur, quibus Templariorum reditus multi ascripti sunt. retulit in numerum Sanctorum Ubaldum Episcopum, ab Honorio Secundo Eugubinæ Cathedræ præpositum, cultum ab Ecclesia 16. Maii; & S. Joannem Gualbertum Abbatem 12. Julii, nuper oratione ac lectionibus propriis a Clemente Decimo

Ordo militum Teutonicorum.

in Officio Eccleſiaſtico adornatum: fuit Cœleſtinus Romanus, anniſque prope ſeptem Petri Cathedram poſſedit.

183. INNOCENTIUS Tertius, Senioribus Cardinalibus mutuo concertantibus, junior omnium ætatis annum trigeſimum tantum agens, renuens & lacrymans, Pontifex creatur: quod autem Diaconus tantummodo eſſet, dilata eſt ejus in Presbyterum ordinatio uſque ad Sabbatum ſequens quatuor temporum Quadrageſimæ, & ſequenti Dominica in Pontificem conſecratur. Sub ipſo Ordo SS. Trinitatis de Redemptione captivorum anno 1198. initium cepit. anno 1202. inter Sanctos Confeſſores retulit S. Guilielmum Aquitaniæ Ducem per Sanctum Bernardum a Schiſmate contra Innocentium Secundum mirabiliter reductum, mortuum anno 1156. Romæ Idibus Octobris anno 1209. coronavit Othonem Quartum. Philippus vero Pſeudo-Imperator Moguntiæ coronatus dicitur. Cum hoc tempore, contra decretum Alexandri Secundi, aliqui ex nimia devotione (uti de SS. Alberto Criſpinienſi, & Norber-

Anno Chriſti 1200.

Ordo SS. Trinitatis.

Canonizatio S. Guilielmi.

berto Præmonſtratenſi legitur pluries in die Miſſam dicerent; Innocentius hic, & ſequens Honorius ſtatuerunt, ut excepta die Nativitatis Domini non niſi ſemel in die citra diſpenſationem celebretur. Juſſitque Innocentius recitari in Quadrageſima Pſalmos Pœnitentiales; & dicitur compoſuiſſe Orationem, *A cunctis*. Laudatiſſimus hic Pontifex, cum ſcripſiſſet inſigne volumen de ſacro Altaris Myſterio, in quo tranſubſtantiationem Panis & Vini in Corpus & Sanguinem Domini fieri docet; illudque ſervari in Templis, & campanulam cum lumine præcedere, cum ad infirmos defertur, ordinaſſet, & alia egregia opera edidiſſet; cumque ædificaſſet Romæ ampliſſimum Sancti Spiritus Xenodochium pro Orphanis, Peregrinis, & Infirmis; quomodo poſt mortem, decimo nono Pontificatus ſui anno pie obitam, apparuerit ingenti flamma cinctus B. Lutgardi, vide Bellarminum de Gemitu Columbæ, lib. 2. Cap. 9. Sub ipſo habitum fuit Concilium œcumenicum 12. Lateranenſe 4. anno 1214. numero Prælatorum vix comprehenſo. fuit Innocentius Italus, Anagninus ex Signiæ

Semel tantum in die celebrandum.

Pſal. Pœnit. in Quadrag.

Oratio, A cunctis.

Euchariſtia cum lumine & campanula ad ægros ferenda.

Concilium Generale 12. Lateranenſe 4.

Comitibus, Canonicus quondam Auguſtinianus, Pontifex poſt Petrum diuturnitate ſeſſionis ſeptimus.

184. HONORIUS Tertius anno 1220. Romæ coronavit Fredericum Secundum; qui dein male contra Eccleſiam ſe gerens, Imperio privatus eſt ab Innocentio Quarto in Concilio Lugdunenſi. Gerardus Loricius, in Summa Theologica, verbo *Benedictio*, ait Honorium Tertium Indulgentiam conceſſiſſe Germanis, poſt comeſtionem actis gratiis hauſtum ſumentibus: paſſim tamen ad Bonifacium aliquem Papam id refertur, juxta antiquum hoc Diſtichon:

Indulgent. bibentibus poſt dictas Gratias.

Papa Bonifacius poſt Grates rite bibenti
Sexaginta dies Pacis amore dedit.

Circa, quod auctor *du Recueil des queſtions curieuſes* ita cenſet: *peut-eſtre que le peuple ſe meſprend, en attribuant l' inſtitution au Pape Boniface, la rime en ayant donné occaſion:*

Beuvons une fois apres la grace,
Pour le pardon du Pape Boniface.

Nam quiſquis Papa ille fuerit, vere Benefactor ſive Bonifacius; ſi minus nomine, re ipſa fuit: quam in-

indulgentiam potiſſimum conceſſit, ne Gratiarum actio poſt refectionem omitteretur. Audiſſe memini ex Presbyteris, ſive ſenioribus noſtris Mechlinienſibus, cum tempore Xyſti V. Reverendiſſimus Dominus Vvilhelmus Lindanus Ruremondenſis Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ negotiis Romæ detineretur, & rogatu C. Baronii, ac inſtinctu Pontificis vacaret relegendis, & expendendis notationibus in Martyrologium a Baronio propediem in lucem emittendis; ipſum inter alia expoſuiſſe Pontifici, quomodo moris eſſet in Belgio bibere poſt dictas gratias menſales, pro lucranda Indulgentia Papæ Bonifacii: & reſpondiſſe Xyſtum, ſe, licet de Indulgentia iſta nihil unquam inaudiiſſet, eam tamen, ſive data fuerit, ſive non, motu proprio Belgis concedere. Sub hoc Honorio cœpit mos concludendi Cardinales in Conclavi pro electione novi Pontificis: ubi quotidie aliquid cibi illis detrahitur, ut ex parciori victu, uti Ciaconius ait, maturetur electio. Ordinem Dominicanum, & Franciſcanum ab Innocentio deceſſore approbatum Honorius confirmavit. Fuit Romanus, Canonicus

Conclave Cardin. & parcior vict.

Ordo Dominicanus, & Franciſcanus confirm.

Regularis, ſeditque annos fere undecim.

185. GREGORIUS Nonus Anagninus, Innocentii Tertii Nepos, ordinavit ad elevationem Corporis Chriſti in Miſſa campanam pulſari, ut fideles etiam extra Eccleſiam ad illud adorandum mentem elevent, & participent de Sanctiſſimo Sacrificio: item *Salve Regina* ſub veſperam cantari, & ære ſonante Fideles convocari ad Laudes Deiparæ; quem hymnum ob Eccleſiam ab Imperatore Frederico Secundo valde afflictam quotidie cantari præcepit. Hymnus hic ab Hermanno Contracto uno ſæculo ante compoſitus dicitur. SS. Dominicum & Franciſcum una inter Divos retulit, illum octavo, hunc ſecundo poſt obitum anno: atque Antonium a Padua nondum completo poſt obitum anno: item Sanctam Eliſabetham Hungariæ Reginam. cumque ſediſſet annos quatuordecim & menſes quinque, ex devotione ſepeliri voluit in habitu Franciſcano. Officium Minorum de ſancto Franciſco in primis Veſperis ſic canit: *Cæpit ſub Innocentio, curſumque ſub Honorio perfecit*

Campanæ ſonitus ad elevationē in Miſſa.

Salve Regina, & Laudes veſpert.

Canonizatio SS. Dominici, Franciſci, Anton. a Padua, &c.

Devotio ſepulturæ in habitu relig.

cit glorioſum, ſuccedens his Gregorius magnificavit amplius: Ordinique Franciſcano affectiſſimus eum multis privilegiis affecit.

186. COELESTINUS Quartus, Mediolanenſis, decimo ſeptimo electionis ſuæ die, ante coronationem moritur, & vacat Sedes menſibus 21. eo quod Cardinales plerique a Frederico Secundo Imperatore, qui contra Papam & Eccleſiam diſſidebat, captivi detinerentur: unde factiones Guelphorum pro Papa, & Gibellinorum pro Imperatore invaluerunt: quorum nominum originem vide in Onomaſtico. tandem poſt fere duorum annorum Sedis Apoſtolicæ vacationem, precibus Raymundi Comitis Toloſani dimiſſis a Frederico Cardinalibus, Papa ſequens electus fuit.

Factiones Guelphorum & Gibellin.

187. INNOCENTIUS Quartus amicus pridem Imperatoris. Hoc Papa renuntiato Fredericus dixit, ſe optimum amicum Cardinalem amiſiſſe, & acerrimum hoſtem eumdem Papam nactum eſſe, quod rei eventus declaravit; nam hi verſus nomine Frederici tunc ſpargebantur:

Roma diu titubans, variis erroribus acta
Corruet, & Mundi desinet esse Caput.

Cui responsum:

Niteris incassum Navim submergere Petri:
Fluctuat, at numquam mergitur illa ratis.

Rescripsit Fredericus:

Fata volunt, stellæque docent, avesque volatus,
Quod Fredericus ego malleus orbis ero.

Cui responsum:

Fata volunt, Scriptura docet, peccata loquuntur,
Quod tibi vita brevis, pœna perennis erit.

Octava Nativitatis B. Mariæ. Ruber galerus. Cardin.

Innocentius hic festum Nativitatis B. Mariæ diu quidem ante institutum, cum Octava celebrari ordinavit. Cardinales rubri galeri insignibus decoravit; quo significare voluit eos paratos esse debere caput & sanguinem impendere pro tuenda Ecclesia, eo maxime tempore quo Fredericus eam ita vexabat. reliqua Cardinalium insignia posteriores Pontifices, Bonifacius octavus, & Paulus secundus excogitaverunt. Sub annum 1245. ab hoc Pontifice confir-

firmati sunt septem Imperii Electores: de quibus hi versus:

Moguntinensis, Trevirensis, Colonienſis,
Quilibet Imperii sit Cancellarius horum.

7. Imperii Electores.

hi tres Ecclesiastici: Moguntinensis Germaniæ, Trevirensis Galliæ, Colonienſis Italiæ sunt Cancellarii; quatuor sequentes sæculares, Imperatoris in coronatione Officiales:

Est Palatinus Dapifer, Dux portitor Ensis,
Marchio Præpositus cameræ, Pincerna Bohemus.

Comes Palatinus, Dux Saxoniæ, Marchio Brandemburgicus, & Rex Bohemiæ. Antea sub Gregorio Quinto statutum fuerat, ut omnes Imperii Principes feudatarii eligerent Imperatorem. Papa hic Petrum Martyrem Ordinis Prædicatorum, & Stanislaum Episcopum Cracovienſem Martyrum Catalogo adscripsit: ac Sanctam Claram Virginem ægrotantem invisit, eique suppliciter petenti Indulgentiam peccatorum impertivit; quam sequens Pontifex Alexander inter Sanctas Virgines retulit. Sub Innocentio Quarto anno 1244. habitum fuit Concilium œcumenicum

Petrus Martyr, & Stanislaus Cracov. Sanctis adscripti.

Concil.

cum

Gener. 13. Ludgunenſe primum.

cum 13. Ludgunenſe primum contra Fredericum Secundum Eccleſiæ rebellem, Imperio depoſitum: & ſubſtitutus ei fuit Henricus Turingus, S. Eliſabethæ filius: dein Guilielmus Hollandus: huic Richardus Anglus: ac demum Alphonſus Sapiens, Caſtellæ Rex: qui coronati a Papa non fuerunt; ſed tenetur poſt depoſitionem Frederici, Imperium vacaſſe uſque ad Rudolphum Hasburgicum. Fuit Innocentius Italus, Genuenſis, paulo poſt undecimum Papatus annum mortuus.

188. ALEXANDER Quartus Anagninus, conſanguineus Innocentii Tertii, & Gregorii Noni, annorum prope ſeptem Pontifex, canonizavit ſanctam Claram ſub priore Pontifice mortuam: Libros Guilielmi de ſancto Amore contra paupertatem religioſam perpetuo edicto abolevit, atque Mendicantium Ordinibus multa conceſſit privilegia, & ex eis viros doctos ad Epiſcopatum ac Cardinalatum provexit. Eremitas Auguſtinianos urbes incolere juſſit; ubi verbo & exemplo, nec non confeſſiones audiendo, ſalutis fructum afferre poſſent. Feſtum Sancti Rumol-

Canonizatio S. Claræ.

Libri G. de S. Amore condemnati.

Eremitæ Auguſtin. ex eremo ad urbes vocati.

moldi Mechlinienſium Apoſtoli ſtatuit celebrandum prima die Julii: de quo vetus Uſuardi Martyrologium a J. Molano editum: *Kalendis Julii Octava ſancti Joannis Baptiſtæ, Mechliniæ Paſſio ſancti Rumoldi glorioſiſſimi Martyris, atque Pontificis, Scotorum Regis filii, ſignis & doctrina mirabilis; qui regalis celſitudinis Solium, & Pontificalis dignitatis reſpuens honorem, Mechliniam petiit, ſibi divinitus deſtinatam, quam octavo Kalendas Julii Martyrio conſecravit; ſed quia eadem die ſanctiſſimi Baptiſtæ, & Præcurſoris Domini celebratur Nativitas, Romanus Pontifex Alexander Quartus Paſſionem noſtri Martyris in Nativitatis prædictæ Octava conſtituit ſolemnizari*. fuerat autem Canoni Sanctorum aſcriptus more tunc recepto (vide ſupra in Leone 3.) ſub Joanne undecimo anno 930. cum Martyrio affectus fuiſſet anno 776.

Feſtum ſancti Rumoldi Mechlinien. Apoſt. quare prima Julii?

189. URBANUS Quartus, Natione Gallus, Patria Trecenſis, natus patre Sutore veteramentario, ſed animi indole nobilis, annorum trium, & duorum fere menſium Papa, quondam Monachus Ciſtercienſis, profeſſus in Monaſterio Foſſæ novæ: ita

ita die ſecunda Octobris Martyrologium Ciſtercienſe. anno 1264. Feſtum Corporis Chriſti ſolemniſſime celebrandum inſtituit, ob cauſam quam reddit ſanctus Thomas in Officio ejuſdem feſti. Collegium duodecim Canonicorum Trecis in patria fundavit; idque in Templo S. Urbani ab ipſo in paternarum ædium ſolo ædificari juſſo. Ephemerides Gallicæ ſecunda Novembris de ipſo narrant: *Qu' il fit cette belle repartie a Alphonſe Roy d' Eſpagne, qui luy reprochoit, qu' il eſtoit fils d' un Savetier: il n' y a pas d' honneur de naitre noble, mais bien de ſcavoir s' annobler ſoy-meme par ſon ſcavoir, ſa prudence, & ſes bonnes meurs.*

Feſtum Corporis Chriſti.

190. CLEMENS Quartus, Gallus, annorum trium & decem menſium Pontifex: poſt uxoris deceſſum, e qua duas habuit filias, ſeceſſit ipſe ad Carthuſianos; apud quos etiam pater ipſius defuncta uxore ſe retraxerat, & uſque ad mortem perſeverarat: ſed ſanctus Ludovicus Franciæ Rex, prænoſcens bono publico magis expedire, eum revocavit, & aſcivit in Conſiliarium, ac ſtatus miniſtrum. variis dein Eccleſiaſticis di-

dignitatibus insignitus, tandem factus Papa, raræ virtutis exemplum præbuit, cum in aliis, tum maxime in affectu erga consanguineos. uni enim filiæ in Monasterio collocatæ triginta tantum libras dedit; alteri, quæ conditionis suæ marito nupserat, trecentas libras dotis nomine numerari jussit; idque hac conditione, ne quid amplius peteret. Nepoti tres habenti præbendas injunxit dimissionem duarum: instantibus autem amicis, ut non tantum ea beneficia ipsi permitteret, sed majora & plura tribueret, respondit, se plus Deo, quam carni & sanguini debitorem esse. dignum est legi in additionibus Onuphrii ad Platinam Breve Apostolicum super hoc Nepoti suo scriptum; quod & invenitur apud Marchantium in Horto Pastorum, titulo de Beneficiis. imitatus semper institutum Carthusianorum, a morte uxoris abstinuit a carnibus usque ad obitum, neque umquam dimisit cilicium; unde merito Carthusianis adnumerari potest, cui flagrans non defuit affectus, & imitatio regularis.

Pontifex plus Deo, quam carni & sanguini debet.

GRE-

191. GREGORIUS Decimus, cum ex discordia Cardinalium vacatio Sedis protracta fuisset usque in trigesimum tertium mensem, qua diuturnior nulla fuit; tandem

Sedis Apostolicæ diutissima vacatio.

Papatus munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem Patrum fecit discordia fratrum.

Dictus antea Theobaldus Placentinus, de familia Vice-comitum Mediolanensium, Archidiaconus Leodiensis, existens Pontificis Vicarius Generalis in obsequio Christianorum apud Ptolemaidem Syriæ civitatem, cum Eduardo primogenito Anglorum Regis filio; ubi Ludovicum Francorum Regem, & tempus opportunum expectabat, ut cum ceteris Hierosolymam proficisceretur contra Saracenos, ad expugnandam Terram Sanctam. vide Joannis Molani Natales Sanctorum Belgii decima Januarii, ubi hic Gregorius pro Sancto recensetur. ipso Pontifice anno 1274. celebratum fuit Concilium œcumenicum 14. Lugdunense secundum, & inter alia conditæ sunt leges in Conclavi a Cardinalibus observandæ, quas

Concil. gener. 14. Lugdunense 2.

Vi-

vide in Annotationibus Onuphrii ad Platinam. Huic Concilio Pontifex ipſe cum quindecim Cardinalibus præſens interfuit; ſub quo obiit Sanctus Bonaventura, & divus Thomas eo ſe conferens in itinere mortuus eſt. Rudolphus Comes Hasburgicus, primus e Domo Auſtriaca Imperator, Aquisgrani primo coronatus, dein Loſannam Helvetiorum urbem ad hunc Gregorium profectus, ab ipſo confirmatus, & Imperii inſignibus decoratus fuit; quod nollet ire Romam pro Imperii Corona, dicens: multorum Alemannorum Reges Italia conſumpſit, non ibo Romam.

Anno Chriſti 1244.

Primus Auſtriacus Imperator.

192. INNOCENTIUS Quintus Burgundus, Frater Petrus de Tarentaſia prius vocatus; ex Ordine Prædicatorum primus in ſummum Pontificem electus; Pontificatus ſui menſe ac die quinto moritur. contraxerat levem offenſiunculam contra Sacerdotes ſæculares, eo quod, cum eſſet inter illos & Fratres Prædicatores contentio de ſepeliendo corpore Clementis Quarti, adjudicavit id Fratribus committi debere, quod Pontificem, dum viveret, ita voluiſſe diceret.

Contentio de Sepultura inter Regul. & ſæculares Sacerdotes.

ADRIA-

193. ADRIANUS Quintus Genuenſis, Nepos Innocentii Quarti, revocavit conſtitutionem Gregorii Decimi de Conclavi Cardinalium; quam revocationem, quod ante ejus coronationem facta fuiſſet, & ſic invalida cenſeretur, Joannes ſucceſſor confirmavit: atque ita ſine Conclavis concluſione qui ſucceſſerunt Pontifices Nicolaus Tertius, Martinus Quartus, & Cœleſtinus Quintus, creati ſunt; hic autem poſterior Cœleſtinus renovavit dictam Gregorii conſtitutionem, & qui ei ſuffectus eſt Bonifacius Octavus ratam habuit, confirmatamque libro Decretalium Sexto regiſtravit: a quo deinceps tempore obſervata eſt. Adrianus hic amicis, qui ad ei de Pontificatu congratulandum advenerant, reſpondiſſe fertur: utinam me Cardinalem proſpere valentem, non moribundum Pontificem inveniſſetis! poſt ejus obitum, qui triginta novem tantummodo diebus in Pontificatu æger vixerat, electus fuit Vice-dominus de Vice-dominis Placentinus, Gregorii Decimi Nepos, ejus Sororis filius.

Conſtitutio de Conclavi Cardinalium revocata.

VICE-

194. VICE-DOMINUS, dictus per aliquot horas GREGORIUS Undecimus, primum Minorita, deinde Archi-Episcopus Aquensis, postmodum electus in Papam; ipsa electionis die, suprema simul dignitate & vita functus est; ideoque inter Pontifices passim non numeratus: sed computandum esse, vel ob subiti occasus exemplum, a quo tanta dignitas exempta non est, quis neget? vide supra Stephanum Secundum, brevis similiter spatii Pontificem, & chronicon Minorum anno 1276. *Papa unius diei.*

195. JOANNES Vigesimus primus (dictus Vigesimus secundus, sed revera tantum Vigesimus, ob rationes superius allatas in Joanne Decimo nono) Lusitanus Ulissiponensis; primus qui eo jam tempore quo Pontifices nomina mutare cœperunt, nomen suum retinuit, dictus antea Magister Joannes Petrus, medicinæ peritissimus: inter alia edidit librum qui inscribitur *Thesaurus Pauperum*, de medendis humani corporis morbis, in omnes fere linguas ad *Papa medicus auctor Thesauri pauperum.*

usum

uſum pauperum translatum : menſe ſui Pontificatus octavo , ruina cubiculi recens conſtructi , obiit ; qui vitam ſibi longiorem ob medicinæ peritiam pollicebatur : ſed videmus , ne ſummos quidem Pontifices , & maximos Phyſicos humanis caſibus exemptos eſſe. Conſtitutionem Gregorii Decimi de Conclavi , quam Adrianus Quintus ſuſpenderat , penitus revocavit , adeo ut ſine concluſione Cardinalium , qui deinceps ei ſucceſſerunt , uſque ad Bonifacium Octavum electi fuerint.

196. NICOLAUS Tertius , amantiſſimus fuit Fratrum Minorum , ex quibus aliquot Cardinales creavit . Miſſam devotiſſime celebrabat , ita ut ſemper ſacrificii tempore in lacrymas diffflueret . vacantibus Eccleſiis citiſſime proſpiciebat , eaſque ſtatim optimis & idoneis miniſtris committebat . Notarios & Tabelliones , tamquam ſanguine pauperum litigantium victitantes , ut tetrum virus , Curia ſua excluſit . fuit Romanus ex illuſtri Urſinorum Familia : & Romani a ſexaginta retro annis , ab Honorio nempe Tertio , uſque ad hunc Nicolaum Ter-

Tabelliones ſanguiſugæ litigantium.

Tertium, nullum Civem ſuum in Petri Cathedra ſedere viderant. Probus hic Pontifex intempeſtive, nondum triennio in Pontificatu exacto, ſublatus eſt.

197. MARTINUS Quartus, a nonnullis ſecundus tantum dictus; ſed duo intermedii Pontifices Marini inter Martinos recenſentur: fuit Gallus, quondam Canonicus & Theſaurarius Eccleſiæ Sancti Martini Turonenſis; ideoque Martinus nominari voluit, dictus antea Simon de Bria. ſub ipſo Veſperæ Siculæ contigerunt; Siculis, cum Gallorum ſuperbiam ac libidinem amplius ferre nequirent, conſtituto tempore pulſationis campanarum ad preces veſpertinas, ipſa die Paſchatis, quæ erat 30. dies Martii anno 1282. omnes tota inſula Gallos, ſuper octo millia, inermes, & nihil tale tali maxime die cogitantes, nullo ætatis aut conditionis diſcrimine habito, trucidantibus, ipſaſque a Francis prægnantes mulieres Siculas eviſcerantibus, ne quid ſtirpis Franciæ ſupereſſet in Sicilia. quo tempore Petrus Aragonius ſalutatus eſt Rex Siciliæ. Papa autem, hoc audito, jus Regni *Veſperæ Siculæ.*

gni ei abrogat, & tribuit Carolo Valesio filio minori Regis Franciæ ex sorore Aragonii. Martinus hic ab omni cupiditate suorum alienus, Ecclesiastici juris defensor maximus fuit. cum germanus frater aliquando ad eum accessisset, ut ei de tanto honore gratularetur, simulque multa ab eo obtinere speraret, eum confestim paucis muneribus donatum, domum redire jussit, affirmans bona Ecclesiæ, quæ sua non essent, se nolle sine ratione donare. anno sui Pontificatus quarto mortuus, ex devotione in habitu Franciscano sepultus fuit: hinc in Epilogo Ordinis Seraphici tamquam Pontifex ex Franciscano Ordine assumptus exprimitur: sed non recte, uti supra Gregorius Nonus.

Papa Ecclesiæ bona suis non distribuens.

198. HONORIUS Quartus senio & arthritide laborans, instrumentis ad hoc affabre aptatis Missam celebrabat: prudentia & consilio præpollebat, dictitans manus & pedes non imperare, sed caput. Ordines Carmelitarum, & Eremitarum Augustinianorum ad maturiorem deliberationem delatos confirmavit; Carmelitisque Pallium album dedit,

Carmelitæ, & Augustiniani reformati.

dit, cum antea verſicolore uterentur. Aulicos ſuos amabat, & propinquorum amore non caruit, quos ex Eccleſiæ reditibus ditabat, contra quam facere ſolebat prædeceſſor. Fuit Romanus, anniſque duobus ſedit.

199. NICOLAUS Quartus, Italus, Ordinis Minorum Generalis, humili genere, civitate Aſculana in Piceno ortus, primus in Pontificem ex Franciſcanis aſſumptus, (quamquam non proprie, cum ante ipſum electus fuerit ex eodem Ordine Vice-dominus nepos Gregorii Decimi, ipſa electionis die mortuus) probos & eruditos cognatorum loco habuit: audito calamitoſo rerum Syriæ ſtatu, Crucem prædicari ubique juſſit, ſollicitans Principes Chriſtianos arma in Barbaros convertere: & ipſe ſuo ære conflatum exercitum miſit in Syriam ad Ptolemaidis, quam Soldanus obſidebat, defenſionem: ſed inutiliter; hancque Chriſtianorum a Terra Sancta expulſionem deplorans, obiit menſe primo poſt annum Pontificatus ſui quartum. Scribunt aliqui (putem fabuloſe) ipſum feciſſe conſtitutionem, neminem poſ-

Primus ex Franciſcanis Pontifex probos & eruditos cognatorum loco habuit.

Amiſſio Ptolemaidis.

se fieri Papam, nisi ex Ordine Minorum: & videtur nonnihil causæ subfuisse; quia Sedes post mortem ipsius valde diu vacavit, ultra duos nempe annos: donec tandem electus fuit sanctissimus Eremita, nihil simile cogitans, Petrus de Morono.

200. COELESTINUS Quintus, Italus Esernienſis, in Samnitibus natus, parentibus piis, sed arctis domi rebus, ipse undecim Fratrum suorum ultimus. cum ex discordia Cardinalium Sedes Apostolica vacasset annos duos, menses tres, dies duos, Cardinalis Latinus ex Ordine Prædicatorum mentionem fecit Petri de Morono notissimæ Sanctitatis Eremitæ: qui absens confestim omnium consensu renuntiatus Pontifex, acceptis electionis suæ literis, ægerrime Pontificatum admisit, usurpans illud Davidis, Psalmo 70. *Quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini*? dumque ex Eremo ad consecrationem tenderet, vectus est asello; non enim induci potuit, ut equo veheretur: quam simplicitatem Deus miraculo sanitatis ægro redditæ comprobavit; in qua consecratione

Sedis Apostol. vacatio per annos 2. menses 3.

ne ad ducenta hominum millia interfuiſſe referuntur, propter diu expectatam electionem, ac rei novitatem; quod homo Eremita literarum rudis, & linguæ latinæ ignarus, ut narrat Ciaconius ex Guilielmo Cardinali Sirleto, ſed ſanctitate eximia præditus, ad tantæ dignitatis faſtigium non niſi a Deo evectus fuiſſet; & ideo Cœleſtinus vocatus, quod cœlitus miſſus crederetur. Inter duodecim quos creavit Cardinales, duos ſui inſtituti Monachos, ab ipſo Cœleſtinos dictos aſſumpſit, quibuſcum Divinarum Laudum conſueto exercitio privatim vacare poſſet. ſed mox defuncto Cardinali Latino, qui pondus Apoſtolicum vice Pontificis, cum ſe imparem tanto oneri crederet, ſuſtinebat; cogitavit de Pontificatus abdicatione: ad quam Papam pronum notans Benedictus Cardinalis Cajetanus, ſucceſſioni inhians, eam perſuaſionibus ſuis maxime promovit; nequaquam autem vaframentis vulgo decantatis, immiſſa nimirum per cannam, ſive fiſtulam voce de ſuperiore cubiculi tabulato: ut ſi ſalvari vellet, Pontificatu abiret. Cœleſtinus enim non adeo credendus eſt rudis fuiſſe in diſcer-

Eremita Linguæ Latinæ ignarus fit Papa.

Abdicatio Papalis dignitatis.

nendis ſpiritibus, ut talibus ſe dolis deludi paſſus eſſet, qui cum Angelis Dei frequens converſabatur, & ſpiritu prophetico donatus erat. Facta igitur conſtitutione, licere Pontifici abdicare ſe dignitate, abdicavit Cœleſtinus in publico Conſiſtorio, deditque Cardinalibus poteſtatem ſubrogandi alium; ſtatimque depoſitis ornamentis Pontificiis ad Cardinalium pedes ſe recepit, qui regnaverat tantum menſes 5. & dies octo.

Licita per conſtitutionem.

Anno Chriſti 1300.

201. BONIFACIUS, Octavus vulgo dictus (cum ſextus dumtaxat dicendus eſſet, rejectis duobus Bonifaciis Sexto, & Septimo iniquis Sedis invaſoribus) Benedictus Cardinalis Cajetanus antea vocatus, conjecit in carcerem deceſſorem Cœleſtinum; quod metueret, ne aliquis ex Potentatibus eum ad Pontificatum reduceret; in quo carcere poſt biennium ſanctiſſime mortuus eſt 19. Maii, anno 1296. aurea cruce circa oſtium cubiculi tota die mirabiliter in aere pendente; & ob miraculorum præſtantiam undecim poſt annos a Clemente Quinto in Sanctorum numerum relatus.

Bo-

Bonifacius, expulsis duobus Cardinalibus Columnensibus, maximis suis inimicis, iisque omni dignitate spoliatis, exhibuit se mox publice spectandum cum tiara duplici corona cincta, non contentus simplici, qua antecessores usi fuerant; cui Urbanus deinde Quintus tertiam imposuit. Bonifacius Jubilæum primus instituit centesimo quoque anno celebrandum; quod anno seculari 1300. Romæ maximo populi concursu celebravit. Quo tempore cum Albertus Austriacus Imperatoris Rudolphi filius contra Adolphum Nassavium electum Imperatorem prætenderet Imperium, esset que inter illos summa contentio; Papa, duobus altercantibus, id sibi adscribens, Romæ die quodam se stitit in publico, in habitu ordinario Pontificali, benedictionem populo impertiens: die vero sequenti cum habitu prodiit Imperiali, coronam Cæsaream in capite gestans, prælatis sibi per spatharium gladiis duobus; cumque sedisset in Throno, alta voce clamavit: *Ecce duo gladii hic*, Pontificiæ nempe, & Cæsareæ potestatis. sed postea confirmavit electionem Alberti, tali cum conditione coronans, ut Imperator

Mitra Papalis cum duplici corona.

Primum Jubilæum.

Papa ambit esse Imperator: deinde Rex Franciæ.

rator Regi Franciæ Philippo Pulchro (quem ob reditus Ecclesiasticos sibi negatos excommunicaverat) bellum inferret; eoque regno privato, Regni Franciæ titulum ipse Papa gestaret: unde maximæ dissensiones inter Bonifacium Papam, & Philippum Regem ortæ sunt. Sicut Innocentius Quartus Cardinalibus rubrum galerum, ita Bonifacius purpureum eis vestimentum dedit. Degradationis Clericorum certam sententiam & rationem conscripsit. Pulpitum in Laterano erigendum curavit, ex quo feria quinta in Cœna Domini quotannis excommunicationes proclamantur. Corpus Hermanni Bisochi, qui fuerat caput Ordinis Fratricellorum, apud Ferrarienses per triginta annos pro sancto cultus, habita diligenti inquisitione, exhumari & comburi jussit tanquam damnati Hæretici, & ara ejus donariis multis pretiosa destructa fuit. Ludovicum Nonum Francorum Regem divorum numero adscripsit, Francis licet postea infestissimus, uti patet ex injuriosis utrimque literis de Jure Ecclesiæ & Regni scriptis, quas profert Fr. Cariere in Chronologia Pontificum, Additione de Pontifi-

Rubra vestis Cardinalium.

Clericorum Degradatio.

Excommunicatio in Cœna Domini.

S. Ludovicus canonizatus.

tificibus male in Galliam affectis; ut a Gallis de ipso dicterium hoc sparsum habeatur: *Papatum ut vulpes intravit, ut lupus gubernavit, ut canis expiravit.* contra quod notandum est, trecentis post mortem annis, hoc seculo, anno nempe 1605. quinto Idus Octobris, corpus ejus plane incorruptum, membrisque omnibus integrum repertum fuisse; vestibus quoque sacris, quibus ad sepulturam indutus fuerat, omnino sanis: qua de re confectum fuit publicum instrumentum, quod descripsit Bzovius Tomo quarto. Sedit Bonifacius hic Octavus annos octo, menses fere decem; fuit Anagninus, ex prosapia Innocentii Tertii.

Papa notæ non ita bonæ post 300. annos integer repertus.

202. BENEDICTUS Undecimus, secundus ex Ordine Prædicatorum ad Papatum evectus: Decimus, imo Nonus ab aliquibus tantum dictus est, propter Benedictum quintum, qui vivente Joanne Duodecimo, malæ notæ Pontifice, suffectus fuit: & Benedictum Decimum, qui per vim intrusus Sedem Apostolicam fere per annum violente tenuit. Natus fuit hic Benedictus Tarvisii,

in Venetorum diſtrictu, obſcuris parentibus, patre Notario, matre pannorum lotrice: Grammaticæ primum præceptore Bocaſino patruo, Presbytero Eccleſiæ Parochialis Sancti Andreæ in patria, operam dedit: deinde Venetiis, quo vitam ſuſtentare poſſet, Nobilium Patriciorum filios rudimenta docuit; Ordinemque Prædicatorum inopia preſſus intravit (ita Ciaconius ejuſdem Ordinis vitæ Pontificum Hiſtoricus.) Pontifex hic, memorabili ſui cognitionis exemplo, pauperculam matrem, quondam Dominicani Conventus in patria ordinariam pannorum lotricem, in veſtibus ſericis ad ſe introductam noſcere diſſimulavit. Ciaconius ſic narrat: quod Pontifice ob timorem Columnenſium Urbe relicta Peruſium profecto, ibi memoria dignum æterna quid acciderit: cum Pontificis mater jam anus ad eum ſalutandum aliquando vili habitu acceſſiſſet; a Pontificis familiaribus ſericis veſtimentis induta, cubiculo ejus introducitur: eam Pontifex matrem ſuam eſſe negavit; quæ vilibus veſtimentis, non ſericis uti ſoleret: ea deducta, & prioribus veſtibus amicta, Ponti-

Papæ filius matris pannorum lotricis.

fici

fici denuo ſiſtitur ; quam Pontifex amplexatus , ut matrem agnovit , & veneratus eſt , ac publice clamavit, eam pauperculam anum matrem ſuam eſſe , non illam ditem pretioſis veſtibus indutam : quam ejus humilitatem audientes , qui aſtabant , obſtupuerunt . Fuiſſe autem Benedictum brevis quidem ſpatii , octo tantum menſium , & ſex dierum Pontificem ; ſed virum optimum ac ſanctiſſimum , miracula ab eo poſt mortem edita declarant . Memoriam Impreſſionis Stigmatum in corpore Beati Franciſci , anniverſaria celebritate obſervari a Minoritis voluit : quam poſtea Paulus Quintus , ut corda Fidelium in Chriſti Crucifixi accenderentur amorem , ab univerſa Eccleſia pro libitu , & Clemens Decimus de mandato colendam ſtatuit.

Feſtum Impreſſionis Stigmat. S. Franciſ.

203. CLEMENS Quintus , Gallus Vaſco , cum ob ſeditiones Italicas Sedes Apoſtolica per menſes undecim vacaſſet , factus Pontifex , eam tranſtulit Avenionem in Gallia , ubi ultra annos 70. manſit ; (quam Itali Captivitatem ſuam Babylonicam appellant) miſſis Romam tribus

Sedes Rom. Avenionem tranſlata.

Cardinalibus, qui res Italicas curarent; ab his ex Pontificis commissione anno 1312. tertio Kalend. Julii coronatus fuit Imperator Henricus Septimus. Septem Pontifices consequentes, omnes Gallos Avenio habuit; quorum ultimus Gregorius Undecimus, non sine diri schismatis ad annos prope 50. protracti exitiabili appendice, Sedem Romæ restituit. Quomodo Clemens hic a Gualtero de Brugis Episcopo Pictavienſi vocatus fuerit ad judicium divinum, vide Natales Sanctorum Belgii Joannis Molani, die 22. Januarii. Templarios sub Gelasio Secundo ortos extinxit; variis non tam nefandis, quam infandis errorum & scelerum obscœnitatibus, pravitatibus, & maculis respersos, uti sententia contra illos lata loquitur; sed an jure tam rigide condemnati sint, multi dubitant: dicuntur Templarii appellasse a sententia hac, & citasse ad Dei judicium Papam Clementem, & Philippum Pulchrum Franciæ Regem; qui uterque intra annum obiit. Franci referunt Templarios extinctos fuisse ob Atheismum, & impudicitiam maximam; Germani autem protestan-

Templarii extincti.

teſtantur ipſis haſce calumnias fuiſſe impoſitas, ad maximas illorum divitias conſequendas: apud quos illi, ut poſtulabant, auditi nomen tantum & leges mutarunt, perſonis & reditibus diſtributis in alias ſacrorum Ordinum Familias. Sub Clemente hoc habitum fuit Concilium OEcumenicum 15. Viennenſe in Gallia, in quo fuerunt damnati Templarii prædicti, & Beguini hæretici. Indulſit hic Pontifex Regibus Franciæ communionem ſumere ſub utraque ſpecie; quo privilegio adhuc utuntur in die quo ſacrantur, & in articulo mortis. Cœleſtinum Quintum, de quo paulo ante, Divis aſcripſit: auctor eſt Clementinarum, quæ ab illo ſic vocantur. fuitque per annos prope novem primus in Francia reſidens Pontifex.

Concil. Generale xv. Viennæ in Gallia.

Indultum Regi Galliæ communicare ſub utraque ſpecie.

204. JOANNES Vigeſimus ſecundus Gallus, natus patre Scrutario, ſive Sartore veteramentario, eligitur poſt Sedis vacationem per annos 2. menſes 3. dies 17. Clementis Quinti Conſtitutiones, vulgo Clementinas dictas approbavit, & legi publice in ſcholis juſſit, & ipſe edidit

Vacatio longa Sedis Apoſt. ob tranſlatam Sedem Roma Avenionem.

Conſtitutiones, quas Extravagantes vocant. inſtituit Ordinem Equitum Chriſti pugnantium contra Mauros. male nonnihil audiit ob opinionem quam habuit de receptaculis animarum uſque ad corporum reſurrectionem; quam etiam S. Bernardus tenuiſſe videtur in Sermone ſecundo de omnibus Sanctis, ad quem vide Notas Joannis Merlo Horſtii, qui Opera Bernardi in pulcherrimum ordinem redegit; ſed poſtea Pontifex hic Bullam emiſit, qua animas beari in cœlo, aliaſque in inferno cruciari ſtatim ab obitu affirmavit. Salutationem Angelicam in honorem Incarnationis Chriſti, quæ ter in die ære campano ſonante deſignatur, induxit; ut fideles ſi non poſſint ſæpius, ſaltem ter Deum orent, ad exemplum Davidis Pſalm. 54. *Veſpere, & mane, & meridie narrabo, & annunciabo, & exaudiet vocem meam.* cui devotioni Clemens X. novas Indulgentias addidit. Excluſit Semiduplicia ab octava Corporis Chriſti. Feſtum SS. Trinitatis in octava Pentecoſtes ipſum inſtituiſſe ſcribit Ciaconius; Gavantus autem illud antiquius, & a Gregorio Quarto inſtitutum eſſe ait.

Ordo Equitum Chriſti.

Animæ ab obitu ſtatim beantur, vel damnantur.

Salutatio Angelica veſpere, mane, & merid.

Semiduplicia excluſa ab Octava Corporis Chriſti.

ait. antehac celebrari solebat diversimode: apud nonnullos Dominica prima post Pentecosten, apud alios Dominica ultima ante Adventum; apud Romanos autem non celebrabatur; quia quotidie canitur in honorem SS. Trinitatis *Gloria Patri, & Filio &c.* & singulis diebus Dominicis oct. Responsorium, *Duo Seraphim clamabant.* Tandem Joannes 22. assignavit Dominicam primam post Pentecostem huic Festo. ita Summa Pisanella in verbo *Feria*. Iis qui ad nomen JESU reverentiam exhiberent, singulis vicibus quadraginta dies remissionis tribuit. Festum S. Catharinæ, quæ Græcis olim fuit notior, Latinis dein facta notissima, ob peculiare patrocinium præstitum in expeditione Terræ sanctæ, in Occidentali Ecclesia celebrari jussit. Canonizavit Avenione S. Ludovicum Episcopum Tolosanum, & S. Thomam Aquinatem. Tribunal duodecim Pontificis Capellanorum, quos Rotæ Auditores vocant, ad quos ex omnibus Orbis Christiani Regionibus provocatio esset, instituit. Contra ipsum Ludovicus Bavarus eligi fecit Romæ in Conventu Schismaticorum Pseudo-Papam Petrum de

Festum SS. Trinit.

Reverentia Nominis JESU.

S. Catharinæ Festum.

Auditores Rotæ.

Schisma XXIV.

Petrus de Corbario Minorita contra Joannem 22.

de Corbario; qui relicta quondam uxore, Ordinem Minorum profeſſus fuerat, & Nicolaus Quintus vocatus fuit; (a quo Imperator cum Uxore coronari ſe fecit) ſed tandem Avenione in publico Conſiſtorio abjecit ſe ad pedes Joannis Pontificis, collo in laqueum inſerto, veniam & vitam deprecatus; Papa oratione prolixa omnia ſua commemoranti illacrymatus, eum e terra ſublatum oſculatus eſt: vixit autem in Palatio Pontificio ſub cuſtodibus annos tres, neminem alloquens; ac defunctus, ſepultus eſt in Eccleſia Fratrum Minorum cum eorum habitu. Papa vero Joannes in Pontificatu ultra annos 18. menſes 4. exegit, octavus inter Pontifices diuturnitate Seſſionis.

Papa Molitoris filius.

205. BENEDICTUS Duodecimus, Gallus Toloſas, natus patre Molitore, affine Papæ præcedentis, qui filius erat Scrutarii; ex Monacho primum Carmelita, dein Abbate Ciſtercienſi, Cardinalis, ac demnm Summus Pontifex, memor deceſſoris ſui Joannis, cujus beneficio Purpureum Galerum acceperat, opinionem ejus de animarum poſt mortem

tem ſtatu tam dilucide expoſuit, ut nullus ſupereſſet dubitandi locus. indignos & conſanguineos arcuit a beneficiis; dicens ſe nolle exornare lutum, & Papam non habere conſanguineos: utque Benedictus Undecimus matrem in veſtibus ſericis, ita hic patrem in alio quam Molitoris habitu noluit agnoſcere: nihilque aliud illi dono dediſſe fertur, quam pecuniam quæ ſufficeret ad emendam molam: cumque conſanguinei ſæpius inſtarent, ut ab illo promoverentur, ſubintulit illud Davidicum Pſalmi 18. *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor a delicto maximo.* Avenione reſidens invitatus a Rege Franciæ, cum expectaretur Pariſiis, ut faceret ſolemnem introitum die quodam Jovis, & altilia omnia ipſi excipiendo parata eſſent; ob quod neſcio impedimentum, tantum ſequenti die Veneris intravit: cujus intuitu ſolemnitatis, populus carnibus pridie paratis veſci non dubitavit, ob præſentiam & veniam interpretativam Papæ, quam veroſimiliter ipſe etiam conceſſit; hinc ortum habet *La Semaine de deux Jeudis*. fuit autem Benedictus Papatu optime fun-

Papa non habet Conſanguineos.

La Semaine de deux Jeudis.

functus per annos ſeptem, menſes 4.

206. CLEMENS Sextus Lemovix Gallus conſiderans pauciſſimos ad annum centeſimum pervenire, Jubilæum ad quinquageſimum reduxit anno 1350. Feriam quartam Cinerum fecit privilegiatam, in qua occurrens quodcumque Feſtum transferri juſſit: quia convenit ut populus Chriſtianus eo die publica pœnitentiæ det indicia. Canonizavit S. Ivonem, Britonem, pauperum Advocatum. Avenionem a Joanna Neapolitana Regina emptam, ditionis Pontificiæ fecit. Nota quod Avenio ſit Urbs Septenaria, uti Bruxella, habens ſeptem portas, ſeptem Parochias, ſeptem Collegia, ſeptem virorum, & ſeptem fœminarum Monaſteria, &c. Tam prodigioſæ memoriæ fuit, ut quidquid ſemel legiſſet, obliviſci, etiamſi cuperet, non poſſet: & hanc tantam memoriam magno quodam capitis vulnerati ictu (cujus adhuc ingens cicatrix in ſuperiore vertice ſuperat) provenſſe narrat Petrarcha lib. I. rerum memorabilium. Theſauros Eccleſiæ, contra quam prædeceſſor fecerat, profuſe diſtribuit pro-

Secundum Jubilæum.

Feria 4. Cinerum privilegiata.

S. Ivo canonizatus.

Avenio Septenaria, Ditionis Pontif.

Papa prodigioſæ memoriæ, profuſus in conſanguineos, ac benefactores.

propinquis ac conſanguineis, ipſos locupletes, ac ſui memores eſſe cupiens. Pontificatum illi quidam ſive prædixiſſe, ſive ominatus eſſe fertur: cum enim donatus quondam Pariſiis Doctoris Theologi Laurea ad Monaſterium ſuum rediret, in itinere a latronibus ſpoliatus eſt omnibus uſque ad induſium; iterque ſuum proſequens Turetum citiſſime pervenit, ubi quidam Sacerdos modici beneficii Eccleſiaſtici Rector veſtem ei & neceſſaria vitæ ſuppeditavit: cumque diſcederet, Ecquando, inquit, acceptum ego beneficium referre potero? cui Sacerdos, tum, cum eris Romanus Pontifex. igitur multo poſt adeptus Pontificatum, memor veteris beneficii, illum ipſum Sacerdotem ad ſe vocatum, primo cubicularium ſuum fecit, deinde Archiepiſcopum Toloſanum. Clemens hic, quondam ex Monacho Benedictino Epiſcopus Atrebatenſis, Papatum per annos decem, menſes ſeptem optime gubernavit.

207. INNOCENTIUS Sextus, Curiæ Pontificiæ reformator, menſtrua Auditoribus Rotæ, & Judicibus ſalaria conſtituit, ne mu-

Salaria Auditoribus Rotæ conſtituta.

muneribus corrumperentur : in victu domestico admodum frugalis. Ipso Avenione residente, Carolus Quartus Imperator Romæ coronatus fuit per duos Cardinales ab Innocentio delegatos, ea conditione, ut non nisi uno die ibi moraretur, & quam citissime ex Italia discederet ; quod & fecit Imperator ; quæ conditio hanc Petrarchæ extorsit exclamationem : *o infamem diem! o pudendum fœdus* ! Petrarcham magicis artibus deditum jam ante Pontificatum, per delatorem quemdam Juris consultissimum Innocentius crediderat : sed delatore mortuo, contrarium reperit, ac falsum esse crimen, quod viro doctissimo objiciebatur : itaque Petrarcham donis ac precibus rogavit, ut Scriba Pontificius fieri vellet ; is se excusare maluit senectutis causa, quam ad Aulam redire. Fuit Innocentius, uti prædecessor, Lemovix, per annos fere decem Summus Pontifex.

Franciscus Petrarcha.

208. URBANUS Quintus, item Lemovix, Monachus Cluniacensis, Guilielmus antea vocatus, S. Victoris apud Massiliam Abbas, Pontifex factus Tiaram Pontificiam triplici corona cir-

Mitra Pontif. tripliciter coronata.

circumdedit, a S. Silvestro simpliciter, a Bonifacio Octavo dupliciter coronatam. In tractu Pessulano, Ecclesiæ SS. Marthæ & Benedicti turrim cymbalariam viginti septem æris campani nolis instruxit, & fundavit ibidem Collegium duodecim Medicorum. Confirmavit Ordinem Jesuatorum a Joanne Columbino fundatum. Instituit Benedictionem Rosæ Aureæ, Dominica *Lætare* in Quadragesima; quam ipse primum misit Joannæ Siciliæ Reginæ. Agnos Dei a se benedictos nonnullos direxit ad Imperatorem Græcorum, quorum virtutem hisce versibus expressit:

Turris cymbalaria.

Jesuati.

Benedictio Rosæ Dominica Lætare.

Balsamus, & Cera munda cum Chrismatis unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum,
Fonte velut natum per mystica significatum:
Fulgura desursum depellit, & omne malignum
Peccatum frangit, ceu Christi Corpus & angit.
Prægnans servatur simul, & partus properatur:
Donaque fert dignis, virtutem destruit ignis,
Portantes munde de fluctibus eripit undæ.

Agni Dei, & eorum virtutes.

Usus

Usus Agni Dei est antiquissimus ; initium & auctor non cognoscitur ; nam dabatur antiquitus Neophytis post depositionem albarum vestium , ut meminissent quod candor , qui de habitu deponitur , semper in corde teneretur ; hinc forma cordis ovali collo dependet. Leo Papa Tertius Carolo Magno Agnos Dei donavit: atque Alcuinus & Amalarius referunt, quod Papa eos benedicit Sabbato sancto , eosque distribuit Dominica in Albis : idque tantum facit anno primo sui Pontificatus , deinde singulis septenis annis ; vide Molanum Oratione de Agnis Dei . Tempore quo Romani Pontifices Avenione sederunt , Urbanus hic semel Romam venit , & celebravit in Altari S. Petri , in quo a Bonifacio Octavo nemo celebrarat : quod audiens Carolus Quartus Imperator Romam advolat , exhibetque Papæ officium Stratoris ; & in ejus Missa Euangelium tanquam Diaconus decantavit . Ad hunc Pontificem Beata Birgitta Dei jussu Romam venit , & Sancti Salvatoris Regulam ab ipso Domino acceptam eidem obtulit , quam & approbavit : qui dein Roma rediit Avenionem studio sedandi Anglo-

Imperator Papæ strator, & Diacon.

Regula S. Salvatoris B. Birgittæ.

rum

rum cum Francis bellum : ubi B. Elzearium Comitem SS. Confeſſorum albo inſcripſit , Pontifex annorum octo , menſium trium. *Canonizat. S. Elzearii.*

209. GREGORIUS Undecimus , Gallus Lemovicenſis , uti tres prædeceſſores , Clementis Sexti fratris filius , annorum dumtaxat triginta quinque Pontifex creatur , pauloque plus ſeptem annis regnavit . Juſſit feſtum Præſentationis B. Mariæ Virginis , item Symbolum dici in Miſſis Sanctorum Eccleſiæ Doctorum ; quod ipſi illud nobis ſua doctrina ſunt interpretati . Papa hic Romam ex Gallia reduxit Sedem Pontificiam , motus nonnihil verbis cujuſdam Epiſcopi , qui familiariter Pontifici colloquens , ab ipſo interrogatus , cur non rediret ad Eccleſiam ſuam , quam malum erat ſine Paſtore tam diu relinquere , reſpondit Pontifici : Cur tu Sanctiſſime Pater Epiſcopatum tuum Romanum non repetis , nobis daturus exemplum ? acceſſit etiam perſuaſio ex revelatione S. Catharinæ Senenſis , uti patet in lectionibus Breviarii , ipſius feſto 30. Aprilis . alii referunt S. Birgittam Hieroſolyma reducem , cum Romam *Papa juvenis 35. ann.* *Feſtum Præſent. B. V.* *Symbolum in Miſſis SS. Doctor.*

Pontificia Sedes Avenione Romam relata.

mam veniſſet, inde Avenionem ad Gregorium ſcripſiſſe, Dominum Deum omnino velle Sedem Pontificiam Romam reduci: qui Avenione diſcedens 13. Septembris anno 1376. poſt varias in mari jactationes, tandem 17. Januarii anni ſequentis 1377. Urbem ingreſſus eſt. Refert porro Joannes Gerſon, libro de examine doctrinæ, parte 2. & ex eo Nauclerus, ipſum anno ſequenti 1378. ſub finem menſis Martii in extremis poſitum, habentem in manibus ſacrum Chriſti Corpus, proteſtatum eſſe coram aſtantibus, ut caverent ab omnibus ſive viris ſive fœminis, ſub ſpecie Religionis loquentibus viſiones ſuo cerebro cuſas; quia per tales ipſe ſeductus, omiſſo ſuorum rationabili conſilio, de non referenda Sede Romam, ſe, & Eccleſiam in diſcrimen imminentis Schiſmatis traxiſſet; quod ſub ſequenti Pontifice cum diutiſſimo Eccleſiæ incommodo exortum eſt.

Jubilæum Tertium ad annum 33.

210. URBANUS Sextus, Italus Neapolitanus, *Prignanus*, Jubilæum ad annum trigeſimumtertium reduxit, idque intuitu paris numeri triginta trium an-

annorum vitæ Christi, ex quo omnes manant Indulgentiæ. instituit Festum Visitationis B. M. Virginis, secunda die Julii celebrandum: idque quia isto die finita est Visitatio ipsius in domo Elisabeth, ut ait Azorius parte 2. lib. 1. cap. 23. quæst. 2. nam tribus mensibus apud illam a Conceptione Filii Dei mansit. Ordinavit, si post festum omnium Sanctorum occurrat Dominica, transferri commemorationem Fidelium Defunctorum in Feriam secundam. Papa hic ante Pontificatum claris virtutibus elucebat, quas Pontifex factus, visus est aut nunquam habuisse, aut uno veluti momento, tum cum maxime indigeret, amisisse: hinc contra ipsum pluribus invisum electus fuit in Pontificem Robertus Cardinalis Gebennensis, Clemens Septimus dictus, quondam Episcopus Cameracensis: idque illegitime ab aliquot Cardinalibus Avenione se tenentibus; unde Schisma omnium longissimum, quod quinquaginta annos perduravit, exortum est: duoque hi Pontifices, hic in Gallia, ille in Italia alter in alterum censuris sæviebant. seditque legitimus Pontifex Urbanus Romæ annos fere duodecim,

Visitatio B. Mariæ cur 2. Julii.

Translatio Com. Fidel. Defunct. in Feriam 2.

Schisma XXV. omnium diutissimum.

cim, Pſeudo-pontifex autem Clemens, cui Franci potiſſimum & Hiſpani adhærebant, Avenione annos ſexdecim.

211. BONIFACIUS Nonus, Neapolitanus, de Nobili, licet paupere, Familia *Tomacella*, vir formoſus, cantu & manuſcriptione excellens, qui nihil præter Grammaticam, & parum in Rhetorica audierat: Clericus vagabundus fortunam, ut dicitur, tentaturus Romam ſe contulit: factuſque Protonotarius, tandem gratioſus pluribus, & ipſi Pontifici Urbano, a quo fit Cardinalis; eoque mortuo a Cardinalibus Romæ exiſtentibus eligitur Pontifex, annum tantummodo ter decimum vitæ agens: erat modeſtiſſimus, & juventutem cum ſenectute permutaſſe videbatur; oſtenditque etiam ſine magna doctrina magnas res poſſe geri. Mox Clementis Antipapæ Avenionenſis erupit in eum damnatio, & viciſſim Bonifacii in Clementem. Auctor habetur Annatarum Sacerdotiis impoſitarum: ſtatuit enim nullos ad Epiſcopatum, Abbatiam, aut Sacerdotium aliquod promovendos fore, niſi dimidia parte primi anni reddituum Came-

Clericus vagabundus, juvenis, & parvi ſtudii fit Papa.

Annatæ.

meræ Apoſtolicæ perſoluta, neceſſitati Eccleſiaſticæ ſublevandæ; idque priuſquam gratiam Apoſtolicam conſequerentur; unde ærario Eccleſiaſtico multum acceſſit. Notatur nimii affectus erga propinquos: commendatur quod mori potius elegerit, quam ex ſuaſione medicorum, calculo quo laborabat liberari, ſi cum fœmina rem haberet Hic S. Birgittam canonizavit. feſtum Viſitationis B. Mariæ a deceſſore Urbano inſtitutum omni ſtudio fecit ſolemnizari: celebravit quartum Jubilæum anno ſeculari 1400 ſedit annis fere quindecim: annorum tantum 30. fuiſſe refertur, cum Pontifex crearetur: cum mortuus eſt, annorum 45.

Canonizatio S. Birgittæ.

Jubilæum 4. anno Chriſti 1400.

212. INNOCENTIUS Septimus, Italus Sulmonenſis, *Melioratus*, mortuo Bonifacio omnium votis legitime electus jurejurando adactus fuit, ut ad Eccleſiæ unitatem ineundam, etiam cum Pontificatus depoſitione, operam daret. Cum interea mortuo Clemente Antipapa, Petrus de Luna Hiſpanus Aragonius, Benedictus Decimus tertius vocari volens, Avenione ſubrogatus eſt in Anti-

papatu, & pertinaciſſime contrà Innocentium reſtitit; qui legitimus Pontifex, cum decretum feciſſet de non dicendo *Credo* in feſtis S. Joannis Baptiſtæ, & S. Laurentii, niſi quando venerint in Dominica, ſubita apoplexia ſublatus eſt, anno Pontificatus ſecundo.

Credo non dicitur in Feſtis SS. Joannis Baptiſtæ, & Laurentii.

213. GREGORIUS Duodecimus, Venetus, *Corerius*, antequam eligeretur, cum reliquis promiſerat, ſe ceſſurum Papatui, ſi Petrus de Luna idem facere non recuſaret: ſed illo, relicta Avenione, in Hiſpaniam fugiente, revocavit promiſſum ſuum, & Pontificatum tenuit per annos octo cum dimidio: uſque dum Concilio Piſis a Cardinalibus inito, uterque, & Gregorius, & Benedictus Pontificatu ſunt depoſiti, & vacante, ut dicebatur, Sede, ex duorum incertorum Pontificum dubio, œcumenice electus fuit ſequens Alexander vivente & gerente ſe Gregorio Arimini pro Papa, uti in Hiſpania faciebat Petrus de Luna.

Vacat Sedes ex duorum PP. incertorum dubio.

Secundus ex Ordine Minorum Papa.

214. ALEXANDER Quintus, ſecundus ex Ordine Minorum Summus Pontifex, magnæ

magnæ doctrinæ & sanctitatis vir, quem verum, & legitime electum fuisse, dubitare non licet: nam tempore Schismatis, cum non est certus Pontifex, perinde est ac si nullus esset; tumque Ecclesia, seu Concilium ex facultate sibi a Christo tradita Pontificem eligit. Laudatus fuit Alexander ex liberalitate in pauperes, ita ut nihil sibi reservaret, & in fine vitæ pauperrimus decesserit: unde per jocum dictitabat, *se fuisse divitem Episcopum, pauperem Cardinalem, mendicum Papam*; uti fuerat in prima ætate: nam de ejus extractione narratur, quod ortus ex Creta (Candia dicta modo) origine non tantum aliis, verum etiam sibi incognita, suos ipse parentes ignorabat, nihilque de se noverat, nisi quod in prima ætate pauper emendicato pane vixisset, & a Religioso Minoritano sibi occurrente pie exceptus, literis & lingua latina instructus, ac Franciscano habitu indutus, in Italiam traductus, studiisque altioribus admotus fuisset: in Ordine suo magnæ sanctitatis & doctrinæ vir evadens, per varias dignitates ad supremam hanc denique pervenit, quam decem tantum mensibus & octo diebus tenuit.

Dives Episcopus, pauper Cardinalis, mendicus Papa, uti fuerat in prima ætate.

215. JOANNES Vigesimus tertius, dictus etiam Vigesimusquartus, Neapolitanus:

Joannes 23. ultimus ex Joannibus.

Ultimus ex multis Joannibus iste Joannes.

Cum in adolescentia Bononiæ aliquot annis Juri operam dedisset, assumpta doctrinæ Laurea Romam iter instituit: interrogatus autem ab amicis quo proficisceretur, ad Pontificatum respondit. Romam itaque veniens, a Bonifacio Nono in cubiculum secretum recipitur: creatus deinde S. Eustachii Cardinalis, Legatus a Latere Bononiam mittitur; quam brevi conducto milite, una cum magna Flaminiæ parte, in potestatem Ecclesiæ redegit. cum vero post annos novem, longa pace, civitatem Bononiensem mirum in modum auxisset, ac grandem sibi pecuniam, & sic potestatem comparasset; cumque Alexander prædecessor Bononiæ existens in ægritudinem incidisset, convocatisque eo Cardinalibus, iisque ad pacem & concordiam commonitis, vita excessisset: Joannes hic, Balthasar *Cossa* tum dictus, ibi potius ut Dominus multo exercitu circumseptus, quam ut Legatus Apostolicus agens, Cardina-

dinalibus pro novo Pontifice eligendo ibidem congregatis multa interminatus est, nisi Papam sibi gratum eligerent; eaque de causa varii producti fuerunt: quorum neminem approbare voluit. cum autem obsecraretur, ut quem vellet, significare tandem dignaretur, Date mihi, inquit, Petri Chlamydem: & ego dabo Pontifici futuro; quod cum factum fuisset, ipse Pallium suis humeris imponens, Papa, ait, sum ego. id cum pluribus displicuisset, consultius duxerunt eum permittere, quam hominem terribilem, & armatum irritare. Coronavit hic Joannes Romæ anno 1412. Sigismundum Imperatorem Caroli Quarti filium. Sed cum interea ab omni Christianitate, quæ tres simul Pontifices, Gregorium XII. Benedictum XIII. & hunc Joannem ferre non poterat, magna fieret protestatio: quietis publicæ, & tollendi Schismatis causa, indicitur Concilium in Civitate Constantiensi; quo etiam venerunt Nuntii Gregorii XII. sed Benedictus XIII. obstinatissimus permansit: cumque Joannes, & Gregorius Papatui cessissent, & in Concilio depositi essent: & Joannes annis quinque Pontificem egisset, post

Cardinalis potens sepsum Papam creans.

Tres simul Pontifices.

Concil. gener. 16. Constantiense Anno 1414.

quos adhuc fere quinque annis vixit, omnium votis legitime ſuffectus fuit in Pontificem Odo Cardinalis Columna.

216. MARTINUS Quintus, Romanus, Odo Cardinalis *Columna* ante dictus, qui in honorem ſancti Martini Epiſcopi Turonenſis, ejus feſto 11. Novembris anno 1417. electus, Martinus dici voluit Quintus, relatis duobus Marinis inter Martinos, uti ſupra in Martino Quarto narratur. qua electione Schiſma Eccleſiæ longiſſimum ſublatum fuit: quamquam non omnino ſublatum dici potuerit, quamdiu ſubſtitit Petrus de Luna, Benedictus Decimuſtertius, & ſucceſſor ejus Ægidius de Munio, Clemens Octavus dictus: ille autem uſque ad extremum Novembris anni 1424. dum menſe Septembri anno 1394. male aſſumptus eſſet, ultra annum trigeſimum in Pſeudo-pontificatu vixit, & mortuus eſt; unde vel ideo quod tranſiverit annos Petri, pro illegitimo habendus eſſet: nullus enim Papa, etſi juvenis electus, illos hactenus vidit. Clemens autem ei ſuccedens in ſchiſmate, uſque ad annum 1428. in eo manſit:

Pſeudo-Pontifex ultra annos Petri vivens.

sit : quum suasu Petri Cardinalis de Fuxo, ex Ordine Minorum, Legati de Latere a Martino missi, se Antipapatu abdicavit, & Episcopatu Majoricensi remuneratus fuit. sed aliter se gessit Balthasar Cossa, Joannes 23. qui publice ad Martini pedes procumbens, lacrymabundus eum ut Pontificem verum & unicum professus & veneratus est. Sub hoc Martino, anno 1226. a Joanne Duce Brabantiæ fundata est Universitas Lovaniensis; qui eam diplomatibus suis roboravit, ut videre est in libro Privilegiorum ejusdem Academiæ. Regnavit autem egregius hic Pontifex, *Temporum suorum felicitas* (ut in Epitaphio ejus legitur) annis tredecim, mensibus tribus. Notandum est quod Petrus ille de Luna, Pseudo-Pontifex Benedictus Decimus tertius decesserit Penischolæ (latine Pen Insula) oppido Regni Valentiæ munitissimo, Diœcesis Dertusensis, Episcopatus postea Adriani Sexti, octogenario major, usque ad ultimum vitæ spiritum in sua obstinatione permanens : ejus cadaver ibi primo sepultum, postea translatum est Igluecam Aragoniæ oppidum, ibique intra arcem loco profano repositum, in-

Fundatio Universit. Lovaniens.

tegrum adhuc hodie perſeverat.

Baſileenſe CONCIL. 17. œcumenice inceptum ann. 1431. in Schiſma deſinens.

217. EUGENIUS Quartus, Venetus, *Condulmerius*, Canonicus Regularis. contra hunc in Concilio Baſileenſi electus eſt Amadeus Dux Sabaudiæ, qui Ducatu in filium ſuum primogenitum translato, vitam Eremiticam ſub Regula S. Auguſtini, cum decem ejuſdem propoſiti Nobilibus, in ſolitudine ducebat: unde a Concilii Patribus evocatus, Felicis Quinti nomen aſſumpſit. hincque Chriſtiana Reſpublica trifariam diviſa fuit: erant enim qui Felicem, & erant qui Eugenium ſequebantur, & qui neutrum agnoſcebant: tandem Felix poſt annos fere decem, quibus uti Pontificem ſe geſſerat, cognito errore non ſua culpa commiſſo, Nicolao Quinto Eugenii Succeſſori Pontificatum ceſſit. Rationem iſtius contra Eugenium electionis vide apud Baronii continuatorem Spondanum. Papa hic, cum magni plane animi vir eſſet, cultuſque divini, & Chriſtianæ Religionis dilatandæ præcipuus zelator, ut ſcribit ſanctus Antoninus, multas præſumptiones, & inſidias vitæ inflictas æquanimiter & excelſo animo pertulit; cum-

Schiſma XXVI. & ultimū.

cumque anno 1447. Principum Germaniæ Legatos, qui eum verum Pontificem, rejecto Felice, agnoſcebant, exciperet, diem clauſit extremum anno Pontificatus ſui decimoſexto (novem diebus minus) cum anno præcedenti 1446. Nicolaum Tolentinatem Sanctum declaraſſet. Epitaphium ipſius hic habes:

Memoriæ Eugenii Quarti Summi atque Optimi Pontificis: hic in pace gravis, in bello pro Chriſti Eccleſia impiger, in injuriis patiens, Religioſorum amator, ac in eruditos viros munificus: Concilii Baſileenſis inſolentiam adverſus Pontificiam Romanam poteſtatem, Concilio Florentino celebrato, refrænavit ac fregit; in quo Joannes Palæologus Græciæ Imperator, Romanum Caput agnoſcens, ejus pedibus ſe, multaſque externas & remotas Regiones humillime ſubſtravit. Congregatio Canonicorum S. Georgii in Alga Venet. Religioſiſſimo fundatori pietatis cauſa P. C.

CONCIL. 18. œcum. Florentinum anno 1438

Nota, quod in Concilio Florentino ſub hoc Eugenio habito, tandem eo ventum ſit, ut Græci rationibus victi faterentur, Spiritum Sanctum a Patre Filioque procede-

In quo Græci ſubjece-

runt se Latinis, sed simulate.

re, Homousionque iis esse; utque in azymo pane vere Corpus Christi consecrari, ac Purgatorii locum esse crederent: postremo ut faterentur, Romanum Pontificem verum Christi Vicarium, Petrique legitimum Successorem, primum in Orbe locum tenere; cui Orientalis & Occidentalis Ecclesia merito pareret. primusque inter Græcos veritatem Catholicam agnoscens Bessarion Archiepiscopus Nicænus, suorum pertinaciam condemnavit, atque ad Latinos concessit: quam ob causam donatus est Cardinalatu; & Titulo Patriarchæ Constantinopolitani. Sed simulatum Græcorum cum Latinis in gratiam reditum, & a Catholica fide defectionem, calamitates, quas amissa sub sequenti Pontifice Constantinopoli, a Turcis Christiani nominis hostibus Græci ipsi pertulerunt, ultæ sunt.

Bessarion Græcus, Cardinalis factus.

218. NICOLAUS Quintus, Italus Sarzanensis, Apostolico Solio imponitur reluctans, & meliorem suadens electionem; sed omnium votis expetitus, & coronatus, victor fuit ultimi Ecclesiæ Schismatis. Hic non originis, sed doctrinæ ac virtutum gradibus

(nam

(nam modicis ortus parentibus, patre medico chirurgo, matre annonaria) ad Pontificatus fastigium ascendit; uno eodemque anno Episcopus, Cardinalis, Pontifex. cum scutum gentilitium proprium nesciret, sumpsit pro insignibus Claves Petri in scuto coccineo decussatas. Amadeum (Felicem Quintum) suasu Frederici Imperatoris Maximiliani patris, Pontificatu se abdicantem remuneravit Cardinalatu, & Sedis Apostolicæ Vicariatu, ipsumque secundam in Ecclesia personam, ac perpetuum Sabaudiæ Legatum fecit, aliasque illi prærogativas contulit; sed is ad antiquam solitudinem se retrahens, sanctissime vixit, & mortuus est. sicque ultimo Ecclesiæ schismate extincto, dicebatur:

Finis ultimi Schismatis.

Lux fulsit mundo, cessit Felix Nicolao.

Instaurator literarum, & conquisitor librorum commendatur Nicolaus; qui quinque millibus Ducatorum emerit autographum Euangelium S. Matthæi. Opera Quintiliani, Cælii Apicii, & Porphyrii in Horatium sub ipso inventa sunt. Jubilæum quintum anno 1450. cum magna populi affluentia Romæ celebravit, quod se-

Jubilæum Quintum an. 1450.

quenti anno 1451. Mechliniæ publicatum & celebratum fuit, uti patet ex inſcriptione Flandrica abſidis Chori Sancti Rumoldi:

In't Jaer M. CCCC. L. *een, vvas d'jaer van Jubileen hier gemeen, doen vverdt ghesloten deſen ſteen.*

Canonizatio S. Bernardini Senenſis.

eodem anno Jubilæo 1450. canonizavit Nicolaus S. Bernardinum Senenſem Franciſcanum: ac ſic de S. Antonino Florentino Dominicano tunc vivente locutus dicitur: Non minus Archiepiſcopum Florentinorum Sanctorum Catalogo adhuc vivum adſcribendum putarem, quam Bernardinum mortuum. Anno 1452. coronavit Romæ Fredericum Tertium Imperatorem cum uxore Eleonora Regis Luſitaniæ filia paulo ante Senis in uxorem ducta. anno ſequenti 1453. amiſſa Conſtantinopolis illum valde afflixit, unde morbum contrahens mortem obiit anno Pontificatus octavo; ac deinceps Orientis Imperium Græcis juſtiſſima Dei vindicta ob perfidiam ereptum, penes Turcas Chriſtiani nominis hoſtes manſit.

Conſtantinopolis amiſſa.

219. CALLISTUS Tertius, tertii anni & menſis, uti nominis Pontifex, Hiſpanus, Alphon-

phonſus *Borgia* antea nominatus, eligitur per acceſſum ſcrutinio; eo quod Alanus Card. Avenionenſis inclinantia in Beſſarionem Cardin. ſuffragia avertit, hæc locutus: *Latinæ Eccleſiæ Papam Græcum dabimus? & in capite libri Neophytum collocabimus? nondum barbam raſit Beſſarion, & noſtrum caput erit? quæ indigentia Eccleſiæ Latinæ, quæ virum non reperit dignum, niſi ad Græcos recurrat, aſſumatque eum qui heri & nudius tertius Fidem Romanam impugnavit? & quoniam hodie converſus eſt, magiſter noſter erit, & Chriſtiani ductor exercitus? en paupertas Eccleſiæ Latinæ, quæ virum non reperit ſummo Apoſtolatu dignum, niſi ad Græcos recurrat. ſed agite Patres quod libet; ego, & qui mihi credent, in Græcum Præſulem nunquam conſentiemus.* Moverunt ea verba pleroſque adeo, ut duæ partes Collegii nulla amplius ratione ad Beſſarionem accedere vellent: & ſic Calliſtus electus fuit vir ætatis decrepitæ, annorum 77. qui etſi ante aliquot annos ſuum Papatum nonnullis prædixiſſet, nullius tamen opinionem ad ſe traxerat; quod delirare potius more ſenum exiſtimaretur: ſed fuit ejus vaticinium verax; quod a B. Vincentio Ferrerio

Recenter converſis non itæ fidendum.

Prædictio Papatus per S. Vincent. Ferrer.

rio se habuisse narrabat, suæ nationis homine jam vita functo; quem & paulo post inter sanctos Christi Confessores retulit. Papa hic ob insignem victoriam, B. Joanne Capistrano Minorita Crucis vexillum Turcis inferente, obtentam, instituit solemniter celebrari Festum Transfigurationis Domini Nostri Jesu Christi; qua die, sexta Augusti, anno 1456. prælium commissum, & victoria reportata fuit: affirmatque Platina ab eodem esse compositum Ecclesiasticum ejus diei Officium, cum indulgentiis iisdem quæ concessæ sunt in Solemnitate Corporis Christi. Ab ipso processit mos pulsandi Campanam sub meridiem; qui institutus est ut Fideles orationibus suis adjuvarent eos, qui contra Turcas dimicant: ejusque non infima laus fuit, quod cum Episcopus esset, beneficium aliud in Commendam, ut vocant, nunquam habere voluit, dicens se unica Sponsa sua, eaque virgine, Ecclesia Valentina contentum esse; uti jus Pontificium mandat. Callisti autem nomen ab ipso assumptum dicitur, ob memoriam Callisti Secundi de Hispania optime meriti.

Festum Transfigurationis, & Officium ejus.

Pulsus campanæ sub meridiem.

Epis. unica sponsa Eccles. sua contentus.

PIUS

220. PIUS Secundus, vocatus antea Æneas Silvius *Piccolomineus*, in juventute nonnulla scripsit notæ non ita probæ, quæ postea Pontifex factus damnavit, dicendo inter alia: Æneam rejicite, Pium audite; quæ auctor Ephemeridum Gallicarum quartâ Augusti ita refert: *Croyez plutôt un ancien, qu'un jeune, & ne faites pas plus d'etat d'un homme privè, que d'un Pape: rejettez Æneas, recevez Pius &c.* ipse quondam Secretarius Concilii Constantiensis, dein Papa pro Secretario habuit Flavium Blondum Historicum insignem; quem adeo æstimaverat, ut ante Pontificatum Blondi Historiam in epitomen redegerit. inter alia dicere solebat, Christianam nostram Religionem, etsi miraculis non esset approbata, honestate sua recipi debere; & dignitatibus homines, non dignitates hominibus dandas esse. ipse B. Catharinam Senensem concivem suam Sanctarum Virginum numero addidit. Caput sancti Andreæ Romam Amalphi allatum, ex Amalphitanis Ducibus ipse oriundus, in Basilica S. Petri, cum maxima Cleri ac populi veneratione, in Sacello ad id

Papa quæ in juventute scripserat damnat.

Flav. Blondus histor.

Canonizat. S. Cathar. Senensis.

sum-

ſumptuoſe fabricato collocavit. Fuit Italus Senenſis, annorum prope ſex, diebus quatuor minus, brevis Pontificatus, ſed ingentis gloriæ Pontifex.

221. PAULUS Secundus, ſtatuit Jubilæum, a Bonifacio Octavo centeſimo quoque anno primo inſtitutum, a Clemente Sexto ad quinquageſimum reductum, ab Urbano Sexto ad trigeſimum-tertium, a Nicolao Quinto iterum ad quinquageſimum; deinceps ſingulis vicenis quinis annis celebrari, incipiendo a proximo ſeptuageſimo-quinto, anno 1475. quod tamen ipſe morte præventus non celebravit, ſed ſucceſſor ejus Xyſtus. Cum margaritis rebuſque pretioſis, utpote Mercator ante Pontificatum, mirum in modum delectaretur, Regnum ſeu Mitram Pontificiam gemmis pretioſiſſimis exornavit. Cardinalibus præter veſtem coccineam, pannum ejuſdem coloris, quo equos ſternerent, aſſignavit. cumque Mercaturæ tantum deditus, litteris parum inſtructus eſſet, litteratos omnes Abbreviaturæ Officiales a Pio Deceſſore literatiſſimo Pontifice inſtitutos expunxit:

Jubilæum vigeſimo-quinto anno celebrandum.

Regnum ſeu Mitra Pont.

Cardinales toti purpurati.

xit : ex quibus Platina Hiſtoriæ Pontificiæ & aliorum operum ſcriptor, apologia ſatis aculeata ſe defendens, ab ipſo carceri mancipatur, unde non niſi poſt mortem a Xyſto ſucceſſore liberatus fuit : cui Hiſtoriam ſuam Pontificiam dedicavit, qui in vita Pauli hujus refert, eum ſtudia humanitatis ſic odiſſe, ut ejus ſtudioſos uno nomine Hæreticos appellaret, parentibus ſuadere ſolitus (quod etiam Brevi Apoſtolico publicaſſe dicitur) ſatis eſſe liberos inſtruere, ut legere & ſcribere ſcirent, altiora ſtudia non neceſſaria, nec utilia eſſe, niſi ad hæreſes procreandas. nec mirum ſi literatos oderat, qui literis parum inſtructus eſſet ; nam exiſtens Mercator, cum audiſſet Avunculum ſuum Eugenium Quartum factum eſſe Pontificem, illico Romam venit, & aſſumpto præceptore, qui parvo tempore illum latine inſtruxit, factus Cardinalis, fit deinde Pontifex. Fuit Venetus, uti Avunculus, Petrus *Barbus* antea dictus, annoſque fere ſeptem, etiam abſque magna doctrina, non male regnavit.

Pontifex illiteratus, non mirum ſi literatos oderat.

XYSTUS

222. XYSTUS Quartus, Italus, *Roverens*, humili loco natus in Liguriæ pago mari vicino, patre piſcatore, quocum piſcaturam aliquamdiu exercuit; factus deinde Minorita, ac Generalis eorum Miniſter; tandem Papa per annos tredecim, omnes Religioſos Mendicantes, ad æmulationem evitandam, in gratiis & privilegiis cenſuit eſſe æquales. inter alia præclara opera, ſcripſit librum de Immaculata B. M. V. Conceptione, quod feſtum cum hinc inde ex devotione celebraretur, inſtituit univerſale per totam Eccleſiam: & Dominicanis, qui jurant in verba Magiſtri ſui ſancti Thomæ, de ea cum Franciſcanis altercari interdixit. Officium Præſentationis ejuſdem, SS. Joachim & Annæ, Joſephi, item Franciſci, Breviario inſeruit. Conſtitutionem Paulinam de Jubilæi ad annum vigeſimum-quintum reductione confirmavit, & anno 1475. ſolemniter celebravit. Regulam & Ordinem Minimorum S. Franciſci de Paula approbavit. Sanctum Bonaventuram, qui ab annis ducentis obierat, quo tardius, eo glorioſius canonizavit. Artis Typographicæ paulo ante a quodam

Papa piſcator, & piſcatoris filius.

Mendicantes in privileg. æquales.

Feſtum Conceptionis B. M. Virginis.

Officia Præſentationis ejuſdem, SS. Joachim & Annæ ac Joſephi & Fran. Brev. inſerta.

Ordo Minimorum.

Canonizat. S. Bonav.

Ars Typographica.

Bel-

Belga Hollando Harlemenſi, Laurentio Coſtero inventæ ſpecimen primi in Italia opifices Conradus Svvynhem, & Arnoldus Pannarts huic Xyſto anno Pontificatus primo, Chriſti 1472. per libellum ſupplicem exhibuere: in quo inter alios typis excuſos ab illis libros, ſic narratur: *Donati pro Puerulis (ut inde principium dicendi ſumamus, unde imprimendi initium ſumpſimus) numero trecenti. Lactantii Firmiani Inſtitutionum contra Gentiles volumina 825. Epiſtolarum familiarium Ciceronis volumina 550. & cæteri libri, qui typis excuſi primum Romæ viſi ſunt.*

223. INNOCENTIUS Octavus, Novi Orbis (ut Epitaphium ipſius habet) ſuo ævo inventi gloria. Titulum Catholici, quondam Hiſpaniæ Regi Suintillæ ab Honorio Primo delatum, & propter Mauros, qui per octingentos fere annos Hiſpaniam occupaverant, intermiſſum, Ferdinando Caſtellæ Regi retribuit: qui Titulus, ut eſſet proprius & hæreditarius Hiſpaniæ Regibus Alexander ſucceſſor decrevit. Ad Innocentium hunc delatum eſt Ferrum Lanceæ, quo Chriſti Latus per-

Novus Orbis inventus.

Titulus Catholici Hiſpaniæ Regi retributus.

Ferrum Lanceæ, & Titulus S. Crucis repertus.

perfoſſum fuit, dono Bajazetis Turcarum Imperatoris; ipſoque Pontifice inventus fuit Titulus S. Crucis Romæ in Baſilica ejuſdem S. Crucis, in parva feneſtra, plumbea theca muro lateritio incluſus, in altiore parte teſtudinis. Permiſit Norvvegis Sacramentum conficere ſub una ſpecie Panis, propter vini in illis partibus penuriam; & quod, ubi eo advectum fuerit, mox aceſcat. D. Leopoldum Auſtriacum in Canonem Sanctorum retulit. Fuit Italus Genuenſis, *ex Ciborum domo*, annorum octo, uti nominis, Pontifex. Pontus Heuterus de Libera hominis nativitate, eum quartum inter Pontifices illegitimo toro natum affert: deque ipſius incontinentia etiam orthodoxi auctores nonnihil ſcribunt.

Anno Chriſti 1500.

224. ALEXANDER Sextus, Jubilæum Septimum ab inſtitutione Bonifacii Octavi, ſed ſecundum vigintiquinque annorum celebravit anno ſæculari 1500. quo deinceps ſpatio ordinaria Jubilæa celebrata fuerunt.

Jubilæum 7.

Præcones Evangelii in novum Orbem miſſi.

Præcones Euangelii in inſulas Novi Orbis, a Chriſtophoro Columbo detectas, mittendos curavit.

vit. inſtituit Hiſpanicam Inquiſitionem hæreticæ pravitatis. De hoc Pontifice dicitur, quod vitia ipſius æquabant virtutes; de quibus tacere, quam multum loqui præſtat: quomodo extinctus ſit, videatur Auctarium Onuphrii ad Platinam. Fuit ipſe tertius & ultimus Pontifex Hiſpanus, Valentinus, *Lenzolius*, Calliſti Tertii ex fratre nepos, anniſque fere duodecim dominatus eſt. *Inquiſitio Hiſpanica.*

225. PIUS Tertius Senenſis, Pii Secundi ex Sorore Laodamia nepos, natus patre Nanno *Tudeſchino*, opulentiſſimo homine Senenſi; nomen & inſignia avunculi ſemper uſurpavit: cum conſecraretur in Pontificem, fleviſſe dicitur ad hæc Coronationis verba, cum ſtuppa incenſa deprimi ſolita: *Sanctiſſime Pater ſic tranſit gloria mundi*; quod reapſe expertus eſt, nam vigeſimo ſexto Pontificatus die obiit. *Papa flens in Coronatione infra menſem mortuus.*

226. JULIUS Secundus Italus Savonenſis, novem annorum generoſiſſimus Pontifex, Xyſti Quarti ex fratre nepos, olim Novitius Minoritanus. contra prædeceſſorum conſuetudinem (uti

Pontifices anteriores barba rasa, posteriores promissa.

ti in antiquis Pontificum Imaginibus apparet, qui barba rasa fere pinguntur) barbam promissam alere cæpit, ad majorem intuentibus reverentiam incutiendam: idque successores passim imitati sunt; præter Leonem Decimum, qui juvenis electus, juvenili; & Adrianum Sextum, qui Belga, Belgico more se tonderi jusserunt. anno 1509. Maximilianum Imperatorem in Italiam invitavit, ad opem ferendam contra Venetos, cum quibus dein Julius fœdus iniens, bellum Imperatori indixit; ita ut Maximilianus coronatus nunquam fuerit. Vir fuit Julius excelsi animi, quasi alter Julius Cæsar quondam Romanæ, sic ipse Christianæ ditionis intrepidus assertor, bellicosus ultra morem prædecessorum, quos clavibus Petri satis usos fuisse dicebat; jamque sibi assumendum esse ensem Pauli: objicientibus autem dictum a Christo fuisse Petro: *Mitte gladium tuum in vaginam*; respondebat, id imperatum ipsi fuisse post factam percussionem: quod autem referatur claves Petri in Tiberim projeciſſe, id emblematice, per Pasquillam (ut vocant) de ipso compositum esse existimo. Auctor quidam Hispanus hoc

Papa bellator.

mo-

modo narrat: *Este Julio saliendo una vez de Roma con su exercito, arrojò la llave de San Pedro en el rio Tiber, diziendo: pues que la llave de San Pedro ya no vale, valga la espada de San Paulo; y assi arrancò la espada de la vaijna; porque como buen Capitan, levava su espada al lado.*

227. LEO Decimus, Florentinus ex familia *Medicea*, annorum dumtaxat triginta, aliis 37. dum Pontifex eligeretur. Novi Pontificis electionem expectanti populo, Cardinalis de more ex Conclavis feneſtra renuncians ait: Pontificem habemus Leonem Decimum, valeant vigeantque Juniores. anno 1513. Aprilis die 11. feſto S. Leonis Papæ coronatur. Sub ipſo Lutherus contra Indulgentias Pontificias debacchari cœpit, cujus libros Papa Romæ comburi juſſit. Lutherus autem, ut ſe ulciſceretur, Jus Pontificium, ſive Canonicum publice in Germania cremari fecit. B. Franciſcum de Paula Minimorum inſtitutorem, qui ipſi adhuc puero Pontificatum prædixerat, Canoni Sanctorum adſcripſit. ſub ipſo Concilium Generale 19. Lateranenſe

Libri Lutheri Romæ combuſti.

Canonizatio S. Franciſci de Paula.

5. an-

Concil. Generale 19. Lateranenſe 5.

5. anno 1512. ſub Julio Secundo paulo ante mortem incœptum anno 1517. abſolutum eſt. Obiiſſe dicitur Leo dumtaxat quadragenarius, cum annos octo, & menſes fere novem fediſſet; idque ex nimio concepto gaudio de Gallorum e Ducatu Mediolanenſi expulſione. Dedit hic titulum Defenſoris Fidei Henrico Octavo Angliæ Regi, quia Lutherum gladio & calamo impugnaverat; qui poſtmodum fidei Catholicæ deſtructor, & auctor fuit Schiſmatis Anglicani hodie perdurantis. Ut populus Chriſtianus ad majorem in dies Dei Matris cultum incitetur, mille dies Indulgentiarum iis conceſſit, qui ſingulis horis ſonante horologio, Salutationem Angelicam ſemel in memoriam horæ myſteriique Incarnationis devote recitaverint: quod & Paulus Quintus noſtro ſæculo confirmavit. Ephemerides Gallicæ, decima Decemb. de ipſo narrat: *Si ce Pape avoit des vertus, il avoit auſſibien des vices: car il ne peut eſtre excusè de s' eſtre adonnè au Luxe, aux Banquetes, a la Muſique, & a la chaſſe avec exces. un de ſes flateurs l' at honore de cet Epitaphe:*

Rex Angliæ Fidei defenſor, poſt deſtructor.

Ave Maria ſonante horologio.

Deli-

Deliciæ humani generis Leo Maxime tecum
Ut ſimul illuxere, interiere ſimul.

228. ADRIANUS Sextus, unicus inter Pontifices Belga, nomen ſuum Baptiſmale Adrianus, Pontifex factus, retinuit: natus Ultrajecti Patre naupego, uti Bibliotheca Belgica narrat; Lovanii donatus Laurea Doctorali in Theologia, ejuſdem dein Profeſſor, ac Divi Petri Canonicus, Capituli ſuffragiis electus eſt Decanus, & Academiæ eo titulo Procancellarius, Collegium ſub Adriani Florentii nomine, quo ipſe tum vocabatur, fundavit, ipſo dein Pontifice, Pontificium vocatum. Non abſimilis fuit Adriano, & Clementi Quartis, qui dicere ſolebant, ſe plus Deo quam carni & ſanguini debere: & indignum Petri Succeſſorem eſſe, qui plus cognationi quam Chriſto tribueret; ſic Adrianus hic ædificare Sion in ſanguinibus nolebat, hoc eſt in Sacris reſpicere neceſſitudinem naturæ, quæ ibi locum non haberet: hinc difficulter cognatos ad beneficia promovebat. unum duntaxat, eumque non conſanguineum, Cardi-

Papa filius naupegi.

Collegium Pontificiũ Lovanii.

Papa nolens ædificare Sion in ſanguinibus.

nalem creavit virum Belgam, in difficillimis negotiis olim probatum, Guilielmum ab Enckevoordt Campinienſem Brabantum, nulloſque præterea Cardinales creaſſe memoratur. SS. Bennonem Epiſcopum Miſnienſem in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia, Divorum albo inſcripſit. Legatus a Ferdinando Caroli Quinti fratre ex Germania miſſus ad Papam, quod in apparandis auxiliaribus copiis adverſus Solymannum, qui Inſulam Rhodum primo Pontificatus anno, die Natalis Domini occupavit, & adverſus Lutheranos multum increſcentes tardius procederet; ſic eum liberius affatus dicitur: Sanctiſſime Pater, Fabius Maximus rem Romanam cunctando quondam reſtituit; tu cunctando perditurus nunc videris. Sed bonus Pontifex non habebat quibuſcum ex animo conſultaret, utpote novus Romæ hoſpes: hinc non mirum, ſi nihil in vita ſibi infelicius duxit, quam quod regnavit: uti Epitaphium ipſius habet. regnum autem ipſius uno tantum anno, & octo menſibus duravit.

Canon. SS. Bennonis & Antonini.

CLE-

229. CLEMENS Septimus, anno 1525. celebravit Jubilæum octavum a prima institutione, & tertium annorum viginti quinque. Henricum Octavum Angliæ Regem, ob divortium, Pontifice non approbante, ab ipso factum, post diu frustra expectatam resipiscentiam, publice anathematizavit, Rexque contra Anglicanæ Ecclesiæ caput se constituit, pœna capitali in eos statuta, qui Pontificem Romanum agnoscerent; sibique eo titulo Sacerdotiorum Decimas & Annatas persolvi jussit: qui antea stricto adversus Lutherum gladio & calamo, a Leone Decimo insignem Defensoris Fidei Titulum meruerat. Carolus Quintus Imperator, rebus cum Clemente compositis, quas Borbonius in direptione Romæ multum turbaverat, Bononiæ in Italia a Pontifice solemniter inunctus, & coronatus fuit anno 1530. die festo S. Mathiæ Carolo natali, quæ solemnitas imaginibus laminis æreis incisa extat: post quem nullus Imperator a Romano Pontifice coronatus legitur. Fuit Clemens Florentinus ex domo *Medicea*, Juliani de Medicis filius naturalis, Leonis

Jubilæum 8.

Schisma Anglicanum.

Coronatio Caroli V. Imperatoris.

onis Decimi consobrinus. Ciaconius patruelem vocat, sive cognatum germanum a parte patris; annosque fere undecim regnavit.

230. PAULUS Tertius Romanus, Alexander *Farnesius* antea nominatus, patruus & patrinus Alexandri Farnesii, Principis Parmensis, Belgii Gubernatoris: anno 1545. inchoavit Concilium Tridentinum, quod aliquoties intermissum, finem tandem cepit anno 1563. Confirmavit Societatem Jesu anno 1540; & 1544. Congregationem Ursulinarum, quæ similes fere sunt Jesuitis in institutione juventutis fœmininæ. Carolum Quintum Maximum dixit, secundum hoc Distichon:

Inchoatio Concil. Trident. 20. œcum.

Confirmatio Jesuitarum, & Ursulinarum.

Cum fuerit Carolus Magnus; tu Carole Magnus
Esse nequis, Carolus Maximus, inquit, eris.

Morti proximus, jam spiritum extremum redditurus dicebat, maluisse se culinæ Fratrum Capucinorum tota vita inserviisse, quam Papam fuisse: eamque dignitatem annis quindecim possedit.

JU-

231. JULIUS Tertius, Italus Aretinus, *de Monte*, Jubilæum, a prima Bonifacii Octavi institutione, nonum celebravit anno 1550. seditque vitæ quietæ & hilaris æmulus annos quinque, dies 47. Multa in utramque partem ipsi tribuuntur, quod liberalis, affabilis, facetusque foret, ad iram præceps, ad placabilitatem facilis: quod vero deposita graviorum rerum cura, nonnihil indormisceret, effusiusque voluptati se traderet, ac interdum dicacitati, quæ ad scurrilitatem pene declinaret, ejus gloriam nonnihil offuscat: dissimilis Julio Secundo, ille negotiosus, hic otiosus nimis: procul uterque a Julio Primo, qui otium suum contra Arianos aliter impendit. *Jubilæum 9.*

232. MARCELLUS Secundus, ex Monte Politiano, Roberti Cardinalis Bellarmini avunculus; nomen baptismale in Pontificatu retinuit, dictus antea Marcellus *Cervinus*: magnæ vir integritatis ac expectationis; qui Pontifex factus, mox Curiam Apost. consanguineis suis interdixit, duorumque Nepotum Romæ exi- *Papa consanguineos*

Palatio Apoſt. excludens.

ſtentium viſitationes congratulatorias admittere noluit, ipſoſque a nemine adiri voluit; & rogatus ab amicis, ut illos in Palatium admitteret; quid illis cum Palatio, inquit? idne Patrimonium ipſorum eſſe judicatis? Dum multa de ipſo ſibi promittit Eccleſia, vigeſimo ſecundo Pontificatus ſui die, ſublatus eſt apoplexia; Sedeſque Petri a morte ipſius totidem diebus vacavit.

233. PAULUS Quartus, Italus Neapolitanus, Joannes Petrus *Caraſa* antea dictus: uti nominis, ita anni quarti, & menſis tertii Pontifex, inſtituit S. Inquiſitionis Tribunal; & ne quis hæreticus error piorum mentibus obreperet, Indicem librorum prohibitorum publicavit. Judæos in locum ſingularem coegit, eorum uſuras coercuit, eoſque pileo croceo, quo a reliquis internoſci poſſent, uti voluit (hinc Teutonice vocantur *de Roey Joden*.) exiſtens ante Pontificatum Epiſcopus Theatinus, Clericorum Theatinorum præcipuus auctor & alumnus fuit. Cum ipſo S. Ignatius Societatis Jeſu Fundator familiariter Venetiis egiſſe, & de ſacro quem uterque in-

Tribunal S. Inquiſitionis.

Index libr. prohibitorum.

De Roey Joden.

Theatinorum, & Jeſuitarum

instituerat Ordine interdum contuliſſe refertur : nec familiarem modo uſum, ſed & aliquid diſſidii interceſſiſſe ; eo quod Theatinus hic Epiſcopus ſemper optaverit ex gemina hac Congregatione, quæ ita invicem habitum referrent, unam confici: unde adhuc in Hiſpania & alibi Jeſuitæ paſſim Theatini dicuntur. quo poſtmodum ad ſummum Pontificatum evecto, Ignatius cœptis ſuis moram injiciendam vehementer timuit ; nec ſine cauſa : nam quod ante Pontificatum fieri optaverat, ut ex utroque Ordine unus conflaretur, factus Pontifex ab ea mente deductus non erat ; ſed cauſæ cognitionem Cardinali Alexandrino (qui poſtea Pius Quintus fuit) demandavit : atque interea uſus ſuprema in omnes Ordines auctoritate, Clericis Societatis Jeſu pſallendi in Choro conſuetudinem graviter ſevereque injunxit : & parendum reverenter ab ipſis in præſens fuit ſummæ in terris poteſtati ; ipſis quotidie ante cœnam Litanias omnium Sanctorum (quod etiamnum faciunt) devote recitantibus, donec per mortem mandantis Pontificis ea juſſio, Cardinalis Commiſſarii judicio, expiraret, *unus fere Ordo.*

Novi in Belgio Episcopatus.

Sub hoc Paulo Quarto anno 1559. Belgarum Urbes, in quibus sacræ novorum Antistitum Cathedræ figerentur, distinctæ sunt numero quatuordecim, additæque ad quatuor antiquas Cameracum, Ultrajectum, Tornacum, Atrebatum: ac tres earum Archiepiscopatus prærogativa exornatæ fuerunt, videlicet Cameracum, Ultrajectum, atque Mechlinia; hancque cæteris præferri placuit rogatu Regis, qui Urbem in media sitam Brabantia, Bruxellæque, atque adeo Principi proximam, destinavit Antonio Perenotto Granvellano, ex Atrebatensi Ecclesia idcirco ad eam translato, quod non procul a Regia hominem abesse e re publica videretur: primumque Mechliniæ Archiepiscopum Granvellanum Papa hic Cardinalatus titulo exornavit.

Concilium Tridentinum absolutum.

Montes pietatis.

234. PIUS Quartus, Italus Mediolanensis, de Familia *Medicea*, Avunculus S. Caroli Borromæi: sub ipso Concilium Tridentinum per annos octodecim protractum, tandem finem, & ab ipso confirmationem accepit. Montes Pietatis nomine erexit: populo rebus in arctis pro solamine.

Præ-

Præcedentiam Legato, seu Oratori Regis Galliæ, non obstante publica protestatione Hispani, adjudicavit: cum tamen Rex Hispaniæ Suintilla, prius Catholicus ab Honorio Primo, anno Christi 637. quam Carolus Martellus (non Rex, sed cui a Gallis Regnum Galliæ offerebatur) Christianissimus a Gregorio Tertio, anno 740. fuerit nominatus. Fuit Pius Quartus annis quinque, & tribus fere mensibus Pontifex.

Legati Hisp. & Galli præcedentia.

235. PIUS Quintus, Italus in Lombardia sive Liguria, Boschi prope Alexandriam (unde Cardinalis Alexandrinus dictus fuit) stirpe quondam Senatoria Bononiensi, *Ghisleria* dicta, sed deinde minorata, patre opilione nascitur anno 1505. die 17. Januarii, Divo Antonio sacra; unde Antonius in Baptismo, deinde in Ordine Prædicatorum Michael vocatus; tandem post præclara doctrinæ & virtutum documenta ad summum Pontificatum nolens & recusans assumptus, ait: Factus primum Dominicanus cœpi de salute mea sperare, dein Cardinalis dubitare, nunc factus Papa plane desperare. cumque ab electione

Optimus Papa suam salutem vix sperans.

ſua timere Romanos ſubaudiviſſet, quod eſſet vir (ut Epitaphium ipſius habet) Religionis ac pudicitiæ vindex, recti ac juſti aſſertor, morumque & diſciplinæ reſtaurator : Fidamus, inquit, Deo, quo auctore ita nos geremus, ut gravior Romanis noſtræ mortis, quam electionis ſit mœror : quare Pii nomen ſuadente maxime Sancto Carolo Borromæo aſſumpſit, cujus avunculus Deceſſor Pontifex idem nomen habuerat. Inter alia ordinavit, in fine Miſſæ a Sacerdotibus dici Euangelium S. Joannis (quod antea, non ex mandato, hinc inde dicebatur) quia eſt veluti compendium Myſteriorum principalium Fidei noſtræ, Sanctiſſimæ Trinitatis, Creationis mundi, Incarnationis Chriſti ; quæ profitetur tunc Sacerdos ſuo, & totius Eccleſiæ nomine : & ab illo tempore quo Euangelium hoc in uſu eſſe cœpit, Magi, & Sagæ, Incubi, & Lemures repreſſi multum ſunt. Sub hoc Pontifice contigit memorabilis illa victoria Joannis Auſtriaci contra Turcas 7. Octobris anno 1571. cujus memoria Dominica prima hujus menſis annue celebratur. Breviarium, & Miſſale Romanum, ac libros Ritua-

Evangelium S. Joannis in fine Miſſæ bonum contra faſcinationes.

Victoria Joann. Auſtriaci contra Turc.

Emendatio Breviarii, ac Miſſalis.

tuales ad Concilii Tridentini ordinationem emendatos promulgavit. Calculi dolores patientissime sustinens, hac repetita sæpius voce, Domine adde dolorem, dummodo addas patientiam, sanctissime obiit Kalendis Maii 1572. Pontificatus anno sexto, mense fere quarto: Beatus dictus a Clemente Decimo anno 1672. eodem die, quo præcedenti seculo obierat; a Clemente deinde XI. Canonizatus.

236. GREGORIUS Decimus tertius, Italus Bononiensis, annorum totidem quoti nominis Pontifex, Jubilæum decimum, advenarum commodis luculenter apparatis, anno 1575. celebravit. Kalendarium variis erroribus obnoxium, ac labantem festorum rationem juxta veterem Nicænæ Synodi rationem restituit, demptis e Mense Octobri anno 1582. decem diebus, & æquinoctio verno deinceps vigesimo primo Martii assignato, Epactisque ad lunæ mutationes designandas, in Aurei Numeri locum substitutis; editis insuper hac de re regulis perpetuo duraturis. Notabile est quod mimus quidam ad mensam Philippi Secundi Hispaniarum Re-

Jubilæum decimum.

Kalendarium reformatum Gregorianum dictum.

gis divinum agere volens, atque contemplans, inter alios accumbentes, Hugonem Boncompagnum tunc Nuntium Apoſtolicum, & Minoritam Perretum, atque Protonotarium Sfondratum, ait Regi: Majeſtas veſtra accumbit cum tribus Papis; & ſingulos demonſtrabat ſecundum ordinem promotionis ad Papatum: nam *Boncompagnus* fuit hic Gregorius XIII. *Perretus* Xyſtus V. *Sfondratus* Gregorius XIV.

237. XYSTUS Quintus, Italus Picenus, annorum quinque, menſium quatuor Pontifex, humili parentela, patre villico manuum labore victitante, imo ſubulco, ſive porcario natus, diem Mercurii fauſtum habuit, quo ipſe in lucem editus, Ordini Minorum adſcriptus, Generalatu donatus, Epiſcopus conſecratus, Purpura Cardinalitia adornatus, Pontificatu tandem ſublimatus fuit. *Biblia vulg.* Vulgatam Bibliorum editionem incredibili ſtudio ad nativam reduci puritatem, typiſque Vaticanis edi juſſit. *S. Didacus canonizatus.* B. Didacum Minoritam Hiſpanum in Canonem Sanctorum redegit: *Feſta SS. Ant. Pa-* Feſta SS. Antonii a Padua, & Nicolai de Tolentino duplicia vo-

voluit, quæ deinde ſemiduplicia, tandem a Clemente Decimo duplicia iterum facta ſunt. utque Pius Quintus S. Thomam Aquinatem, ita Xyſtus hic S. Bonaventuram, Eccleſiæ Doctoribus addidit. Feſtum Præſentationis B. Mariæ a Græcis pridem obſervatum, uti patet ex eorum Menologio, a Pio & Paulo Secundis, vel, ut alii, a Xyſto Quarto ad libitum indictum, & hinc inde tantum obſervatum, per totam Eccleſiam celebrari juſſit. Fabricam S. Petri promovit; & tholum, qui vulgo Cupula dicitur, & nunquam abſolvendus putabatur, deſudantibus in eo quotidie ſexcentis operariis, abſolvit. Obeliſcum altitudinis 72. pedum in platea S. Petri erexit: erectaque ipſi fuit in Capitolio ſtatua ærea hac inſcriptione: *Xyſto Quinto Pont. Max. ob quietem publicam, compreſſa ſicariorum exulumque licentia, reſtitutam: Annonæ inopiam ſublevatam, Urbem ædificiis, viis, aquæductu illuſtratam*, S. P. Q. R.

duæ, & Nicolai Tolent. dup.

Feſtum Præſentat. B. M. de mandato.

Cupula S. Petri perfecta.

238. URBANUS Septimus, Civis Romanus; ideoque Urbanus vocari volens, ut ſe in Urbe, & Urbis utilitati natum oſten-

oſtenderet: aſſumptionem ad Papatum ei Xyſtus anteceſſor prædixit; dum enim cum illo menſæ accumberet, & inter bellaria pyra inferrentur; ipſe unum aut alterum diviſit; quæ cum putrida comperiſſet, jocabundus, *en*, ait, *poſthac Pyra faſtidio erunt, & Caſtaneæ in deliciis*; Pyrorum nomine ſeipſum, qui *Felix Perretus* ante vocabatur, per Caſtaneas Urbanum hunc, qui tunc Cardinalis *Caſtagneus* erat, deſignans. ſed ante coronationem, duodecimo ab electione die, obiit.

Papa ante coronationem mortuus.

239. GREGORIUS Decimus-quartus, Mediolanenſis, de familia *Sfondrata*, anno 1590. Decembris die octava, Immaculatæ Virginis Conceptioni ſacra, coronatus fuit ab Andrea Cardinali Auſtriaco, Epiſcopo Conſtantienſi, S. R. E. Archidiacono, Belgii Gubernatore. Jubilæum extraordinarium pro felici ſui Pontificatus inauguratione indixit. Purpureos pileos Cardinalibus, qui ex Regulari profeſſione, ſive Clauſtris aſſumpti erant, & nigris antehac utebantur, conceſſit: in Quadrageſima eſum carnis pauperibus in publica inopia, herbis more pecu-

Card. Andreas Auſtriac.

Jub. extraordinarium, An. 1590.

Pilei rubri Cardinalibus Regularibus dati.

pecudum veſcentibus indulſit. anathematizavit ſponſiones quaſcunque de Pontificis morte aut electione. obiit menſe & die ſui Pontificatus decimo.

240. INNOCENTIUS Nonus, Bononienſis, *Fachinettus*, ſummæ integritatis & experientiæ vir, præcedenti electione acceptabilis, nunc extemplo acceptatur: ejuſque electio brevior ac tranquillior fuit, quod jam antea in ipſa Gregorii creatione non pauci ex Cardinalibus ei fuerant ſuffragati; etiam ab Andrea Cardinali Auſtriaco Pontificiæ dignitatis inſignibus decoratur: mox ipſe animum laxandæ annonæ adjiciens, rerum pretia imminuit; & quadraginta aureorum millia mutuo accepit, ne aurum quod in Adriani mole aſſervatur attingeret; quoniam Reipublicæ expedire dicebat, ut in ærario Pontificio magnum aliquod auri pondus ad graviora incommoda, & duriora tempora reconditum & intactum ſervaretur: ſed alta mente res maximas meditatus, poſt duos menſes, unumque diem obiit: ita ut ſpatio unius fere anni, Roma tres ſibi legitime ſuccedentes

Theſaurus in mole Adriani.

cedentes Pontifices viderit.

Anno Christi 1600. *Jubilæum undecimum.*

241. CLEMENS Octavus, anno sæculari 1600. solemnissimum celebrans Jubilæum, affluentibus undique peregrinis, liberalitatis & humilitatis opera impendit, pecuniis eos sublevando, pedes lavando, accumbentibus ministrando, Confessiones audiendo, Cardinales, aliosque Prælatos ad hujusmodi pietatis opera præstanda verbo & exemplo egregie invitando: ita ut non pauci ex hæreticis, qui Romam spectatum venerant, hisce exemplis visis, Ecclesiæ Catholicæ se addixerint. Duos ex Ordine Prædicatorum Hyacinthum Polonum, & Raymundum de Pennafort Sanctorum albo inseruit. decreto expresso prohibuit ne in Ecclesiis, vel supplicationibus aliæ cantentur Litaniæ, quam omnium Sanctorum, & B. Virginis Lauretanæ: quod autem PP. Oratorii cantent publice Litanias Domini Jesu, & Infantiæ ejusdem; existimo illos specialem habere licentiam. Fuit Clemens Italus Florentinus, Hippolytus *Aldobrandinus* antea dictus, annis tredecim Pontifex, qui tanquam Janus finem præ-

SS. Raymundus & Hyacinthus canonizati.

Litaniæ omnium SS. & Lauretanæ tantum cantandæ.

præcedentis, & principium ſequentis ſæculi conſpexit.

242. LEO Undecimus. huic Florentino *Mediceo*, Sancta Maria Magdalena de Pazzis Florentina Papatum prædixit: ſed ex morbo in cæremoniis inaugurationis concepto, vigeſimoquinto Papatus die obiit. *Pontifex 25. dierum.*

243. PAULUS Quintus, Controverſiam de gratia & libero arbitrio inter Dominicanos & Ignatianos compreſſit: ſic, ut quiſque a parte ſua ſtaret, ſine damnatione adverſæ ſententiæ. Franciſcam Romanam Nobilem Viduam, & Carolum Cardinalem Borromæum Sanctis adſcripſit. Ignatium Lojolam Societatis Jeſu Fundatorem Beatum, Gregorius ſucceſſor Sanctum dixit: feſtum Impreſſionis Stigmatum in Corpore B. Franciſci, ut Fidelium corda in Chriſti Crucifixi accenderentur amorem, inter Franciſcanos prius celebratum, ad univerſam Eccleſiam pro libitu propagavit, & Clemens Decimus de mandato. Inſtituit Communionem Generalem, quæ ſingulis menſibus in Eccleſiis Societatis Jeſu frequentatur. *Controv. de Gratia, & libero Arbit.* *SS. Franciſcæ Romanæ, & Caroli Borromæi Canonizat.* *Feſtum Stigmatum S. Franciſci ab univerſa Eccleſia cultum.* *Communio Generalis.*

Fuit

Fuit Romanus, *Burgheſius*, annis ſexdecim (ſeſquimenſe minus) Papa.

244. GREGORIUS Decimusquintus Italus Bononienſis, *Ludoviſius*, annorum duorum Pontifex, quinque Sanctos, Iſidorum, Ignatium, Xaverium, Tereſiam, Hiſpanos quatuor, unum Italum, Philippum Nerium, Romæ eo die canonizavit, quo Bruxellæ fiebant ſolemniſſimæ exequiæ Sereniſſimi Belgarum Principis Alberti Auſtriaci, 12. Martii 1622. Ad ſupprimenda diſſidia Electioni Papali irrepentia, novam de forma, qua deinceps fieri debeat, conſtitutionem edidit. Miſſiones de Fide propaganda induxit: vetuit ne in privatis ſermonibus & ſcriptis, Diva Virgo in peccato Originali aſſeratur concepta; & ne alio nomine in Officio & Miſſa, quam Conceptionis quis utatur. Indixit feſta Sanctorum Joſephi, Joachim, & Annæ, a Xyſto Quarto inſtituta, dein intermiſſa; item Brunonis, & Birgittæ.

Canoniz. 5. Sanctorum 12. Martii 1622.

Miſſiones de fide propag.

B. M. Virginis Conceptionem impugnare non licet.

245. URBANUS Octavus, anno 1625. ordinarium celebravit Jubilæum duodecimum: anno autem 1628. extraordinarium in-

Jubileũ 12. ordinarium 1625. extraordin. anno 1628.

indixit, ad res inter Principes Christianos componendas, qui dimicabant in diversis Europæ partibus. Anno 1629. Andream Corsinum ex Carmelita Episcopum Fesulanum, Sanctum pronuntiavit. *S. Andreas Corsinus.*

Exemit Regulares a facienda Confessione deputato a Superioribus dumtaxat Confessario. Vetuit exponi eorum Imagines in locis sacris, quos Ecclesia Sanctos non edixit. *Regularium lib. Confess. Imagines non nisi Sanctorum in locis sacris.*

Cardinales Eminentissimos vocavit, qui prius Illustrissimi (quomodo nunc Archiepiscopi, & Episcopi vocari incipiunt) & antea Amplissimi vocabantur; quomodo nunc Episcoporum Vicarii dicuntur. *Cardinales Eminentissimi vocavi.*

Hymnos Ecclesiasticos ad meliorem formam metricam reduxit; item Psalmorum versus, ad certam pausam in medio tenendam, asterisis distinxit. *Correctio Hymnorum, & pausæ Psalmorũ.*

Post Petrum non nisi tres Pontifices ipso diuturniores fuerunt, nempe S. Silvester, Adrianus Primus, & Alexander Tertius. Fuit autem Urbanus Florentinus, Maphæus *Barberinus* antea dictus, Papa annis viginti uno, mense uno, diebus viginti quatuor.

246. INNOCENTIUS Decimus, Romanus, Joannes Ba-

Baptiſta *Pamphilius* prius vocatus, anno 1650. celebravit ordinarium Jubilæum decimumtertium. Feſta aliquot obſervari in populo ſolita, ab Urbano deceſſore Romæ abrogata, ſub ipſo anno 1654. in Belgio publicata, & non amplius ſervari cœpta ſunt. Janſeniſmum late graſſantem, edita Conſtitutione anno 1655. Pontificatus ſui anno nono extinxit: in fine vitæ per novem dies agonizavit; quod populus imputabat vindictæ Divinæ, propter nimiam in rerum adminiſtratione datam facultatem gloriæ ſuæ. Sedens in Cathedra Petri numerum nominis explevit, obiitque anno decimo, menſe tertio, die vigeſimoſecundo.

Jubilæum 13.

Expunctio aliquot Feſtorum.

Janſeniſmus extinctus.

247. ALEXANDER Septimus, Italus, Senis natus anno 1599. dictus Fabius *Chiſius*, ad pacem Monaſterienſem Legatus Apoſtolicus; cum poſt mortem Innocentii Decimi anno 1655. a ſeptima Januarii, uſque ad 7. Aprilis per tres integros menſes Sedes Apoſtolica vacaſſet; electus in Summum Pontificem, mox confirmavit Diploma Deceſſoris ſui de damnatione quinque propoſitionum Janſenianarum; licet

cet

cet Janſenius ipſe non ſit damnatus, qui ejuſdem S. Sedis judicio ſe ſubmiſit. Inter Septem nova Officia, quæ Breviario Romano inſeruit, videlicet SS. Bernardini, Thomæ a Villanova, Franciſci Xaverii, Petri Nolaſci, Andreæ Corſini, Franciſci Saleſii, quem Divorum Faſtis adſcripſit, Feſtum Conceptionis B. M. Virginis cum Octava celebrari præcepit. Mors ipſius, quæ anno Pontificatus duodecimo contigit, hoc Chronographico exprimitur:

Septem nova Officia.

Octava Conception. B. M. Virg.

oreMVs pro pontIfICe noſtro aLeXanDro.

248. CLEMENS Nonus, Italus, Piſtojenſis, Julius *Roſpiglioſius* ante dictus, cum primum eſſet electus, mox S. Malachiæ Hiberni Prophetia, quæ habet *Sidus Olorum*, ipſi per hoc Chronographicum fuit applicata.

Vere hIC eſt sIDVs oLorVM.

Electio ejus contigit 20. Junii 1667. ſed amiſſa Candia, mors ſecuta eſt vix uno, & ſeſquianno poſt, nona Decembris 1669. de qua item hoc Chronographicum:

steLLa breVI regnans ſpatIo fVIt Iſte DoLorVM.

Et Epigramma:

Cur

Cur Papam hunc dicat Malachias
Sidus Olorum?
Dum vixit, potuit dicere nemo bene:
Sed Mors explicuit; cum (a) *Candia perdita Papæ*
Elicuit gemitum, nonne Olor ipſe fuit?
Ut moriens modulatur Olor, ſic Candia eidem
Non moduli, at gemitus cauſaque mortis erat.
Sic (b) *Hieroſolymam lugens Urbanus obivit,*
(c) *Conſtantinopolim ſic Nicolae gemis.*
Lucius (d) *Edeſſam ſic luxerat ante Secundus:*
Planxiſti amiſſam ſic Adriane (e) *Rhodum.*
Neſcio, cur fuerit vivens hic Sidus Olorum,
Hoc ſcio, quod moriens ſtella doloris erat.

(*a*) Sub hoc Clemente anno 1669. amiſſa eſt Candia, qua jactura afflictus Papa, eodem anno, nona Decembris, Pontificatus ſui anno ſecundo, menſe quinto, die decimaquarta obiit. (*b*) Sic anno Chriſtiano 1187. Saladinus Babyloniæ Rex Hieroſolymam cepit, octoginta octo annis a poſſeſſione Godefridi Bulonii; quo triſti nuntio per-

perculſus Urbanus Tertius obiit Pontificatus ſui anno ſecundo nondum expleto. (*c*) Ita Conſtantinopolis amiſſa fuit ſub Nicolao Quinto 1453. (*d*) Edeſſa ſub Lucio Secundo, anno 1144. (*e*) Et Rhodus ſub Adriano Sexto, ipſa die Natalis Domini anno 1522. Clemens hic Canoni Sanctorum inſcripſit Petrum de Alcantara, & Mariam Magdalenam de Pazzis.

249. CLEMENS Decimus Romanus, Æmilius Laurentius Cardinalis *Alterius* antea nominatus. ſi fas ſit dicere, hunc Patrem Patrum fecit diſcordia Fratrum. nam cum per quinque menſes Sedes vacaſſet, electus fuit hic junior dignitate Cardinalitia, ſed ſenior octogenaria ætate, cum nequidem in altioribus adhuc Ordinibus exiſteret: quibus omnibus rite ſuſceptis, primaque Miſſa apud Carthuſianos ſine murmure celebrata, Pontifex ordinatur vigeſimanona Aprilis 1670. Celebravit anno 1675. Jubilæum ordinarium decimumquartum, cum extraordinarium 1673. conceſſiſſet pro rebus in Polonia turbatis. Anno autem Pontificatus primo, Chriſti 1671. Aprilis 12. Cajetanum Thie- *Jubilæum* 14.

Thienæum Ordinis Clericorum Regularium inſtitutorem, quos Theatinos appellant, Franciſcum Borgiam e Societate Jeſu, Philippum Benitium Ordinis Servorum B. M. Virginis reſtauratorem, Ludovicum Bertrandum ex S. Dominici familia, & Roſam ejuſdem inſtituti Monialem in Sanctorum album retulit, & Pium Papam V. inter Beatos haberi voluit. Anno pariter Jubilæo vertente menſe Aprili Joannem a Crûce Beatis annumeravit, Albertum quoque Magnum Ordinis Prædicatorum Epiſcopum Ratiſponenſem, Franciſcum Solanum Ordinis S. Franciſci Beatorum diptychis adſcripſit, eumdemque honorem Ludovicæ Albertoniæ Viduæ ex S. Franciſci familia decrevit. Reſtaurationem Templi S. Mariæ Majoris Clementis IX. deceſſoris ſui juſſu cœptam abſolvit. Cujus rei ut perenne aliquod extaret monumentum, numos cudendos curavit, in quibus ea Baſilica impreſſa conſpicitur hac epigraphe, *Deus fundavit eam*. Poſtremo ut bellum, quo Chriſtiana Reſpublica afflictabatur, extingueret, Aloyſium Bevilaquam Alexandrinum Patriarcham Nuncium ſuum ad Imperatorem miſit, alioſque eo-

Reſtauratio Ædis S. Mariæ Majoris abſoluta.

eodem munere & dignitate ornatos viros ad Galliarum, & Hiſpaniarum Reges legavit, ut eos ad pacem & concordiam hortarentur. Nec res improſpere ſucceſſit. De pace acturi Noviomagi convenere Principum Legati: ſed poſtquam de ratione concordiæ ineundæ agi cœptum, anno 1676. XI. Cal. Auguſti, cum annos ſex, menſes duos, dies vigintitres ſediſſet, Clemens X. e vita ceſſit.

250. INNOCENTIUS XI. Italus, Comenſis, antea Benedictus Cardinalis *Odeſchalchius*, die 21. Septembris anno 1676. electus, & die 4. Octobris S. Franciſco Aſſiſinati ſacra coronatus. Vita, & moribus fuit integerrimis, a ſuis omnino alienus, pauperibus addictiſſimus. Joanni Poloniæ Regi, Leopoldo Imperatori, & Reipublicæ Venetæ contra Turcas juncto fœdere bellum periculoſiſſimum ſuſtinentibus, Vindobona præſertim arcta obſidione cincta, ingenti pecuniæ vi præſto fuit. Pridie Idus Septembres, in quem diem Dominica infra octavam Nativitatis B. Mariæ Virginis anno 1683. incidit, ſingulari tantæ Patronæ ope ac præſidio obſidione

Officium SS. Nominis B. M. Virginis ad univerſam Eccleſiam propagatum.

N ſolu-

ſoluta, hoſtibus cæſis fugatiſque, ac inſigni parta victoria, ut perennis aliqua tanti beneficii memoria extaret, Feſtum SS. Nominis Mariæ Virginis, quod jampridem in quibuſdam Chriſtiani Orbis partibus ſpeciali ritu colebatur, ab Eccleſia univerſa quotannis eadem recurrente Dominica Officio duplici celebrari juſſit. In magnam invidiam apud Ludovicum XIV. Galliæ Regem a turbulentis hominibus per ſummam injuriam adductus, injuſtiſſimam ut viſum eſt ejus a ſe alienationem fortitudine plane Apoſtolica tulit, armaque *Lavardinica* in ipſam Urbem invecta ſolo Crucis vexillo obtudit atque perfregit. Hoc Pontifice, quem Heterodoxi ipſi ſumma veneratione proſequebantur, Eccleſiam adminiſtrante, Hugonotti aut ſectam ejurare, aut Gallia cedere juſſi ſunt, Nannetenſi Edicto, quo freti pene innumera Templa obtinebant, anno 1685. penitus abrogato. Eodem tempore Nuncius Apoſtolicus, qui jam per integrum ſeculum ab Anglica Aula exulaverat, eo miſſus Angliam totam in ſui admirationem tamquam ad rei novæ conſpectum excitavit. Chriſtianiſſimo Re-

Feſtum SS. Nominis Mariæ Virginis.

Hugonotti e Gallia ejecti.

gi

gi Jacobum II. Angliæ Regem regno profugum, quem jam ille pro ea, qua erat animi magnitudine, benigniſſime & liberaliſſime una cum conjuge ſua exceperat, per literas Pontifex commendavit. Moralem diſciplinam expurgaturus, ſexaginta quinque Propoſitiones ex variis libris excerptas damnavit. Michaelis *Molinos* Sacerdotis Hiſpani ſimulatoris poſt Gnoſticos, & Turlupinos obſceniſſimi, & Quietiſtarum Anteſignani errores diris devovit. Ad ſummam zelo fuit pro Chriſtiana Republica ferventiſſimo, ut poſſit dubitari, num magis laboraverit ad communes Catholicę Fidei hoſtes exterminandos, quam ad Chriſtianos recte inſtituendos; cum illos fuſis ad Deum precibus, & opportunis miſſis ad bellum ſubſidiis profligaverit, hos verbo, & exemplo ad pie ſancteque vivendum excitaverit. Mortuus eſt pridie Idus Auguſti anno *1689.* ſanctitate conſpicuus, cum annum decimum tertium regnaret.

Molinos damnatus.

251. ALEXANDER VIII. Italus in locum Innocentii XI. eſt ſuffectus pridie Nonas Octobris anno *1689.* & die

16. ejuſdem menſis Tiara Pontificia redimitus. Prius dicebatur Petrus Cardinalis *Ottobonus* Epiſcopus Brixienſis, Venetiis die 19. Aprilis anno 1620. natus. Venetæ Reipublicę bellum cum Turcis gerenti nihil electione hac potuit accidere opportunius. Novus enim Pontifex Venetos miſſis pecuniæ, militum, ac triremium auxiliis juvit. Fidei, & Eccleſiaſticę diſciplinę defenſor acerrimus, omnes *Moliniſmi* reliquias nulla habita perſonarum ratione delere curavit. Peccatum *Philoſophicum*, & triginta & unam Propoſitiones anathemate confixit. Pridie Idus Octobris anno 1690. eodem nimirum, quo ſacris infulis coronatus fuerat, re-

Laurentius Juſtinianus Cælitum albo inſcriptus.

currente die, Laurentium Juſtinianum primum Venetiarum Patriarcham, Canonicum Congregationis S. Georgii in *Alga* vulgo nuncupatæ Sanctis annumeravit. Joannem quoque de Capiſtrano Ordinis S. Franciſci de Obſervantia, Paſchalem Baylonem Laicum, ut vocant, Ordinis Minorum Diſcalceatorum S. Franciſci, Joannem a S. Facundo Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & Joannem de Deo Ordinis Fratrum Hoſpitalitatis Fundatorem in Sanctorum diptycha retu-

retulit. Cum Romanam Ecclesiam menses quindecim dies sex & viginti administrasset, Calendis Februarii anno 1691. e vivis excessit, Pontifex maximi consilii, prudentiæ summæ, incredibilisque solertiæ.

252. INNOCENTIUS XII. Italus, Antonius Cardinalis *Pignatellius*, Neapolitanus Patricius, & Archiepiscopus 4. Idus Julii anno 1691. est Alexandro VIII. subrogatus, & pridie Idus ejusdem mensis coronatus. Facilem Romanis juxta, atque alienigenis audiendis, admittendisque se præbuit, & in pauperes misericordem. Qua de causa Lateranense Palatium in domum pauperibus curandis, & alendis accommodatam mutavit, annuisque reditibus locupletavit. Suos minime respiciens celebrem illam anno 1692. decimo Cal. Julii edidit Constitutionem, qua hæreticos ipsos in sui admirationem pertraxit. In ea siquidem Pontificum propinquos Ecclesiæ bonis ditari, interdixit, & cavit, ut ea tantum liberalitate & beneficentia in suos inopia laborantes uti Pontificibus liceret, qua cum ceteris nullo consanguinitatis aut cognationis

Constitutio in Nepotismum, *ut vocant.*

vinculo junctis pauperibus uti fas eſt. Nec Innocentii perſonam duntaxat admirati ſunt hæretici, ſed ejus quoque doctrinam ſecuti. Auguſtus certe Saxoniæ Dux non minus Catholicæ Fidei veritate compulſus & coactus, quam tanti Pontificis facilitate & exemplo invitatus & illectus, Lutheranam ſectam coram Conſobrino ſuo Chriſtiano Auguſto de Saxonia Javarini Epiſcopo ejuravit. Cujus rei uterque præmium tulit, alter a Polonis Rex conſtitutus, alter a Clemente XI. S. R. E. Cardinalis creatus. Anno 1693. Congregationem Cardinalium inſtituit, ut cæleſtes apparitiones, Prophetiæ ſpiritum, inſigneſque virtutes Beatæ Catharinæ Virginis Bononienſis excuterent. Ut jus commodius redderetur, tribunalia per Urbem diſperſa in unum locum coegit, coemptis ad id Ludoviſiorum, aliiſque conterminis ædibus. Centumcellas Urbis titulo donavit, ejuſque portum omnibus ſine ullo portorio patere juſſit. Antium quoque portum reædificandum, & Cerviam reſtaurandam curavit. Celebravit anno 1700. Jubilæum ordinarium decimum quintum, & eodem anno V. Cal. Octobr., cum annos novem

Saxoniæ Dux Lutheranam ſectam ejurat.

Centumcellæ Urbis titulo donatæ.

Jubilæum 15.

vem, menſes duos & dies quindecim in Petri Cathedra ſediſſet, pietate ac ſanctitate inſignis diem obiit ſupremum.

253. CLEMENS XI. Italus, Urbinas, Joannes Franciſcus Cardinalis *Albanus* ante dictus, die 23. Novembris anno 1700. Pontifex creatus eſt. Multa hujus ſunt præclare facta, ſed hoc maxime illuſtre, quod præter omnem totius Apoſtolici Senatus expectationem Pontifex renunciatus, per tres integros dies delatum ſibi honorem conſtantiſſime recuſavit, ſe tanto muneri imparem dictitans; donec tandem divino utique afflatus ſpiritu acquievit. Nec in ullius fortaſſe Pontificis electione Sancti Spiritus numen magis eluxit. Nam toti Cardinalium conventui compertum erat, Cardinalem Albanum, ſtatim ut Conclave ingreſſus eſt, *excluſivam*, uti vocant, humanis conatibus inſuperabilem paſſum fuiſſe. Huic uno eodemque tempore cum omnibus Chriſtianis Principibus negotia fuerunt. Deceſſorum ſuorum conſtitutiones contra quinque propoſitiones ac librum

Janſenii nova edita conſtitutione redintegravit, declaravitque obſequioſo ſilentio minime ſatisfieri obedientiæ conſtitutionibus illis debitæ. Paſchaſii item Queſnelli Presbyteri Galli centum & unam Propoſitiones damnavit edita conſtitutione, cujus initium eſt, *Unigenitus Dei Filius*. Diem Conceptionis B. M. Virginis Feſtum habendum, ac de præcepto colendum edixit. Pium V. Pont. Max. B. Andream de Avellino, B. Felicem de Cantalice Confeſſores, & B. Catharinam Virginem Bononienſem Divorum Faſtis anno 1712. adſcripſit. Ad S. Joſeph Beatæ Mariæ Virginis Sponſi cultum promovendum, novum ejus officium ab Eccleſia univerſa recitandum inſtituit. Officium item S. Joannis de Deo Ordinis Fratrum Hoſpitalitatis Fundatoris antea pro eodem tantum Ordine, ac pro Regnis Hiſpaniarum, & Luſitaniæ approbatum, pro toto Chriſtiano Orbe ratum habuit. Solemnitatem SS. Roſarii B. V. Mariæ ad univerſam Eccleſiam propagavit. Nec illud prætereundum, hoc regnante Pontifice, in Germaniæ partibus, ubi impenſius Lutheri ſecta colitur, & obſtinatius defenditur, Catholico

Propoſitiones 101. Paſchaſii Queſnelli execratæ.

Feſtum Conceptionis B.V. inſtitutum.

Novum S. Joſeph Officium Breviario inſertum.

Epi-

Episcopo Vicario Apostolico * potestatem factam, ut magnificam ædificaret Ecclesiam, & Episcopalia munera omnia palam Catholicorum more tutissime & honestissime obiret. Fuit Clemens græce, & latine doctus, & temporibus per totum fere Pontificatum difficillimis ac turbulentissimis sapienter usus est. Diem obiit XIV. Cal. Aprilis anno 1721. annos circiter septuaginta natus, post annos viginti, menses tres, & dies viginti quatuor, quam ad Pontificiam dignitatem evectus fuerat.

* Is est Augustinus Stefani Episcopus Cyzicenus, vulgo *Spigacensis*.

254. INNOCENTIUS XIII. Italus Romanus, prius Michael Angelus Cardinalis *de Comitibus* ex veteri & illustri Signiæ Comitum familia pluribus Pontificibus conspicua die 13. Maji anno 1655. ortus, die 8. ejusdem mensis anno 1721. Pontifex electus, & post decem dierum spatium coronatus est. Seraphicæ familiæ rebus consulturus, Generalia ejus comitia quinque temporum difficultate pene lustris intermissa in Urbe haberi jussit, quæ feliciter ipso præsente absoluta sunt. Festum SS. Nominis JESU Dominica secunda post Epiphaniam ab universa Ecclesia per-

Festum SS. Nominis Jesu Do-

minicæ ſecundæ poſt Epiphaniam addictum.

petuo celebrari juſſit. Officium quoque S. Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi ad univerſam Eccleſiam extendit. Beati Andreæ de Comitibus viri pietate, ac prodigiis clariſſimi Cultum, a ſæculo abhinc quarto repetitum, ac rite probatum Pontificia ſanctione confirmavit. Sacræ Congregationi imperavit, ut in Venerabilis Viri *Gregorii Barbadici* Epiſcopi Patavini præclare facta, & ſancte geſta inquireret. Julium Cardinalem *Albe-*

Philippus V. Hiſpaniæ Regno ſe abdicat.

ronium utriuſque fortunæ vices perpeſſum ab criminibus ipſi objectis innocentem declaravit. Hoc anno 1724. illud inopinatum, atque mirabile contigit, ut Philippus V. Hiſpaniarum Rex raro exemplo ſe Regno abdicaret, omnemque Regni curam, & adminiſtrationem Filio Ludovico Aſturiæ Principi annos circiter 16. nato demandaret. Hæc inter Innocentius cum ætatis annum nonum & ſexageſimum ageret, & annos duos, menſes novem, dies viginti octo Pontificatum geſſiſſet, die 7. Martii anni prædicti 1724. ex hac vita migravit.

BENE-

255. BENEDICTUS XIII. Vincentius Maria *Urſinus* antea dictus, Archiepiſcopus Beneventanus, in Petri ſede concordibus ſuffragiis IV. Cal. Junii collocatus eſt. Interdixit ſtatim Clericis uſum Comarum appoſitarum. Jubilæum ordinarium decimum ſextum ingenti totius Orbis lætitia anno 1725. celebravit, eodemque anno diſciplinam Eccleſiaſticam ſanxit multis Conſtitutionibus editis. S. Joſeph Litaniis poſt S. Joannem Baptiſtam inſeruit; & iis, qui ſubmiſſis genibus ad ſonitum Campanæ, quæ ter in die, mane, meridie, & veſpere pulſari conſuevit, precem *Angelus Domini* cum triplici Angelica Salutatione recitarent, Indulgentiam centum dierum conceſſit, & ſemel in menſe plenariam. Beneventum, cujus Urbis Eccleſiam per adjutorem rexit, bis ſe contulit, ſemel anno 1727. iterum anno 1729. Plures retulit in numerum Sanctorum, Turibium Archiepiſcopum Limanum, Jacobum Picenum, Agnetem de Monte Politiano, Peregrinum Latioſium, Joannem a Cruce, Franciſcum Solanum, Ludovicum Gonzagam, Stanislaum Koska, Margaritam *Jubilæum* 16.

ritam de Cortona, & Joannem Nepomucenum Presbyterum Canonicum Pragenſem. In Beatis vero habendos decrevit Hyacintham de Mareſcottis, Joannem de Prado martyrem, Fidelem de Simmaringa pariter martyrem, & Seraphinum Aſculanum, ſeu de Monte Granario, utrumque ex religioſa familia Capucinorum. Lateranenſem Eccleſiam incendiis, vaſtationibus, terræ inſuper motibus disjectam, everſamque, ac ſedula ſummorum Pontificum cura reparatam, nova poſtmodum molitione reſtitutam anno 1726. IV. Cal. Majas ritu ſolemni conſecravit. Deceſſit IX. Cal. Martii anno 1730. cum annos quinque, menſes octo, dies tres & viginti integerrimus, & innocentiſſimus Pontifex fuiſſet.

256. CLEMENS XII. antea Laurentius Cardinalis *Corſinus* Epiſcopus Tuſculanus, patria Florentinus, Pontifex creatus eſt anno 1730. IV. Idus Julii, ac poſt diem quintum coronatus. Is publica ædificia multa conſtruxit, refecit, abſolvit. In Sanctos retulit Vincentium a Paulo Sæcularem Presbyterum, Joan. Franciſcum Regis Societatis Jeſu, Julianam de Fal-

Falconeriis, & Catharinam Fliſcam Adurnam. Obiit anno 1740. VIII. Idus Februarii ſenio confectus agens annum ætatis octogeſimum octavum, Pontificatus vero decimum.

257. BENEDICTUS XIV. antea Proſper Cardinalis *de Lambertinis*, Civis & Archiepiſcopus Bononienſis, vir plane doctus atque eruditus, ut editi ab eo Libri teſtantur, anno 1740. XVI. Cal. Septembris in locum Clementis XII. ſuffectus eſt, & XII. Cal. ejuſdem menſis coronatus. Archiepiſcopatum Bononienſem recenti exemplo deceſſoris ſui Benedicti XIII. adhuc retinet, adminiſtratque per adjutorem. Agant vero Fideles prępotenti Deo grates quam poſſunt maximas, quod ſacroſancto Cardinalium Collegio eam mentem dederit, ut hunc potiſſimum cooptarent, ac ferventiſſimas preces fundant, ut publico Eccleſiæ bono diu Pontifex vivat. Dubitare enim nullo modo licet, quin ille, qui tam præclaris initiis Pontificatum auſpicatus eſt, eumdem ſit pari virtutis acceſſione geſturus.

CHRONOLOGICA ROMANORUM PONTIFICUM SERIES

Cum ordine ſucceſſionis, tempore Pontificatus, & anno Chriſti quo ſedere cæperunt.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
	SÆCULUM I.	
1.	Sanctus Petrus. an. 24. men. 5. d. 10.	45
2.	S. Linus. 11. 2. 23.	69
3.	S. Cletus. 12. 7. 2.	81
4.	S. Clemens I. 9. 6. 6.	93
	SÆCULUM II.	
5.	S. Anacletus. 9. 3. 10.	103

6. S.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
6.	S. Evariſtus.	112
	an. 9. men. 3. d. —.	
7.	S. Alexander I.	121
	10. 5. 20.	
8.	S. Xyſtus I.	132
	9. 10. 8.	
9.	S. Teleſphorus.	142
	11. 8. 28.	
10.	S. Hyginus.	154
	3. 11. 28.	
11.	S. Pius I.	158
	9. 5. 27.	
12.	S. Anicetus.	167
	8. 8. 24.	
13.	S. Soter.	175
	3. 11. 18.	
14.	S. Eleutherius.	179
	15. —. 23.	
15.	S. Victor I.	194
	9. 1. 28.	

SÆCULUM III.

16.	S. Zephyrinus.	203
	18. —. 18.	
17.	S. Calliſtus I.	221
	5. 1. 12.	
18.	S. Urbanus I.	226
	6. 7. 4.	
19.	S. Pontianus.	233
	4. 4. 25.	
20.	S. Anterus.	237
	1. —. —.	

21. S.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
21.	S. Fabianus.	238
	an. 15. men. --. d. 4.	
22.	S. Cornelius.	254
	2. 2. 3.	
23.	S. Lucius I.	256
	1. 4. --.	
24.	S. Stephanus I.	257
	3. 3. 22.	
25.	S. Xyſtus II.	260
	--. 11. 12.	
26.	S. Dionyſius.	261
	12. 3. 14.	
27.	S. Felix I.	272
	2. 4. 29.	
28.	S. Eutychianus.	275
	8. 6. 4.	
29.	S. Cajus.	283
	12. 4. 5.	
30.	S. Marcellinus.	296
	7. 11. 23.	

SÆCULUM IV.

31.	S. Marcellus I.	304
	5. 1. 25.	
32.	S. Euſebius.	309
	2. 7. 25.	
33.	S. Melchiades.	311
	2. 2. 7.	
34.	S. Silveſter I.	314
	21. 10. 1.	
35.	S. Marcus.	336
	--. men. 8.	

36. S.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
36.	S. Julius I. an. 15. men. 5. d. 17.	336
37.	Liberius. 15. 4. 2.	352
38.	S. Felix II. 1. 2. 3.	357
39.	S. Damaſus I. 17. 2. 26.	367
40.	Siricius. 13. 1. 14.	385
41.	S. Anaſtaſius I. 4. 1. 13.	398

SÆCULUM V.

42.	S. Innocentius I. 15. 2. 10.	402
43.	S. Zoſimus. 1. 4. 7.	417
44.	S. Bonifacius I. 4. 9. 28.	418
45.	S. Cœleſtinus I. 8. 5. 3.	423
46.	S. Xyſtus III. 7. 11. 2.	432
47.	S. Leo I. Magnus. 20. 10. 28.	440
48.	S. Hilarius. 5. 9. 29.	461
49.	S. Simplicius. 15. 5. 10.	467
50.	S. Felix III. 8. 11. 22.	483

51. S.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
51.	S. Gelaſius I. an. 4. men. 8. d. 19.	492
52.	S. Anaſtaſius II. 1. 11. 23.	496
53.	S. Symmachus. 15. 7. 27.	498

SÆCULUM VI.

54.	S. Hormiſda. 9. —. 10.	514
55.	S. Joannes I. 2. 9. 14.	523
56.	S. Felix IV. 4. 2. 18.	526
57.	Bonifacius II. 2. —. 2.	530
58.	Joannes II. 2. 8. —.	532
59.	S. Agapetus I. 2. —. —.	535
60.	S. Silverius. 3. —. —.	537
61.	Vigilius. 15. 6. 10.	540
62.	Pelagius I. 4. 10. 18.	555
63.	Joannes III. 2. 11. 16.	559
64.	Benedictus I. 4. 2. 15.	573
65.	Pelagius II. 12. 2. 27.	577

66. S.

Ord. suc.		*An. Chr.*
66.	S. Gregorius I. Magnus. an. 13. men. 6. d. 10.	590

SÆCULUM VII.

67.	Sabinianus. --. 5. 19.	604
68.	Bonifacius III. --. 8. 23.	606
69.	S. Bonifacius IV. 8. 8. 20.	607
70.	S. Deusdedit. 2. 11. 26.	615
71.	Bonifacius V. 7. 10. 1.	618
72.	Honorius I. 12. 4. 27.	626
73.	Severinus. 1.	638
74.	Joannes IV. 1. 9. 6.	639
75.	Theodorus I. 7. 5. 20.	641
76.	S. Martinus I. 6. 1. 26.	649
77.	S. Eugenius I. 1. 6. --.	654
78.	S. Vitalianus. 14. 5. 27.	655
79.	Adeodatus. 7. 2. 17.	669
80.	Donus I. 1. 5. 10.	676

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
81.	S. Agatho.	678
	an. 4. men. 1. d. 15.	
82.	S. Leo II.	683
	—. 10. 17.	
83.	S. Benedictus II.	684
	—. 10. 27.	
84.	Joannes V.	685
	1. —. 11.	
85.	Conon.	686
	—. 11. 3.	
86.	S. Sergius I.	687
	13. 8. 14.	

SÆCULUM VIII.

87.	Joannes VI.	701
	3. 2. 12.	
88.	Joannes VII.	705
	2. 7. 17.	
89.	Siſinius.	708
	—. —. 20.	
90.	Conſtantinus.	708
	6. 1. 2.	
91.	S. Gregorius II.	714
	16. 8. 20.	
92.	S. Gregorius III.	731
	10. 9. 12.	
93.	S. Zacharias.	741
	10. 3. 10.	
94.	Stephanus II.	752
	—. —. 3.	
95.	Stephanus III.	752
	5. —. 28.	

96. S.

Ord. suc.		*An. Chr.*
96.	S. Paulus I. an. 10. men. 1. d. 1.	757
97.	Stephanus IV. 3. 5. 28.	768
98.	Adrianus I. 23. 10. 18.	772
99.	Leo III. 20. 5. 17.	795

SÆCULUM IX.

100.	Stephanus V. --. 5. 3.	816
101.	S. Paſchalis I. 7. 3. 16.	817
102.	Eugenius II. 3. 6. --.	824
103.	Valentinus. --. 1. 30.	827
104.	Gregorius IV. 16. --. --.	827
105.	Sergius II. 3. 2. 3.	844
106.	S. Leo IV. 8. 3. 5.	847
107.	Benedictus III. 2. 6. 10.	855
108.	S. Nicolaus I. Mag. 9. 6. 20.	858
109.	Adrianus II. 4. 10. 17.	867
110.	Joannes VIII. 10. --. 1.	872

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
111.	Martinus II.	882
	an. 1. men. --. d. 20.	
112.	Adrianus III.	884
	1. 3. 19.	
113.	Stephanus VI.	885
	6. --. 9.	
114.	Formoſus.	891
	5. 6. 10.	
115.	Bonifacius VI.	897
	dies 15.	
116.	Stephanus VII. Schiſ.	897
	3. --. --.	
117.	Romanus.	900
	men. 4.	

SÆCULUM X.

118.	Theodorus II.	901
	dies 20.	
119.	Joannes IX.	901
	4. --. 15.	
120.	Benedictus IV.	905
	3. 3. --.	
121.	Leo V.	907
	--. 1. 10.	
122.	Chriſtophorus Schiſ.	907
	men. 8.	
123.	Sergius III.	908
	3. --. --.	
124.	Anaſtaſius III.	910
	2. 2. --.	
125.	Lando.	912
	--. 6. 25.	

126.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
126.	Joannes X. an. 15. men. 2. d. 15.	913
127.	Leo VI. --. 6. 15.	928
128.	Stephanus VIII. 2. 1. 15.	929
129.	Joannes XI. 4. 10. --.	931
130.	Leo VII. 3. 6. 10.	936
131.	Stephanus IX. 3. 4. 5.	939
132.	Martinus III. 3. 6. 13.	943
133.	Agapetus II. 9. 7. 10.	946
134	Joannes XII. an. 9.	955
135.	Benedictus V. men. 6. dies 5.	964
136.	Leo VIII. Schiſ. men. 9.	964
137.	Joannes XIII. 6. 11. 5.	965
138.	Donus II. men. 3.	972
139.	Benedictus VI. 1. 2. --.	972
140.	Bonifacius VII. --. 7. 15.	974
141.	Benedictus VII. 9. 1. 10.	975

142.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
142.	Joannes XIV. an. —. men. 8. d. —.	984
143.	Joannes XV. 10. 4. 12.	985
144.	Joannes XVI. men. 4.	996
145.	Gregorius V. 3. 8. —.	996 *
146.	Joannes XVII. Schiſ. men. 10.	996
147.	Silveſter II. an. 4.	999

SÆCULUM XI.

148.	Joannes XVIII. men. 5.	1003
149.	Joannes XIX. 5. 7. 28.	1003
150.	Sergius IV. 2. 8. 13.	1009
151.	Benedictus VIII. an. 12.	1012
152.	Joannes XX. 9. 8. 8.	1024
153.	Benedictus IX. 11. —. —.	1033
154.	Silveſter III. Schiſ. —. 1. 19.	1045
155.	Gregorius VI. Schiſ. 2. 6. —.	1045
156.	Clemens II. —. 9. 15.	1046

157. Da-

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
157.	Damaſus II.	1048
	an. —. men. —. d. 23.	
158.	S. Leo IX.	1049
	5. 2. 7.	
159.	Victor II.	1054
	2. 3. 15.	
160.	Stephanus X.	1057
	— 7. 8.	
161.	Benedictus X. Schiſ.	1058
	—. 9. 20.	
162.	Nicolaus II.	1059
	2. 6. —.	
163.	Alexander II.	1061
	11. 6. 22.	
164.	S. Gregorius VII.	1073
	12. 1. 3.	
165.	Victor III.	1086
	1. 3. 24.	
166.	Urbanus II.	1088
	11. 4. 18.	
167.	Paſchalis II.	1099
	18. 5. 4.	

SÆCULUM XII.

168.	Gelaſius II.	1118
	1. —. 4.	
169.	Calliſtus II.	1119
	5. 10. 13.	
170.	Honorius II.	1124
	5. 1. 17.	
171.	Innocentius II.	1130.
	13. 7. 10.	

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
172.	Cœleſtinus II. an. —. men. 5. d. 13.	1143
173.	Lucius II. —. 11. 14.	1184
174.	Eugenius III. 8. 4. 13.	1145
175.	Anaſtaſius IV. 1. 4. 24.	1153
176.	Adrianus IV. 4. 8. 24.	1154
177.	Alexander III. 21. 11. 23.	1159.
178.	Lucius III. 4. 2. 18.	1181
179.	Urbanus III. 1. 10. 25.	1185
180.	Gregorius VIII. —. 1. 27.	1187
181.	Clemens III. 3. 3. 15.	1188
182.	Cœleſtinus III. 9. 8. 28.	1191
183.	Innocentius III. 18. 6. 9.	1198

SÆCULUM XIII.

184.	Honorius III. 10. 8. —.	1216
185.	Gregorius IX. 14. 5. 3.	1227
186.	Cœleſtinus IV. dies 17.	1241

187.

Ord. suc.		*An. Chr.*
187.	Innocentius IV. an. 11. men. 5. d. 14.	1243
188.	Alexander IV. 6. 5. 4.	1254
189.	Urbanus IV. 3. 1. 4.	1261
190.	Clemens IV. 3. 9. 25.	1265
191.	S. Gregorius X. 4. 4. 10.	1271
192.	Innocentius V. —. 5. 5.	1276
193.	Adrianus V. —. 1. 9.	1276
194.	Vicedominus dictus Gregorius XI. aliquot horas.	1276
195.	Joannes XXI. —. 8. 8.	1276
196.	Nicolaus III. 2. 8. 27.	1277
197.	Martinus IV. 4. 1. 7.	1281
198.	Honorius IV. 2. —. 1.	1285
199.	Nicolaus IV. 4. 1. 14.	1287
200.	S. Celestinus V. —. 5. 8.	1294
201.	Bonifacius VIII. 8. 9. 18.	1294

SÆCULUM XIV.

202.	Benedictus XI.	1303
	an. —. men. 8. d. 6.	
203	Clemens V.	1305
	8. 10. 16.	
204.	Joannes XXII.	1316
	18. 4. —.	
205.	Benedictus XII.	1334
	7. 4. 6.	
206.	Clemens VI.	1342
	10. 7. —.	
207.	Innocentius VI.	1352
	9. 8. 20.	
208.	Urbanus V.	1352
	8. 3. —.	
209.	Gregorius XI.	1370
	7. 2. 24.	
210.	Urbanus VI.	1378
	11. 6. 8.	
211.	Bonifacius IX.	1389
	14. 11. —.	

SÆCULUM XV.

212.	Innocentius VII.	1404
	2. —. 22.	
213.	Gregorius XII.	1406
	3. 7. 5.	
214.	Alexander V.	1409
	—. 10. 8.	

215.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
215.	Joannes XXIII. an. 5. men. —. d. 16.	1410
216.	Martinus V. 13. 3. 12.	1417
217.	Eugenius IV. 15. 11. 21.	1431
218.	Nicolaus V. 8. —. 19.	1447
219.	Calliſtus III. 3. 3. 28.	1455
220.	Pius II. 5. 11. 27.	1458
221.	Paulus II. 6. 10. 26.	1464
222.	Xyſtus IV. 13. —. 5.	1471
223.	Innocentius VIII. 7. 10. 27.	1484
224.	Alexander VI. 11. —. 8.	1492

SÆCULUM XVI.

225.	Pius III. dies 26.	1503
226.	Julius II. 9. 3. 21.	1503
227.	Leo X. 8. 8. 20.	1513
228.	Adrianus VI. 1. 8. 6.	1522
229.	Clemens VII. 10. 10. 7.	1523

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
230.	Paulus III.	1534.
	an. 15. men. —. d. 18.	
231.	Julius III.	1550.
	5. 1. 16.	
232.	Marcellus II.	1555.
	dies 22.	
233.	Paulus IV.	1555.
	4. 2. 24.	
234.	Pius IV.	1560.
	5. 11. 15.	
235.	S. Pius V.	1566.
	6. 3. 24.	
236.	Gregorius XIII.	1572.
	12. 10. 24.	
237.	Xyſtus V.	1585.
	5. 4. 3.	
238.	Urbanus VII.	1590.
	dies 12.	
239.	Gregorius XIV.	1590.
	—. 10. 10.	
240.	Innocentius IX.	1591.
	—. 2. 1.	
241.	Clemens VIII.	1592.
	13. 1. 3.	

SÆCULUM XVII.

242.	Leo XI.	1605.
	dies 25.	
243.	Paulus V.	1605.
	15. 10. 15.	
244.	Gregorius XV.	1621.
	2. 5. —.	

245. Ur-

Ord. Suc.		*An. Chr.*
245.	Urbanus VIII. an. 21. men. 1. d. 24.	1623
246.	Innocentius X. 10. 3. 22.	1644
247.	Alexander VII. 12. 1. 15.	1655
248.	Clemens IX. 2. 5. 19.	1667
249.	Clemens X. 6. 2. 23.	1670
250.	Innocentius XI. 12. 10. 20.	1676
251.	Alexander VIII. 1. 3. 26.	1689
252.	Innocentius XII. 9. 2. 15.	1691
253.	Clemens XI. 20. 3. 24.	1700
	SÆCULUM XVIII.	
254.	Innocentius XIII. 2. 9. 28.	1721
255	Benedictus XIII. 5. 8. 23.	1724
256.	Clemens XII. 9. 6. 25.	1730
257.	Benedictus XIV. Pontificiam dignitatem obtinet.	1740

ALPHABETICA

ROMANORUM

PONTIFICUM

SERIES

Cum ordine ſucceſſionis, & Anno Chriſti, quo ſedere cœperunt.

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
	A	
79.	ADeodatus.	669
98.	Adrianus i.	772
109.	Adrianus ii.	867
112.	Adrianus iii.	884
176.	Adrianus iv.	1154
193.	Adrianus v.	1276
228.	Adrianus vi.	1522
59.	Agapetus i.	535
133.	Agapetus ii.	946
81.	Agatho.	678
7.	Alexander i.	121
163.	Alexander ii.	1061
177.	Alexander iii.	1159
188.	Alexander iv.	1254
214.	Alexander v.	1409

Ord. suc.		*An. Chr.*
224.	Alexander vi.	1492
247.	Alexander vii.	1655
251.	Alexander viii.	1689
5.	Anacletus.	103
41.	Anastasius i.	398
52.	Anastasius ii.	496
124.	Anastasius iii.	910
175.	Anastasius iv.	1153
12.	Anicetus.	167
20.	Anterus.	237

B

64.	Benedictus i.	573
83.	Benedictus ii.	684
107.	Benedictus iii.	855
120.	Benedictus iv.	905
135.	Benedictus v.	964
139.	Benedictus vi.	972
141.	Benedictus vii.	975
151.	Benedictus viii.	1012
153.	Benedictus ix.	1033
161.	Benedictus x.	1058
202.	Benedictus xi.	1303
205.	Benedictus xii.	1334
255.	Benedictus xiii.	1724
257.	Benedictus xiv.	1740
44.	Bonifacius i.	418
57.	Bonifacius ii.	530
68.	Bonifacius iii.	606
69.	Bonifacius iv.	607
71.	Bonifacius v.	618

Ord. suc.		*An. Chr.*
115.	Bonifacius vi.	897
140.	Bonifacius vii.	974
201.	Bonifacius viii.	1294
211.	Bonifacius ix.	1389

C

29.	Cajus.	284
17.	Calliſtus i.	221
169.	Calliſtus ii.	1119
219.	Calliſtus iii.	1455
45.	Cœleſtinus i.	423
172.	Cœleſtinus ii.	1143
182.	Cœleſtinus iii.	1191
186.	Cœleſtinus iv.	1241
200.	Cœleſtinus v.	1294
122.	Chriſtophorus.	907
4.	Clemens i.	93
156.	Clemens ii.	1046
181.	Clemens iii.	1188
190.	Clemens iv.	1265
203.	Clemens v.	1305
206.	Clemens vi.	1342
229.	Clemens vii.	1523
241.	Clemens viii.	1592
248.	Clemens ix.	1667
249.	Clemens x.	1670
253.	Clemens xi.	1700
256.	Clemens xii.	1730
3.	Cletus.	81
85.	Conon.	686
90.	Conſtantinus.	708
22.	Cornelius.	254

Ord. suc.		An. Chr.
	D	
39.	Damasus i.	367
157.	Damasus ii.	1048
70.	Deusdedit.	614
26.	Dionysius.	261
80.	Donus i.	676
138.	Donus ii.	972
	E	
14.	Eleutherius.	179
6.	Euaristus.	112
77.	Eugenius i.	654
102.	Eugenius ii.	824
174.	Eugenius iii.	1145
217.	Eugenius iv.	1431
32.	Eusebius.	309
28.	Eutychianus.	275
	F	
21.	Fabianus.	238
27.	Felix i.	272
38.	Felix ii.	355
50.	Felix iii.	483
56.	Felix iv.	526
114.	Formosus.	891

51. Gela-

G

51.	Gelasius i.	492
168.	Gelasius ii.	1118
66.	Gregorius i.	590
91.	Gregorius ii.	714
92.	Gregorius iii.	731
104.	Gregorius iv.	827
145.	Gregorius v.	996
155.	Gregorius vi.	1045
164.	Gregorius vii.	1073
180.	Gregorius viii.	1187
185.	Gregorius ix.	1227
191.	Gregorius x.	1271
209.	Gregorius xi.	1370
213.	Gregorius xii.	1406
236.	Gregorius xiii.	1572
239.	Gregorius xiv.	1590
244.	Gregorius xv.	1621

H

10.	Hyginus.	154
48.	Hilarius.	461
72.	Honorius i.	626
170.	Honorius ii.	1124
184	Honorius iii.	1216
198.	Honorius iv.	1285
54.	Hormisda.	514

Ord. suc.		*An. Chr.*
	I	
42.	INnocentius i.	402
171.	Innocentius ii.	1130
183.	Innocentius iii.	1198
187.	Innocentius iv.	1243
192.	Innocentius v.	1276
207.	Innocentius vi.	1352
212	Innocentius vii.	1404
223.	Innocentius viii.	1484
240.	Innocentius ix.	1591
246.	Innocentius x.	1644
250.	Innocentius xi.	1676
252.	Innocentius xii.	1691
254.	Innocentius. xiii.	1721
55.	Joannes i.	523
58.	Joannes ii.	532
63.	Joannes iii.	559
74.	Joannes iv.	639
84.	Joannes v.	685
87.	Joannes vi.	701
88.	Joannes vii.	705
110.	Joannes viii.	872
119.	Joannes ix.	901
126.	Joannes x.	913
129.	Joannes xi.	931
134.	Joannes xii.	955
137.	Joannes xiii.	965
142.	Joannes xiv.	984
143.	Joannes xv.	985
144.	Joannes xvi.	996

Ord. suc.		*An. Chr.*
146.	Joannes xvii.	996
148.	Joannes xviii.	1003
149.	Joannes xix.	1003
152.	Joannes xx.	1024
195.	Joannes xxi.	1276
204.	Joannes xxii.	1316
215.	Joannes xxiii.	1410
36.	Julius i.	336
226.	Julius ii.	1503
231.	Julius iii.	1550

L

125.	Lando.	912
47.	Leo i.	440
82.	Leo ii.	683
99.	Leo iii.	795
106.	Leo iv.	847
121.	Leo v.	907
127.	Leo vi.	928
130.	Leo vii.	936
136.	Leo viii.	964
158.	Leo ix.	1049
227.	Leo x.	1513
242.	Leo xi.	1605
37.	Liberius.	352
2.	Linus.	70
23.	Lucius i.	256
173.	Lucius ii.	1144
178.	Lucius iii.	1181

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
	M	
30.	MArcellinus.	296
31.	Marcellus i.	304
232.	Marcellus ii.	1555
35.	Marcus.	336
76.	Martinus i.	649
111.	Martinus ii.	882
132.	Martinus iii.	943
197.	Martinus iv.	1281
216.	Martinus v.	1417
33.	Melchiades.	311
	N	
108.	NIcolaus i.	858
162.	Nicolaus ii.	1059
196.	Nicolaus iii.	1277
199.	Nicolaus iv.	1287
218.	Nicolaus v.	1447
	P	
101.	PAſchalis i.	817
167.	Paſchalis ii.	1099
96.	Paulus i.	757
221.	Paulus ii.	1464
230.	Paulus iii.	1534
233.	Paulus iv.	1555
243.	Paulus v.	1605
62.	Pelagius i.	555

Ord. suc.		*An. Chr.*
65.	Pelagius ii.	577
1.	PETRUS.	44
11.	Pius i.	158
220.	Pius ii.	1458
225.	Pius iii.	1503
234.	Pius iv.	1560
235.	Pius v.	1566
19.	Pontianus.	233

R

117.	ROmanus.	900

S

67.	SAbinianus.	604
86.	Sergius i.	687
105.	Sergius ii.	844
123.	Sergius iii.	908
150.	Sergius iv.	1009
73.	Severinus.	638
34.	Silveſter i.	314
147.	Silveſter ii.	999
154.	Silveſter iii.	1045
60.	Silverius.	539
53.	Symmachus.	498
49.	Simplicius.	467
40.	Siricius.	385
89.	Siſinius.	708
13.	Soter.	175
24.	Stephanus i.	257
94.	Stephanus ii.	752

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
95.	Stephanus iii.	752
97.	Stephanus iv.	768
100.	Stephanus v.	816
113.	Stephanus vi.	885
116.	Stephanus vii.	897
128.	Stephanus viii.	929
131.	Stephanus ix.	939
160.	Stephanus x.	1057

T

9.	Teleſphorus.	142
75.	Theodorus i.	641
118.	Theodorus ii.	901

V

103.	Valentinus.	827
194.	Vicedominus, dictus aliquot horis Gregorius xi.	1276
15.	Victor i.	194
159.	Victor ii.	1054
165.	Victor iii.	1086
61.	Vigilius.	540
78.	Vitalianus.	655
18.	Urbanus i.	226
166.	Urbanus ii.	1088
179.	Urbanus iii.	1185
189.	Urbanus iv.	1261
208.	Urbanus v.	1362
210.	Urbanus vi.	1378
238.	Urbanus vii.	1590

245. Ur-

Ord. ſuc.		*An. Chr.*
245.	Urbanus viii.	1623

X

8.	Xyſtus i.	132
25.	Xyſtus ii.	260
46.	Xyſtus iii.	432
222.	Xyſtus iv.	1471
237.	Xyſtus v.	1585

Z

93.	Zacharias.	741
16.	Zephyrinus.	203
43.	Zoſimus.	417

ELENCHUS NOTITIÆ ROMANORUM PONTIFICUM

In Sectiones triginta
distributus,

ET

ONOMASTICON.

ELENCHUS NOTITIÆ ROMANORUM PONTIFICUM

In Sectiones triginta distributus.

SECTIO I.

Pontifices ab Ecclesia pro Sanctis habiti: qui Martyres, qui Confessores.

TRigintatres primi PP. sub decem primis Ecclesiæ persecutionibus, Martyrii honore omnes decorati sunt: quibus accedunt alii quatuor ab Hæreticis passi, nempe Felix 2. Joannes 1. Silverius, & Martinus 1. sicque trigintaseptem Martyres Summos Pontifices colit Ecclesia. Confessores vero non pauciores; quorum Primicerius S. Silvester, Papa trigesimusquartus, Marcus Papa 35. Julius 36. Liberius 37. Damasus 39. Anastasius 41. Innocentius 42. Zosimus

ſimus 43. Bonifacius 44. Cœleſtinus 45. Xyſtus Tertius 46. Leo Magnus 47. Hilarius 48. Simplicius 49. Felix Tertius 50. Gelaſius 51. Anaſtaſius Secundus 52. Symmachus 53. Hormiſda 54. Felix Quartus 56. Agapetus 59. Gregorius Magnus 66. Bonifacius Quartus 69. Deuſdedit 70. Agatho 81. Leo Secundus 82. Benedictus Secundus 83. Sergius 86. Gregorius Secundus 91. & Tertius 92. Zacharias 93. Paulus 96. Paſchalis Papa 101. Leo Quartus 106. Nicolaus 108. Leo Nonus 158. Gregorius Septimus 164. Gregorius Decimus 191. Cœleſtinus Quintus 200. & Pius Quintus 235. omnes numero quadraginta Confeſſores, & Martyres trigintaſeptem faciunt ſimul numerum 77. Sanctorum Pontificum.

SECTIO II.

Decem Primæ Eccleſiæ Perſecutiones, ſub quibus trigintatres primi Pontifices paſſi ſunt.

Prima incœpit ſub Nerone, anno Chriſtiano 64. Paſſi ſunt Petrus, & Linus.

Secunda ſub Domitiano, anno 92. Paſſus eſt Cletus.

Ter-

Tertia ſub Trajano, & Adriano, anno 100. paſſi ſunt Clemens, Anacletus, Euariſtus, Alexander, & Xyſtus.

Quarta ſub M. Aurelio Antonino, & Commodo, anno 163. paſſi ſunt Teleſphorus, Hyginus, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherius.

Quinta ſub Severo, anno 202. paſſi ſunt Victor, Zephyrinus, Calliſtus, Urbanus, Pontianus.

Sexta ſub Maximino, anno 235. paſſus Anterus.

Septima ſub Decio, anno 250. paſſus Fabianus, & continuata ſub Gallo, & Voluſiano filio, paſſuſque eſt Cornelius anno 254.

Octava ſub Valeriano, & filio Gallieno, anno 257. paſſi ſunt Lucius, Stephanus, Xyſtus 2. & Dionyſius.

Nona ſub Aureliano, anno 272. paſſi Felix, & Eutychianus.

Decima, eaque atrociſſima, ſub Diocletiano, & Maximiano, circa annum 300. paſſi ſunt Cajus, Marcellinus, Marcellus, Euſebius, Melchiades. Ceſſavit poſtea perſecutio ſub Conſtantino Magno Chriſti ſacris imbuto: ſed ſub filio ejus Conſtantio hæreſi Ariana infecto, & ſub Juliano Apoſtata, Conſtantini ex fratre nepote, ac

Valente, iterum, licet non ita, in Pontifices Romanos desæviit: tandem Ariani, Vvandali, Persæ, Arabes, Hunni, & reliqui Ecclesiæ Catholicæ hostes, ipsos etiam Pontifices, Felicem Secundum, Joannem, Silverium, & Martinum afflixerunt.

SECTIO III.

Viginti Concilia Generalia, sive Oecumenica, sub quibus Pontificibus habita, & quæ hæreses condemnatæ.

I. NICÆNUM 318. Patrum, sub Silvestro anno Christi 325. quando Arius condemnatus est qui Christum non ejusdem, sed similis cum Patre substantiæ, & sic minorem asserebat.

II. Constantinopolitanum 150. Patrum, sub Damaso anno 381. contra Macedonianos, Spiritum Sanctum non Deum, sed Creaturam esse contendentes.

III. Ephesinum 200. Patrum, sub Cœlestino, anno 431. quando Nestorius condemnatus est, qui Virginem Matrem Christum hominem tantum, & non Deum peperisse dicebat.

IV.

IV. Chalcedonenſe 630. Patrum, ſub Leone Magno, anno 451. contra Eutychen Abbatem Conſtantinopolitanum, qui aſſerebat Chriſtum poſt humanitatis aſſumptionem non ex duabus naturis, ſed ſola divina conſtitiſſe: & corpus ab ipſo aſſumptum fuiſſe phantaſticum. Quibus quatuor primis Conciliis S. Gregorius Papa tamquam quatuor Euangeliis honorem haberi voluit.

V. Conſtantinopolitanum Secundum, Patrum 165. ſub Vigilio anno 553. contra Origeniſtas, quorum dogma erat, animas ante corpora extitiſſe, ſuppliciorum infernalium finem futurum, & Dæmones primam dignitatem recuperaturos.

VI. Conſtantinopolitanum Tertium, Patrum 170. ſub Agathone, anno 681. contra Monothelitas unam tantummodo voluntatem & operationem in Chriſto prædicantes: cujus acta Leo 2. ſucceſſor approbavit.

VII. Nicænum Secundum, Patrum 350. ſub Adriano Primo, anno 787. contra Iconomachos, ſive Imaginum impugnatores.

VIII. Conſtantinopolitanum Quartum, Patrum 383. ſub Adria-

no Secundo anno 869. indictum fuit, ut prospiceretur lapsis, qui Photio sæpius excommunicato communicarant, & plenissime consuleretur statui Orientalis Ecclesiæ. Et hæc quidem Concilia apud Græcos habita sunt, auctoritate Romanorum Pontificum. Apud Latinos autem Romæ habitum fuit Oecumenicum Concilium.

IX. Lateranense Primum sub Calliſto Secundo, anno 1123. Prælatorum circiter mille; quando ab Imperatore facta est restitutio Investiturarum, & pax inter Pontificem, Imperatoremque diu scissa coaluit.

X. Lateranense secundum sub Innocentio Secundo anno 1139. tot constans fere Patribus quot præcedens; in quo damnatus fuit Arnoldus de Brixia, qui Clericos, præter Decimas, possessiones habere posse negabat.

XI. Lateranense tertium sub Alexandro Tertio, anno 1179. Episcoporum 310. contra Vvaldenses, sive Pauperes de Lugduno, & Albigenses hæreticos.

XII. Lateranense quartum sub Innocentio Tertio anno 1215. numero Prælatorum vix comprehenso, contra hæreticos negantes tran-

trænſubſtantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti.

XIII. Lugdunenſe primum ſub Innocentio Quarto anno 1245. (de numero Prælatorum non conſtat) contra Fredericum Secundum Imperatorem, Eccleſiæ rebellem.

XIV. Lugdunenſe ſecundum ſub Gregorio Decimo anno 1274. mille & amplius Patrum, contra errores Græcorum: quando opera S. Bonaventuræ unio facta eſt Eccleſiæ Latinæ cum Græca.

XV. Viennenſe in Gallia ſub Clemente Quinto anno 1311. Epiſcoporum 300. præter Abbates, & Doctores, contra hæreſes Fraticellorum, Dulciniſtarum, & Beguinorum: & extincti ſunt Templarii.

XVI. Conſtantienſe ſub Joanne Vigeſimoſecundo anno 1414. cum eſſent tres incerti Pontifices, & abdicantibus duobus, legitime electus fuit Martinus Quintus; in quo Concilio fuere Cardinales 29. Patriarchæ 4. Archiepiſcopi 47. Epiſcopi 270. præter Abbates, & Priores.

XVII. Baſileenſe ſub Eugenio Quarto anno 1431. quod œcume-

nice & legitime cœpit, ſed in Schiſma deſiit; eo quod ſuſtineretur Papam non eſſe ſupra Concilium.

XVIII. Florentinum ſub eodem Eugenio anno 1438. ad Schiſma frænandum, & errores Græcorum tollendos.

XIX. Lateranenſe Quintum ſub Julio Secundo, & Leone Decimo, ab anno Chriſti 1512. uſque ad 1517. ad extirpationem Schiſmatis, quod Piſano Conciliabulo propagatum fuit. Vide ſummam Conciliorum.

XX. Tridentinum ſub Pontificibus Paulo Tertio, Julio Tertio, & Pio Quarto, ab anno Chriſti 1545. uſque ad 1563. adverſus hæreſes Lutheranorum, aliorumque Novatorum. Numerus, & nomina Prælatorum in editionibus hujus Concilii paſſim habentur.

SECTIO IV.

Ex Ordinibus Regularium ad ſummum Pontificatum aſſumpti.

INter primos Eccleſiæ Pontifices nonnulli fuerunt ex Monaſteriis Orientalibus hic non ita notis aſſumpti, quales fuerunt, Te-

Telesphorus, Hyginus, Dionysius, &c.

Benedictini autem in Occidente notissimi facile triginta numerant; hi vero fuisse dicuntur: Pelagius secundus, & successor ejus Gregorius primus, 2. 3. 4. & 8. Bonifacius 4. Adeodatus, Agatho, Zacharias, Stephanus 4. & 10. Paschalis Primus, Joannes 2. & 9. Leo 5. & 9. Sergius 4. Victor 3. Silvester 2. Gelasius 2. Alexander 4. Clemens 6.

Interque Benedictinos *Cluniacenses*: Gregorius Septimus, Paschalis 2. Urbanus 2. ex Canonico Regulari Lateranensi Monachus Cluniacensis, & Urbanus 5.

Cistercienses Benedictini (ut illorum narrat Martyrologium) fuerunt Eugenius 3. Alexander 3. Urbanus 4. Benedictus 12.

Cœlestini item Benedictini Fundatorem habent Pontificem Maximum Cœlestinum Quintum.

Charthusiani duos sibi ascribere possunt, videlicet Urbanum 2. qui ex Canonico Regulari, dein Monacho Benedictino fuit Sancti Brunonis discipulus, uti in lectionibus Breviarii 6. Octobris legitur; & Clementem Quartum, qui post obitum uxoris ad Carthusianos se-

ceſſerat, ſed rogatu Regis Franciæ S. Ludovici, Monaſterio egreſſus, ipſi a conſiliis factus erat; inſtitutum eorum, in abſtinendo carnibus, & geſtando cilicio, etiam Summus Pontifex ſemper obſervavit.

Canonici Aureliani, ſive Auguſtiniani, qui addita interpretatione latina *Regulares* vocantur, plurimos numerant: videlicet Leones Primum, Secundum, Tertium, Quartum, & Octavum: Gelaſium 1. Felicem 3. Stephanum 4. ex Canonico Regulari Benedictinum factum: tres priores Honorios: Primum, & ſecundum Sergios, totidem Paſchales: Tertium, & Quartum Benedictos: Urbanum 2. dein Benedictinum: Formoſum, Landum, Alexandros, & Innocentios 2. 3. Calliſtum, & Lucium 2. Eugenios 2. & 4. Anaſtaſium 4. & immediatum ſucceſſorem Adrianum 4. & reliquos: imo plures quam Benedictini, utpote antiquiores, inter ſuos referunt; & inter utroſque de nonnullis eſt contentio. Cum enim Gothi Caſſinum invaſiſſent, fugientes Caſſinates ad Canonicos Regulares Lateranenſes ſe tranſtulerunt; nonnullique ex his Benedictinorum regulari obſer-

ſervantia permoti, ſe illorum diſciplinæ tradiderunt: hinc utrique nonnullos eoſdem inter ſuos referunt.

Eremitæ Auguſtiniani ſuis aſcribunt S. Auguſtini diſcipulum Gelaſium Primum, & Amadeum e Duce Sabaudiæ humilem in ſolitudine Eremitam factum; qui a Concilio Baſileenſi contra Eugenium 4. ſuffectus, & Felix 5. vocatus, per annos fere decem ſe pro Pontifice geſſit: ſed cognito errore non ſua culpa commiſſo, Papatum ſponte depoſuit. Vide ſupra in Eugenio 4. & Nicolao 5. item profeſſus eſt Regulam S. Auguſtini Clemens 7. antea vocatus Frater Julius de Medicis, Ordinis Militiæ Hieroſolymitanæ.

Carmelitæ, qui antiquiſſimam ſuam trahunt originem, duos quoque antiquiſſimos Pontifices, eoſque Monachos Græcos, Teleſphorum, & Dionyſium ſuos faciunt; item Benedictum Duodecimum ex Carmelita Ciſtercienſem Abbatem factum.

Dominicani quatuor habuerunt: Innocentium Quintum, quinto, & Benedictum 11. octavo Pontificatus menſe defunctos, ac Pium 5. anno Pontificatus quinto, & Benedictum XIII. ſexto.

Fran-

Franciſcani quatuor: duos Quartos, & duos Quintos Pontifices habuere, Nicolaum 4. & Alexandrum 5. Xyſtum 4. & Xyſtum 5.: duos inſuper pro ſuis tenent in Epilogo Ordinis Seraphici, Gregorium 9. qui Sanctum Franciſcum canonizavit, multiſque privilegiis Franciſcanos affecit, & ex devotione eorum habitum in vita tulit, eoque ſepultus fuit: & Martinum 4. qui in Franciſcano habitu mori & ſepeliri voluit. item Julius Secundus Nepos Xyſti 4. dicitur fuiſſe Novitius Minoritanus: & Vicedominus, Gregorius Undecimus dictus, ipſo electionis die mortuus, Minorita fuiſſe ſcribitur in Chronicis Minorum. Tempore quo Pontifices Avenione regnabant, electus fuit Romæ in Antipapam Frater Petrus de Corbario, qui relicta uxore, Ordinem Minorum profeſſus fuerat, & Pſeudo-pontifex factus Nicolaus Quintus dictus fuit; perſtititque in ſchiſmate annos tres & menſes totidem; donec tranſvectus Avenionem, in publico Conſiſtorio abjecit ſe ad pedes veri Pontificis Joannis 21. vide ſupra in hoc Joanne. ſic Minoritæ quatuor proprios, & quinque improprios

prios Pontifices numerare poſſunt. Computatis itaque omnibus, qui ex Ordinibus Regularibus ad ſummum Pontificatum evecti fuere, numerantur facile ſeptuaginta.

SECTIO V.

Qui & quot Pontifices variarum Nationum.

Syri fuerunt ſeptem: S. Petrus, Anicetus, Joannes 5. Sergius 1. Siſinius, ejuſque ſucceſſor Conſtantinus, & Gregorius 3.

Græci quatuordecim: Anacletus, Euariſtus, Teleſphorus, Hyginus, Eleutherius, Anterus, Xyſtus 2. Dionyſius, Euſebius, Zoſimus, Theodorus 1. Joannes 6. Joannes 7. & Zacharias.

Itali Pontifices fuerunt circiter 192. inter quos ultra centum *Romani*. *Veneti* quatuor, Gregorius 12. Eugenius 4. Paulus 2. & Alexander 8. *Siculi* tres, Agatho, & ſucceſſor Leo 2. ac Stephanus 4.

Afri item tres, Victor, Melchiades, Gelaſius 1.

Sardi duo: Hilarius, & Symmachus.

Dalmatæ duo: Cajus, & Joannes 4.

Thrax

Thrax unicus Conon.

Hiſpani quatuor: duo *Luſitani*, Damaſus, & Joannes 21. duo *Valentini* ex familia Borgia, Calliſtus 3. & Alexander 6. Aliqui Melchiadem Hiſpanum, & Mantuæ Carpetanorum ortum ſcribunt. Alphonſus Ciaconius, Hiſpanus, in Calliſto 3 ait, mirandum Hiſpanos nationem, ut ſibi videtur, natam Imperio, ante hoc tempus nullum protuliſſe Pontificem Romanum, niſi Damaſum, Joannem 21. & hunc Calliſtum 3 quibus dein acceſſit Alexander 6.

Galli quatuordecim: Martinus, Silveſter, Urbanus, & Nicolaus, quatuor Secundi. Urbanus, Clemens, & Martinus, tres Quarti; & ſeptem conſequenter Avenione reſidentes, Clemens 5. Joannes 22. Benedictus 12. Clemens 6. Innocentius 6. Urbanus 5. Gregorius 11.

Burgundi duo: Calliſtus 2. & Innocentius 5.

Germani ſex: Stephanus 8. Leo 9. inter quos

Saxones duo: Gregorius 5. Clemens 2. & duo

Bavari: Damaſus, & Victor Secundi. Aliqui Bonifacium Septimum notæ non ita bonæ Pontificem,

çem, pleriſque ignotum, Germanum volunt, & Franconem antea vocatum.

Anglus: Adrianus 4.

Belga: Adrianus 6.

Ignoti fuerunt Dionyſius, Sabinianus, Chriſtophorus, Bonifacius 7. Joannes 18.

SECTIO VI.

Pontifices optimæ inter antiquos notæ.

POſt tres & triginta primos, omnes Sanctos, eoſque Martyres, ſequitur Confeſſorum primicerius, Papa

34. *Silveſter*, qui Eccleſiam annis fere 22. gubernans, eam optimis inſtitutis adornavit.

39. *Damaſus* Hiſpanus, vir egregius, & eruditus in Scripturis, ſcriptis clarus, & optimo per annos fere 18. regimine commendatiſſimus.

45. *Cæleſtinus* 1. a quo Neſtorius damnatus, & Diva Virgo Theotòcos, id eſt Deipara, vocata fuit: eum vocat Nicolaus Primus Sanctiſſimum Doctorem, & Romanæ Sedis Præſulem egregium.

47. *Leo* Primus, ob excellentiſſimum doctrinæ, & curæ Paſtoralis

lis ſtudium, ut ſcripta probant, *Magnus* dictus: ejuſque ſucceſſor

48. *Hilarius* inter ſublimes PP. virtutum magnitudine effulſit.

59. *Agapetus*, vas Catholicum, Euangelii tuba, Præco Juſtitiæ &c. cujus ſanctitatem, & miracula S. Gregorius his & aliis verbis lib. 3. Dialogorum commemorat.

66. *Gregorius* magnis in Eccleſiam meritis, *Magnus* merito cognominatus.

82. *Leo* 2. Pontifex ſanctiſſimus, humanis & divinis literis Græce & Latine, ac Muſice doctus.

93. *Zacharias* vir Apoſtolicus, græco latinoque ſermone doctiſſimus, qui Eccleſiam ſumma vigilantia gubernavit, & nonnulla S. Gregorii opera, ut Græci fructum inde caperent, in eorum linguam tranſtulit.

98. *Adrianus* Primus magnitudine animi, conſilio, doctrina, & ſanctitate vitæ cum quovis optimo Pontifice comparandus, omnium poſt Petrum in Pontificatu per annos 24. diutiſſimus: ejuſque ſucceſſor

99. *Leo* 3. vir integer, pudicus, & facundus, doctorum virorum amator: qui primus ſolemnem Sanctorum Apotheoſim inſtituiſſe legitur,

gitur, diuturnus quoque uſque ad primum & vigeſimum annum Pontifex: duoque hi egregii Pontifices annos 45. in Pontificatu ſucceſſive impleverunt.

108. *Nicolaus* Primus cognomento Magnus, Magno Gregorio æquiparandus, vigore Apoſtolico præſtans, Bulgarorum, uti Gregorius Anglorum, Apoſtolus.

158. *Leo 9.* virtutum & miraculorum gloria inſignis, poſt nubila, circa ſæculum nonum, Eccleſiæ tempora, quaſi ſol novus exoriens, & in Sanctorum Canonem relatus.

SECTIO VII.

Pontifices inviti, & renitentes electi.

SAnctus *Clemens* antiquus SS. Petri & Pauli diſcipulus, a Petro in Pontificatu ordinatus ſucceſſor, ex humilitate recuſavit; Lino, & dein Cleto, qui Coadiutores, ſive Chorepiſcopi Petri fuerant, locum cedens, quem iis defunctis tandem ſuſcepit.

Bonifacius 1. vetus Presbyter in lege doctiſſimus, invitus ac reluctans conſecratur.

Gre-

Gregorius Magnus omnium consensu electus Pontifex, honorem hunc ne acciperet, quamdiu potuit, recusavit: nam alieno vestitu in spelunca delituit; ubi deprehensus indicio igneæ columnæ, ad Sanctum Petrum consecratur.

Gregorius 4. apprime eruditus, invitus, & latebras quærens in Romana Sede collocatur.

Benedictus 3. diu reluctans, plorans, & Deum ac Sanctos testes faciens se nequaquam dignum esse qui tantæ Sedi præficeretur, Pontificium tandem munus suscepit; ejusque successor

Nicolaus 1. quasi alter Gregorius, Magnus merito vocatus, latebris extractus initiatur; successorque ipsius

Adrianus 2. Vir multarum virtutum, cum bis antehac ab omnibus ad Pontificatum expetitus, exquisitis excusationibus verecunde subterfugisset, tandem octogenarius omnium votis perquisitus consecratur.

Gregorius 7. magno omnium consensu electus, invitus & reluctans, Henricum Germaniæ Regem per nuntios rogavit, ut electionem suam impediret: ejus successor

Victor 3. ingenti desiderio ab omni-

mnibus expetitus ; cum quaſi vi electus & conſecratus fuiſſet , poſt quatuor dies Roma egreſſus , Pontificatus inſignia dimiſit , & ad Monaſterium ſuum Caſſinum ſe recipiens , rigidus in propoſito , non potuit adduci , ut ea reciperet , niſi poſt annum.

Gelaſius 2. ſummo Cardinalium , & aliorum conſenſu , invitus & renitens creatur.

Honorius 2. cum ſuam electionem minus Canonicam ſuſpicaretur , poſt dies ſeptem in præſentia omnium Cardinalium ſponte Pontificatui renuntiavit : verum Cardinales perſpecta ejus humili ſinceritate , eum ut legitimum Papam adorantes , conſuetam obedientiam exhibuerunt.

Innocentius 3. Junior Cardinalis Diaconus , ætatis anno tantum trigeſimo renitens & lacrymans creatur.

Cæleſtinus 5. Eremo extractus , ægerrime Pontificatum admiſit , & poſt quintum menſem omnino dimiſit , aliuſque ejus loco Pontifex electus fuit.

Nicolaus 5. Apoſtolico ſolio imponitur reluctans , & meliorem ſuadens electionem.

Pius 5. nolens & recuſans aſ-

ſum-

ſumptus, dixiſſe fertur: Factus primum Religioſus, cœpi de ſalute mea ſperare, dein Cardinalis dubitare, tandem Papa deſperare.

Clemens XI. per tres integros dies delatum ſibi Pontificatus honorem conſtantiſſime recuſavit, donec tandem divino illo, qui ſemper Eccleſiæ Catholicæ præſto eſt, Spiritu afflatus, totius Chriſtiani orbis bono in electionem ſuam conſenſit.

Qui ultro ambiverunt, & intruſi ſunt, vide in notæ non ita bonæ Pontificibus, & Pſeudopontificibus.

SECTIO VIII.

Qui Conſanguineos non reſpexerunt.

Adrianus 4. ſolus inter Pontifices Anglus, ne obolum quidem ſuis propinquis erogavit; Matremque pauperculam ali reliquit eleemoſynis ſuæ Parochiæ.

Clemens 4. Nepoti habenti tria Beneficia duo detraxit: duas Filias ex legitimo prius Matrimonio habitas, tenui dote, unam in Monaſterio, alteram ſuæ conditionis Marito elocavit, dicens ſe plus Deo, quam carni & ſanguini debere.

Mar-

Martinus 4. cum germanus frater ad eum acceſſiſſet, ut de tanto munere gratularetur, ſimulque multa recipere ſperaret; fratrem paucis muneribus donatum confeſtim domum redire juſſit, affirmans bona Eccleſiæ, quæ ſua non eſſent, nolle ſe ſine ratione diſſipare.

Nicolaus 4. primus ex Ordine Minorum ad Papatum evectus, probos & eruditos tantum Cognatorum loco habuit.

Benedictus 12. indignos & conſanguineos a Beneficiis arcuit, dicens ſe nolle lutum exornare, & Papam non habere conſanguineos: & illis qui eos commendabant, reſpondere ſolebat illud Davidicum: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.*

Adrianus 6. ſolus Belga inter Pontifices, ædificare Sion in Sanguinibus nolebat: unum dumtaxat virum probum, eumque ſibi perſpectum, non conſanguineum, & præterea nullum, Cardinalem creavit.

Marcellus 2. Pontifex factus, mox conſanguineis ſuis acceſſum ad Curiam interdixit; duorumque Nepotum Romæ exiſtentium viſitationes congratulatorias admittere,

tere, eosque ab aliis adiri noluit.

Innocentius 12. ita animo fuit suis non addicto, ut edita constitutione Pontificum propinquos Ecclesiæ bonis ditari prohibuerit, eaque tantum in suos uti liberalitate Romanis Pontificibus indulserit, quam erga alienos, & nulla cognatione, nulla affinitate, nulla amicitia conjunctos pauperes adhibere licitum est.

SECTIO IX.

Nobiliori inter antiquos Pontifices Prosapia orti.

Clemens 1. e genere Imperatorum, summo loco Romæ natus.

Urbanus 1. nobilis Romanus magnam Romanæ Nobilitatis partem ad Christum convertit.

Cajus Maximi, Diocletiani Imperatoris fratris filius.

Cœlestinus 1. Valentiniani Imperatoris, amitæ suæ filii cognatus germanus.

Felix 3. ex illustri Aniciorum prosapia, S. Gregorii Magni atavus.

Vigilius ex nobilissimo genere ortus, Joannis Consularis viri filius.

Joan-

Joannes 3. cognomento Catellinus, Anaſtaſii viri illuſtris filius.

Gregorius M. Anicius, uti Felix 3. atavus.

Honorius 1. filius Petronii viri inter Conſull. præcipui.

Adrianus 1. natus Romæ, Patre Theodoro ſummæ nobilitatis viro.

Sergius 3. Romanus ex Comitibus Tuſculanis.

Joannes 10. Ravennas ex familia Cynthia.

Joannes 11. Sergii 3. filius, ex Comitibus Tuſculanis.

Joannes 12. ex Comitibus Tuſc.

Benedictus 7. laudatiſſimus Pontif. filius Comit. Tuſcul.

Gregorius 5. Germanus, affinis Othonis Imperatoris.

Benedictus 8. ex Comitibus Tuſculanis, frater Pontificis ſequentis.

Joannes 20. frater præcedentis, ex iiſdem Comitibus.

Benedictus 9. Alberici Comitis Tuſculani, duorum præcedentium Pontificum fratris filius.

Leo 9. Nobilis Germanus, Comes d'Asbourgh.

Victor 2. Germano-Bavarus, Comes Calbenſis, Henrici Tertii Imperatoris propinquus, & Conſiliarius.

Stephanus 10. filius & hæres Gozelonis Ducis Lotharingiæ, factus Monachus, & Abbas Caſſinenſis.

Benedictus 10. ex Comitibus Tuſculanis, quæ familia ſeptem Pontifices numerat.

Gregorius 7. Tuſcus ex Comitibus Petilianis, & ipſe Comes Petiliani.

Victor 3. Beneventanus, & Principis Beneventi filius primogenitus: intacta nobili Sponſa, veluti alter Alexius, clam aufugiens, eremum petiit.

Calliſtus 2. Burgundus Guilielmi Burgundiæ Comitis filius, Imperialis & Regiæ celſitudinis derivata conſanguinitate generoſus.

Reliquorum Pontificum nobilitatis inſignia extant; ſequiturque Prophetia Malachiæ, ex cujus interpretatione colligi poteſt, quales reliqui fuerint.

SECTIO X.

Pontifices tenui parentela nati.

DE S. PETRO Apoſtolorum, ac Pontificum Principe, piſcatorio manuum labore quondam victitante, hic non eſt lo-

loquendum ; ſatis cum Fratre ſuo Andrea , & filiis Zebedæi nobilitatus eſt , dum audirent a Chriſto : *Venite poſt me , faciam vos fieri piſcatores hominum* . & ipſe Petrus præ reliquis : *Tu es Petrus , & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam , & tibi dabo claves Regni Cælorum* ; quæ Claves totius Pontificiæ Nobilitatis ſunt inſignia.

S. Dionyſius origine obſcura , quam auctor libri de Romanis Pontificibus inveniri poſſe negat : Pontus Heuterus de libera hominis nativitate eum ſpurium & illegitime natum ſcribit.

Joannes 18. Romanus ſcribitur fuiſſe ignobiliſſimus , Sicco antea vocatus.

Damaſus 2. Popo Bagniarius dictus , ignobilis quidam Bavarus , vir alioquin ingenioſus , & negotiis tractandis dexter.

Adrianus 4. Anglus , natus matre eleemoſynis Eccleſiæ ſuæ Parochialis ali ſolita.

Urbanus 4. Gallus , is qui inſtituit feſtum Corporis Chriſti , natus fuit patre cerdone.

Nicolaus 4. Ordinis Minorum Generalis , humili genere Aſculi in Picentibus ortus.

Caleſtinus 5. natus parentibus

piis, ſed arctis domi rebus, ipſe filiorum undecimus.

Benedictus 11. Italus, Ordinis Prędicatorum, Matrem habuit pannorum lotricem: quam ſericis ornatam veſtibus agnoſcere diſſimulavit, in pannoſis agnovit.

Joannes 22. Gallus, natus patre ſcrutario; ejuſque immediatus ſucceſſor ex ſorore Nepos

Benedictus 12. Gallus, patre molitore natus, eumque in aliis quam molitoris veſtibus agnoſcere noluit; nihilque ei præter certam pecuniæ ſummam, quæ ſufficeret ad molam coemendam, dediſſe dicitur.

Bonifacius 9. de paupere (nobili quondam) familia ortus, Clericus vagabundus, fortunam experturus, Romam ſe conferens, fit Papa.

Alexander 5. natus in Candia, origine non tantum aliis, ſed etiam ſibi ignota: nam ſuos ipſe parentes ignorans, nihil de ſua extractione noverat, niſi quod puer pauper emendicato pane vixiſſet.

Nicolaus 5. Italus, Medici filius, natus matre ovorum, & pullorum inſtitrice, ſive annonaria.

Xyſtus 4. ortus in pago mari vicino, patre piſcatore; cum quo

eam

eam artem aliquamdiu exercuit, deinde factus Minorita, fit tandem Papa.

Adrianus 6. Belga, natus Ultrajecti, patre naupego, ſive navium fabricatore.

Pius 5. de quo Genebrardus ait: ex opilione Dominicanus, inde Cardinalis, demum ſummus Pontifex, cui illud Pſalmi 77. competebat: *Elegit David ſervum ſuum, & ſuſtulit eum de gregibus ovium, de poſt fœtantes accepit eum, paſcere Jacob ſervum ſuum, & Iſrael hæreditatem ſuam.*

Xyſtus 5. patrem habuit villicum, manuum labore victitantem, alii Bubulcum, ſive Porcarium dicunt, ex Ordine Franciſcano ſummus Pontifex.

SECTIO XI.

Pontifices notæ non ita bonæ.

PApa 67. *Sabinianus*, Magni Gregorii diſſimilis ſucceſſor, obſcuro loco natus, moribus obſcurior: licet bona nonnulla Eccleſiæ præſtiterit, peſſima tamen avaritiæ nota inſignitus fuit, anteceſſoris ſui in pauperes liberalitatem, ut ſuam tenacitatem excu-

ſaret, ſiniſtre interpretatus; ob annonæ caritatem ab ipſo adauctam, populo Romano inviſus, defunctus ſine funebri pompa ſepultus fuit.

116. *Stephanus* 7. ſacrilegus in deceſſorem Formoſum, cujus corpus exhumatum degradari, & in Tiberim projici juſſit, quod eum a Papatu prius obtinendo arcuiſſet, in carcere ſtrangulatus ambitionis & crudelitatis ſuæ pœnas dedit.

122. *Chriſtophorus* ignota origine, doloſus Sedis invaſor, ejuſque ſucceſſor

123. *Sergius* 3. etiam exiſtens Pontifex, famoſus ſcortator.

134. *Joannes* 12. electus decimoſeptimo ætatis anno nondum expleto, venationi magis, quam Dei venerationi vacavit; auditu indigna de illo narrantur.

140. *Bonifacius* 7. Pontificatum malis artibus adeptus male etiam amiſit: nam Urbem relinquere coactus, pretioſiſſima quæque ex Vaticana Baſilica ſubtrahens, Conſtantinopolim fugit fur ſacrilegus.

147. *Silveſter* 2. virulentis ante Papatum contra Sedem Apoſtolicam ſcriptis infamis, cum ob Simoniam dignitatibus Eccleſiaſticis

legi-

legitime fuiſſet depoſitus, quibus neſcio deinde artibus, ſit Pontifex, tanta Sede, ut Spondanus ait, indignus: quam tamen non ita male rexit.

153. *Benedictus* 9. decem annorum puer, in Sede Petri poſitus, Pontifex dein malæ vitæ & mortis: vide Notitiam in Damaſo 2.

201. *Bonifacius* 8. de eo refertur, quod Papatum ut vulpes intravit, ut lupus regnavit, ut canis expiravit. Extant ipſius litteræ ad Philippum Pulchrum Regem Franciæ, Regiſque ad ipſum; unde qualis habitus fuerit, colligi poteſt.

215. *Joannes* 23. ultimus Joannum, armatura magis corporali, quam ſpirituali inſtructus, a Concilio Conſtantienſi deponitur.

223. *Innocentius* 8. Pontus Heuterus Tractatu de libera hominis nativitate, eum illegitimo toro natum profert: deque ejus incontinentia nonnulli nonnihil ſcribunt, uti de ſucceſſore ejus; qui fuit

224. *Alexander* 6. cujus vitia virtutes æquabant, vel etiam ſuperabant: quomodo in vita dominatus, & in fine defunctus fue-

rit, legatur Platina, & reliqui historiæ Pontificiæ Scriptores.

SECTIO XII.

Minus literati notantur.

Benedictus Decimus nullius plane ingenii, quem Baronius Tomo II. ad annum 1058. num. 10. tanquam illegitime electum, seu intrusum, & intra annum Sede expulsum fuisse narrat.

Cœlestinus 5. ad cujus coronationem ducenta hominum millia, propter rei novitatem confluxisse referuntur; quod homo Eremita, literarum rudis, & linguæ latinæ ignarus, uti ex Cardinali Sirleto Ciaconius narrat, sed sanctitate eximius ad tantum dignitatis fastigium eveheretur.

Bonifacius 9. Grammaticam tantum, & parum in Rhetorica audierat, Clericus vagabundus fortunam tentans, Romam venit, & fit Papa ætatis suæ tantum 30. aut ad summum 34. annorum. Notatur nimii erga propinquos affectus: commendatur, quod mori potius elegerit, quam castitatis, ex medicorum contra calculum consilio, jacturam facere.

Pau-

Paulus 2. prius mercator, audiens Avunculum ſuum Eugenium 4. factum eſſe Papam, Romam ſe contulit, ubi adhibito præceptore, parum latine loqui didicit. factus ab Avunculo Cardinalis, tertius poſt illum fit Pontifex: mox literatos omnes ab aula ſua proſcripſit, eoſque ut hæreticos oderat; parentibus ſuadere ſolitus, ſatis eſſe liberos ſuos inſtruere, ut legere & ſcribere ſcirent, altiora ſtudia, quorum ipſemet ignarus erat, neceſſaria non eſſe.

Quia vero literatos, & qui ſcriptis claruerunt, recenſere prolixum nimis foret: inſpici poterit *Bibliotheca Pontificia* edita a F. Ludovico a S. Carolo Carmelita.

SECTIO XIII.

Juvenes, & in ætate non provecta ad Papatum aſſumpti: quotque annis ſederint.

Alexander 1. vir ætate juvenis (quot annorum, Auctores non narrant) ſed moribus, ſcientia, ac ſanctitate incomparabilis, ſedit annis 10. & menſibus fere ſex.

Joannes 11. Juvenis, annorum

viginti cum assumeretur, sedit tantum annis 4. mensibus 10.

Joannes 12. annorum tantum sexdecim, inter annum Pontificatus nonum & decimum defunctus.

Benedictus 9. puer decem annorum, annis fere undecim, sed interpolate, regnavit.

Innocentius 3. vir annorum tantum triginta, laudabiliter sedit annos 18. menses 6. dies 9.

Gregorius 11. annorum 35. cum assumeretur, præfuit annis 7. & mensibus fere 3.

Bonifacius 9. annorum 30. aut 34. cum eligeretur, cum moreretur, 45.

Leo 10. annorum 30. aut paulo plus, quadragenarius tantum cum moreretur.

Sint licet assumpti Juvenes ad Pontificatum,
Petri annos potuit nemo videre tamen.

SECTIO XIV.

Pontifices aliquot dierum, qui mensem in Papatu non impleverunt.

Siſinius fuit Pontifex dierum viginti.

Ste-

Stephanus 2. dierum tantum trium.

Valentinus diebus triginta sedit.

Bonifacius Sextus quindecim.

Theodorus Secundus diebus viginti.

Damasus Secundus viginti tribus.

Cœlestinus Quartus septemdecim.

Vice-dominus Nepos Gregorii 10. dictus per aliquot horas Gregorius 11. sed propter exiguitatem temporis vix pro Pontifice habitus, ipso die electionis obiit.

Pius Tertius sedit diebus viginti sex.

Marcellus Secundus viginti duobus.

Urbanus septimus diebus duodecim.

Leo Undecimus diebus viginti quinque.

SECTIO XV.

Pontifices aliquot mensium, qui annum in ea dignitate non viderunt.

XYstus 2. menses 11. dies 12.

Marcus menses 8.

Sabinianus menses quinque, dies 19.

Bonifacius Tertius menſes octo, dies 23.

Leo 2. menſes 10. dies 17.

Benedictus 2. menſes 10. dies 27.

Conon menſes 11. dies 3.

Stephanus 5. menſes 5. dies 3.

Romanus menſes fere 4.

Leo 5. menſem 1. dies 10.

Chriſtophorus menſes 8.

Lando menſes 6. dies 21.

Leo 6. menſes 6. dies 15.

Benedictus 5. menſ. 6. dies 5.

Donus 2. menſes 3.

Bonifacius 7. menſes 7. dies 15.

Joannes 14. menſes 8.

Joannes 16. m. 4. & dies aliquot.

Joannes 18. menſes 5.

Silveſter 3. menſem 1. dies 19.

Clemens 2. menſ. 9. dies 15.

Stephanus 10. menſ. 7. dies 8.

Benedictus 10. menſ. 9. d. 20.

Cœleſtinus 2. m. 5. d. 13.

Lucius 2. m. 11. d. 14.

Gregorius 8. menſ. 1. dies 27.

Innocentius 5. menſ. 5. dies 5.

Adrianus 5. menſ. 1. d. 9.

Joannes 21. menſ. 8. dies 8.

Benedictus 11. menſ. 8. d. 6.

Alexander 5. menſ. 10. dies 8.

Gregorius 14. menſ. 10. d. 10.

Ejuſque ſucceſſor

Innocentius 9. menſes tantum duos ſedit.

SE-

SECTIO XVI.

Papæ eo Pontificatus anno, & interdum menſe mortui, quem numerus Nominis denotabat.

ANterus ſolus nominis hujus Papa primo Pontificatus anno Martyr occubuit.

Felix 2. illegitime primum ſedens; anno dein ſecundo legitimæ ſeſſionis, Martyrio vitam finivit.

Zoſimus unicus hujus nominis, unico anno Pontifex fuit.

Anaſtaſius 2. anno Pontificatus ſecundo obiit.

Felix 4. anni & nominis quarti Papa.

Bonifacius 2. uti nomine, ita Pontificatus anno ſecundo obiit.

Sabinianus primus & ſolus ita dictus, intra primum annum menſe ſexto mortuus eſt.

Severinus unici nominis & anni Pontifex.

Conon primi anni menſe duodecimo fere expleto deceſſit.

Siſinius unicus hoc nomine, primi menſis die vigeſimo arthritide conſtrictus e vivis exceſſit.

Stephanus 4. quarto Pontificatus anno defunctus.

Stephanus 5. quinque dumtaxat menſium Pontifex.

Valentinus unus, unius menſis Papa.

Benedictus 3. tertii anni Pontifex.

Martinus 2. (alii Marinum vocant) anni ſecundi menſe ſecundo defunctus.

Stephanus 6. ſex annorum Papa.

Romanus primus & ſolus, anni primi menſe quarto interiit.

Benedictus 4. anno quarto.

Chriſtophorus primus, anni primi menſe octavo: ejuſque ſucceſſor

Sergius 3. anno tertio.

Lando 1. anni primi menſe ſexto.

Victor 2. annis duobus præfuit.

Nicolaus 2. inter ſecundum & tertium annum, &

Adrianus 4. inter quartum & quintum mortui.

Clemens 3. annorum & menſium trium Pontifex.

Urbanus 4. & *Clemens* 4. immediati ſucceſſores quatuor prope annorum Pontifices.

Innocentius 5. menſium quinque ac totidem dierum Pontifex.

Nicolaus 3. triennio jam fere peracto ſublatus.

Martinus, 4. & *Nicolaus* 4. quatuor annorum Pontifices.

Ca-

Cœleſtinus 5. poſt menſem quintum Pontificatu ſe abdicavit.

Bonifacius 8. ſedit annos octo, & aliquot menſes.

Calliſtus 3. trium annorum & trium menſium.

Innocentius 8. annorum octo, uti nominis, Pontifex.

Paulus 4. anni quarti, & menſis tertii Papa.

Gregorius 13. annorum totidem quoti nominis Pontifex, ejuſque Succeſſor

Xyſtus 5. annorum quinque & quatuor menſium.

Innocentius 10. decem annorum Pontifex.

SECTIO XVII.

Papatus præ reliquis diuturnus.

VIgeſimum excedere annum notantur ſeptem poſt Petrum Pontifices; qui primus Chriſti Vicarius annis fere 25. locum ejus Romæ tenuit; cujus annos nemo legitimorum Pontificum hactenus vidit; unus fuit Pſeudo pontifex Petrus de Luna Hiſpanus Arragonenſis Benedictus 13. dici ſuſtinens, qui in ſchiſmate ultra 30. annos obſtinatiſſimus vixit, & mortuus eſt

ſed

ſed vel hoc ipſo ſuum Antipapatum ſatis probavit, quod annos Petri non tantum viderit, ſed exceſſerit. Diutiſſimus itaque poſt Petrum fuit

Adrianus Primus Pontifex annis viginti quatuor, ſeſquimenſe minus; cujus ſucceſſor

Leo Tertius per annos viginti, menſes 5. dies 17. Papa fuit: ita ut ſpatio annorum 45. Roma tantum duos Pontifices viderit.

Alexander Tertius ſedit annis 22. ſeptem diebus minus.

Silveſter Primus annis 21. menſibus 10. die uno.

Urbanus Octavus vixit in Pontificatu annos 21. menſem unum, dies 24.

Leo Primus, Magnus dictus, an. 20. menſ. 10 d. 28 Ad ſex iſtos, qui annum vigeſimum exceſſerunt, proxime accedunt quatuor annorum octodecim Pontifices. *Innocentius* 3. qui annis 18. menſ. 8. *Paſchalis* 2 qui 18 annis, menſibus fere ſex; & *Joannes* 12. qui 18. annis & 4. menſibus, ac *Zephyrinus*, qui annis & diebus octodecim in Pontificatu vixerunt.

Clemens XI. noſtro ſæculo Romanam Eccleſiam adminiſtravit annos 20. menſes 3. dies 24.

SE-

SECTIO XVIII.

Pontifices, qui Imperatores coronarunt, & Regibus ac Principibus Christianis nomen aliquod decusque addiderunt.

MOs coronandi Imperatorem Romanum a Carolo Magno consuetudinem cepit: ante quem nullus Imperator coronatus legitur, præter Justinum Thracem, seniorem dictum, qui licet ab Episcopo Constantinopolitano diadema accepisset, a Joanne tamen Primo, cum Theodoricus Rex Arianus vexaret Italiam, Constantinopolim profecto, coronari expetiit, & coronatus fuit anno 525. Diu itaque post

Leo tertius imminente anno 801. octavo Kalendas Januarii, hoc est die Nativitatis Christi 800. coronavit Romæ Carolum Magnum Imperatorem.

Stephanus 5. Ludovicum Pium Caroli Magni filium Rhemis 4. Kalendas Novembris, anno 816.

Paschalis 1. festo Paschali Dominicæ Resurrectionis anno 823. coronavit Lotharium, Ludovici filium.

Ser-

Sergius 2. Ludovicum 2. Lotharii filium, vivente patre Monaſterium Prumiacenſe ingreſſo, coronavit Romæ anno 844.

Joannes 8. intra decem Pontificatus ſui annos coronavit tres Franciæ Reges Imperatores: Carolum 2. Calvum, anno 876. Ludovicum 3. Balbum, anno 878. & Carolum 3. Craſſum anno 881. quod nulli Rom. Pontificum contigit.

Formoſus coronavit Arnulphum Carolomanni filium, an. 895.

Joannes 10. Berengarium, contra Arnulphum ab Italis electum, coronavit anno 914. deinde ob diſſenſiones, Imperatores tres, Ludovicus Quartus, Conradus, & Henricus cognomento Auceps (hic ſibi ſatis eſſe ajebat, quod haberetur a ſuis pro Imperatore) a Pontificibus Romanis coronati non fuerunt; quibus ſucceſſit Otho Magnus, primus ex Germanis Imperator, ſub quo diſſidium componi cœpit; quem tandem

Joannes 12. anno 962. coronavit Romæ ipſo die Natalis Chriſti.

Joannes 13. Othonem juniorem præcedentis filium, cum uxore Theophania, Nicephori Græcorum Imperatoris filia, Romæ ipſo die Natalis Domini an. 968.

Gregorius 5. Othonem 3. præcedentis filium, ibidem in Pentecoſte anno 998.

Benedictus 8. Henricum 2. ſanctum, cum uxore ſancta Cunegunde, Romæ die ſancto Paſchæ anno 1014.

Joannes 20. Benedicti præcedentis Papæ frater, & immediatus ſucceſſor coronavit anno 1027. ipſo die Paſchæ Conradum 2.

Clemens 2. anno 1047. Henricum 3. cum uxore Agnete, Romæ, in Nativitate Domini.

Nicolaus 2. coronavit ibidem in die Paſchæ Henricum 4. an. 1058.

Paſchalis 2. Henricum 5. idibus Aprilis anno 1111. Romæ.

Innocentius 2. Lotharium 2. qui Papam ob Schiſma Petri Leonis fugitivum cum exercitu magno Romam reduxit, ibique ab eo coronatus eſt pridie Nonas Julias anno 1134. eique, ceu legitimo Pontifici, Schiſmatis tempore fideliter adhæſit.

Eugenius 3. coronaſſet an. 1152. Conradum 3. niſi dum hic ad motus Italicos compeſcendos, & ad Coronam accipiendam, expeditionem in Italiam pararet, non ſine veneni ſuſpicione, extinctus fuiſſet.

Adria-

Adrianus 4. coronavit Romæ 14. Kalendas Julii anno 1155. Fredericum Primum, qui Ænobarbus, sive Barbaroſſa dicebatur.

Cæleſtinus 3. Henricum 6. Barbaroſſæ filium, ibidem anno 1191. Feria ſecunda Paſchatis, cum ipſe pridie conſecratus fuiſſet.

Innocentius 3. Idibus Octobris anno 1209. coronavit Romæ Othonem 4. Philippus vero Pſeudo-Imperator Moguntiæ coronatus fuit.

Honorius 3. Decimo Kalendas Decembris anno 1220. coronavit Romæ Fredericum 2. Hic male ſe contra Eccleſiam gerens, Imperio privatus eſt ab Innocentio Quarto in Concilio Lugdunenſi anno 1245. cui ſubſtitutus fuit Henricus Thuringus D. Eliſabethæ filius, dein Guilielmns Hollandus, hinc Richardus Anglus, ac demum Alphonſus Caſtellæ Rex; qui coronati non fuerunt; ſed tenetur poſt depoſitionem Frederici Imperium vacaſſe per annos 34. uſque ad Rudolphum Hasburgicum.

Gregorius 10. cum Rudolphus Haſburgicus electus Imperator Aquiſgrani coronatus fuiſſet, dein Loſannam Helvetiorum ad Gregorium hunc ſe conferens, ab illo confirma-

matus, ac Imperii insignibus decoratus fuit anno 1273. secundum antiquum hoc ibidem distichum.

Bis sexcenti, septuaginta tresque stetere
Anni, Losannæ cum Rex & Papa fuere.

In Italiam vero nunquam venit ob factiones Guelphorum & Gibellinorum; uti duo sequentes Imperatores Adolphus Nassavius, & Albertus Austriacus, qui a Papa coronati non fuerunt. cumque Albertus Rudolphi Hasburgici filius contra Adolphum prætenderet Imperium, esſetque inter illos summa contentio, *Bonifacius* 8. illud sibi ascribens stitit se in publico Romæ, primo die in habitu Pontificali Benedictionem populo impertiens, postridie in habitu Imperiali, Coronam Imperatoriam in capite gestans, prælatis sibi per Spatharium gladiis duobus; cumque sedisset in throno, alta voce clamavit: *Ecce duo gladii hic*; Pontificiæ nimirum & Imperatoriæ potestatis: sequenti vero anno cedens confirmavit electionem Alberti ea conditione, ut Imperator Regi Franciæ Philippo Pulchro, quem ob redditus Ecclesiasticos sibi negatos excommunicaverat, armis

mis se opponeret, eoque Regno privato, Regni titulum ipse Papa gestaret: unde maximæ dissensiones inter Bonifacium Papam, & Philippum Regem ortæ sunt.

Clemens 5. ea conditione Henrico 7. ratum fecit Imperium, uti primo quoque tempore in Italiam se conferret: quo cum tenderet, coronatus est primum Mediolani corona ferrea, deinde Romæ aurea per Cardinales eo destinatos a Pontifice Avenione se tenente anno 1312. tertio Kalendas Julii.

Nicolaus 5. Antipapa, alias Petrus de Corbario, procurante Ludovico 5. contra Joannem 22. Avenione residentem, Romæ electus, coronavit ibidem hunc Ludovicum, cum uxore anno 1327. Kalendis Junii festo Pentecostes; cujus depositionem Clemens Sextus fieri mandat ab Electoribus, nisi jus electionis velint amittere. Itaque Joannis Bohemiæ Regis primogenitus eligitur, Carolus Quartus dictus.

Innocentius 6. Avenione residens Carolum Quartum per duos Cardinales Romæ coronari fecit die Paschatis anno 1355. cumque Papa ipse dein semel Romam venisset, Carolus Imperator eo mox ad-

advolavit, exhibuitque Papæ ſtratoris officium, ac in ejus Miſſa ſolemni Diaconus cantavit Euangelium. Hujus filius Vvenceslaus patri vita & moribus diſpar, Cæſarum ignaviſſimus, Imperator electus, coronatus numquam fuit, ſed depoſitus, & ejus loco ſubſtitutus eſt Rupertus Bavarus, & confirmatus a *Bonifacio Nono*; qui Romam pro coronatione contendens, a Vvenceslai factionariis in via impeditus fuit: ſuffectus deinde Judocus Moraviæ & Brandemburgi Dominus per medium tantum annum, etiam coronatus non fuit.

Eugenius 4. anno 1432. 15. Kalend. Junii, in Pentecoſte coronavit Romæ Sigiſmundum juniorem, Caroli 4. filium, Vvenceslai fratrem: dein Albertus Sigiſmundi gener, uno dumtaxat anno & decem menſibus Cæſar, coronatus non fuit.

Nicolaus 5. Fredericum 3. cum Uxore Eleonora Luſitana, recens Senis in Bacchanalibus in uxorem ducta, in Quadrageſima 16. Kalendas Aprilis, ſive 27. Martii anno 1451. Romæ coronavit: qui abſtemius vinum non bibens, annos prope 54. imperavit.

Julius 2. anno 1590. Maximilianum

num Frederici filium in Italiam invitavit, eum postea coronaturus, ad opem sibi contra Venetos ferendam; cum quibus dein, alternante belli fortuna, Julius fœdus iniens, Maximiliano ipsi bellum indixit; ita ut coronatus non fuerit.

Clemens 7. coronavit Carolum 5. Imperatorem, Bononiæ anno 1529. die festo S. Mathiæ, Carolo Natali: post quem nulli Imperatores a Pontificibus Romanis coronati fuerunt.

Nomen aliquod decusque sequentes Pontifices Christianis Principibus addiderunt.

Honorius 1. Suintillam Hispaniæ Regem *Catholicum* nominavit, quod nomen, occupata per Mauros Hispania, per annos prope octingentos intermissum, *Innocentius* 8. Ferdinando Castellæ Regi retribuit: ejusque successor *Alexander* 6. decrevit, ut *Catholicus* proprius & hæreditarius Hispaniæ Regum esset Titulus.

Gregorius 3. Carolum Martellum Brabantiæ Ducem a Francis in Regem electum, *Christianissimum* appellavit.

Stephanus 3. Imperium Romanum a Græcis ad Latinos transtulit

lit in Pipinum Brevem Galliæ Regem.

Leo 3. Instituit morem quod Pontifex Romanus coronet Romanorum Imperatorem.

Silvester 2. Sanctum Stephanum Hungarorum Ducem, qui Pannoniam ad Christi fidem perduxerat, Regis nomine, regioque diademate donavit, & non solum ipsi, quod virum Apostolicum decebat, sed etiam ejus successoribus Crucis præferendæ potestatem fecit.

Benedictus 8. Pomum Aureum inserta Cruce dedit S. Henrico Imperatori; qui Advocatus, & Patronus, ac Defensor S. R. Ecclesiæ nominatus fuit: quod Imperii insigne & hodie gestant Imperatores.

Innocentius 4. Constituit septem Imperii Electores, tres Ecclesiasticos Præsules, Moguntinensem, Trevirensem, Colonienſem; quatuor Sæculares, Regem Bohemiæ, Ducem Saxoniæ, Marchionem Brandenburgicum, & Comitem Palatinum.

Clemens 5. indulsit Regibus Franciæ Communionem sumere sub utraque specie; quo privilegio adhuc utuntur in die quo sacrantur, & quo moriuntur.

Leo 10. Henricum 8. Angliæ Regem, Fidei Defensorem appellavit.

Paulus 3. Carolum 5. Imperatorem, Carolum Maximum dixit.

Pius 5. Cosmam Mediceum, Ducem Florentiæ, Senarum, & Pisarum, magni Ducis Etruriæ titulo cohonestavit, non sine aliqua aliorum Principum obtrectatione.

SECTIO XIX.

Pontifices qui primi leguntur Sanctum aliquem in Divorum Canonem retulisse, usque ad annum Christi 1000.

Leo 3. S. Suibertum Vvestphalorum Apostolum primus, solemni ritu, præsente Carolo Magno, canonizasse legitur anno Christi 800.

Joannes 15. anno *993*. Synodum Romæ celebravit, in qua Udalricum Augustanum Episcopum in Sanctorum numerum retulit, ut constat ex diplomate canonizationis, quod extat apud Baronium ad annum citatum §. 2.

Leo 9. SS. Gerardum Tullensem in Lotharingia, & Vvolfangum Ratis-

tisbonenſem in Germania Epiſcopos Divis aſcripſit.

Benedictus 9. S. Simeonem Monachum Trevirenſem; de quo Martyrologium Rom. kalendis Junii.

Urbanus 2. S. Attillanum Epiſcopum Zamorenſem; de quo idem 5. Octobris.

Antea moris erat, cum aliquis Martyrio occubuiſſet, ut Epiſcopus, ſub cujus ditione id accidiſſet, rem geſtam ſcriberet ad Primatem; a quo mature adhibitis in conſilium Collegis Epiſcopis, an inter Martyres eſſet recipiendus, decernebatur: nam antiquitus tantum Martyres colendi proponebantur. Vide Onomaſticon in voce *Martyrologium*.

SECTIO XX.

Pontifices, qui annum Jubilæum celebrarunt.

Bonifacius Octavus Jubilæum primus inſtituit, centeſimo quoque anno celebrandum: quod anno ſæculari 1300. magno populi concurſu Romæ celebravit.

Clemens 6. conſiderans pauciſſimos ad annum centeſimum perve-

nire, Jubilæum, veteris legis exemplo, ad annum quinquageſimum reduxit, & anno 1350. Avenione celebravit.

Urbanus 6. Jubilæum anno trigeſimotertio Romæ celebrandum indixit, intuitu paris numeri annorum vitæ Chriſti; ex quo omnes Indulgentiæ promanant: conceſſitque anno 1383.

Bonifacius 9. anno ſæculari 1400. illud more ordinario celebravit.

Nicolaus 5. anno 1450. quintum Jubilæum promulgavit: quod Mechliniæ anno ſequenti 1451. cum maximo Belgarum concurſu celebratum fuit; uti patet ex inſcriptione Flandrica in abſide Chori S. Rumoldi.

In't Iaer M. CCCC. *vyftig cen, vvas d' Iaer van Jubileen hier gheween, doen vvert gesloten deſen ſteen.*

Paulus 11. ſtatuit Jubilæum (a Bonifacio 8. centeſimo quoque anno celebrari primo inſtitutum, a Clemente 6. ad annum quinquageſimum, ab Urbano 5. ad trigeſimumtertium reductum, a Nicolao 5. juxta Clementis conſtitutionem, quinquageſimo iterum anno celebratum) deinceps ſingulis vicenis quinis annis in perpetuum celebrari, incipiendo ab anno proximo

ximo 1475. quod morte præventus celebrare non potuit; ſed ſucceſſor ejus

Xyſtus 4. celebravit primum Jubilæum viginti quinque annorum anno 1475.

Alexander 6. ſecundum viginti quinque annorum anno 1500. & ſic deinceps.

Clemens 7. anno 1525. *Julius* 3. anno 1550.

Gregorius 13. anno 1575. *Clemens* 8. an. ſæculari 1600.

Urbanus 8. anno 1625. *Innocentius* 10. anno 1650.

Clemens 10. anno 1675. *Innocentius* 12. anno 1700. *Benedictus* 13. anno 1725.

Etiam extra conſuetum 25. annorum terminum, pro publica Eccleſiæ neceſſitate Pontifices ſubinde Jubilæa concedunt, præſertim ubi primum ſunt conſecrati: uti *Clemens* 9. tempore obſidionis Candiæ, an. 1668. & *Clemens* 10. dum anno 1670. Pontificatum iniret, & ſub finem anni 1672. contra Turcas Poloniam invadentes.

SECTIO XXI.

Avenione in Gallia Sedem tenuerunt septem Pontifices consequentes Galli.

Clemens 5. Vasco Burdigalensis, Sedem Apostolicam Roma Avenionem transtulit, anno 1305. ubi illa mansit ultra septuaginta annos; quam residentiam Gallicam Romani Judæorum captivitati Babylonicę comparant. Secuti sunt ibi Clementem *Joannes* 22. Cadurcensis. *Benedictus* 12. Tolosanus. *Clemens* 6. Lemovix. *Innocentius* 6. Lemovix. *Urbanus* 5. Lemovix. *Gregorius* 11. etiam Lemovix; hic Sedem Petri Romam reduxit, Avenione discedens 13. Septembris anno 1376. & post varias in mari jactationes, tandem 17. Januarii 1377. Urbem ingressus est; unde paulo post Schisma omnium in Ecclesia longissimum, quinquaginta nempe annorum, exortum est: nam eo defuncto, contra Urbanum 6. legitimum successorem Romæ electum, Avenione electus fuit Cardinalis Gebennensis, Clemens 7. vocatus, qui cum aliquot Cardinalibus ibi dominatus est; cui in

Schis-

Schiſmate mortuo ſuffectus fuit Petrus de Luna Hiſpanus, qui Benedictus 13. dici voluit: eoque poſt triginta annos in Schiſmate continuatos obſtinatiſſime defuncto, a Schiſmaticis electus fuit Ægidius de Munio, Clemens 8. dictus; qui tandem perſuaſu Petri Cardinalis de Fuxo, ex Ordine Minorum, Antipapatu ſe abdicavit; ſicque ceſſavit longiſſimum illud Schiſma.

SECTIO XXII.

Pſeudo-Pontifices, & Schiſmatici.

PRimum in Eccleſia Schiſma excitatum fuit adverſus Cornelium a Novatiano. Anno Chriſti 254.

Secundum contra Liberium a Felice Secundo, qui defuncto Liberio legitime ſedit. 354.

Tertium contra Damaſum ab Urſicino. 367.

Quartum excitavit Eulalius contra Bonifacium. 420.

Quintum Laurentius contra Symmachum. 498.

Sextum Dioſcorus contra Bonifacium Secundum. 530.

Septimum Vigilius contra Silverium, qui defuncto Silverio legitime electus fuit. 537.

687. Octavum Theodorus & Paſchalis contra Sergium.

768. Nonum quidam Laicus Conſtantinus 2. dici volens, intruſus a fratre ſuo Totone Principe potenti, dum vacaret Sedes menſibus tredecim inter Paulum 1. & Stephanum 4.

824. Decimum Zinzinius contra Eugenium 2.

855. Undecimum Anaſtaſius Presbyter contra Benedictum Tertium.

891. Duodecimum Sergius Diaconus contra Formoſum.

907. Decimumtertium inter hos tres: Leonem 5. Chriſtophorum, & Sergium 3.

964. Decimumquartum Leo Protoſcriniarius contra Benedictum 5.

974. Decimumquintum Bonifacius 7. prius expulſus, denuo reverſus contra Joannem 14.

996. Decimumſextum Joannes Epiſcopus Placentinus contra Gregorium 5.

1045. Decimumſeptimum Silveſter 3. & Gregorius 6. contra Benedictum 9. & ſic tres ſimul Papæ Romæ reſidebant, contra quos quartus, Clemens 2. ſuffectus fuit.

1061. Decimumoctavum Cadolus Epiſcopus Parmæ contra Alexand. 2.

1080. Decimumnonum Guibertus Epiſco-

ſcopus Ravennas, dictus Clemens 3. contra Gregorium 7.

Vigeſimum Albertus, Theodorus, & Silveſter conſequenter intruſi contra Paſchalem 2. 1101.

Vigeſimum primum Mauritius Burdinus contra Gelaſium 2. 1118.

Vigeſimumſecundum Petrus Leonis, dictus Anacletus 2. contra Innocentium 2. 1130.

Vigeſimumtertium quatuor ſchiſmatici: Octavianus de Monticello dictus Victor 4. Guido Cremonenſis, Paſchalis 3. Joannes Strumenſis, Calliſtus 3. & Lando Innocentius 3. dici volentes; contra ſolum & verum Pontificem Alexandrum 3. poſt quas turbas per duo fere ſæcula ceſſarunt ſchiſmata. 1159.

Vigeſimumquartum Petrus de Corbario Franciſcanus, dictus Nicolaus 5. contra Joannem 22. 1325.

Vigeſimumquintum omnium longiſſimum incœpit Robertus Cardinalis Gebennenſis contra Urbanum 6. dictus Clemens 7. decimoſexto Schiſmatis hujus anno mortuus: & conſequenter Petrus de Luna, Benedictus 13. dici volens; hocque Hiſpano in Hiſpania, trigeſimo Antipapatus ſui, ac quadrageſimoſexto ſchiſmatis incœpti anno obſtinatiſſime defuncto, ſuc- 1378.

ceſſit in ſchiſmate Ægidius de Munio, Clemens 8. vocatus, qui poſt annum ſui Antipapatus quintum abdicavit: & ſic ſchiſma quod per duos & quinquaginta annos duravit, extinctum fuit.

1439. Vigeſimumſextum & ultimum Amadeus Sabaudiæ Dux, electus a Concilio Baſileenſi contra Eugenium 4. Felix 5. nominatus: qui poſt annos ſchiſmatis fere decem, cognito errore non ſua culpa commiſſo, conceſſit Nicolao 5. Eugenii ſucceſſori; ſicque ultimo extincto ſchiſmate dicebatur:

Lux fulſit mundo, ceſſit Felix Nicolao.

A quo malorum omnium peſſimo Deus Eccleſiam jam per annos ducentos, & fere octogintaquatuor liberavit, & impoſterum, uti rogamus & ſperamus, eſt liberaturus.

SECTIO XXIII.

Diuturnæ Sedis Apoſtolicæ vacationes.

OMnium longiſſima fuit circa annum 1270. poſt Clementem 4. dum Sedes vacavit per annos fere 3.

Huic diuturnitate proxima fuit anno

anno 1414. poſt depoſitionem Joannis 23. quando vacavit annis duobus, & fere dimidio.

Tertia, anno 1314. poſt Clementem Quintum annis duobus, & fere 4. menſibus.

Quarta, anno 1292. poſt Nicolaum Quartum annis duobus, menſibus 3. diebus 2.

Sic quatuor notabiliores fuere Sedis vacationes, ſingulæ ultra 2. annos: ut autem per ſeriem annorum referantur, notandum eſt, quod uſque ad annum Chriſti 250. Sedes Apoſtolica nunquam per menſem integrum vacaverit: quum poſt Fabianum Papam 21. vacavit per medium fere annum; poſt quem tandem electus fuit Cornelius, ſub quo primum in Eccleſia ſchiſma exortum eſt: deinde fuere ſucceſſores Lucius, & Julius, & poſt ſingulos ultra menſem vacavit: tandem poſt horum duorum ſucceſſorem Xyſtum 2. propter immaniſſimam perſecutionem, ſine Paſtore fuit Romana Eccleſia per integrum fere annum; quum anno 260. electus eſt Dionyſius. hinc per tria fere ſæcula nullæ notabiles fuere vacationes.

Anno 530. poſt Bonifacium 2. vacavit Sedes ultra menſes tres.

An. 535. poſt Agapetum uſque ad electionem Silverii per duos, deinde uſque ad ejus ordinationem per ſeptem fere menſes, quo mortuo vacavit menſibus tribus, diebus quinque, hocque mortuo uſque ad electionem Joannis Tertii menſibus fere tribus; uſque ad ordinationem fere quinque: poſtque hunc Joannem 3. ultra menſes decem.

Circa annum 595. Poſt Pelagium 2. menſes 7. deinde poſt ejus ſucceſſorem Gregorium Magnum m. 6.

605. Poſt Bonifacium 4. Tertii ſucceſſorem ultra menſes quinque.

637. Poſt Honorium 1. per annum & 8. fere menſ. poſt ejus ſucceſſorem Severinum menſes fere 5.

654 Poſt Martinum primum per menſes fere 9.

Poſt Agathonem menſibus ſeptem.

684. Poſt Leonem 2. per annum.

757. Poſt Paulum 1. per annum & menſem, deinde duobus ſæculis tranſactis

964. Poſt Leonem 8. per octo menſes & 22. dies.

965. Poſt Gregorium 5. per 8. menſes & 13. dies.

1047. Poſt Clementem 2. menſes 9. & 7. dies.

1054. Post Leonem 9. menses 11. dies 24.

1085. Post Gregorium 7. per integrum annum.

Post Victorem 3. Gregorii successorem per medium annum: dein post duo fere sæcula

1261. Post Alexandrum 4. menses & dies tres.

Post Urbanum 3. Alexandri successorem menses quatuor, dies 2.

1270. Post Clementem 4. Urbani 4. successorem fuit longissima omnium vacatio per annos ferme tres; nempe annis duobus, mensibus 9. diebus 2.

Post Joannem 21. per medium annum.

Post Honorium 4. menses 10. dies 18.

1292. Post Nicolaum 4. Honorii successorem longa vacatio annorum duorum, mensium trium, & duorum dierum.

1304. Post Benedictum undecimum vacavit Sedes fere per annum.

1314. Post Clementem 5. Benedicti successorem, qui Sedem Avenionem transtulit, longa etiam fuit vacatio annorum duorum, mensium trium, dierum 17.

1415. Post Joannis 23. depositio-

tionem vacavit iterum Sedes per annos duos, menſes 5. dies decem.

Poſtmodum nullæ fuere notabiles Sedis Apoſtolicæ vacationes, niſi forte anno 1559. poſt Paulum 4. per menſes 4. dieſque 7. & ſuperiori ſæculo, anno 1655. poſt Innocentium decimum per menſes ipſos tres, a 7. Januarii uſque ad 7. Aprilis, quum electus fuit Alexander Septimus, & anno 1670. poſt Clementem Nonum per menſes quinque, & dies viginti, cum in Petri Sede collocatus eſt Clemens Decimus.

SECTIO XXIV.

Pontifices non ex Cardinalibus aſſumpti.

QUamquam decretum fuerit in Concilio Romano ſub Stephano 4. anno 769. ut unus tantum de Cardinalibus Presbyteris, vel Diaconis ad ſummum Pontificatus culmen promoveretur; tamen nonnullos Cardinalatu non inſignitos D. Petri ſolium aſcendiſſe conſtat; quales fuerunt Germani plerique, cum inter Romanos eſſent diſſenſiones, ab Imperatoribus

ibus adducti. Gregorius Quintus Saxo, qui erat Capellanus Imperatoris Othonis 3. anno 996. Silvester 2. Gallus Aquitanus, Archiepiſcopus Rhemenſis anno 999. Clemens 2. Saxo Epiſcopus Bambergenſis anno 1046. Damaſus 2. Bavarus, Epiſcopus Brixienſis anno 1048. Leo Nonus Franco-germanus, Tulli Leucorum Epiſcopus anno 1049. Victor 2. item Germanus Epiſcopus Eiſtatenſis an. 1054. Nicolaus 2. Allobrox, Epiſcopus Florentinus, anno 1058. Alexander 2. Mediolanenſis, Epiſcopus Lucenſis anno 1061. Calliſtus 2. Burgundus, Archiepiſcopus Viennenſis anno 1119. Urbanus 4. Gallus, Patriarcha Hieroſolymitanus anno 1261. Gregorius 10. Italus, Archidiaconus Leodienſis, exiſtens in Syria, abſens creatus anno 1271. Cœleſtinus 5. Italus Eremita anno 1294. Clemens 5. Gallus, Archiepiſcopus Burdigalenſis anno 1305. Urbanus 5. Gallus, Abbas S. Victoris Maſſiliæ anno 1362. Urbanus 6. Neapolitanus, Archiepiſcopus Barenſis, anno 1378. Omitto Amadeum Sabaudiæ Ducem in Schiſmate contra Eugenium 4. electum Antipapam, Felicem 5. nuncupatum, anno 1440. quorum nulli fuere Cardin.

SE-

SECTIO XXV.

Differentia in numero Pontificum plerumque oritur ex computatione Nominum, quoti quique fuerint.

PRima *Differentia* in computatione nominis occurrit inter Felices, propter Felicem Secundum, qui, quod vivente Liberio, Sedem occupaſſet, ab aliquibus prætermittitur: ſed defuncto Liberio confirmatus legitime ſedit, imo pro defenſione Fidei Catholicæ fuit Martyrio coronatus, uti 29. Julii in Martyrologio ponitur; vide notas Baronii: ita ut poſt hunc Secundum, Tertius, & Quartus fuerint; ac diu poſt Felix Quintus dictus, qui non ſua culpa ſchiſmaticus, Pontificatu ſe tandem abdicavit.

Secunda Differentia eſt in Stephanis, propter Stephanum Secundum, qui tertio Pontificatus die apoplexia ſublatus, omittitur a pluribus in ſerie Pontificum; cum tamen, ut Baronius ait, vere ſit numerandus; atque ita univerſim Stephani decem fuerunt.

Tertia Differentia eſt inter Martinos, propter duos Primum ſequentes, qui Marini, una litera omiſ-

niſſa, vocabantur: ſed differentiam hanc parvam ſuſtulit Martinus 5. qui poſitis duobus his Marinis inter Martinos, feſto die S. Martini 11. Novembris anno 1419. Pontifex creatus, ſe Martinum Quintum vocavit (cum alioquin tantum tres Martini, & duo Marini eſſent) ſicque fecit duos ex Marinis Martinos.

Quarta eaque maxima differentia eſt inter tot Joannes: aliqui enim viginti quatuor, imo viginti quinque numerant, cum tantum vigintiduo, aut ad ſummum vigintitres numerandi ſint. A Joanne autem octavo numerus diſcrepare incipit; quod, qui hunc Papiſſam volunt, perperam ponunt poſt Leonem Quartum, cum tantum poſt tres Pontifices, nempe poſt Adrianum 2. verus Joannes Octavus ponendus ſit; & quem illi Nonum vocant, Octavus dici debeat. Alius item Joannes ponitur ab aliquibus circa annum 930. inter Joannem 10. & Leonem 6. & ſic vigintiquinque forent; ſed quia hic male intraverat, ſtatim ejectus fuit; ideoque in numero Pontificum ab omnibus prætermiſſus. propter iſtos duos, vel tres, numerus in duobus vel tribus Joannibus differt;

fert: & ut computatio certior ineatur, obſervandum eſt, quod notat ad Platinam Onuphrius Panvinius hiſce verbis: *Joannes 19 quem Platina 21 vocat, ſe ipſe decimumnonum appellat in ſuis quæ apud me extant Diplomatibus; quare Joannes illi, qui poſtea 21. 22 & 23. vocantur, 20. 21. & 22. vocandi ſunt.* Poſt quos adhuc ſucceſſit unus, qui rite 23. vocatur: ſed duo illi poſt Leonem Quartum, & ante Leonem 6. omnino rejiciendi ſunt; & ſic tantum 23 numerantur.

Quinta Differentia eſt inter Benedictos, ob Benedictum Quintum, qui vivente Joanne 12. Pontifex ſuffectus fuit, idque ob praviſſimos Joannis mores; utpote juvenis ſeptemdecim dumtaxat annorum, per factionem Patris ſui Alberici intruſi; qui Benedictus in Germaniam traductus, Hamburgi ſancto fine quievit, atque e numero Pontificum ab aliquibus, ſed immerito expungitur: & ob Benedictum 10. qui nefarie intruſus fuit, & aliquot menſes Sedem Apoſtolicam per vim tenuit, ita ut duodecim Benedicti legitimi fuerint: & unus Schiſmaticus, Decimus tertius vocatus, nomine proprio Petrus de Luna, inter Pontifices mi-

minime numerandus.

Sexta Differentia, ſed parva eſt nter Silveſtros, an tres, an vero antum duo fuerint: quia Silveſter ertius Benedicto Nono, decem nnorum puero, tanta Sede indigno, ſubſtitutus fuerat, quem Silveſtrum poſt duos fere menſes Benedictus excuſſit; qui ſe omnibus inviſum cernens, Pontificatum ceſſit Gregorio Sexto; cujus ceſſionis illum paulo poſt pœnituit, & Pontificatum repetiit, anniſque decem, ſed interpolatis vicibus eum tenuit.

Septima Differentia eſt inter Bonifacios, an ſex, an vero 8. fuerint. Bonifacius quidem poſt Cœleſtinum 5. ab omnibus vocatur Octavus; ſed an Sextus, & Septimus Bonifacii inter veros Pontifices numerandi ſint, videat ante in Notitia ſingulorum Pontificum curioſus Lector.

Itaque Papæ ejuſdem nominis fuerunt

Joannes	23.
Gregorii	15.
Benedicti	14.
Innocentii	13.

Cle-

Clementes		12.
Leones		11.
Stephani		10.
Bonifacii		9.
Alexandri Urbani	(duo)	8.
Adriani		6.
Cœleſtini Martini Nicolai Pauli Xyſti	(quinque)	5.
Anaſtaſii Eugenii Felices Honorii Sergii	(quinque)	4.
Calliſti Julii Lucii Silveſtri Victores	(quinque)	3.
Agapeti Doni	(duo)	2.

Da-

Damasi
Marcelli } 2.
Paschales

Gelasii
Pelagii } 2.
Theodori

Reliqui sunt unici nominis Pontifices.

SECTIO XXVI.

Pontifices qui primi nomen mutarunt.

REfert Platina ex Martino Polono, quod *Sergius* 2. primo nominatus Os Porci, sive Bucca Porcina, ob turpitudinem hujus nominis, electus Pontifex nomen Sergii assumpserit; adeoque primus fuerit qui nomen mutavit: ad quem locum notat Onuphrius Panvinius, se apud neminem veterum Auctorum hoc inveniisse; imo ex Anastasio Bibliothecario, qui Sergii hujus tempore vixit, & vitas Pontificum edidit, contrarium magis elici: Papam hunc scilicet ante Pontificatum etiam Sergium vocatum fuisse, *Os* vero *Porci* cognomen habuisse; & Pontificem, prænomine retento, cognomen omisisse: putatque idem

Onu-

Onuphrius Joannem 12. primum fuiſſe qui nativum nomen Papa creatus mutarit : rationem vide in Notitia. ſed a Ciaconio ante hunc Joannem, & poſt Sergium 3. interſeruntur alii duo, *Adrianus* 3. qui Agapetus, & ſucceſſor ejus *Stephanus* 6. qui Baſilius, ac poſtmodum *Joannes* 12. qui Octavianus ante vocati fuerint. quam nominis mutationem hinc inde a paucis uſitatam, Pontifices circa annum milleſimum e Germanis aſſumpti, præ aliis uſurpare cœperunt; idque fere propter nominum Germanorum quamdam barbariem : uti *Bonifacius* 7. Franco ante dictus, *Gregorius* 5. Bruno, *Silveſter* 2. Gerebertus, *Clemens* 2. Suidegerus, *Damaſus* 2. Popo, *Victor* 2. Berardus, *Joannes* 18. Sicco, ac demum *Sergius* 4. Petrus antea vocatus, ob reſpectum erga primum Chriſti Vicarium, ſe ipſius nomine indignum reputans, nomen Sergii aſſumpſit; poſt quem nomina ſua mutare Pontificibus Romanis in conſuetudinem, non in obligationem tranſiit. Nam Joannes 21. Luſitanus, Adrianus 6. Belga, & Marcellus 2. Italus, nomina in Baptiſmo indita in Pontificatu retinuiſſe leguntur. & mutatio hæc

non

ion fit ſine exemplo & imitatione ipſius Chriſti Domini, qui Petro ad Pontificatum deſignato nonen novum impoſuit, dicens Joan. 1. *Tu es Simon filius Jonæ, tu vocaberis Cephas; quod interpretatur Petrus*. Nec iſtud eſt abrenuntiare Baptiſmo, in quo nomen ſolet Baptizato imponi, ut cavillantur Lutherani Centuriatores. nam nec Petrus Circumciſioni renuntiavit, quando loco Simonis nomen Petri, ſive Cephæ ſibi imponi paſſus eſt: nec Doctor Gentium Baptiſmo, quando neglecto veteri Sauli nomine, ſe Paulum dixit: quinimo S. memoriæ Pius Quintus tertio nomen mutavit, in Baptiſmate vocatus Antonius, in Regulari Profeſſione Michael, in Papatu Pius dictus.

SECTIO XXVII.

Ante Pontificatum legitimo juncti Matrimonio.

Sanctus Petrus, cujus Socrus ante Pontificatum, cum teneretur magnis febribus, a Chriſto D. ſanata fuit.

Fabianus, coronata per Martyrium Uxore, Pontifex deſignatus in-

indicio Columbæ e ſublimi devolantis, ejuſque capiti inſidentis.

Hormiſda reliquit ex legitimo ante Papatum matrimonio filium Silverium nomine, qui dein ad Papatum, imo Martyrium pervenit.

Felix 3. S. Gregorii atavus, dein Canonicus Auguſtinianus, ac per novem annos ſummus Pontifex.

Clemens 4. Regis Franciæ S. Ludovici Conſiliarius, duas ex legitimo matrimonio filias habuit; ejus ſanctitatem vide in Notitia.

Petrus de Corbario, Pſeudopontifex, qui relicta Uxore, Ordinem Minorum profeſſus, Nicolaus 5. per conventum ſchiſmaticorum a Ludovico Bavaro excitatum vocatus fuit.

SECTIO XXVIII.

Pontificum Nepotes ad Pontificatum evecti.

S*Anctus Gregorius* Magnus refert, Felicem Tertium atavum ſuum fuiſſe.

Romanus Marini Primi, ſeu potius Martini Secundi ex fratre nepos.

Benedictus Nonus, puer decem an-

annorum dum Pontifex crearetur; duorum immediate præcedentium Pontificum Benedicti 8. & Joannis 20. nepos, Alberici utriusque fratris filius.

Gregorius Nonus Innocentii Tertii nepos, Franciscanis addictissimus, in eorum habitu sepultus.

Alexander Quartus, Innocentii Tertii, & Gregorii Noni consanguineus.

Adrianus Quintus, Nepos Innocentii Quarti.

Vicedominus, dictus per aliquot horas Gregorius Undecimus, ipso electionis die mortuus, Gregorii Decimi fororis filius, a pluribus in Pontificum Catalogo prætermissus.

Gregorius Undecimus Clementis Sexti fratris filius, annorum tantum 35. cum Pontifex crearetur.

Nota quod in Concilio Basileensi cautum fuerit, ne Cardinalium numerus 24. excederet, ac ne Pontificum, aut Cardinalium Nepotes ad Cardinalatum admitterentur: quæ cautio observata deinde non fuit: nam paulo post

Paulus Secundus, Eugenii Quarti fororis filius, prius mercator, quod in Italia Nobilitati non de-

rogat, fit Cardinalis, ac dein Pontifex.

Pius Tertius, Pii Secundi ex ſorore Laodamia nepos.

Julius Secundus Xyſti Quarti ex fratre nepos.

Clemens Septimus, Leonis Decimi Patruelis, ſive cognatus germanus: poſt quem nulli Pontificum nepotes ad hæc uſque tempora ad Pontificatum pervenerunt.

SECTIO XXIX.

Pontifices Muſici fuere

GElaſius I. Gregorius Magnus, Vitalianus, duo Leones, Secundus, & Nonus. Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 7. Hiſt. Caſin. narrat Victorem 3. fuiſſe muſicæ & medicæ artis peritiſſimum.

Medici, aut Medicorum Filii.

SAnctus Euſebius, Medici filius, & ipſe Medicus: S. Leo 2. Pauli Menii Medici, uti Bonifacius 4. Joannis Medici filius: Joannes 21. Medicus ſcriptis clarus: Nicolaus 5. Patris Medici, & Matris Annonariæ filius.

Fra-

Fratres ſibi in Pontificatu ſuccedentes.

RAriſſimo exemplo bis tantum viſi fuerunt: ſemel Stephanus 3. & Paulus 1., ſemel Benedictus 8. & Joannes 20. Pontus Heuterus Auctor probatus, Tractatu de Libera hominis nativitate, narrat fuiſſe hos quinque Pontifices illegitime natos: Sanctum Dionyſium, Joannem 11. Leonem 5. Innocentium 8. & Clementem 7.

SECTIO XXX.

Romani Pontifices Versibus 157. *technicis descripti; in quibus non tantum uniuscujusque nomen, sed etiam numerus nominis exprimitur.*

Anno Christi 34. SI vis Pontifices Romanæ noscere Sedis,
Quisque quotus fuerit, metris his scire valebis.
Primo Papatus (1) Petrus *est in Sede locatus,*
Qui consederunt (2) Linus, (3) Cletusque *fuerunt;*
His (4) Clemens *junctus Papali est munere functus:*
Disputat, hic, mundus sit quartus sitne secundus.
100. *Sedit* (5) Anacletus *post illum, mox* (6) Euaristus,
Prodit (7) Alexander, *succedit in ordine* (8) Xystus.
Non residetque minus (9) Telesphorus, *hinc sit* (10) Hyginus,
Inde sacri cœtus (11) Pius *est dux, tunc* (12) Anicetus,
(13) Soter, (14) Eleutherus, *quibus est* (15) Victor *quoque mixtus;*
200. *Tum* (16) Zephyrinus *adest, comitatur Papa* (17) Calistus.
(18) Urbanus *turbæ Christi præfertur in Urbe;*

En

En (19) Pontianus, *&* (20) Anterus; *poſt hos* (21) Fabianus,
(22) Cornelius, (23) Lucius, (24) Stephanus, (25) Xyſtuſq; *Secundus.*
Eminet in ſcriptis (26) Dionyſius *inde profundus,*
(27) Felix *ſtat planus, conjungitur*
(28) Eutychianus,
Præſul adeſt (29) Cajus, *tum* (30) Marcellinus *amatur,*
(31) Marcellus, *necnon* (32) Euſebius *aſſociatur,* 300.
(33) Melchiades *etiam; poſt quem*
(34) Silveſter *haberi*
Primatem voluit te Chriſtus in ordine Cleri.
(35) Marcus *ovat*, (36) Julius *ſtat,*
(37) Liberiuſque *triumphat,*
Tuque Secunde ſede (38) Felix, (39) Damaſoque *recede.*
Poſtea (40) Siricium *ſpectemus*, (41) Anaſtaſiumque;
(42) In-*que* nocentius *Albanus co-* 400.
mitetur utrumque,
Tum (43) Zoſimus *detur*, (44) Bonifacius *hinc numeretur:*
Mox (45) Cœleſtinus, (46) Xyſto *cum Tertio habetur.*
Papa (47) Leo *præſtans quaſi ſidus ſe manifeſtans.*
(48) Hilarius, *dein* (49) Simplicius, *poſt Tertius extans*
(50) Felix, (51) Gelaſiuſque, (52)

Anaſtaſiuſque *Secundus;*
(53) Symmachus *hinc*, (54) Hormiſda *illinc*, *Primuſque* (55) Joannes,
Tum (56) Felix *Quartus*: (57) Bonifacius *atque* (58) Joannes
Alter uterque; *&* (59) Agapetus, (60) Silverius *unus*,
(61) Vigilius *cum* (62) Pelagio, *ſequiturque* (63) Joannes
Tertius, *& Primus* (64) Benedictus *Nominis hujus*:
Illi (65) Pelagius *ſucceſſit rite Secundus*.
Tandem majori fulges virtute (66) Gregori;
En Volaterranum, *aut Bleranum*, (67) Sabinianum.
(68) *Tertie cum Quarto* (69) Bonifaci *deinde notaris*,
Atque (70) Deuſdedit, *&* (71) Bonifaci *Quinte vocaris*.
Prodit (72) Honorius, *hinc* (73) Severinus, *& inde* (74) Joannes
Quartus, *tum* (75) Theodorus *adeſt re & nomine Græcus*.
Ecce Tudertinus (76) Martinus *in ordine Primus*.
(77) Eugenium *explano*, *cum Præſule* (78) Vitaliano,
Teque (79) Adeodate, *cum* (80) Dono, *atque* (81) Agathone *patrono*.

Muſi-

Muſicus hinc facundus adeſt (82) Leo *Papa ſecundus,*
Quem (83) Benedicte *Secunde ſubis, & Quinte* (84) Joannes.
Tuque (85) Conon, (86) Sergique *venis, & Sexte* (87) Joannes, 703.
(88) Septime *tuque etiam.* (89) Siſinius *inde videtur.*
Poſt (90) Conſtantinum, (91) Gregorius *alter habetur,*
Tertius huic etiam (92) Gregorius *aſſocietur;*
(93) Zacharias, *alter* (94) Stephanus, (95) Stephanuſque *notetur.*
Tertius, en (96) Paulus, (97) Stephanus *tum Quartus ametur.*
Hinc (98) Adrianus *adeſt,* (99) Leo *Tertius inde feretur,*
Poſt (100) Stephanum *Quintum* (101) 800.
Paſchalis *Papa tenetur:*
Alter & (102) Eugenius *Papæ ſubſcribitur iſti,*
Cui tu ſucceſſor vix (103) Valentine *fuiſti.*
(104) Gregori *tum Quarte ſedes,* (105) Sergique *Secunde.*
Quarte (106) Leo, (107) Benedicte *locum quoque Tertie ſponde.*
Mox (108) Nicolae *tuo tua gaudet Roma decore,*
Junior emicuit te poſt (109) Adrianus *honore.*
(110) Joannem *Octavum affecit mala*

turba pudore.

Marine *hunc ſequeris, potius* (111) Martine *Secunde.*

Tertius huic (112) Adrianus *adeſt, Sextuſque deinde*

Stat (113) Stephanus, *tum* (114) Formoſus, (115) Bonifacius *inde*

900. *Sextus, Septimus &* (116) Stephanus. (117) Romane *ſubinde*

Unice ſtas, (118) Theodore *Secunde, & None* (119) Joannes:

Quarte ſubi (120) Benedicte, (121) Leo *poſt Quinte vocaris,*

Unice (122) Chriſtophore, *& mox* (123) Sergi *Tertie faris,*

Tertie (124) Anaſtaſi, (125) Lando, *bis quinte* (126) Joannes;

Sexte (127) Leo *propera*, (128) Stephanus *bis Quartus adhæret*:

(129) Joanni *Undecimo propius* (130) Leo *ſeptimus hæret.*

Hinc (131) Stephanus *Nonus*, (132) Martinus *Tertius illinc,*

Alter (133) Agapetus, *Duodecimus inde* (134) Joannes;

Sufficitur Quintus nimis huic juveni (135) Benedictus,

Octavuſque (136) Leo, *Decimus tum tertius exit*

(137) Joannes, (138) Donus *quem Junior, &* (139) Benedictus

Subſequitur Sextus, (140) Bonifacius, *&* (141) Benedictus

Se-

Septimus. Hinc multi cernuntur adeſſe Joannes.
Nam (142) *Decimuſquartus*, (143) *Quintus*, (144) *Sextuſque ſequuntur*;
Tum poſt (145) Gregorium *Quintum*, *rurſum ecce* (146) Joannem:
Alter adeſt (147) Silveſter, *adeſt iterumque* (148) Joannes; 1000.
Huic etiam Decimum nonum ſubſcribe (149) Joannem;
(150) Sergius *huic Quartus connectitur*, *&* (151) Benedictus
Octavus; *prodit Vigeſimus inde* (152) Joannes,
Hinc (153) Benedictus *adeſt Nonus*, *puer ipſe decennis*;
Tertius hunc (154) Silveſter *agit*: *tu Sexte retunde*
(155) Gregori; (156) Clemens *ubi præſtolare Secunde?*
Alter adeſt (157) Damaſus, *Nonus* (158) Leo, (159) Victor *& alter*,
Stat (160) Stephanus *Decimus*, *nec non Decimus* (161) Benedictus,
Poſt (162) Nicolae *Secunde venis*; *poſt teque Secundus*
Surgit (163) Alexander: *tum Septimus eſt repetundus*
(164) Gregorius, (165) Victor *dein Tertius*, *inde Secundus*
Præſidet (166) Urbanus, (167) Paſchalis *& ipſe Secundus*, 1100.
(168) Gelaſius, (169) Calliſtus,

(170) Honorius, *ecce Secundi*)
(171) In-*que*-nocenti *adſtas*, *&* (172)
Cœleſtine *Secundi*,
Atque Secunde venis (173) Luci : *ſunt-*
que octo Secundi.
Tertius (174) Eugenius *poſt hos in ho-*
nore tenetur,
Quartus (175) Anaſtaſius, *Quartuſ-*
que (176) Adrianus *habetur*,
Præſul (177) Alexander *tum Tertius*
eſſe videtur,
(178) Lucius, (179) Urbanus *quo-*
que Tertii adeſſe leguntur :
Octavus poſt hos (180) Gregorius ;
atque ſequuntur
Pontifices quatuor, *qui terni rurſus*
aguntur,
1200. (181) Clemens, (182) Cœleſtine *ve-*
nis, *& Terne* (183) Nocenti,
Ternus (184) Honorius ; *hinc* (185)
Gregorius *ordine Nonus*.
Pontifices quini ſuccedunt nomine Quar-
ti,
Sic (186) Cœleſtinus, *ſic* (187) In-
que-nocentius *audit*,
Quartus (188) Alexander, *Quartuſ-*
que (189(Urbanus *obaudit*,
Et (190) Clemens *Quartus* : *Deci-*
mus (191) Gregorius *intus*,
(192) In-*que*-nocentius *eſt Quintus*,
Quintuſque (193) Adrianus.
Unius ſequitur (194) Vicedominus
Papa diei,

Gre-

Gregori iſte Nepos Decimi, Undecimuſque vocatus,
Defunctuſque die prima, vix eſt numeratus.
(195) Joannes *Primus-vigeſimus, &* (196) Nicolaus
Tertius; hinc (197) Martinus, (198) Honorius, *&* (199) Nicolaus
Tres Quarti; Quintus dein (200) Cœleſtinus *habetur,*
Poſt (201) Bonifacius *Octavus, Nonus* (202) Benedictus, 1300.
Qui tamen Undecimus dici ratione meretur.
Septem Pontifices ſtant Avenione ſequentes:
Quintus ibi (203) Clemens, *Vigeſimus atque ſecundus*
(204) Joannes, *poſt quem Duodecimus eſt* (205) Benedictus,
Cui (206) Clemens *Sextus, Sextuſque* (207) Nocentius *adſtant,*
(208) Urbanus *Quintus,* (209) Gregorius *Undecimuſque,*
Qui Romam rediit: tu Sexte (210) Urbane *maneto,*
None (211) Bonifaci, *tu Septime ibique* (212) Nocenti, 1400.
(213) Gregori *bis Sexte ſede. Sedem ecce prehendit.*
Quintus (214) Alexander; *Vigeſimus inde* (215) Joannes
Tertius, ex multis Joannibus ultimus

mus hic eſt.

Nonnullis Quartus Vigeſimus iſte vocatur.

(216) Martinum *Papam Quintum Quartus comitatur*

(217) Eugenius, *Quintus poſt hunc* (218) Nicolaus *amatur.*

Tertius hinc (219) Calliſtus *adeſt,* (220) Pius *inde Secundus,*

Atque Secundus ovat (221) Paulus, (222) Xyſtus *quoque Quartus,*

(223) In-*que*-nocentius *Octavus: Dominatur in Urbe*

1500. *Sextus* (224) Alexander, (225) Pius *hinc ſe Tertius offert,*

(226) Julius *inde Secundus adeſt, Decimuſque* (227) Leonum,

Sexte ſubis (228) Adriane, *venis dein Septime* (229) Clemens,

Tertius huic (230) Paulus, *quoque Tertius adſtat* (231) Julus.

Tum (232) Marcelle *Secunde ſedes, breve tempus at hæres.*

(233) Paule *veni Quarte, &* (234) Pie *Quarte, adſis* (235) Pie *Quinte.*

(236) Gregorius *Decimus ſtat-Tertius, hunc prope* (237) Xyſtus

Quintus, & (238) Urbanus *ſpatio vix ſeptimus ullo.*

(239) Gregorio *Decimo quarto inſtas None* (240) Nocenti:

1600. (241) Clemens *Octavus ſubit, Undecimuſque* (242) Leonum;

Poſt

Poſt (243) Paulum *Quintum, & Quintum decimumque Patronum*
(244) Gregorium, *longo* (245) Urbanus *nos tempore rexit*
Octavus, Decimus poſt (246) In-*que*-nocentius *exit:*
Prodit (247) Alexander *tum Septimus; inde notati*
Sunt duo Clementes, (248) *Nonus* (249) *Decimuſque vocati.*
Clavibus aſſumptis regnat Venerabilis (250) Inno-
Centius *undecimus: poſt hunc octavus ovile*
Paſcit (251) Alexander, *regnare* (252) Nocentius *inde*
Duodecimus cœpit, claveſque aſſumere (253) Clemens
Cogitur undecimus: ſurgit dein Tertius 1700.
(254) Inno-
Centius *a decimo; poſt hunc* (255) Benedictus *habenas*
Tertius a decimo ſacro moderatur in Orbe.
(256) *Duodecimus* Clemens *tum ſumma in ſede locatur.*
(257) *Nunc Decimuſquartus* Benedictus *gaudet honore.*
Papa ſequuturus metris finem hiſce dabitur.

ONO-

ONOMASTICON ETYMOLOGICUM VOCUM OBSCURIORUM

Quæ in Missali, Breviario, ac Martyrologio Romano continentur.

A

ABSOLUTIO (prout ea voce in Breviario Romano ad Matutinum utimur) dicta est, vel quia Nocturnum absolvitur: vel quia simul cum Oratione Dominica immediate præcedente petimus absolvi, & mundari corda, & corpora nostra, ad audiendum verbum Dei in Lectionibus quæ sequuntur. Gavantus putat Absolutiones denominari ab ultima & nobiliore tertii nocturni absolutione, quæ habet: *A vinculis peccatorum nostrorum absolvat nos omnipotens & misericors Dominus.* aliter hac voce utimur in fine Primæ *ad absolutionem Capituli:* de quo vide infra in voce *Capitulum.*

ABYSSUS, latine sine fundo, ab

ab α privativo, & ὁ βυσσὸς fundus.

ACEDIA vitium est pigritiæ, ab α privat. & τὸ κῆδος cura, labor; quasi sine labore, & cura. sic

ACEPHALOS sine capite, Autocephalos sui capitis; ἡ κεφαλὴ caput. Liber acephalus sine principio, atelos sine fine; τὸ τέλος finis, τελέω finio.

ACERRA fuit quondam parva ara, ut Festus docet, quæ ante mortuum poni solebat, in qua odores boni accendebantnr: Arculam thurariam, quam hodie Naviculam dicimus, Tertullianus Acerram vocat: pensilis autem acerra ipsum est thuribulum; quod Thymiaterion græce dicitur a θυμιάζω suffio, sive suffitum excito, unde thymiama suffimentum. τὸ θύμα est herba optimi odoris, latine thymus: qui alios in choro incensat, *suffitor* sive *fumigator* dicitur: & Teutonicum *Vieroock* potius *Vveyroock* dici deberet, quia thus ad servitium divinum a Sacerdote benedicitur, quasi *gevveyden roock*; uti *vvey vvater*, *gevveydevvater*. plena acerra, liberali manu sacrificare, proverbium est apud Martialem lib. 4. Epigr. 45.

Hæc tibi pro nato plena dat lætus acerra

Phœbe

Phœbe Palatinus munera Partheni-nius.

ACOLYTUS a Græcis dicebatur qui nullis minis ab inſtituto poterat revocari: ita Stoici Acolyti dicti ſunt, quod impium putarent mutare ſententiam. Antiquitus a Chriſtianis hoc nomine vocabantur ii ſacrorum miniſtri, qui cum ipſi ſacris non operarentur, ab illis tamen non excludebantur: dicti Acolyti, quaſi non prohibiti, ſive admiſſi; ab α privativo, & κωλύω, prohibeo: eorum miniſterium erat diverſum a Diaconorum, & Subdiaconorum, qui ſacris communicabant: Acolyti miniſtrabant Epiſcopis, & Presbyteris in his quæ ad ſacra facienda pertinent, in parandis mappis, & altaribus, luminibuſque accendendis, & in iis ferendis, quibus in ſacris faciendis uſus eſt. Acolyti hodie cum Ceroferariis confunduntur; cum tamen Acolyti vocandi ſint qui præparant altaria ad ſacrificium, uti in Choro Mechlinienſi alumni Seminarii Theologi diebus feſtivis: Ceroferarii, qui cum cereis accenſis celebrantem præcedunt; uti ejuſdem Seminarii Humanitatis ſtudioſi faciunt. Nota, quod *Ceroferarium* in neutro ge-

genere ſit ipſum Candelabrum: Vide Pontificale Rom.

ADONAI vox trium, non quatuor ſyllabarum, uti paſſim non bene Adonai pronuntiatur: Hebraicum hoc Latine Dominus ſonat, quia Deus ſolus per excellentiam Dominus dicitur; quæ vox non ſine Myſterio SS. Trinitatis triſyllaba eſt, non tetraſyllaba.

ACTIO (infra Actionem, prout habetur in Canone Miſſæ) vide in voce *Canon*.

ADVENTUS eſt principium anni Eccleſiaſtici. G. Durandus in Rationali l. 6. cap. 2. ait, quod S. Petrus inſtituit tempus Adventus Chriſti per tres hebdomadas integras & unam non integram annue obſervandum: quando autem incipiat, collige ex hoc verſiculo:

Incipit Adventus Chriſti Sabb. poſt Catharinæ.

nam ſi feſtum S. Catharinæ in feriam ſextam incidat, ſequenti Sabbato in Veſperis; ſi vero in Sabbatum, octiduo poſt incipit Adventus.

ADVOCATUS ALICUJUS ECCLESIÆ. A multis retro ſæculis magna atque eximia dignitas cenſetur eſſe advocatorum vel ſubad-

vo-

vocatorum, hoc eſt protectorum alicujus Eccleſiæ; ita olim a Benedicto Octavo coronatus fuit Henricus Pius Imperator, prævia data reſponſione, in atrio Baſilicæ Vaticanæ, quod advocatus, patronus & defenſor foret Eccleſiæ Romanæ. Sic Comites Lovanienſes Eccleſiæ Nivellenſis, Bertholdi Eccleſiæ Mechlinienſis, Comites Durachenſes Monaſterii Trudonenſis Advocati fuerunt: & Lipſius L. 2. Lovanii Cap. 6. *Comites Lovanienſes ſcribebant ſe (& reipſa exhibebant ac ſuperbiebant in hoc titulo) advocatos aut defenſores Eccleſiarum ac Cœnobiorum.*

ADYTUM. ἄδυτον ab α privat. & δύω ingredior: locus eſt templi ſecretior, ad quem nullis eſt aditus niſi Sacerdotibus. Nota quod adyton ſcribatur per *ypſilon*, aditus vero per iota; & hæc vox Latina eſt ab adeo.

ÆDITUUS, (Magiſter Fabricæ hodie) dicitur ab ædibus tuendis. Lipſius *Æditimus* dici mavult, quaſi ædi intimus. vide A. Gellium L. 12. Cap. 10.

ÆGYPTUS nomen habet ab αἰγυπτάζω, quod eſt callide & aſtute ago; juxta Adagium antiquum

Nectunt ſtupendas Machinas Ægyptii,

uti

uti teſtantur eorum hieroglyphica.

ÆRA HISPANICA. modus computandi annos apud antiquos Hiſpanos cœpit trigeſimo octavo circiter anno ante Chriſti Nativitatem; cum, regiminis Romani facta diviſione, Hiſpania regenda ceſſit Cæſari Auguſto; a quo optime gubernati Hiſpani, annos ſuos ab ejus regimine computare cœperunt: & duravit hic annorum computus uſque ad annum Chriſti 1383. quando juſſum eſt, ut more Chriſtiano a Nativitate Domini annos numerarent. Nomen *Æra* ex eo venit, quod a Notariis, Tabellionibus, aliiſque Scriptoribus voces ſint abbreviatæ; ut quod ſcribendum eſſet ad longum: *Annus erat Auguſti Cæſaris*, illi brevitatis cauſa ſic exararent; *A. ER. A. CÆS.* paulatimque omiſſis punctis, & ultima ſyllaba, remanſerunt ſolæ iſtæ litteræ conjunctæ *ÆRA*; quod ſignificat *Annus erat*. Modus computandi Græcorum *Epocha* dicitur ab ἐπέχω ineo: Latinorum *Æra*, uti dictum eſt.

ANNUS nomen habet a Græco ἐνιαυτός, quod derivatur ab ἀνανεόω, renovo, reſtauro. Servius ab annulo deducit (imo annulus ab anno dimi-

minutivum potius eſt) quod quaſi annulus in ſe redeat, ſecundùm illud Virgilii :

In ſeſe ſua per veſtigia volvitur annus.

ANNIVERSARIUM, ſubintelligе Officium : quod tantum fieri debet ſemel, elapſo primo anno, ritu duplici : reliquis annis non item, quamvis ſit Anniverſaria dies : ſed Officium fit ſimplex, & Miſſa ut in quotidianis Defunctorum ; Oratio autem *Deus Indulgentiarum* tantum dicitur ſemel, idque elapſo primo anno, quia Rubrica Miſſalis habet in Anniverſario, non in Anniverſariis Defunctorum, & Rubr. Breviarii in Anniverſario die, non diebus.

MENSIS a metior, menſus ſum, deducitur, quaſi menſus dierum numerus. Cicero l. 2. de natura Deorum ait : *quia menſa dierum ſpatia conficiunt, menſes nominantur.* Macrobius a Græco μλών deducit, quod eſt Luna ; nam Lunæ circulo Menſis conficitur : & quadrat vox Teutonica *Maent*, quaſi *Maentydt*, tempus ſive ſpatium Lunæ.

SEPTIMANA Latine dicitur quaſi per ſeptem manans.

HEBDOMAS Græce ἑβδομὰς eſt ſpatium ſeptem dierum ; quamvis etiam

etiam dicatur de annis, uti Hebdomades Danielis de Chriſto venturo. A Gellius ſcribit ſe duodecimam annorum Hebdomadam ingreſſum, ſeptuaginta quinque Librorum Hebdomadas ſcripſiſſe. Septem Miracula mundi vocantur Operum mirabilium Hebdomas. ita dicitur *Ogdoas* numerus octonarius, *Enneas* novenarius, *Decas* denarius: *Hendecas* undenarius, *Dodecas* duodenarius, & *Monas* numerus unicus, *Dias*, *Trias*, *Tetras*, *Pentas*, *Hexas*, *Heptas*; unde Hebdomas, & Hebdomada. *Hecatontas* eſt centuria, *Chilias* numerus millenarius, & *Myrias* ſunt decem millia. Priſci Romani non utebantur ſeptimanis, ſed ſicut annos in menſes, ita menſes in Kalendas, Nonas, & Idus dividebant: de quibus vide infra in voce Kalendæ. Judæi autem Hebdomadibus utebantur, quarum diem primam, quam nos Dominicam dicimus, Primam Sabbati vocabant, & ſic ſecundam, tertiam, quartam, quintam, ſextam Sabbati (quæ ſexta Paraſceve dicebatur) & ultimam ſive ſeptimam Sabbatum appellabant. Septimanam itaque Judæi a prima Sabbati, Ethnici a Die Solis, Chriſtiani

ni a die Dominica cœperunt.

DIES dicti ſunt a Diis, quorum nomina Ethnici quibuſdam ſideribus ſacraverunt: primum enim appellaverunt diem Solis, quia Sol eſt Princeps omnium ſiderum; ſecundum diem Lunæ, quæ Soli ſplendore & magnitudine eſt proxima, ex eoque lumen ſuum mutuatur; tertium Martis, quartum Mercurii, Jovis, Veneris, ſeptimum Saturni, quem diem Sabbati vocamus. Itaque Dies ab iſtis Diis nominantur, ut ait Iſidorus Originum Libro 5. & 6. quare autem a Chriſtianis Feriæ vocandæ ſint, vide in voce *Feria*.

ANNULUS PISCATORIS. De eo in brevi Clementis 4. ad Nepotem ſuum, quod refert Panvinius ad Platinam, hæc habentur: *Non ſcribimus tibi, nec familiaribus noſtris ſub Bulla, ſed ſub Piſcatoris ſigillo, quo Romani Pontifices in ſuis ſecretis utuntur*. Ad quæ notat Ciaconius. Ultimis verbis iſtius Epiſtolæ deſignantur ſigilla duo, quibus Pontifices Romani utuntur: unum in ſacris juſſionibus publicis, quas Bullas vocant (nota quod Bullæ ipſa ſint ſigilla) idque plumbeum eſt; alterum in privatis ad quoſcumque literis; ha-

habent enim in annulo Piſcatoris effigiem in navicula poſiti, & retia laxantis, id eſt Petri: nam is prius Piſcator quam Epiſcopus fuit; imo Pontifex factus piſcari non deſiit errantes mortalium animos. P. F. Michael Gorgeu ex Ordine Minimorum, qui edidit *Remarques au ſujet de la Prophetie de S. Malachie ſur les Papes*, ait: *L' egliſe a ſi particulierement affectè le nom de Peſcheur, que toutes les lettres privees des Papes addreſſees a qui que ſoit, & les graces concedees en forme de Bref, qui portent pour ſeel l' image de S. Pierre jettant de ſa nacelle ſon retz en la mer, s' apellent expediees ſub Annulo Piſcatoris; qui veult autant dire, que de S. Pierre, ou de ſon image en tel figure.* Habet autem Chriſtiana Pietas, ſecundum Pierium in Hieroglyphicis, feliciſſimi ſucceſſus ſui ſignum navem cum Piſcatore Petro in familiari Summi Pontificis Annulo expreſſam. itaque Annulus Piſcatoris eſt Annulus Pontificius, habens in pala expreſſam imaginem Petri Piſcantis.

AGAPE dicebatur ſacrum Chriſtianorum Epulum, quod in Sanctorum Natalitiis mutua inter ſe charitate ſolebant celebrare; cum pri-

pridie in eorum pervigiliis jejunia & vigilias ſervaſſent. ἀγάπη charitas, dilectio, benevolentia: hinc ἀγαπητὸς dilectus. Agape nunc vocari poſſet epulum quod datur ex pietate alicui Cœnobio, quod Itali *Pietanza* dicunt, nos corrupte *Pitance*.

AGATHA, ἀγαθὴ, latine bona, *Pantagathus* totus bonus.

AGIOS, ἅγιος Sanctus: in Hymno antiquo Adventus *Te Deprecamur Agie*, id eſt Sancte. ita in Officio Paraſceves; *Agios o Theos, Agios iſchyros, Agios athanatos, eleiſon imas*. quod eſt: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miſerere nobis*. quod non dicatur Sancte Deus, Sancte fortis &c. uti apud Latinos in vocativo, ratio eſt, quod ſecundum Dialectum Atticam, quæ apud Græcos præcipua eſt, nominandi & vocandi caſus ſint ſimiles.

AGNOITÆ erant Hæretici, latine Ignorantes dicti, quia noviſſimum mundi diem Judicii Chriſto ignotum putabant, ſecundum illud Marci 13. *Nemo ſcit, neque Angeli in Cœlo, neque Filius, niſi Pater*. Quem negat ſe ſcire Chriſtus ut homo, & ut Dei ad nos legatus: quia non ita ſciebat, ut re-

ve-

velare hominibus posset; sive illum revelare non habebat a Patre in mandatis. γνόω noſco, ἀγνόω non noſco, ἀγνοήτης ignorans, non noſcens.

ALBA ſubintelligitur veſtis, Græce ποδήρης. dicitur Apocalypſis I. *veſtitus Podere*, ſecunda producta, dicta Poderis, quaſi pedalis ſive talaris veſtis, quia pedes tangit, πᾶς, ποδὸς, pes pedis.

ALMUS Epithetum Dei, quod omnes alat; ſicque ſalutatur D. Virgo: *O Mater alma Chriſti chariſſima*; quod Chriſtum aluerit. ſic dicitur alma parens Tellus, & alma Ceres, quod omnibus alimentum præbeat.

ALMUTIA & ALMUTIUM, Iſidoro Armilauſa dicitur, quaſi in armis ſeu humeris clauſa; quia Canonici quondam Almutias ſuper armos ſive humeros ferebant, ſicut etiamnum faciunt Canonici qui ſe Regulares dicunt: imo etiam in capite portabant, uti adhuc fit in antiquis Gallicanis Eccleſiis, dum ad Miſſam ſolemnem Canonicus celebrans procedit: apud nos Apparitor, Virgarius dictus, Almutiam præferre ſolebat; quod jam deſiit. Francis dicitur *Amucia*, & ſecundum Bayfium de re veſtiaria

Amicium, ab amicio, quod eſt tego. Vox autem Almutia a Teutonibus orta videtur, quaſi *alde Mutſe*, antiquum caputium; quia caput quondam tegebat: & ita Decanus S. Petri Lovanii, Radulphus Corsbaut anno 1380. legabat cuidam *duo Almutia, dicta Bonte Mutſen*; ea ſunt verba Teſtamenti. Aliqui derivare volunt a voce Flandris uſitata *Almoeſſe*, quia Clerici quondam ſtipe & eleemoſynis piorum Fidelium alebantur, quas accipiebant in peris ſive ſaccis, cujuſmodi formam almutium in ſuperiore parte refert; ſed derivatio hæc peritioribus improbatur.

ALLELUJA vox hebraica eſt, ſignificatque *laudate Dominum*. Loco *alleluja* a Septuageſima uſque ad Paſcha, ex decreto ſancti Gregorii, dicitur latinum: *Laus tibi Domine Rex æternæ Gloriæ*; quod licet fere idem ſonet, tamen idioma mutatur; quia tunc humiliori lingua uti convenit; qualis eſt latina reſpectu hebraicæ; neque decet vox lætitiæ, quando recolitur primi hominis lapſus in Officio Eccleſiaſtico; nam liber Geneſis Dominica Septuageſimæ prælegi incipit. Hilarius ait, quod eo vocis ſigno *Alleluja* antiqui vocabantur

ad

ad collectam, id est ad congregationem pro oratione facienda.

ALTARE dicitur quasi altum aræ, sive alta ara, ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους, ἀπὸ τοῦ ἀρᾶσθαι oratio. Itaque ara est supra quam oratur & sacrificatur, altare posterior elevata pars, pictura, vel imagine adornata.

AMBROSIUS latine immortalis reddi potest, ab alpha privativo, addito μ Euphoniæ gratia, & βροτὸς mortalis. Ambrosia est cibus Deorum, quo qui vescuntur, immortales fiunt. Martialis lib. xi. ep. 58.

Jupiter Ambrosia satur est, & Nectare vivit.

Nectar est potus Deorum immortalium. Secunda syllaba in Ambrosius est natura brevis, quia per omicron scribitur; ita ut dicendum sit in vocativo: *O Doctor optime, Ecclesiæ sanctæ Lumen, Beate Ambrosi* (sicut Hilari, Gregori, Basili, Mercuri) non Ambròsi, Gregòri, Basìli, Mercùri.

AMA, & per aspirationem *hama*, genus est vasis, unde profluxit vox nostra Teutonica *een aem bier oft vvyn*: hinc amulam deduxit Columella de cultu hortorum.

Aut habilem lymphis amulam, Bacchive lagenam.

Amulæ vocantur vaſcula, de quibus in geſtis Pontificum legitur: Religioſos quoque Imperatores atque Principes tantum numerum de amulis atque patinis, ſeu aliis vaſis, atque ornamentis eccleſiaſticis, ad honorem Dei obtuliſſe illi, atque illi Eccleſiæ, quanta poſſibilitas fuit unicuique pro ſua devotione. & in vitis Pontificum per Bibliothecarium ſcriptis legitur frequenter hamas argenteas, atque aureas donatas eſſe miniſterio divino. Hamulæ vocantur ab Italis vaſcula vitrea ad uſum vini & aquæ in ſacrificio Miſſæ, quæ & *Ampullæ* dicuntur, quaſi parvæ amphoræ, & *Gemelliones*, quod geminæ adhibeantur, etiam *Urceoli*, quaſi parvi urcei.

AMBO, ab Eccleſiaſticis uſurpatur pro loco edito, in quo alta voce ſacra Lectio recitatur, uti Euangelium. Ambonem aſcendere, idem eſt quod pulpitum ad concionandum: inde dictum, quod ambiat vel cingat declamantem. verius græca vox eſt ἄμβων. genitivo ἄμβονος, ſignificans locum editum, ab ἀμβαίνω quod eſt aſcendo; quemadmodum in antiquis Eccleſiis adhuc fit, quod cantaturus Euangelium in feſtis ſolemnibus

bus ascendat odæum: unde *Graduale* dictum est canticum, quod cantabatur dum Diaconus ascenderet gradus Ambonis, sive pulpiti: *Pulpitum* autem dicitur quasi in publico statutum. Græci *Dicasterion* vocant, quod est locus, ubi stando aliquid recitatur: στῆσον enim est statio, unde Monasterium: & de Regularibus flandrice dicitur: *Hy staet te Brussel, te Mechelen, &c.* *Acroaterion* ab ἀκροάομαι ausculto, est locus ubi stando auscultatur: ἀκρόαμα auditio sive auscultatio.

AMICTUS ab amiciendo dicitur, aliter *Superhumerale*: græce *Anabollagium*, ab ἀναβάλλω superinjicio.

ANATHEMA penultima longa per η, latine sepositum, subintellige donarium, quod ad Dei honorem seponitur, & quod nefas inde amovere; sicut Papa Alexander 7. misit Tapetem insignibus suis contextum ad D. Virginem Aspricollensem, quod anathèma inde quocumque modo amoveri vetuit. *Anathema* penultima brevi per ε significat devotum, uti dicunt Poetæ: devotum diris caput, Teutonice *vervloeckt*, hebraice *herma*. Anathema derivatur ab ἀναθεματίζω devoveo, detestor: Anathèma

ἀνάθημα, ab ἀνατίθημι sepono, suspendo: sic Thema (a τίθημι pono) positum, positio.

ANICIUS: Sanctus Gregorius, & atavus ejus Felix 3. dicuntur fuisse Anicii. Nomen hoc Aniciorum celebre fuit ob Anicium Julianum; quia, quemadmodum Flavius Constantinus primus Imperatorum, ita Anicius primus Consulum Romanorum, & Pudens pater SS. Pudentianæ & Praxedis primus Senatorum, Christianus factus fuit. de quo vide Baronium in notis ad Martyrologium 31. Maii, & Commentatores Boetii de consolatione Philosophiæ, qui vocabatur Anicius Manlius Severinus Boetius.

ANTICHRISTUS (non *Antechristus*) id est contrarius Christo, ab ἀντὶ contra; in fine enim mundi quidam Pseudopropheta Christum se mentietur, veroque Christo adversabitur: posset etiam dici anteChristus; quod paulo ante, quam Christus ad judicandum veniet, ipse venturus sit, sed plane erit contra Christum. sic

ANTIPAS contra omnes. *Antiphrasis* contraria locutio.

ANTIPHONA, penultima brevi, latine sonus oppositus, sive reciprocus: quia Antiphonæ in Cho-

Choro nunc ab uno, nunc ab altero latere reciproce, & ex opposito decantantur finitis Psalmis, quasi Psalmorum resonantia; quia constant versiculis ex ipsis Psalmis; quibus interseruntur, desumptis; & vocantur ab Asceticis Psalmorum accensoria, *Les allumettes des Psaumes*.

ANGARIARE. Angaria, dictio Persica, proprie servitus coacta. Persis moris erat, obvios homines, & equos ad cursum & onera portanda rapere persoluta mercede; unde angariare est cogere ad currendum vel ferendum, & *Angari* nuntii erant Regii apud Persas; apud nos *Posti* vocantur, quasi positi sive posti, collocatique in certis locis, & Angaria sumitur pro *Posterye*.

APORIARI. aporia, indigentia, facultatis inopia: ab α privativo, & πορία facultas, potentia. ποριζομαι rem facio, facultates augeo: ἀπορέω indigeo, impotens sum, consilii inops, & perplexus.

APOCRISIARIUS (latine Responsalis) ita vocabatur antiquitus summi Pontificis Legatus, quem hodie Nuntium Apostolicum dicimus: ab ἀποκρίνομαι, quod est

cum judicio reſpondeo: quia Legatus Pontificis pro ipſo judicioſe reſpondet: ita legitur de Sabiniano Papa, quod ex more Apocriſiarios ſeu Reſponſales ſuos miſit ad Imperatorem, cum Synodica fidei confeſſione, quos Imperator benigne ſuſcepit, confirmatiſque privilegiis Eccleſiæ Romanæ per eoſdem miſit ad Papam Euangeliorum Codicem miræ magnitudinis gemmis exornatum. Idem ſanctus Gregorius Sabinianum Diaconum ſuum, qui ipſi in Papatu ſucceſſit, appellat Reſponſalem ſuum, quo munere ſe idem Gregorius functum fatetur lib. 3. Dialogorum: & Joannes Diaconus in vita ipſius narrat, quod Gregorius pro reſponſis Eccleſiaſticis ad urbem Conſtantinopolim a Pelagio Præſule deſtinatus fuerit: qui quanta auctoritate miniſterium ſui Apocriſiariatus impleverit, quantæque reverentiæ apud Auguſtos extiterit, vel quanta ſollicitudine afflictæ per Longobardos Italiæ ſuccurri ſæpius fecerit, ſi quis plenius noſſe deſiderat, Epiſtolas anteceſſoris ſui Papæ Pelagii ad eum percurrat. Ita Joannes Diaconus.

APOCRYPHUS latine abjudicatus, flandrice *aff-gevveſen*, *aff-ge-*

Kenre.

Keurt. ἀπὸ ab, κρίνω judico.

APOSTOLUS latine missus, ἀποστέλλω mitto: hinc venit *Apostilla*, id est remissio; quia libellus supplex ordinarie ad aliquem remittitur.

ANGELUS Nuntius ab ἀγγέλλω nuntio: hinc Euangelium bonum nuntium. Apostoli fuerunt missi a Christo ad prædicandum bonum nuntium, quod est Euangelium.

ANDREAS nomen Græcum, latine virilis, ab ἀνὴρ vir, genit. ἀνδρός: vir autem a virtute, unde vis & vires: hinc

ALEXANDER virilis, vel virorum auxiliator: ἀλέξειν opitulari, ἀλέξιον remedium, juvamentum.

ALEXIUS remedians, *Alexipharmacum preservatief*, Pharmacum remedium afferens.

ANTONIUS, an vero *Anthonius* scribendum? utrumque bene scribi existimo, secundum sequens Epigramma:

Contra asinum sonat Antonius;
quod nempe subacta
Carne, velut presso tendat ad astra Asino.
Anthonius *florens vult dicere, nempe quod omnes*
Virtutum flores Anthonius referat.

Sive hunc Antonium, vis Anthoniumve vocare,
Conveniet vitæ nomen utrumque ſuæ.

ἀντὶ contra, ὄνος aſinus: ἄνθος flos; Chryſanthus aureus flos.

APOLLO. *Ego ſum Pauli, ego autem Apollo.* Cor. 1. loco Apollinis; eſt genitivus Græcus quartæ Declinationis Atticorum propriæ, ſicut μενέλεως, τῦ μενέλεω, ita Ἀπόλλως, τῦ ἀπόλλω. Apollo dicitur ab ἀπαλλάττειν abigere, quia morbos abigit: hinc *Apollonia* abigens dolores dentium. ἀπολογέω reſpondeo, verbis me defendo. *Apologia* verbalis defenſio.

APSIS ἁψὶς ponitur pro fornicis templi curvatura, ſtandrice *het wrelfsel vande Kerck*: eſt autem apſis, ſive abſis proprie curvatura rotæ, ſive ligneus circulus rotam ambiens: ordinarie abſis per b ſcribitur euphoniæ gratia. aliud eſt

ASPIS, latine ſcutum: unde aſpilogia, ſermo de ſcutis ſive inſignibus. Hyperaſpiſtes lat. protector, ab ὑπεραςπίζειν ſcuto protegere. Eſt etiam Aſpis ſerpentis genus, Teutonice *Aeder*: Pſalm. 90. *Super Aſpiden & Baſiliſcum ambulabis: & venenum Aſpidum inſanabile.*

ARE-

ARETAS virtuosus, ἀρετὴ virtus, secunda brevi per ε: nisi more græco, propter ultimam longam, accentus ponatur in penultima.

AREOPAGUS ἄρεως πάγος Martis Pagus. ἄρης Mars, unde ἀρετὴ virtus. Areopagitæ erant severissimi Judices, qui nullo modo a virtute Justitiæ deflectebant.

ARGUMENTOSUS. Cæcilia quasi apis tibi argumentosa deservit, id est ingeniosa. argumentum operis ponitur pro opere ingenioso, flandrice *een fraey ſtuck vverckx*. sic in Martyrologio 16. Septemb. argumenta (id est acumina) rotarum ponuntur. Quintilianus ait: vulgo paulo numerosius opus dicitur argumentosum, id est nimia argumentorum mole refertum. Argumentum dicitur quasi mentem arguens, sive ostendens. Virgilius, *Degeneres animos timor arguit*, id est ostendit: argumentari est mentem arguere, sive monstrare, flandrice *bevvyſen*, argumentum fabulæ *corte Bevvyſinge vande Comedie*. sic argutus, qui bene argumentatur, & mentem suam arguit, sive ostendit.

ARIMINENSIS CONVENTUS, quemadmodum nostro tempore ha-

bita fuit Synodus Dordracenſis a Calviniſtis in Hollandia; ita tempore Liberii Papæ, & Conſtantii Imperatoris Ariani, Conſtantini Magni filii, habitus fuit Conventus ſive Synodus Arimini in Italia ab Arianis, ubi multa callide diſputata fuerunt: quem Ariminenſem Conventum rejiciens Liberius Papa, actus eſt in exilium, agente præfato Imperatore Conſtantio: Liberiique loco intruſus fuit Felix Secundus, qui Arianis adverſatus, mortuo Liberio legitime a Clero Romano confirmatus, Conſtantium ut hæreticum damnavit: a quo ob Catholicæ fidei defenſionem (uti Martyrolog. 29. Julii) e Sede ſua dejectus, & Cæræ in Tuſcia occulte gladio necatus, glorioſe occubuit: quo tempore vixit S. Gaudentius, Ariminenſis Civitatis Epiſcopus: quando juſſu Conſtantii Imperatoris Ariani, in damnationem vocis *Conſubſtantialis*, coactum eſt Conciliabulum Ariminenſe (uti notat Baronius ad Martyrolog. 14. Octob.) cui Gaudentius pro viribus reſtitit, ejuſque acta, ſoluto jam Conventu, reſcidit: quam ob cauſam a Proconſulis militibus trucidatus eſt; qui conſtrictus podagra incedere

non

non valens, ad locum ſupplicii pertractus fuit: hinc eum Arthritici pro Tutelari colere ſolent. *Arthritis* eſt morbus articularis in genere, quod τὰ ἄρθρα, hoc eſt articulos, & junctúras infeſtet. *Podagra* eſt infeſtans pedes: *Chiragra* manus: *Gynagra* genua, τὸ γόνυ genu. Felici huic Secundo ſucceſſit Papa Damaſus, qui Ariminenſem Conventum, a Liberio ante rejectum, iterum condemnavit, uti narrat Breviar. Rom. 11. Decembris.

ASYLUM ἄσυλον eſt templum, aliuſve locus a direptione tutus, ab α privat. & συλάω, quod eſt rapio. ſecundum Canones etiam Sacerdotum domus ſunt aſyla, uti Cœnobia.

AUTHENTICUM Græce αὐθεντικὸν, latine authoratum, quod certam & indubitatam habet fidem, αὐθεντία, authoritas.

AZYMUS ab α privat. & ζύμη fermentum. Panis azymus ſine fermento. Per translationem accipitur pro ſincero & non elato; nam infermentata conſperſio non attollitur: contra fermentati, ſive in fermento dicuntur eſſe iracundia turgentes; uti Plautus in Mercatore: Mea Uxor propter illum tota

ta in fermento jacet, id eſt inflata & irata eſt. idem in Caſina: Nunc in fermento tota eſt, ita turget mihi; ædepol ego illam mediam diſruptam velim.

B

BASILICA, latine Regia: Baſilicæ prius vocabantur regum habitacula, unde & nomen habent: ὁ Βασιλεὺς Rex (*Baſilicus* rex ſerpentum, latine Regulus:) nunc vero divina templa ideo Baſilicæ nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus & ſacrificium offertur; ubi & ipſe Deus habitare cenſetur. primaria nunc templa ita vocantur. Baſilica antiquitus tribus conſtabat partibus: 1. atrio ſeu veſtibulo, quod arcubus ſeu porticibus extructum erat. 2. aula, quæ navis templi, & gremium Baſilicæ; 3. ſacrario, ſeu ſecretario, ſive adyto, & oraculo, & ſanctuario, ubi Altare, Ciborium, & Sancta Sanctorum, nunc Venerabile Sacramentum tabernaculo incluſum. Regum libro 3. cap. 7. intulerunt Sacerdotes Arcam fœderis Domini in locum ſuum, in oraculum templi, in ſanctum ſanctorum ſubter alas Cherubim. & cap. 8. cum exiſ-

ſent

sent Sacerdotes de sanctuario. *Navis Templi* media pars vocatur ad ostendenda pericula, ventos, & tempestates, quæ Christianos circumstant; contra quæ ut muniamur, tenenda est unio in nave Petri.

BALDACHINUM vox Italica, latine umbraculum: uti *Balconæ*, locus in quo statur ad prospiciendum.

BALLATIONES latine tripudia, a Græco βαλλίζω tripudio, lascivio, gallice *bailler*, hinc *balles & balletes*. Zosimus Papa inter alia suppressit Ballationes ante Basilicas in festis Sanctorum exerceri solitas; quod initio simplex, & pius populus Christianus ante templa tripudiaret, exemplo Davidis ante Arcam, uti adhuc faciunt Hispani ante Venerabile Sacramentum: sed abusus postea venerunt.

BAPTISMUS & BAPTISMA. Βάπτω aquis tingo, lavo. Βαπτίζω immergo. Baptisterium locus vel vas ad lavandum. Secundum antiquas Ecclesiæ constitutiones ponuntur Baptisteria ad latus dexterum in ingressu, prope navem Ecclesiæ. S. Gregorius ait: Baptisma græco eloquio dicitur, latine tinctio, quod

quod ibi homo ſpiritu gratiæ in melius immutatur, & longe alius quam fuit efficitur: primum enim fœdi eramus deformitate peccatorum, in ipſa tinctione reddimur pulchri dealbatione virtutum.

BENEDICTUS, Zachariæ Canticum quare dicatur in Officio matutino ad Laudes? ideo eſt, quod loquatur ipſe de filio ſuo Joanne, qui erat aurora Solem Chriſtum præcedens; in eoque Cantico de illuminatione fit mentio, quod eſt matutini temporis proprium.

BENEDICTIO petitur & datur poſt Abſolutionem, ante lectiones Nocturnorum; eſtque licentia quam petit Lector, ut poſſit bene dicere, ſive pronuntiare lectionem, hiſce verbis: *Jube Domne Benedicere*; id eſt jube, ſive velis, benedicere, quod eſt benedictionem impendere: vel potius diviſim, jube me per tuam deprecationem bene dicere, ſive proferre lectionem ſequentem: quæ proprie legitur, non cantatur, ideoque lectio vocatur; per quam annuntiatur verbum Dei: quod quomodo prædicabunt, niſi mittantur? ideoque benedictio petitur a Lectore, ut poſſit bene dicere ſive prædicare verbum Dei, in fine lectionis

nis dicit Lector : *Tu autem Domine miserere nobis :* quasi confitens culpam suam in lectione commissam, per distractionem, vanam gloriam, omissionem, malam recitationem. Chorus respondet *Deo Gratias* pro pabulo spirituali, quod per lectionem accepit : quia prædicationis verbum securius auditur, quam dicitur, uti ait Hieronymus. per *Jube Domne* intelliguntur ad prædicationem euntes, per *Tu autem Domine*, inde revertentes. Ad Passiones quæ cantantur in hebdomada sancta, non petitur Benedictio; quia in illis narratur, quomodo fons & auctor omnis Benedictionis per ignominiosam mortem sit sublatus : & recitantur sine lumine; quia Christus lux mundi in Passione sua quasi extinctus fuit: vide infra in Cereo Paschali. Benedictiones hæ ad Officium Nocturnum fiunt a Sacerdote manibus junctis per modum deprecatorium : aliæ autem ordinariæ manu dextera formando Signum Crucis; idque eo, quod cum Jesus Christus mysterium nostræ Redemptionis & salutis per Crucem suam compleverit, omne Benedictionis genus per eam nobis promeruerit. Vide Notitiam in Stephano 5.

BOCCALE Italicum eſt, Teutonice *Kruycke*, Latine Gillo. in vitis & regulis Patrum legitur: Siquis Gillonem, quem Baucalem nuncupant, caſu aliquo fregerit. *Barilia* ſunt parva vaſcula.

BOJA eſt torques aut compes, quo vincti tenentur, unde Teutonicum *Boeye*. Plautus Aſinaria: Carceres, numellas, pedicas, Bojas, tortoreſque acerrimos. (Boja, inquit Iſidorus, quaſi boum jugum dicitur.) idem Aulularia: Nervos, Catenas, Numellas, Pedicas, Bojas.

BLASPHEMIA. βλασφημέω, eſt verbis calumniantibus dignitati honorique alicujus detraho.

BREVIARIUM, Græce Epitome, latine Compendium, Summarium, ſeu conciſum opus. Breviarium Romanum definit Leſſius admirabile myſteriorum ſacræ Scripturæ compendium; continet enim Pſalmos, in quibus per modum laudis omnia myſteria clauduntur; tum ſelectiſſima antiqui & novi Teſtamenti arcana, tum Patrum monumenta nobiliora, & præcipua ſanctorum geſta, breves denique orationes ſeu collectas a ſummis Pontificibus ut plurimum compoſitas, atque indicat miro ordi-

ne

ne & varietate, quæ preces quotidie dicendæ. Romanum dicitur, quia continet preces istas juxta ritum sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Ita Lessius.

BREVICULUM est breve scriptum sive elogium, quocum defuncti solebant sepeliri, sive cui consepeliebantur; ut posteri scire possent, quinam ibi essent sepulti: ita legitur in novis lectionibus Breviarii de S. Joanne Gualberto 12. Junii: *In breviculo, cui consepeliri voluit, jussit hæc scribi: Ego Joannes credo, & confiteor fidem, quam sancti Apostoli prædicaverunt, & sancti Patres in quatuor Conciliis confirmaverunt.* Concilia autem ista quatuor sunt, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense; quibus velut quatuor Euangeliis S. Gregorius Magnus honorem haberi voluit. nunc Brevicula vocantur elogia mortuorum. quæ hinc inde mittuntur pro suffragiis & precibus ad solatium defunctorum, flandrice *Doot-briefkens*. a *Breve* (subintell. scriptum) venit Teutonicum *Brief*, Gallice *Bref*, cujus diminutivum est Breviculum; *Briefken*, *Briefve*. vide in voce Epistola.

BRAVIUM βραβεῖον secunda producta

ducta propter diphthongum, est victoriæ præmium, quod ab agonothetis sive munerariis confertur; ἀγὼν certamen & locus certaminis. Brabeutæ, sunt Judices agonizantium sive certantium; & brabium non bravium dicendum.

BIRRUS, sive Birrum, sicut pileus & pileum. In vita sancti Augustini refertur, quod suos Clericos linea, & birro ornaverit: id est tunica linea, & birro lacerno; quod mozzeta sive manteletum Italice dicitur. estque palliolum Prælatorum, quod supra rocchetum humeros tegit. Augustinus sermone 2. de vita Clericorum ait: Nemo det birrum vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in communi: &, birrum pretiosum forte decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum. In Passione S. Cypriani legitur, quod cum esset gladio feriendus, expoliavit se birro, & tradidit carnificibus; dalmaticam vero tradidit Diaconibus, & stetit in lineis, expectans spiculatorem. Ambrosius Coriolanus in Defensorio cap. 5. ait: Birrum est caputium illud fœderatum, pendens a collo per humeros ad brachia, quo adhuc in Ecclesiis Cathedralibus utuntur hyeme Canoni-

nonici sæculares, pellibus fultum: Regulares autem utuntur caputio sive birro non fœderato. Festum omnium Sanctorum vocatur Romæ *Festum Capparum*, quia Canonici a festo isto usque ad Pascha ferunt cappas; quæ antiquis birri, sive birra dicebantur. Lacernos autem sive lacernas describit Juvenalis Satyra 9.

Pingues aliquando lacernas
Munimenta togæ, duri crassique coloris,
Et male percussas textoris pectine Galli.

BIRRETUM est diminutivum a birro, quasi parvum birrum: & hoc tegumentum est capitis tantum, sicut birrum simul humerorum & brachiorum. quando Canonici portant birrum, uti in hyeme, tunc omittunt birretum: in æstate autem propter calorem, non utentes birris, sive cappis, tunc portant birretum; quod & pileum birrum dicunt: Erasmus Pyrrum, & a πῦρ, quod est ignis, deducit, quasi coloris ignei, sive rubri; hinc forsan colore rubro adhuc intus contecta sunt Birreta. Notatur in imaginibus præcedentis sæculi, quod etiam Laici portabant birreta, sed rotunda; Clerici autem qua-

quadrata, ſuperius in formam Crucis : quod autem aliqui ea ferant cum tribus tantum cornibus ſive angulis eſt, quia ſunt birreta portatilia, quæ complicantur, ita ut unum cornu intorqueatur, ut ſic plicata commodius conferantur. Reddi poſſet etiam ratio myſtica vel moralis, quare aliqui Prælati ea portent ; ut nempe impleant, quæ deſunt Paſſionibus Chriſti. nonnulli ad diſtinctionem trigona birreta geſtant, ut internoſcantur ; uti Jeſuitæ in Francia.

BRACCÆ, potius *Brachæ*, ſunt brevia pudendorum ſubligacula, a græco βραχὺς brevis, unde tribrachys, pes tribus brevibus conſtans. Braccæ dicuntur ab aliquibus quaſi breves raccæ, a græco ῥάκος, quod pannum craſſum & vilem ſignificat, Teutonice *Paye*, raccoma *Payeſack*. Incongrue vocantur *Bracchæ*, quas Magiſtri Academici in humeris portant, habent enim formam birrorum, quibus quondam caput & humeros tegebant, & birrati erant ; uti apparet in antiquis Doctorum imaginibus ; nunc autem birretati ſunt : utque oſtendant ſe birros quondam portaſſe, eos in humeris portant, uti a Canonicis geſtantur almutia, quondam

dam in capite portata.

BULLÆ improprie litteræ Pontificiæ dictæ, proprie *Formatæ* vocantur, quod certis quibusdam formis fiant: vide infra in voce *Formatæ*. sed Bullæ sunt ipsa Sigilla litteris Pontificiis affixa, in formam Bullarum, quæ hodie puerorum collo dependent, quas Agnos Dei vocant. dictæ sunt antiquitus puerorum bullæ a βουλὴ consilium, quod in tenera ætate pueri consilio seniorum indigeant; ab hac bullarum formæ similitudine, litteræ Pontificiæ bullatæ dicuntur, non ipsæ litteræ Bullæ, nisi Synecdochice: quæ ab hæreticis per contemptum Bullæ vocantur, & æstimantur tanquam bullæ, quæ in aqua cito oriuntur & evanescunt. Tempore quo Papa tantum est electus, nondum coronatus, Bullæ plumbeæ litterarum Apostolicarum (quas prius cera sigillatas, Adrianus I. plumbo muniri jussit) ab una tantum parte imprimuntur Capitibus Apostolorum Petri & Pauli; ab alia parte, ubi nomen Pontificis imprimi solet, nihil est impressum. Vide Cæremoniale Roman.

BULLA CRUCIATÆ unde dicatur? vide supra in Urban. II.

BUL-

BULLA AUREA quondam vocatum eſt diploma Caroli Quarti Imperatoris, eo quod ſigillo ex auro, ſive bulla aurea eſſet roboratum: hic probus Princeps cernens ſuperiores aliquot Imperatores propter inſectationem Sedis Apoſtolicæ infelices fuiſſe, pacem cum Pontificibus Romanis perpetuam inivit, quæ Bulla aurea firmata fuit, in qua multa ad pacem publicam continentur: & nunc Imperium in ejus poſteris adhuc feliciter perſeverat; Deo ipſum in progenie felicitante: nam Vvenceslaus, deinde Sigiſmundus ejus filii diu imperarunt, donec Sigiſmundus, cum virili ſobole careret, Albertum Auſtriæ Ducem filiæ maritum Imperii hæredem reliquit; a quo Imperium ad poſteros derivatum per Fredericum III. Maximilianum I. Carolum Quintum, & cæteros, in Auſtriacis perſeverat.

C

CABALISTA. Theologia Hebraice *Cabala* dicitur a verbo *Chibbel*, quod eſt auditu accipere, auſcultare: omnes enim ſcientiæ, quod voce traderentur, ab au-

auſcultando dictæ ſunt. Phyſiologicas Ariſtoteles ſcientias libris de mirabili Auſcultatione tradidit: Sanctus Benedictus ethicas traditurus ſcientias ita incipit ſuam Regulam: Auſculta fili præcepta Magiſtri &c. hodie Cabaliſtæ vocantur, qui abſtruſum aliquid docent.

CALUMNIA vide Kalumnia.

CALYBITA. ſicut Simeon Stylita, a στύλος columna, ſuper quam ſtabat, ita Joannes Calybita a καλύβη tugurium, quod inhabitabat, dicitur.

CAMERA. In vitis Pontificum Rom. de Baſilicarum variarum Cameris fit frequens mentio, & 11. April. Breviarium Rom. refert de S. Leone Magno, quod in tribus Baſilicis Petri, Pauli, & Conſtantiniana Cameras extruxit, quæ ſunt Sacraria, ſive Sacella Baſilicis adjuncta: Cameræ dicuntur, quia ſuperius camerantur ſive fornicantur; fornicis autem curvatura Græce καμάρα, Latine Fornix dicitur: & Prudentius in hymno de SS. Petro & Paulo, camuros arcus templi vocat. Camurus, latine Curvus, gall. *Camus*. ſic Camera habet Camuros arcus; & Camerati ab Italis dicuntur qui eadem Ca-

mera utuntur : hincque conjuges ſe invicem Cameratos vocant. de eodem S. Leone ibidem narratur, quod Sepulchris Apoſtolorum cuſtodes adhibuerit, (ad cuſtodiendum locum, ubi corpora Apoſtolorum cubabant ; quia Sancti dormire in Domino dicuntur, unde Cœmeteria, latine Dormitoria dicta ſunt) quos *Cubicularios* appellavit ; qui modo ſunt Capellani ; quia oratoria ſive ſacella antiqui cubicula ſive Cameras appellabant. ita Salvator Matthæi 6. v. 6. *intra cubiculum tuum*, & *clauſo oſtio ora Patrem tuum*. & David Pſal. 4. *In Cubilibus veſtris compungimini*, id eſt Oratoriis : vide notas Baronii ad Martyrologium 11. Julii, ad illa verba : Translatio S. Gregorii Nazianzeni in Capella &c.

CAPELLANI primitus apud Francos dicti ſunt a Capa S. Martini, *la Chape de S. Martin*, quam Reges Francorum ob adjutorium victoriæ in prœliis ſolebant ſecum ferre, eamque ferentes & cuſtodientes Capellani vocati. Capa autem hæc erat pallium illud, cujus dimidiam partem gladio diviſam pauperi dederat.

CAPELLA apud Gavantum deducitur a Caprarum pellibus, hiſce

ſce verbis : Capella fuit apud antiquos pia domus itineraria ex Caprarum pellibus fabricata ; & a pellibus his Capellas , earumque cuſtodes Capellanos vocitabant . vide Joannem Jacobum Chiffletium in Lilio Francico capit. 13. & filium ejus Julium in Aula Sacra capite 1. Capella etiam ponitur pro ornamentis Miſſæ celebrandæ neceſſariis , uti habetur in vita S. Norberti cap. 13. quod in executione prædicandi neque peram , neque calceamenta , neque duas tunicas portaret , niſi virgam & Capellam ad Miſſam celebrandam . item cap. 10. ſola dumtaxat Capella retenta ad Miſſam celebrandam . ad quæ loca vide notas Chryſoſt. vanden Sterre editas Antv. an. 1656.

CAPPA apud nos ſumitur pro Pluviali , & vocatur *Choor-kap* . Ordo Romanus dat cappas Presbyteris aſſiſtentibus in Miſſis ſolemnibus Sacrificanti . Capa (non Cappa , quod Italicum eſt) dici deberet ; ſicut Hiſpani *Capa* : a capiendo , quod totum hominem capiat . vide Aulam ſacram Julii Chiffletii , ubi paſſim capa , non cappa ſcribitur . Capæ vocabantur antiquitus pallia , hiſpanice *Capas* ,

flandrice *Cappen*, unde *Cap-ſtock*, & *Cap-dief*, Palliorum fur.

CAPUTIUM eſt quo caput tegitur. jam a multo tempore omiſſa fuerunt caputia, gall. *Caperons*, fland. *Capruynen*, & in uſu eſſe cœperunt primum Birreta, deinde Pilea.

CANDIDATI apud antiquos erant tyrones ſive novi milites, qui cum albo ſive candido ſcuto ad bellum procedebant. Juvenalis: *Scutoque ignobilis albo*. & hi generoſitate ſua ſperabant quod hoc ſcutum cum tempore *Melior fortuna notabit*; quum nempe aliquid heroicum & memoria dignum in bello patraſſent, quod in ſcuto iſto depingi mereretur; unde picturæ inſignium ſive armorum originem trahunt. & ita canitur in Hymno Te Deum laud. *Te Martyrum candidatus laudat Exercitus*: adeoque Martyres cœleſtis gloriæ candidati heroicis ſuis actibus inſignia, cum quibus pinguntur, promeriti ſunt.

CANON (latine Regula) MISSÆ, quæ & ideo dicitur ACTIO, (*infra Actionem*) quia in ea parte Miſſæ, quæ eadem ſemper eſt, continetur legitimus ordo, fixa regula, & quotidiana actio ad conficien-

ficiendum Eucharistiæ Sacramentum. dicitur autem submissa voce, quia iisdem quotidie verbis constat, quæ facile a circumstantibus memoriæ mandarentur ex frequenti auditione; ac sic sacris istis verbis ad res prophanas facile abuterentur. Canon quasi centrum totius Missæ in medio libri Missalis ponitur.

CANONIZO, vox barbara, latine dicitur, in ordinem sive canonem sanctorum redigo. Petrus a BeecK in historia Aquisgranensi, cap. 5. agit de adlectu Caroli Magni in Canonem sanctorum (quod cum contigerit per Paschalem III. Papam schismaticum, de eo Martyrologium Romanum non meminit.) Quando autem solemnis Apotheosis sive Canonizatio in Ecclesia Romana primum cœperit, vide Notitiam, supra in Leone III. & quomodo antiquitus fieret, Notas Baronii ad Martyrologium die 2. Aprilis.

CANONICUS vox nota, latine Regularis. Canonici Augustiniani sunt, qui addita latina interpretatione se Regulares vocant: uti ait Erasmus Roterodamus, ex quorum numero ipse aliquando fuit.

CANOR idem quod cantus, uti

in Hymnis Breviarii habetur. *Canore jubilo, Nitore perpeti.* Ovid.

Vox eſt blanda canor, diſcant cantare puellæ;
Multis pro forma vox ſua lena fuit.

CANTICUM. Diſtinctio inte Pſalmum, Hymnum, & Canticum hæc eſt: Pſalmus eſt cantus triumphalis operum Dei in generali; Canticum alicujus Divini operis extraordinarii encomium, ſicut Canticum Moyſis, Annæ, Ezechiæ, 3. Puerorum, B. Mariæ, Simeonis &c. Hymnus eſt canticum laudis. Materia Hymni eſt laus Dei, vel Sancti alicujus; Cantici gratiarum actio, & gaudium ſpirituale: ideoque tractim, & ſolemniter Cantica decantantur.

CAMPANA idem ac *Nola*, niſi forte Campana major, & Nola minor ſit: cujus auctor S. Paulinus Nolæ in Campania Epiſcopus fuiſſe dicitur.

TINTINNABULUM ex tinnitu, & *Clocha*, gallice *Cloche*: unde flandrice *Clock:* dicitur Æs campanum, quia æs optimum prope Nolam in Campania effoditur: etiam *Nola* ſubſtantive, *Campana* adjective ſumitur. Campanæ benedicuntur, vide Notitiam in Joanne XIII. Papa 137. quod flandr. dicamus de

clo-

clocke kerſten doen, & gallice *baptiſer:* quidam auctor gallicus hoc ita explicat: *Il faut remarquer que nos chloches ne ſont point baptiſees du Bapteme de remiſſion, comme les ames humaines, mais du Bapteme de ſanctification & dedication au ſervice de Dieu.*

CAPITULUM eſt diminutivum a caput; ita Plautus: meum capitulum, meus ocellus! & Terentius, o lepidum capitulum: in ſignificatione qua hodie ab Eccleſiaſticis uſurpatur, apud antiquos non reperitur; pro loco nempe ubi Canonici congregantur; quorum Collegium Capitulum vocatur: potius vocari poſſet *Capitolium*; qualis apud Romanos erat locus, ſive Templum, quo Senatores ſolemniter conveniebant ad negotia Reipublicæ tractanda. Antiquitus autem apud Canonicos, & hodie adhuc apud Cœnobitas, tempus frequentandi Capitulum eſt ſub finem Primæ, ad illam orationem: *Dirigere, ſanctificare, regere &c.* qua petitur a Deo directio ad congregationem rite tenendam; quando ſc. in loco capitulari conveniebant ad prædicationem ſive lectionem convenientem officio feſti quod celebrabatur, uti patet ex ſermonibus Sancti Bernardi, & aliorum

Patrum illo tempore habitis; vice cujus hodie adhuc legitur *Lectio Brevis*, ſicut fit ante Completorium; quando etiam ad homiliam ſive conferentiam ſolebant convenire, unde intelligi poteſt quid ſibi velit Rubrica, *Ad abſolutionem Capituli*. De Capitulis autem, quæ ad ſingulas Horas canonicas in Officio Eccleſiaſtico dicuntur, ita ſcripſit Papa Vigilius ad Eucherium: *Quoties Paſchatis, aut Aſcenſionis Domini, vel Pentecoſtes, vel Epiphaniæ, Sanctorumque fuerit agenda feſtivitas ſingularis, Capitula diebus apta ſubjungimus, quibus commemorationem ſanctæ ſolemnitatis, aut eorum facimus, quorum natalitia celebramus: cætera vero ordine conſueto proſequimur.*

CARDINALIS ſive *Cardinarius* a S. Gregorio in Regiſtro definitur: Presbyter, vel Diaconus, qui certæ alicui Eccleſiæ, vel Diaconiæ proprius, & ad certi alicujus Tituli ſive Eccleſiæ miniſterium ordinatus, inſertus, annexus, & incardinatus eſt: & Cardinalem conſtituere, dicit idem Gregorius aliquem alicui Eccleſiæ incardinare. Cardo autem eſt proprie ferrum illud, circa quod fores vertuntur: ſic vocantur quatuor virtutes, & ven-

venti cardinales, id est principales. S. Cyprianus libellum de cardinalibus, id est principalibus Christi operibus conscripsit. Sic Cardinales sunt viri in Ecclesia principales, circa quos totius rei christianæ cardo vertitur. Pius Secundus ad novos, quos creaverat Cardinales, ita loquitur: Maxima inquit, Filii, & excellentissima dignitate donati estis; ad collegium Apostolicum vocati, consiliarii nostri & conjudices orbis terrarum eritis: inter causam & causam, inter sanguinem & sanguinem, inter lepram & lepram discernere vos oportet: successores Apostolorum circa thronum nostrum sedebitis, vos senatores urbis & orbis eritis, verique mundi cardines, super quibus militantis ostium Ecclesiæ volvendum ac regendum est; cogitate animo, quas vires, quæ ingenia, quam integritatem hæc dignitas requirat; humilitatem non superbiam, liberalitatem non avaritiam, abstinentiam non ebrietatem, continentiam non libidinem, scientiam non ignorantiam, virtutes omnes, nullum vitium hic honos exposcit. Plura qui requirit, legat Ciaconium inter Hyginum, & Pium Pontifices.

Nota quod Cardinalibus dederit Rubrum Galerum Innocentius IV. Rubram veſtem Paulus II. eamque ſæcularibus, non regularibus . tandem Gregorius XIV. omnes ſine diſcrimine Purpureos fecit.

CASULA diminutivum a Caſa, quaſi parva caſa, gallice *petite Caſſe, qui couvre tout le Preſtre*. unde noſtrum *Caſack*. Græce cur *Planeta* dicatur ? vide infra . initio Eccleſiæ etiam Diaconi cum Caſulis miniſtrabant; (ſed S. Silveſter illis attribuit Dalmaticam) in cujus memoriam Eccleſiarum principalium Diaconi in Adventu & Quadrageſima adhuc utuntur Caſulis, ſed ad diſtinctionem Presbyterorum, a parte anteriore complicatis.

CATABULUM, καταβάλλω conjicio, locus erat ſubterraneus, in quem alimenta pro beſtiis conjiciebantur. 16. Januarii in lectionibus Breviarii narratur, quod Maxentius Tyrannus Marcellum Papam in catabulum miſerit, ut beſtiarum, quæ publice alebantur, curam ſuſtineret : ubi loci fœditate, multiſque ærumnis afflictus, obdormivit in Domino.

CATACUMBÆ. loquendi uſus obtinuit, (uti notat Baronius ad Mar-

Martyrologium vigesima Januarii) ut *catacumbæ* pro *catatumbis* dicerentur : ex græca enim dictione κατὰ juxta, & latina *tumbas*, composita vox est: & in lectionibus Breviarii S. Damasi 11. Decembris, & S. Sebastiani 20. Januarii, ac S. Cornelii 16. Septembris catacumbæ scribitur. apud Gregorium vero in Registro lib. 3. cap. 20. ad catatumbas scriptum reperitur: non tamen erraſſe dixerim qui catacumbas legunt, nam κατακωμβὴ locus est cavus atque profundus, qualia Romæ cœmeteria esse solent in arenariis, profundis cryptis exarata.

CATHARINA vox, uti ipsa erat, Græca, dicitur vel a καθαρὸς, quod est purus, καθαρίζω purifico: vel a κατάῤῥέω defluo; (unde catarrhus, defluxio) nam ab ore Catharinæ suavis simul & fortis defluebat oratio, qua tot Philosophos & Nobiles ad Christi Fidem perduxit. hinc Catharina non immerito Rhetorum præses habetur, & Rhetorica a ῥέω fluo dicitur.

CATASTA dicitur a κατιστάω expono: lignea erat machina, qua servi vincti tenebantur, & venum exponebantur.

CATECHESIS, in primitiva Ec-

cleſia, qui ad Baptiſmum admittendi erant, prius fidei Chriſtianæ myſteriis ab Apoſtolis viva voce imbuebantur, quod inſtitutionis genus κατήχησις dicebatur a κατηχεῖν viva voce inſtruere; quod derivatur a voce ἦχος ſonus, ἠχεῖν reſonare. Pueri in catechiſmis, quod ab inſtructoribus audiunt, quaſi Echones reſonant. qui ad hunc modum ſacris myſteriis imbuebantur, *Catechumeni* dicti ſunt, κατὰ juxta, ſive ad modum Echus, vel Echonis: itaque κατηχίζω eſt ad modum quo Echo reſonat, aliquem reſpondere doceo.

CEREUS ſubintelligitur funis; quia candelæ ſunt cerati funes; hinc *Ceroferarii* qui cereos, ſive candelas ferunt; *Ceroferaria* ſunt ipſa candelabra. *Candela* dicitur a candore luminis, ſive ceræ albedine. Sanctus Hieronymus ad Marcellam ait: qui cereos accendunt, ſecundum fidem ſuam habent mercedem.

CEREUS PASCHALIS. quis auctor ejus ſit, vide in Zoſimo Papa 45. & adde quod Cereus iſte referat Chriſtum, in Paſſione a Judæis quodammodo extinctum, & in Reſurrectione refulgentem: cujus corpus per ceram, anima per ely-

elychnium, divinitas per flammam refertur: quinque grana incensi cereo infixa referunt quinque Christi vulnera in corpore glorioso reservata. Accenditur cereus paschalis cum una ex tribus candelis in summitate arundinis distinctis: eo quod, quamvis tota Trinitas Resurrectioni Christi collaboraverit, ea tamen uni personæ Christi proprie ascribatur.

CIBORIUM κιβωτὸς capsa, arca, κιβώτιον sive κιβώριον capsula, arcula: fland. *den kop*, in quo servantur parvæ hostiæ consecratæ, passim *Ciborie*.

CHORUS deducitur a chorea; vel chorea a choro; a græco χαρὰ lætitia. S. Dionysius vocat cantum alternum, qui observatur in Ecclesia, quasi concordem & consonam sacrarum rerum choream. Franci dicunt: *Un cheur, c'est à dire une troupe des gens, qui chantent & qui dansent ensemble*: ita ut chorea sit actus, & chorus sit locus, ubi quasi choreæ vocibus exercentur. Antiquitus orabat & cantabat clerus circumstans altare in modum coronæ: & antiquum est dictum: In choro clericus, extra chorum populus.

CLEPSYDRA non significat, ut passim

passim putatur; *Sandt looper*, sed proprie *vvater-looper*: quo horologio aquatico antiqui utebantur, dicto a κλέπτω furor, & ὕδωρ aqua; quasi *vvater ſtelder*: hinc proverbium antiquum: *hæret mihi aqua*, quando alicui *V. G.* Concionatori hora longior videtur. *Sandt-looper* autem deberet vocari horologium ſciotericum.

CATALOGUS ſine aſpiratione ſcribendum eſt, a καταλέγω recenſeo, enumero.

CATHOLICUS cum aſpiratione, a κατὰ circa, & ὅλον totum: debet hoc ſcribi per h, quia prima in ὅλον aſpiratur, & eliditur ultima in κατὰ: uti holocauſtum, id eſt totum combuſtum, & holoſericum, totum ſericum.

CAMERS, genit. Camertis, eſt aliquis ex civitate, quæ Camerinum dicitur: ſic Tuders, genit. Tudertis, ex Tuderto; aliter Tudertinus, Camerinus.

CENODOXIA, inanis ſive vana gloria. κενὸς inanis, δόξα gloria.

CENOTAPHIUM inane ſepulcrum, τάφος ſepulcrum. Epitaphium eſt quod inſcribitur ſepulcro.

COENOBIUM (κοινὸς βίος communis vita) locus ubi in commu-

ni

ni vivitur: hinc *Cœnobiarcha* qui præest sic viventibus, & *Cœna* ubi communitas comedit.

COENOMYIA. μυῖα musca, quasi communitas muscarum, latine *examen*, fland. *ghesworm van vliegen, muggen*.

KENOΣ inanis, uti cenotaphium, cenodoxia sine diphthongo.

KOINOΣ communis, promiscuus, per œ, uti cœnobium, epicœni generis, idest promiscui.

KAINOΣ novus, uti *Encænia* per Æ, festivitas dedicationis novi templi. hinc *Encæniare* dicitur, qui nova tunica induitur. Proverbium græcum ait: Τὰ μὲν κοινὰ καινῶς, & quidem communia noviter; Τὰ δὲ καινὰ κοινῶς, nova autem communiter.

CLERICUS κλῆρος, sors sive hereditas, quia clericus in sortem Domini vocatur, & dum ab Episcopo tonsuram accipit, illud ex Psalmo pronuntiat: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei; tu es qui restitues hereditatem meam mihi*.

COEMETERIUM κοιμητήριον, latine dormitorium, a κοιμάω dormio. cœmeteria sunt dormitoria mortuorum; qui ab Ecclesia ideo dormientes vocantur, quia excitan-

tandi, & reſurrecturi non dubitantur. Cretenſes olim in publicis civitatibus habebant ædes publicas ad excipiendos peregrinos, quæ appellabantur cœmeteria, ſicut Bruxellæ ſunt Hoſpitalia SS. Juliani, Jacobi, Laurentii, Cornelii, quæ ſunt dormitoria.

CHRISTUS, latine unctus, χρίω ungo; chriſis unctio; chriſma unguen ſive unguentum. Sanctum Chriſma ex balſamo & oleo ab Epiſcopo conſecratum adhibetur ad ſacramenta Baptiſmi, & Confirmationis; ſanctum Oleum conſecratum ſine balſamo ad extremam Unctionem.

CÆREMONIÆ, vox antiqua, Romanis uſitata, cum Urbe a Gallis capta, Veſtales Virgines ſimulacra Deorum hoſtibus erepta, tranſtuliſſent in oppidum Cære; ubi benigno hoſpitio, & multo honore ac reverentia a Cæritibus ſuſceptæ fuerunt, donec a Gallis Urbs per Camillum liberata fuit: in cujus beneficii memoriam Romani omnem Divinum cultum, & quem potiſſimum a Cæritibus acceperant, Cæremonias vocarunt. Dicuntur cæremoniæ ſive cærenomiæ quaſi leges (νόμος lex) urbis Cæræ; unde Cærites cives hujus urbis,

bis, & proverbium: *Cærite cerâ dignus.*

COLOBIUM (κολοβὸς mutilus) eſt tunica ſine manicis, ſive mutilata. legitur de Eutychiano Papa, quod vetuerit, ne Martyres ſine Dalmatica, aut colobio purpurato ſepelirentur. Dalmatica eſt veſtis Diaconalis apertis manicis, colobium eſt veſtis ſimilis, ſed anguſtior, ſine manicis. colobium bubalinum Teutonice *Buffelſche kuelder*: colobium lineum, veſtis linea ſine manicis, quæ *ſubtilis* dicitur: in liturgia S. Jacobi ponitur colobium pro caſula, quia eſt veſtis ſine manicis, quaſi mutila, a κολοβόω mutilo.

COLLECTA adjectivum ſubſtantivatum, eſt oratio communitatis in unum collectæ, quæ a Græcis ſynaxis dicitur. Oratio Sacerdotis in Miſſa ideo collecta vocatur, quod ipſe qui legatione fungitur pro populo ad Deum tanquam ſyndicus, omnium petitiones ea oratione colligat, atque in unum concludat. Surius in vita S. Paulini 22. Junii narrat: *Quod Sabbato lætus ad Eccleſiam proceſſit, & aſcenſo tribunali, ex more populum ſalutavit, reſalutatuſque a populo orationem dedit, & collecta oratione, ſpiritum*

ritum exhalavit, quorum verborum hic notatur a Baronio ſenſus : *ex more populum ſalutavit*, indicat illud, cum Epiſcopus ante orationem dicere conſuevit *Pax vobis*, cum ſubdit *reſalutatus a populo*, ſignificat quod populus reſpondere ſolet *& cum ſpiritu tuo*. cum addit *orationem dedit*, eſt illud quod ante orationem præmittitur *Oremus*. & quod ſequitur *collecta oratione*, id eſt *recitata*, ſpiritum exhalavit. collectam hanc Græci Synaxim vocant, quaſi ſimul coactam, a συνάγειν cogere, congregare. Aliqui orationes & collectas ita diſtinguunt, ubi plures in Miſſa orationes dicuntur; quod primam vocent Orationem, reliquas, quæ ſub uno *Oremus*, & unico *Amen* includuntur, collectas appellent. Collecta etiam ipſa congregatio populi, Græcis Synaxis dicitur. Alcuinus ait : illæ orationes ſpeciatim collectæ vocantur, quæ ſuper collectam populi fiunt : & ſanctus Hilarius : Dicto *Alleluja*, eo ſigno vocabantur ad collectam, id eſt ad concionem; uti legitur de S. Joanne Euangeliſta, quod per ſingulas collectas nihil aliud proferre ſolebat, niſi, Filioli diligite alterutrum. collecta etiam ponitur

tur pro collectione eleemosynarum, uti ad Corinthios primæ c. 17. hinc collectores qui eas pro pauperibus colligunt.

COMMUNIO ideo ab antiquis dicta fuit, quia initio Ecclesiæ omnes in Missa præsentes de corpore Christi participabant, quod communicare dicitur: nec proprie communio dici potest, nisi plures de eodem sacrificio communicent. vide infra: *Oratio super populum*. hæc communio Græcis Synaxis dicitur.

COMMENTARIENSIS est custos carceris, sive carcerarius, qui captivos in cippis detentos custodit, (unde vox flandrica *Cippier*) & eorum nomina in commentariis descripta habet.

CONCILIA MARTYRUM, loca sunt ubi multa Sanctorum Martyrum corpora collecta continentur, qui Deum nobis suis meritis & precibus conciliant. & sicuti Episcoporum concilia dicuntur, ubi multi congregati sunt Episcopi; ita locus, ubi plura Martyrum corpora, concilium Martyrum dicitur.

CONFESSIO est locus ubi corpus S. Petri, vel alterius Sancti conditum est. Breviarium Roma-

num

num 18. Novembris, in lectionibus ſecundi Nocturni vocat Confeſſionem ſancti Petri, locum Principis Apoſtolorum ſepulcro deſtinatum. Idem Martyrium græce, latine confeſſio dicitur. Legitur de Pelagio Secundo, quod corpus Sancti Petri (confeſſionem videlicet, ubi corpus ejus jacet) tabulis argenteis deauratis veſtiverit. Vide infra in verbo *Memoria*. Aliud eſt confeſſio peccatorum, quæ Græcis *Exomologeſis* dicitur, ab ἐξομολογεῖν, ingenue eloqui, ὁμολογία confeſſio: qui confitetur, ingenue loquitur.

CONFESSOR latine, græce Martyr. Henricus Coſterus in notis ad Vincentium Lirinenſem ait: Confeſſoris nomen olim non niſi iis dabatur, qui ob Chriſti teſtimonium publicitus datum, publica aliqua pœna vel calamitate, non tamen morte, erant affecti: hinc apud Euſebium & alios legimus, nonnullos fuiſſe ſecundo, tertio, & quarto confeſſores: & in Martyrologio 13. Julii. *Qui tertio confeſſores effecti, glorioſæ in Chriſto perſeverantiæ titulo illuſtrati ſunt*. & aliqui vocantur Epiſcopi & Confeſſores, aliqui tantum Epiſcopi; de quo vide notas Baronii die 2. Januarii

ad

ad illa verba : *B. Iſidori Epiſcopi & Confeſſoris*, & *eodem die B. Iſidori Epiſcopi*. Item 17. Novembris : *Alexandriæ S. Dionyſii Epiſcopi ſummæ eruditionis viri, qui multis confeſſionibus clarus, & pro paſſionum tormentorumque diverſitate magnificus, plenus dierum confeſſor quievit*. Item 27. Decembris : *Alexandriæ S Maximi Epiſcopi, qui ſatis clarus & inſignis titulo Confeſſoris effectus eſt*. Invitatorium feſti S. Martini 11. Novembris : Laudemus Deum noſtrum *in Confeſſione Beati Martini*. & in ſecundis Veſperis, Antiphona ad Magnificat : *O ſanctiſſima anima, quam etſi gladius perſecutionis non abſtulit, palmam tamen Martyrii non amiſit*. Et ita Onuph. Panvinius ſentit, Pontifices aliquot Martyres dici, quod etſi violenta morte non deceſſerint, (uti Eleutherius, & Melchiades, & alii) multa tamen pro Chriſti confeſſione paſſi ſint; licet martyrium non conſummarint : hos tamen confeſſores Cyprianus vocat, qui græce Martyres dicuntur, uti etiam S. Felix Presbyter 14. Januarii pro Martyre colitur; qui, cum Eccleſia Dei requieſcere cœpiſſet, obdormivit in Domino. Hodie (licet Martyr idem ſignificet quod confeſſor)

Mar-

Martyres per antonomaſiam ſoli dicuntur, qui pro confeſſione Chriſti animas ſuas tradiderunt.

COMMEMORATIO S. PAULI APOSTOLI 30. *Junii*, *licet* pridie hujus diei tam Petri quam Pauli acta ſit ſolemnis celebritas, tamen hac potiſſimum die ſolius Pauli commemorationem fieri debere ex Sancti Gregorii inſtitutione, docet Micrologus, cap. 42, cujus rei gerendæ cauſa probatur ex hymno 12. Prudentii de SS. Petro & Paulo Apoſtolis, ſub finem; conſueviſſe nimirum Romanum Pontificem una eademque die Pontificias functiones in utraque Baſilica exercere: cum autem hoc propter nimiam locorum inter ſe diſtantiam, non ſine nimio ac intolerabili labore perfici poſſe videretur, conſultius viſum eſt, ſequenti die in Baſilica S. Pauli ſacra peragere, uberiuſque perſolvere, quod pridie ea de cauſa ibidem loci fuiſſet omiſſum.

CORNICULARIUS. de Anaſtaſio Corniculario Martyrologium 21. Auguſti. Corniculum (diminutivum a cornu) erat ornamenti genus, quo donabantur milites ab Imperatoribus pro re in bello bene geſta. Livius lib. 10. ſcribit,

Pa-

Papyrium consulem equites omnes ob insignem pluribus locis operam navatam donasse corniculis armillisque argenteis. Apud Valerium Maximum cornicularius idem est quod cornicen: inter hodiernos milites est idem quod *Adjudant*.

COPRONYMUS. Leoni Isaurico Imperatori anno 719. natus est filius Constantinus; is cum sacro lavacro ablueretur, aquam stercore forte infecit; qua re animadversa, Patriarcha Constantinopolitanus illum baptizans oraculum dedit, fore ut is aliquando sacra omnia pollueret: unde illi Copronymi nomen est additum (κόπρος stercus) quod impietate sua deinde ostendit. Filiam hic habuit piam & sanctam, Anthusam nomine. ipse adulatorie vocabatur Flavius Constantinus Porphyrogenitus, id est purpura natus.

CREDENCIA, Italice *Credenza, ripostο, dove si servano li vasi, e altre cose appartenenti alla tavola*. Gallice *Crebence, cabinet aux vases d'argent*, Græce ἄβαξ, latine vasarium, abacus. Credencia ad sacrificium posita dicitur ex eo quod vasa sacra Missæ in abaco isto collocata, ibi credantur, id est in

tuto

tuto ponantur ; hujus cuſtos , cujus fidei concredita ſunt, *Credenciarius* (Italice *Credenziero*) ponitur pro Magnatum cibi & potus præguſtatore , & præguſtatio *credencia* barbare dicitur .

CRYPTÆ ſunt loca ſubterranea, in quibus abſconſa jacebant Martyrum corpora , & ubi tempore perſecutionis Pontifices Miſſas celebrabant : a κρύπτω abſcondo . *Cryptoporticus* (vox hybrida græcolatina) abſconſa ſive ſubterranea porticus , qualis eſt PP. Oratorii in Monte Acuto .

CUPA , κύπη , gal. *coupe* , fland. *Kop* , ponitur pro ſuperiore parte calicis . Rub. dicit : *Sacerdos teneat nodum infra cuppam* . Dicitur cuppa loco cupæ , ſicut cappa loco capæ .

CYCLUS , κύκλος , latine circus , cujus diminutivum circulus , ſicut ab *annüs* annulus .

CYRIACUS , idem quod latine Dominicus . κύριος dominus . Kyriacum Græci templum vocant, latini Dominicum ; vide Martyrolog. 27. Decemb.

DIA-

D

DIACON, ita græce, latine Diaconus, quod eſt Miniſter: hac voce græca utimur die Paraſceves: Oremus pro Diaconibus &c. a διακονέω miniſtro.

DIACONIUM idem eſt quod ſacrarium, ſive ſecretarium. diſtinct. 23. cap. non oportet: *Non oportet ſubdiaconos licentiam habere in ſacrarium, quod Græci Diaconium appellant, ingredi, & contingere vaſa dominica.* Secretarium, inquit Gloſſa, eſt locus, ubi vaſa ſacra ponuntur: ubi eadem Gloſſa nomine ſecretarii etiam voluit ſignificari altare.

DIACONISSA. S Ignatius Martyr facit mentionem Diaconiſſarum in epiſtolis ſcribens: *Saluto cuſtodes ſacrorum veſtibulorum Diaconiſſas.* hæ cuſtodiebant locum ubi fœminæ ſeparatim a viris orabant: item quando illæ baptizabantur, Diaconiſſæ adhibebantur, ne viri fœminarum nuditate offenderentur, quia antiqui depoſitis veſtibus baptiſma accipiebant.

DIACONIA eſt locus ubi diaconi pauperum curam habentes habitabant; uti legimus in Fabiano

Papa. Baronius ait, quod Diaconiæ erant loca ſacra, ubi diaconi regionarii per ſingulas urbis regiones reſidentes ſtipem erogabant egentibus, & viduarum, ac pupillorum, aliarumque miſerabilium perſonarum neceſſitatibus conſulebant: erantque velut quædam eleemoſynarum promptuaria; ſicut hodie menſæ S. Spiritus in Parochiis.

DALMATICA eſt veſtis Diaconi, ita dicta, quod a Dalmatis primum reperta feratur. *Tunicella* eſt veſtis Subdiaconi, ejuſdem formæ, ſed paulo minor, uti patet, quando induit eam ſub Dalmatica Prælatus in Pontificalibus celebrans. Dalmaticæ debent eſſe laxis & apertis manicis: quia Diaconi ad hoc primo inſtituti ſunt, ut pauperum curam haberent; & liberalitatis ſymbolum eſt larga manica. Innocentius 3. ait: *Manicarum latitudo largitatem datoris demonſtrat.* imo fere manicas non habent, ad liberius Sacerdoti inſerviendum, & quamvis habeant tænias, non conſtringuntur.

DAMASUS latine domans, vel domitus, δαμάζω domo; hinc *adamas* indomabilis; quia duriſſimus.

Deus dicitur græce θεὸς, quaſi δέος

δέος timor : nam *Primus in orbe Deos fecit timor*, ait Papinius Statius.

DÆMON δαίμων latine ſciens, a δαίειν ſcire. Dæmones dicuntur ob ſummam ſcientiam. Dæmon non ſemper in malam partem accipitur. ἀγαθοδαίμων bonus, κακοδαίμων eſt malus dæmon. ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον. Homo homini Deus. & *Dæmonium hominis*, cum alicujus ingenium laudamus.

DIABOLUS latine calumniator, διαβολὴ calumnia, διαβάλλω inſidior, criminor.

SATANAS hebraicum eſt, latine adverſarius, quo nomine appellatur Diabolus, quod Chriſto & Chriſtianis adverſetur.

DOMA domatis, ſuperior pars domus, ſive tectum: dogmata Græci tecta dicunt a δέμω extruo; ædifico: eſt autem Domus unius familiæ habitatio, ſicut Urbs unius populi, & Orbis totius generis humani.

DOMINUS VOBISCUM, ſalutationis hujus diviniſſimæ efficacia eſt ab ipſo Chriſto Domino, qui dixit Matthæi ultimo: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. cui ſubditur ſtatim a circumſtantibus: *Et cum ſpiritu tuo*. quaſi

hi optent Sacerdoti quod ipſe illis optavit. neque dicitur tecum, ſed *cum ſpiritu tuo*, quia ſpiritualiter Officia Eccleſiaſtica fieri debent; nam Deus in ſpiritu & veritate adoratur. Petrus Damiani opuſculum ſcripſit de *Dominus vobiſcum*. Prohibetur a fœminis dici, quia vox Chriſti eſt, qui erat vir, & Sacerdos Sacerdotum: hinc tantum Sacerdotibus, & ad ſummum Diaconis ad Chriſti Euangelium enuntiandum permittitur.

DOMINICA, ſubintelligitur dies, ſicut in mundi creatione, ſexto die, homine jam plaſmato, die 7. ſabbato dicto ab omni opere quod patrarat, Deus requievit; ita in hominis refectione, Dominus noſter Dei filius a paſſione ſua quieſcens, die propter hoc Dominica vocata, victor triumphans ſurrexit a mortuis; de qua prophetaverat David, & canit Eccleſia: *Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea*. ideoque omnes Dominicæ ſunt quaſi commemorationes Reſurrectionis Domini, in quarum Officio, uti fit toto tempore Paſchali, a primis Veſperis non flectuntur genua. quomodo autem dies Jovis, ſive feria quinta ſit cognata Dominicæ, vide

Noti-

Notitiam in Melchiade, & Agapeto.

DOMINICA IN ALBIS. Bellarminus de Baptiſmo, lib. 1. cap. 27. ait: ſolebant Neophyti a die Sabbati ſancti, quo erant baptizati, uſque ad Dominicam in albis, manere in albis ſuis veſtibus, & poſt dominicam in albis ordinarias veſtes reſumebant. tamen ex lectione Auguſtini, quæ Dominica ipſa in albis legitur in Breviario, vocanda potius eſſet Dominica ſine albis, quia conſtat quod Neophyti per octo tantum dies in albis veſtibus manebant: nam baptizabantur Sabbato ſancto (quod ideo ſanctum dicebatur, quod tunc per baptiſmam ſanctificarentur) & per octo dies albas veſtes portabant, quas deponebant ſabbato in albis veſpere, & ſequenti Dominica Neophytorum habitus commutabantur, ut ait Auguſtinus; itaque ſabbatum in albis dicitur, quia erat ultima dies albarum veſtium: Dominica in albis ſubintelligi debet quaſi diceretur *Dominica poſt Sabbatum in albis*. Quare Sabbatum poſt Pentecoſten non vocatur in albis? ideo eſt, quod primitus tantum in Paſchate baptizarentur, & nomen *in albis* tunc or-

ortum eſt : cum autem etiam in Pentecoſte id fieret, nomen in albis translatum non fuit, quia in Pentecoſte propter ignem Spiritus Sancti, omnia in rubris ſunt.

DOMINICUM, græce Κυριακὸν, Κύριος Dominus : hinc Germanicum *Kirch*, & flandricum *Kerck*. Ad Dominicum convenire, ſubintellige Templum. vide notas Baronii ad Martyrologium 25. Decembris. intelligunt etiam aliqui, ad diem Dominicum celebrandum, uti 11. Februarii Martyrol. cum ad Dominicum celebrandum ex more conveniſſent; ubi flandricus interpres habet: *Om den Sondagh te vieren*. a Dominico venit vox teutonica *Dom*, quod eſt templum Cathedrale, hinc *Biſdom*, id eſt *Biſcops Dom*, Epiſcopale Dominicum, ſive Dominium.

DOMNUS. Lector in Choro dicit *Jube Domne* (non *Domine*) *benedicere*, alloquens officium facientem, quia Dominus per antonomaſiam ſolius Dei eſt titulus, præſertim in templo ſive Dominico; uti in ſcripturis : *Hæc dicit Dominus. Tu ſolus Dominus*. Domnus eſt titulus viri præclari, ſicut hodie vocantur cives qui ſunt de Magiſtratu, *Her Ian*, *Her Peeter*, una lit-

littera detracta, non *Heer Peeter*, *Heer Ian*, quemadmodum in voce Dominus littera una demitur, Domnus, non Dominus. Papa ipſe reſpectu Dei, vocatur *Domnus Apoſtolicus*, ſolus autem Deus verus eſt Dominus: hinc Epiſcopus diebus ſolemnibus ultimam matutini Lectionem in Choro incipiens ait: *Jube Domine benedicere*, nulluſque ei de Choro reſpondet; a Deo ipſo non ab homine benedictionem petens, quam inclinato capite aliquandiu tacitus expectat. antiquus eſt verſus:

Cæleſtem Dominum, terreſtrem dicito Domnum.

Tempore Sancti Hieronymi excellentiores vocabantur Domni, ſolus autem Deus Dominus.

DEO GRATIAS. Auguſtini ſæculo ſolebant Monachi cum hominibus occurrerent, eos ad gratias pro beneficiis a Deo acceptis agendas excitare, dicendo *Deo gratias*.

DEVOTUS FOEMINEUS SEXUS. Eccleſia oratione hac, *Sancta Maria ſuccurre miſeris &c.* orat primum pro afflictis in populo, quo utrumque ſexum contineri nullus dubitat: deinde pro Clero, quo viri in ſortem Domini voca-

ti : poſtremum pro devoto fœmineo ſexu, quo fœminæ per vota Deo devotæ continentur : extat hoc ſenſu Ambroſii libellus *Ad Virginem Devotam*, & Auſonius Poeta Chriſtianus de Amita ſua virgine Devota ſic canit Parentali ſept.

Fœminei ſexus odium tibi ſemper ; & inde
Crevit devotæ virginitatis amor.

Idem Parentali 27. de Matertera :

Innuba devotæ quæ virginitatis amorem
Parcaque anus coluit.

Et in Officio de S. Lucia habet Breviarium :

Soror mea Lucia Virgo Deo devota.

male itaque hoc flandrice translatum eſt : pro devoto fœmineo ſexu : *Voor het devoot vrouwen geslacht*.

DIOECESIS Διοίκησις, latine gubernatio, adminiſtratio, juriſdictio. διοικέω guberno : quemadmodum territorium eſt Præſidis, ita diœceſis eſt Epiſcopi, quatenus adminiſtrandi ſacra jus habet.

DIÆTA venit a Græco διαιτάω quod eſt victus ratione utor : hinc tenere bonam diætam, ideſt victus rationem. barbare ponitur pro itinere unius diei ; niſi forte ſine

diph-

diphthongo ſcribatur, ut a die dicatur: ſed apud bonos auctores non reperitur.

DIONYSIUS latine Bacchicus, Διονύσιος κισσὸς bacchica hedera. Διόνυσος Bacchus, Dionyſia ſacra Bacchi, ſive Bacchanalia quæ celebrabantur apud antiquos, uti apud nos Antecineralia, deſinente hyeme.

DIPLOMA δίπλωμα duplum. diplomata dicuntur literæ Principum ſigillis obſignatæ, quas literas Patentes aut Bullas Pontificias vulgus vocat: ita dictæ, quia erant litteræ complicatæ, & lino trajecto obſignatæ. diplomata etiam vocari poſſent, quæ a Notariis ſive tabellionibus vocantur duplæ; quarum literarum ipſi tenentes minutam, ut vocant, contracte ſcriptam, tradunt duplam largius deſcriptam illis qui petunt & indigent. Diplomata etiam dicuntur duplicia opera vel itinera, quando quis uno die tantum operis vel itineris facit, quantum alius duobus diebus.

DIPLOIS: *induantur Diploide*, id eſt veſte duplici, ſive ſuffulta; quod latini duplum, græci διπλόον dicunt.

DIPTYCHA ſunt duplicis plicæ

folia, πτύξ, & πτυχὴ plica, ita triptycha, pentaptycha trium vel quinque plicarum. Diptycha erant complicati pugillares, ſive tabulæ duplicatę. una continebat vivorum, altera mortuorum nomina, translatione ſumpta ab oſtreorum diptychis ſive duplicatis teſtulis. Heribertus Roſvveydus in Onomaſtico ad vitas Patrum ait: Diptycha nomen plurale neutrum, fit a maſculino ſingulari δίπτυξ a verbo πτύσσω plico: erant ſacra diptycha duplices tabulæ, quarum uni inſcribebantur nomina Epiſcoporum pie defunctorum, alteri vivorum; vide Notitiam in Joanne 19. In Sacramentali Gregoriano habetur hæc oratio ſuper diptycha: Memento etiam Domine famulorum tuorum, qui nos præceſſerunt, & dormiunt in ſomno pacis. Et in Liturgia S. Marci Diaconus legit Diptycha defunctorum. permanſit hujus rei tam pro vivis, quam pro mortuis orandi conſuetudo in Canone Miſſæ per duplex *Memento*.

DRAMA latine actio, rei alicujus repræſentatio: δράω facio, ago, repræſento. Cantica dramatis ſunt interludia comœdiarum ſive actionum, ſtylus Poetarum (qui

a ποιέω facio nomen habent) dicitur dramaticus; quia verus poeta non de se, nec pro se loquitur, sed repræsentat graphice quod ab aliis dictum & factum est.

DECANUS, græce Decarchus, quasi primus inter decem. Δέκα decem, ἄρχω primus. in capitulis sive collegiis, cum numerus capitum sit diversus, & a numero subditorum denominari deberet qui præsidet; sumptum est certum nomen Decimi sive Decani, quamvis sint plures quam decem, tamquam primarium: nam numerus decem omnes numeros comprehendit. *Decurio* inter milites dicitur, qui corpori decem militum præest, vulgo *Caporale*; sic *Centurio* qui centum, *Capitaneus* dictus quasi caput totius corporis, & *Dux*, qui omnes præcedens ducit.

E

ECCLESIA latine convocatio, concio, cœtus, ἐκκλησιάζω cœtum congrego. *Ecclesiastes*, est Concionator, qui ad cœtum, sive concionem (a concieo) sermonem habet: etiam ponitur pro eo qui sermonem audit. Ecclesiæ nomen, quod sui natura importat conven-

tum fidelium, pro loco ipso, quo iidem conveniunt, accipi consuevit, quid distet inter Ecclesiam & Synagogam, vide in voce Synagoga.

ELENCHUS ab ἐλέγχω investigo; quia indicis adminiculo investigatur quidquid toto opere continetur.

ENCÆNIA Festivitas est dedicationis novi Templi. ἐγκαινίζω renovo; quia hæc Festivitas singulis annis renovatur. vide hoc latius explicatum supra in voce KAINOΣ.

EMBOLIS sive EMBOLISMUS, latine intercalatio sive insertio. Februarius mensis Emboliſmalis dicitur; quod huic mensi singulis quadriennis dies inseratur: sic annus emboliſmalis dicitur, quando completis 30. Epactarum diebus mensis unus post tres annos subtrahitur. & ut Joannes a Sacrobosco ait: est spatium decimum tertium lunationum constans ex 384. diebus, excedens annum lunarem commun. 30. diebus: Emboliſmata sunt diversi panni hinc inde consuti. huic fere simile est quod sequitur.

EPACTA, subauditur dies. ἐπακτὸς aliunde adscitus, adventitius,

ἐπα-

ἐπακταὶ ἡμέραι intercalati dies.

EPACTÆ vocantur undecim illi dies, qui ſingulis annis adjiciuntur anno lunari, ut cum ſolari conveniat. vide præludia Breviarii de Epactis & Noviluniis.

EPOCHA eſt relatio annorum ad certum aliquem numerum, a quo anni numerari incipiunt, ab ἐπόχειν inire, coire: quod principium latine *æ* dicitur, de quo vide ſupra in voce ÆRA.

ELEEMOSYNA, ἐλεημοσύνη, eſt quod alicui ex commiſeratione datur, ἐλεέω miſereor: hinc Elegia miſerabilis cantus.

EPICEDIUM (ἐπικήδειον cantus lugubris) quod ad funus, cadavere nondum humato, a Præficis lugubri voce canebatur.

EPINICIUM (νίκη victoria) cantus ſive carmen pro victoria obtenta. de utroque hoc cantu P. Guil. Stanihurſtus in Teſſera quotidiana Militis Chriſtiani 10. Maji ſic ait: Si tanta tibi eſt libido canendi, hic potius Præficarum inſtar flebili teſſu in valle lacrymarum, velut exul funebria cane *Epicedia*, ut poſtea in cœlis velut victor jucunda canas *Epinicia*.

EPIPHANIA, dies Apparitionis Chriſti: antiquitus dies Epipha-

phaniarum appellabatur. Propter triplicem Christi apparitionem, de qua hoc die fit mentio: *Epiphania* dicitur ab ἐπὶ supra, & φάνεια apparitio: quia scriptum est de stella quæ Magis apparuit, *usque dum veniens staret supra ubi erat puer*. *Theophania*, id est Dei apparitio, quia in Baptismo Christi Deus trinus apparuit, Pater in voce, Filius in amne, Spiritus S. in columba. *Betphania*. Bet, hebraice dicitur domus: quia primum Christi miraculum apparuit in domo nuptiarum in Cana Galilææ. de quibus tribus apparitionibus in hac Festivitate canit Ecclesia, in 2. Vesperis ad Magnificat. *Tribus miraculis ornatum diem colimus: hodie stella Magos duxit ad præsepium: hodie vinum factum est ad nuptias: hodie in Jordane a Joanne Christus baptizari voluit, ut salvaret nos*. quas apparitiones tribus versibus leoninis expressas habe:

Stella Magis luxit, quos ad Cunabula duxit.
Mundus pro immundis modo Baptizatur in undis.
Nunc aqua divinum dedit ad Connubia vinum.

& quia uno die tot grandia mysteria pro dignitate recoli non possunt,

sunt, Ecclesia ea celebrat quam primum potest; in Octava Epiphaniæ Christi Baptisma, & Dominica sequenti primum Christi aquam in vinum convertentis miraculum.

EPISCOPUS latine inspector ἐπισκοπεῖν Inspicere. J. de Glen, en l'histoire Pontificale in Papa Dionisio ait: *Episcopus signifie autant, que Surveillant, Garde Superintendent*: & Arcadius Jurisconsulte dit, *que ceux qui sont commis sur le pain & autres choses qui se vendent pour le vivre necessaire du peuple en chacune citè, se nomment* Episcopi; *pour denoter, que tout ainsique ces pourvoyeurs prennoyent egard sur ce qui servoit pour le sustien de la vie corporelle, ainsi la charge Episcopale est de procurer ce qui partient à la salut des ames*. & Sanctus Petrus vocat Christum Episcopum animarum nostrarum; uti Hispani dicunt *Veedor*, Franci *Superintendant*, *Survoyant*, hinc Episcoporum cathedræ sunt altiores cæteris, ut melius speculentur. Episcopi plus non habent Sacerdotibus, quam potestatem Hierarchicam in Ecclesia necessariam: ne si eadem potestas passim penes omnes esset, obedientia solveretur; quod ostenditur quando

Episco-

Epiſcopus a ſe ordinatum Sacerdotem ad æqualitatem ordinis, non poteſtatis, recipit per Sacramentum amoris, oris ad os oſculum: Diaconi tantum admittuntur ad oſculum manus Epiſcopi, non faciei: quia non recipiuntur ad æqualitatem Ordinis, ſed imitationem bonæ operationis, quæ per manus ſignificatur. In lectionibus Breviarii de Summis Pontificibus legitur plerumque, quod plures Epiſcopos, quam Presbyteros, & Diaconos conſecrarint: quod idcirco eſt, quia Epiſcopos per diverſa loca mittebant, qui iſtic poterant Presbyteros, & Diaconos ordinare; Epiſcopi autem a ſolo Summo Pontifice, uti hodie adhuc Sedis Apoſtolicæ gratia ordinantur.

CHOREPISCOPUS. Idem de Glen in Damaſo ait: *Chorepiſcopus veult autant dire que Eveſque de Village*, (χώρα regio, unde Chorographia, i. Regionis alicujus deſcriptio) *& qui n' a point d' Egliſe prope, comme ſont aujourdhuy les Eveſques Titulaires nommez Suffragans*. inter Chorepiſcopos erant etiam aliqui non habentes Ordinem ſive Gradum Epiſcopalem, conſtituti in adjutorium Epiſcopo-

porum, & omnia faciebant, præter ordinationem: erantque tantum Presbyteri, ſicuti Valerianus Epiſcopus Hipponenſis S. Auguſtinum adjutorem adhibuit Epiſcopalis officii; quales modo ſunt Epiſcoporum Vicarii: qui Chorepiſcopi, cum ſe Epiſcopis comparare vellent, ob inflationem depoſiti ſunt a S. Damaſo. *Coepiſcopi* vocantur a Ciaconio Linus & Cletus, id eſt ſimul Epiſcopi. *Corepiſcopi* etiam aliqui ſcribunt ſine aſpiratione, (κόρος latine novellus, juvenis maſculus) quaſi juvenes ſive novelli Epiſcopi.

EPISCOPIUM eſt Palatium Epiſcopale. ſicut *Patriarchium* Palatium Summi Pontificis. legitur in Joanne Papa Nono, quod prohibuerit, ne decedente Papa (quæ mala conſuetudo irrepſerat) Patriarchium, quod eſt Papæ Palatium, expilaretur; etiam Epiſcopium Lateranenſe vocatur. *Preſbyterium* (hodie pro choro ponitur) antiquitus erat locus ubi Sacerdotes tenebant ſua comitia. legitur apud Cyprianum de Cornelio Papa, quod coacto Presbyterio (hoc enim nomine ſacra illa comitia dicebantur) electus fuerit.

EPI-

EPIGRAPHE, latine ſubſcriptio: *Epiconographia* imaginum ſubſcriptio.

EPISTOLA, diminut. Epiſtolium ἐπιστέλλω mitto, latine Miſſiva, ſubintelligitur Charta. Pontifex Romanus vocat ſuas epiſtolas *Brevia*. *Breve Apoſtolicum*, ſubintelligitur ſcriptum, gall. *Bref*, fland. *Brief*: a Breve fit diminutivum Breviculum, *Briefken*, *Briefve*, etiam fæm. gen. *Brevis* dicitur, ſubintell. ſcriptura.

ERASMUS, ἐράω amo, cupio, ἔρως amor, ἐρασμιος amabilis, deſiderabilis: *Deſiderius* lat. *Geraerdt* teutonice, quaſi *Begeraerdt*, *van begeren* deſiderare.

ERGASTULUM, locus ubi a diſcolis coacte laboratur, flandr. *merck-huys*, *Tucht-huys*, *Raſp-huys*. ab ἔργον opus, ἐργάζομαι operor.

EQUULEUS diminutivum ab equo, *thouteperdt*, cui milites diſcoli imponuntur; in Martyrologio ordinarie ponitur pro tortura, quam flandrice *Pyn-bank* dicimus, in qua corpora extenduntur. Ammianus Marcell. l. 7. *intendebantur equulei*, uncoſque parabat Carnifex.

ETHNICUS, id eſt gentilis, ab ἔθνος gens, vide infra in voce *Paganus*.

EUAN-

EUANGELIUM latine Bonum nuntium, ἄγγελος (γ ante γ ſonat ut ν) angelus idem quod nuntius. Euangelizo vobis gaudium magnum, id eſt annuntio. nota quod debeat ſcribi prima ſyllaba per u vocalem, & dici Euangelium, non Evangelium, uti per abuſum malè pronuntiatur, & paſſim bene ſcribitur. ſicut Euariſtus, non Evariſtus. εὖ bene, ἄριστος optimus. Evan Evoe per v conſonantem ſunt nomina profana Bacchi, ut apud Ovid. Metamorphoſ. 4.

Nictéleuſque, Elaleuſque parens,
& Iacchus, & Evan,
Evoe Bacche ſonant.

EVOVAE. de hoc vide infra in voce *Pneuma*.

EUCHARISTIA, latine bona gratiarum actio, εὐχαριστεῖν gratias agere: ab eccleſia ſic vocatur Venerabile Sacramentum, quod conficitur & offertur a Sacerdotibus in Sacrificio Miſſæ Patri æterno, in gratiarum actionem pro Filio ſuo ad nos miſſo: qui Sacramentum iſtud Deo Patri ſuo gratias agens inſtituit.

EUSTACHIUS. S. Bonaventura, vocatus in Baptiſmo Joannes, poſtea in Concilio Lugdunenſi a Græcis

cis Euſtachius vocatus fuit : eo quod in omni diſputatione , quam ibidem cum illis habuit , doctrinæ veritatem ac diſciplinæ gravitatem perpetua conſtantia ac felicitate conſervaverat : a Latinis vero Bonaventura dictus , ob eventus bonos . vide caput primum vitæ ejuſdem , in hiſtoria Seraphica Henr. Sedulii .

EULOGIA vocabantur olim cibaria benedicta (vide ſupra in Melchiade) ea poſt Miſſæ ſacrificium alicui dare vel tranſmittere , erat ſignum communionis & charitatis Chriſtianæ . vide Joannem Molanum de Agnis Dei cap. 2. Eulogius , latine Benedictus , εὖ bene , λόγος ſermo , dictio ; hinc *elogia* clarorum Virorum , potius *eulogia* dicenda ſunt .

EUPHEMIA , latine Bonæ Famæ , φήμη , fama , ſicut *Polyphemus* multæ famæ , ſive rumoris , famoſus . *Euſimius* bene honorandus , honorabilis : *Eugenius* boni genii , *van goeden imborſt* .

EUTICHES ſive *Eutichius* , latine bene munitus , bonis vallatus ; τειχέω munio , muro cingo , τεῖχος murus : ponitur pro fortunato , qualis erat Job ante tentationem ; uti Satan de ipſo ajebat ,

Cap.

Cap. 1. *Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum?*

EXARCHUS. tempore Joannis Tertii Papæ anno Christi 562. venit in Italiam Longinus cum titulo Exarchi, qui sustulit Consules Romanos: de quo narrat Onuph. Panvinius, quod mortuo Narsete Longinus Patricius reliquum Italiæ, quod Longobardi non occupaverant, Imperatoris Constantinopolitani nomine, Exarchi titulo, Ravennæ Sede locata, annis 15. obtinuerit. Dictionarium Historicum ait: Longinus successit Narseti Italiæ Principi; & novum Magistratum, Exarchatum in Italiam introduxit, & sic novo modo præesse cœpit; ac titulum ex re, quam aggrediebatur sumpsit: nam Exarchus ab ἐξάρχω incipio præesse, sonat. etiam Exarcha scribitur, uti Tetrarcha, & Tetrarchus, qui quatuor Provinciis præest.

EXEQUIÆ ab exequendo dictæ sunt, quia executioni mandanda est defuncti voluntas: initio enim sui testamenti, ante alia ipse sibi prospiciens mandat, quomodo velit sepeliri: post alia narrat exequenda. sic exequiæ, quasi per

an-

antonomaſiam dicuntur primarium Teſtatoris mandatum, quod ante omnia hæredes exequi debent.

EXORCIZO, latine adjuro, (flandr. *uytmanen*) aliquem religione obſtringo, ſive alicujus animo religionem injicio; & metu religionis percello. ὅρκος juramentum; hinc Orcus, per quem jurabant Dii antiqui, apud quos nullum juramentum firmius tenebatur, quam quod juraverant per Stygiam Paludem, aut per Orcum fluvium e Styge profluentem.

EXTASIS ſcribendum non Exſtaſis: quia litera X. una ex duplicibus pro duabus c. & s. ſervit; *Ecſtaſis* autem optime ſcribitur, uti græce ἔκστασις, quod qui hanc patitur, quaſi extra ſe ſtet.

F

FALDISTORIUM. Italicum *Falda*, idem eſt quod latine plica, *diſtornar* eſt explicare: ſic Faldiſtorium ponitur pro ſede portatili complicata, quæ disjungitur, ſive explicatur, & diſtenditur, dum ului ſervit: etiam pro tapete ſuppedaneo ſumitur: nam tapetes complicantur, & explicantur: ita legitur apud Ciaconium in addi-

ditionibus ad Paulum 3. de Imperatore Carolo 5. ab ipso Maximo vocato: *Pontifex missali cultu indutus Cæsarem expectavit, qui cum veniſſet coram illo prope altare, detracta Corona, reverentiam flexo poplite exhibuit, tum in faldiſtorio ante Aram in genua procubuit; oravitque; & deinde poſt preces fuſas ad paratam ſedem acceſſit.*

FANONES vocantur ab Italis vexilla quæ in ſupplicationibus præferuntur, a Græco φανὸς laterna, fax; unde Epiphania apparitio; & vox teutonica *Vaenen*, dicuntur græce λάβαρα, latine vexilla, quaſi parva vela: a φαίνω, appareo venit *fanum*, quia fana ſive templa ſupra alias domos apparent. hinc profanus, quaſi procul a fano: ſunt qui more græco prophanus, & phanum ſcribant.

FATUM, ſecundum Iſidorum, dicitur eſſe quidquid Dii fantur, quaſi Deorum effatum; quod mutari non poteſt. Priſcianus fatum nihil aliud eſſe dicit, quam dictum & juſſum divinum: hinc fatum pro morte ponitur; nam credebant veteres, quo temporis puncto quis naſceretur, eo ipſo fataliter, ſive per effatum Divinum conſtitui de morte atque interitu ipſius, juxta

illud

illud Job 15. *Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est; & posuisti terminos ejus qui præteriri non poterunt.* ac juxta Manilii versiculum

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Et illud Senecæ;

Primus dies dedit novissimum.

FERIA. feriari idem est quod ab opere vacare. in Officio Ecclesiastico dictæ sunt feriæ, quod vacantibus diebus ab aliis Sanctorum festis, officium fiat feriale, quod est de Deo: ut Clerici intelligant, se Deo deditos nulli rei nisi Deo vacare debere. hinc feriæ Quadragesimæ, quando pauciſſima sunt Officia de Sanctis, & nullæ Octavæ. cum horrerent fideles Christiani nominare dies a Diis gentium, uti Solis, Lunæ, Martis &c.; vel a Sabbato, more Judaico, dicendo primam, secundam, tertiam Sabbati; diem Dominicam quasi feriam primam supponendo, appellarunt sequentes dies feriam secundam, tertiam &c. retento tantum sabbato, ob reverentiam ejus diei, quem Deus ipse sub initium Mundi conditi instituit. in Lectionibus Breviarii de Sancto Silvestro habemus quod Sabbati & Domini-

ci

ci diei nomine retento, reliquos hebdomadæ dies feriarum nomine distinctos appellari voluit, quo significaretur quotidie Clericos abjecta cæterarum rerum cura uni Deo prorsus vacare debere.

FESTUM, Græce ἑορτή, hinc Heortologia sermo de festis. Festa, Solemnitates, Celebritates, & Natalitia Sanctorum eadem fere sunt. Festum dicitur, quod est gallice *Plaisant*, *joyeux*, *recreatif*, hinc *Festin* dies lætitiæ. Solemnitates ex eo dicuntur, quia solent singulis annis celebrari. Celebritates, quasi crebritates, quo crebri homines conveniunt. Natalitia, vide infra in lit. N. In majoribus festivitatibus antiqui precabantur invicem, uti adhuc hodie fit, felicia festa Paschalia, Natalitia &c. & vocabantur hæ festivæ precationes; & ad absentes per literas ejusmodi precationes mittebant, quales Theodoretus multas scripsit, & literæ festivæ vocabantur.

FORMATÆ, Apostolicæ, seu Pontificiæ sunt litteræ, quæ improprie passim Bullæ vocantur, de quibus vide in litera B. Formatæ autem dicuntur, quod certis quibusdam formis expediantur, mutatis tantum nominibus; hinc expedi-

ri dicuntur tali vel tali forma: *Dignum eſt, Rationi congruit &c.* ſecundum initia literarum.

FORNICATIO. Fornix græce camera dicitur: turpitudines carnales exercentur paſſim in locis tectis, fornicatis, ſive cameratis, ſub fornicibus in cameris.

G

GALILÆI, ita olim dicti per contemptum Chriſtiani; quod nomen Chriſtianum Juliano Apoſtatę adeo erat exoſum, ut Edicto ſanciverit, nequis Chriſti ſectatoreș Chriſtianos, ſed Galileos nuncuparet. Hinc ipſe moriens, ex inflicto vulnere ſanguinem in auras ſpargens, blaſphemando clamabat: *Viciſti Galilæe, viciſti*, ita vocans Chriſtum per contemptum, quia ex Galileę civitate Nazareth ſecundum carnem oriundus erat.

GENTILES, idem quod Ethnici: ἔθνος gens, vide infra in voce Paganus.

GLORIA PATRI, & FILIO &c. dicitur Papa Damaſus, rogatu S. Hieronymi intercalarem hunc verſiculum poſt ſingulos Pſalmos ordinaſſe; ut ſi phantaſia noſtra in-

ter

ter pſallendum vagata fuerit, ſaltem in fine ſingulorum Pſalmorum ad Deum convertatur. Incipit omitti Dominica Paſſionis *Gloria Patri* in Reſponſoriis; quia Judei adhuc tantum voluntate, & lingua Chriſtum occiderunt; ſed in tribus ultimis diebus Hebdomadę Sanctę illum ipſo facto pati fecerunt; & tunc omittitur in toto officio, quia SS. Trinitas patiente Chriſto dedecorata fuit: & fiunt iſtis diebus quaſi exequię Chriſti pro nobis mortui, uti fit in Officio Defunctorum, ſine *Gloria Patri*, ad luctum teſtandum.

GRADUALE, ſubintellige Canticum, ita dictum quia cantabatur in Choro, dum Diaconus ad recitandum Euangelium aſcenderet gradus ambonis ſive pulpiti, quod adhuc fit ſecundum antiquas Rubricas in aliquibus Eccleſiis, ubi cantatur Euangelium in Odeo. Vide ſupra in voce Ambo.

GREGORIUS, latine Vigilius: γρηγορέω vigilo.

GUELPHI & GIBELLINI. Fredericus II. Imperator in Concilio Lugdunenſi omni dignitate Imperiali privatus, poſt depoſitionem ſuam, ſe adhuc Imperatorem gerens, tantis malis Papam Inno-

centium IV. ſubjectoſque illi populos afflixit, ut Pontificem vivere tæderet: maxima enim partialitas populorum in *Italia* ſubſecuta eſt Guelphorum & *Gibellinorum*, ad exterminium ſe perſequentium; quæ per annos 260. non ſine multi ſanguinis effuſione duravit. Ita Tritemius. Nomina autem hæc originem ceperunt anno 1139. tempore Conradi III. Imperatoris ob differentiam inter Henricum ejus filium *Gibellium* dictum a loco Gibel, ubi natus erat; & VVelphum, ſive Vvelphonem, ab Italis (qui Teutonicam litteram VV. pronuntiare non poſſunt) Guelphum dictum, Bavariæ Ducem: cumque hic obſidione cingeret Urbem Imperatoriam Vvirtſburgum, qui foris erant clamabant: *vivant Guelphi*, & qui intus: *vivant Gibellini*: unde poſtea ortum eſt, quod Itali qui erant a parte Imperatoris, vocarentur Gibellini, qui a parte Papæ, Guelphi; nam prædictus Guelphus bellabat ſumptibus Papæ: quæ duæ factiones ita dein tempore Frederici II. Imperatoris invaluerunt, ut Italiam peſſumdandam omnes timerent; nam una & altera factio diverſis veſtibus & linguis utebantur, &

ſin-

ſinguli norant qui erant ſui : qui vero cum neutra parte ſe tenebant, hinc ab una, inde ab altera occidebantur. Similes in Hollandia a duobus ſæculis erant factiones duæ: *de Cabeljauſche*, ita dicti ab Aſellis magnis piſcibus parvos vorantibus, qui Teutonice *Cabeljau* dicuntur : & *Haeckeſche* (non *Hoexksche*) ab uncis *Haecken*, qui licet parvi magnos piſces capiunt. quæ duæ Italicæ factiones nomina poſtea mutarunt : Guelphi dicti ſunt Urſini, & Nigri : Gibellini, Columnenſes, & Albi : idque eo tempore, quo Sedes Avenionem translata erat : quas factiones S. Bernardinus Senenſis circa annum 1440. prædicationibus, & miraculis ſuis tandem compreſſit.

H

HÆRESIS ab *αἱρέω* eligo, ſector, *αἱρετίζω* quod elegi, pertinaciter teneo. Cicero: *in ea eſt hæreſi*, id eſt *mentis electione*. *Secta*, latinum eſt a ſectando. *Schiſma*, *σχίζω* ſcindo. *Superſtitio*, latinum a ſuperſtituendo ; quod quis ab Eccleſia rite ſtatutis velit aliquid ſuperſtatuere. A. Gellius lib. 10. vocat ſuperſtitionem, im-

portunam, & ineptam religionem. Virgilius lib. 12.

Vana ſuperſtitio ſuperis quæ reddita Divis.

Ad quod Servius, dum volunt videri nimis Religioſi, fiunt ſuperſtitioſi, & ita delirant. Quomodo ſit intelligendum, quod de B. Virgine cantat Eccleſia: *Gaude Maria Virgo, cunctas hæreſes ſola interemiſti in univerſo mundo*, cum adhuc pullulent infinitæ hæreſes? ad hoc reſpondet G. Durandus, in Rationali lib. 7. cap. 7. quod Diva Virgo hoc fecit, quantum in ſe fuit; quia oſtendit eum viſibilem, qui inviſibilis erat. Primo enim Deus non poterat inveniri, quia quidam ipſum quærebant in deliciis carnis, quidam in divitiis, quidam in libris Philoſophorum, quæ erant variæ hæreſes; & non erat ibi. unde Canticorum 4. *Quæſivi eum, & non inveni*. modo autem non poteſt aliquis errare in via, niſi velit: nam manifeſte habetur in Iſaia cap. 30. *Hæc erit via recta, ut etiam ſtultus non erret per viam*. quæ erat illa via? *Dabo in Sion ſalutem, & in Hieruſalem gloriam meam*, Iſaiæ 46. Vita JESU Chriſti omnem ſpiritum ab Eccleſia ſegregatum confundit, oſtenditque clare, quod

ſint

sint male consulti, & pertinaces omnes qui eum non sequuntur. Ita Durandus; cui adde illud Cyrilli Alexandrini, ex lectionibus in die octava Nativitatis B. Mariæ: Per te Unigenitus Dei Filius vera illa lux effulsit sedentibus in umbra mortis: per te omnis creatura, Idolorum errore detecto, conversa est ad agnitionem veritatis.

HIEROSOLYMA Urbs quondam Solyma dicta, hebraice Salem, hinc Hierusalem, id est sacra Salem, ἱερὸς sacer; sacra Solyma, sive Hierosolyma. ita dicitur *Hierarchia* sacer Principatus: sic *Hieronymus* sacrum nomen, ἱερὸν ὄνομα, alii sacra lex interpretantur, νόμος lex.

HISTORIA proprie est earum rerum narratio, quas qui narrat, spectavit & cognovit, ab ἱστορέω specto, cognosco; unde *Polyhistor* latine multiscius, qui multa spectavit & cognovit.

HIPPOLYTUS, ἵππος equus, λυτὸς solutus, liber, indomitus: unde lytrum, pretium quod pro libertate datur. S. Hippolytus Martyr 13. Augusti indomitis equis raptatus, per loca tribulis & carduis consita, lacerato corpore spiritum Deo reddidit.

HOMILIA, latine colloquium, confabulatio, collatio: eſt proprie ſermo qui in cœtu habetur: ὅμιλος cœtus, ſicuti nonnulli Regulares poſt refectionem convenientes ad colloquium, inter ſe aliquem caſum vel quæſtionem proponunt, ad diſſolvendum; quod ipſi vocant ad converſationem venire: & quod alii dicunt ad collationem, ubi tractantur controverſiæ contra hæreticos, non improprie dici poſſent hi cœtus, homiliæ. & notandum quod ad Euangelium in tertio Nocturno dicatur *Homilia*; quia eſt collatio alicujus ſancti Patris ad explicandum Euangelium. *Sermo* autem dicitur in ſecundo Nocturno: quia nihil ibi ex Euangelio explicatur, ſed ſermo tempori conveniens profertur. Genebrardus colligit ex homiliis Græcorum, quod antequam inciperent tractare materiam Concionis, ſolerent Dei gratiam invocare, per interceſſionem Divi, cujus feſtum colebant: idemque credit inſtituiſſe Urbanum Secundum, ut ſemper per interceſſionem Deiparæ dicendo *Ave Maria* auxilium divinum invocaretur; quia hic Pontifex addictiſſimus erat cultui Beatæ Mariæ, cujus Officium indixit,

xit. Vide de ipso Notitiam.

HOMOUSIOS (Martyrologium 15. Julii) latine consubstantialis. ὁμὸς unus, idem. οὐσία substantia, quasi unius substantiæ : sed addita litterula i, ὅμοιος similis. quemadmodum Ariani Christum volebant, non unius & ejusdem, sed similis substantiæ homiousion, Catholici autem homousion dicebant : sic una litterula tantum turbarum in Ecclesiam invexit.

HORA, Græce ὥρα terminus, ὁρίζω termino ; unde horizon terminator ; & ora maritima, ora vestimenti, terminus maris, terminus vestimenti.

HORÆ sacri officii dicuntur, quia terminatis & distinctis intervallis ex instituto Ecclesiæ recitantur.

Canonicæ, id est regulares, quia juxta regulas ab Ecclesia præscriptas cantari debent : & proprie Canonicorum Choro addictorum sunt preces.

Prima cantatur *Jam lucis orto sidere*, prima diei, sive lucis hora.

Tertia in memoriam Apostolorum, qui hora diei tertia orantes acceperunt Spiritum Sanctum. Hymnus Pentecostes : *Hora diei tertia repente mundus intonat*. & Hy-

mnus quotidianus ad Tertiam, *Nunc Sancte nobis Spiritus*.

Sexta. Actor. 10. hora sexta Petrus orabat.

Nona. Petrus & Joannes ascenderunt in Templum ad horam orationis nonam, Actorum 8. Hæ tres horæ notissimæ erant Apostolorum tempore ad preces fundendas. Septem autem horæ Canonicæ ab Ecclesia tam græca quam latina ad orandum quotidie observabantur: uti græcus Pater S. Basilius in Regulis suis ait: *Nobis hæc formula sit, septies per singulas dierum conversiones laudes celebrare*. & latinus Pater Hieronymus in Psalmum 118. eas distincte nominat: *Videte quid dicat hora tertia, sexta, nona, lucernarium, media nocte, Gallicinium, mane primo*. Cur autem septem præcise horæ observentur idem docet, Comment. in Job: *Hostis ille antiquus septem spiritus assumit nequiores se, adversus quos prævalere non possumus, nisi septiformis sancti Spiritus gratia adjuti: itaque ad impetrandam septiformem gratiam, septies Deo sacrificium laudis offerri mandavit Ecclesia*, secundum illud Davidis: *Septies in die laudem dixi tibi*. Hora ab aliquibus deducitur ab orando, nam horare cum aspiratione

ne idem eſt, quod orare: unde quidam Breviarium Horarium, ſive Oratium vocaverunt; id eſt orationum librum.

HOSTIÆ dicebantur apud veteres ſacrificia, quæ fiebant dum contra hoſtem pergerent: ita noſtræ Hoſtiæ ſacræ contra Diabolum humani generis hoſtem nos armant. *Victimæ* erant quæ poſt victoriam victis hoſtibus immolabantur. Hinc hymnus Eccleſiæ de Chriſto per Reſurrectionem victore: *Victimæ Paſchali laudes immolent Chriſtiani.* & Ovidius:

Hoſtibus a victis Hoſtia nomen habet.

HOOGH MISSE, ita Miſſa Conventualis ſive ſummum ſacrum a nobis vocatur, quia alte cantatur: potius ſecundum Kilianum in Etymologico *Heugh miſſe*, quia cantatur cum muſica & lætitia, præſertim in feſtivitatibus, quæ potius *Heugh-tyt*, quam *Hoogh tyt* vocandæ eſſent, a Teutonico *heughen*, quod eſt lætari: in talibus feſtis datur Regularibus lautior refectio, ut non tantum ſpiritu, ſed corpore recreentur: ergo *Heugh-tyt* tempus lætitiæ.

HYMNUS apud Græcos ſumitur pro carmine, aliave metrica ora-

tione in honorem & laudem Dei compoſita: qui talia ſcribunt Hymnographi vocantur; Gregorio laus Dei modulata dicitur. Auguſtinus in Pſalm. 72. ait. *Si ſit laus, & non ſit Dei laus, non eſt hymnus: ſi ſit & laus, & Dei laus, & non cantetur, non eſt hymnus. Oportet ergo ut ſit hymnus, habeat hæc tria, & laudem, & Dei laudem, & cantum.*

HYMNODIA eſt Laudatio Dei, quæ fit cantu. Diſtinctio inter Hymnum & Pſalmum ea fere eſt, quod Pſalmi vocentur, quos a Davide compoſitos accepimus, & nullo metro latino (uti nos cantamus) conſtant: Hymni vero a diverſis ſanctis Patribus compoſiti, ſuis metris includuntur: quod autem Pſalmi fuerint metro hebræo a Davide quondam compoſiti, omnium Doctorum eſt ſententia; unde S. Hieronymus ad Paulinum ait. *David noſter Simonides, Pindarus, Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, & Serenus, Chriſtum lyra perſonat.* David ſimul & ludebat Cithara, & canebat in voce Pſalmi, imo & ſaltabat, prout fecit ante Arcam; & adhuc Hiſpani faciunt coram Venerabili Sacramento.

HYPAPANTE vocatur a Græcis

Fe-

Feſtum Purificationis B. Mariæ, ἀπαντᾶν eſt obviam alicui ire officii gratia, ὑπαπαντᾶν eſt cum ſubmiſſione obviare, ὑπὸ ſub, uti Hypodiaconus Subdiaconus, Hypomagirus ſubcoquus, Archimagirus primus coquus, Archidiaconus primus Diaconus.

HYPOCRITA latine ſimulator, a Græco ὑποκρίνειν ſimulare, hypocriſis, ſimulatio, ὑπὸ ſub, κρίσις judicium, quaſi falſum ſive ſubreptitium judicium; quia Hypocritæ falſum aliorum de ſe judicium aucupantur.

I

IDIOTA. ἰδιωτεύειν ſibi vivere, privatam vitam agere: quia Idiotæ nullam rerum experientiam habentes, nihil fere norunt, præter maternum idioma. Latini Idiotam vocant hominem illiteratum & imperitum, qualem deſcribit I. Cats in Speculo antiqui, & novi temporis:

Die t' huys ſijn jonckheyt heeft verſleten,
En by Brey-pot vaſt gheſeten,
En daer geen leteers heeft ghegeten:
Wat kan de goede ſlocker weten?

IDUS. vide ſequentem literam in voce Kalendæ.

JE-

JESUITA, de hac voce Ludolphus de Saxonia Carthusianus circa annum 1333. *Nomen Christus est nomen gratiæ, sed nomen Jesus est nomen gloriæ. sicut enim per gratiam baptismalem a Christo dicimur Christiani, sic in cœlesti gloria a Jesu dicemur Jesuitæ, id est a Salvatore salvati: quo nomine in hoc sæculo vocari nemo potest, quamdiu nondum est salvatus.*

INDICTIO. sicut Græci per *Olympiades*, quæ dicebantur a ludis in honorem Jovis Olympii institutis, quos quinto quoque anno prope urbem in Achaia Olympiam, totius Græciæ concursu celebrabant; & Romani per *Lustra* (a lustrando, sive expiando dicta, unde apud nos aqua lustralis) qui singulis quinquenniis per certum sacrificium Urbem lustrabant, & expiabant: ita Christiani per Indictiones computabant, quæ ter quinque, vel 15. annis constant. Cœperunt autem Indictiones a tempore Constantini Magni, anno Christi 333. quum victo Maxentio, Religio Christiana in libertatem vindicata fuit; & Nicæni Concilii auctoritate institutum est, ut sublatis Olympiadibus, & lustris, annorum ratio ab eo tempore per

In-

Indictiones iniretur. Antiquam autem & primam Indictionum periodum Cæsar Augustus primus excogitavit; nimirum ut subditis indicium esset, quando tributa, & qualia ab ipsis essent solvenda: nam primo quinquennio aurum, secundo argentum, tertio ferrum, ad reparanda arma solvebatur. ita quinque anni ter repetiti Indictio appellabatur: hinc apud Politicos Indictio est tributi vel exactionis genus, quod populo a Principibus indicitur.

INFRUNITUS. *animo irreverenti & infrunito ne tradas me.* ab antiquo fruniscor (id est perfruor) fit frunitus: sic homo frunitus, quo uti & perfrui licet: homo infrunitus, quo uti non possumus; fland. *Daer niet mede te doen en is.*

INTERPONTIFICIUM est, quando Sedes Apostolica vacat, & Papa non est: sicuti dicitur interregnum, quando Rex non est.

INVESTITURA est in possessionem inductio; ita dicimus aliquem tali officio, vel beneficio investire.

INCLYTUS, vide infra in voce Paracletus.

INTROITUS, Principium Missæ dicitur, quando Sacerdos ad Altare

re accedit; paulo ante enim dixerat: *Introibo ad Altare Dei*. ab Ambrosianis vocatur *Ingressa*.

JUBILÆUS annus est remissionis, qui septenis annorum hebdomadibus, id est quadraginta novem annis texitur: in quo buccinatur tubis in signum lætitiæ. Dicitur ab hebræo Jobel, quod est buccina, (quæ per buccam inflatur) uti Josue cap. 6. *Sacerdotes tollent septem buccinas, quarum usus est in Jubilæo*. Et recte annus ille Jubilæus dicebatur: erat enim maximæ Jubilationis & lætitiæ, quem multi præsertim miseri vehementi desiderio expectabant: nam servi omnes eo anno libertate donabantur, debitores ad solvendum constringi non poterant, exules omnes ad patrium solum poterant redire. Jubilæum Christianorum ante annum 1300. nullum erat, donec Bonifacius Octavus illud centesimo quoque anno celebrandum indixit; quod & insculpsit tabulæ marmoreæ ad fores Vaticanas: sed mortalium commodo contrahere spatium hoc, vitæ brevitas suasit. itaque, quod mirere, ter uno sæculo Jubilæum variatum fuit: annus centesimus placuit Bonifacio more antiquo Romano, cum

cum fierent ludi, *Quos ætas aſpicit una ſemel*: quinquageſimus Clementi Sexto, veteris legis exemplo, ut vere eſſet re ac nomine Annus Jubilæus. Urbano Sexto trigeſimustertius, ob myſterium annorum vitæ Chriſti, qui omnis lætitiæ, ac Jubili nobis origo eſt. cæteris dein Pontificibus hi anni minus probati; donec tandem Xyſtus Quartus, ex decreto Pauli II. prædeceſſoris ſui (qui annum 1475. ordinarat, ſed morte præventus non celebravit) vigintiquinque annorum ſpatio illud definivit, & primus celebravit: ut ſic nulla ætas expers foret; imo & unius hominis vita eo frui poſſet ſæpius; iſque numerus communi dein approbatione receptus, etiamnum obtinet: & hoc anno 1724. ducenti & 49. ſunt anni, ex quo ſingulis vigintiquinque annis celebrari cœptum eſt Jubilæum.

ITE MISSA EST quid ſignificet, vide infra in voce Miſſa.

INFANTULI. die 13. Julii in Martyrologio narrantur Lectores & Infantuli cum univerſo Clero Carthaginienſi martyrio affecti. ad quem locum notat Baronius: *Dum infantulos pueruloſ legis, non eo ſenſu accipias, ut loqui neſcirent; ſed*

ſed iidem ad canendos modos Eccleſiaſticos erant inſtructi : vetus enim mos fuit, & in præſens viget uſus, ut impuberes pueri ob vocis elegantiam ad canendas res Eccleſiaſticas modulis muſicis imbuerentur, quos Galli vocant *Enfans du Cheur*. Cantus choralis concordem diſcordiam deſcribit Venantius Fortunatus lib. 2. Carminum ad Clerum Pariſiacum :

Hinc puer exiguis attemperat organa cannis,
Inde ſenex longam ructat ab ore tubam :
Cymbalicæ voces calamis miſcentur acutis,
Diſparibuſque tropis fiſtula dulce ſonat :
Tympana rauca ſenum puerilis fiſtula mulcet,
Atque hominum reparant verba canora lyram.

Et ſub finem :

Pontificis monitu, Clerus, Plebs, pſallit & Infans.

K

KALENDÆ ſunt ſingulorum menſium primi dies, a Καλέω voco. ſolebat enim Pontifex apud antiquos Romanos, Kalato ſive vocato populo, quæ ſequenti

ti menſe agenda eſſent, eo die indicare; uti jam Chriſtianis ſingulis diebus Dominicis a Parochis indicantur feſta, jejunia, & cætera ſequenti ſeptimana obſervanda. hinc *Kalendarium*, liber qui continet ea quæ per ſingulos anni dies debent ab omnibus obſervari, Teutonice *Almanach*, quaſi *alle manſacht*, uniuſcujuſque reflectio: alii interpretantur *allemaen-acht*, quaſi omnis lunæ obſervatio; quia lunationes ſingulæ in eo annotantur.

NONÆ dictæ ſunt, quia novem diebus ab Idibus ſequentibus diſtant.

IDUS dicuntur ab antiquo verbo *iduare*, quod eſt dividere, quaſi in duo dare; quia ipſo die Iduum menſis dividitur, & incipit computatio a Kalendis menſis ſequentis. A. Gellius viduam dictam putat, quaſi iduatam, id eſt in duo datam. Kalendas, Nonas, & Idus Romani propter dies feſtos inſtituerunt, & propter officia Magiſtratuum. in iis enim diebus conveniebant in Urbibus, & de rebus publicis tractabant: & ipſi non utentes ſeptimanis, annum in menſes, & menſes in Kalendas, Nonas, & Idus dividebant.

bant. S. Antoninus narrat, quod Romani ter in menſe celebrabant ſuas nundinas, nimirum Kalendis, Nonis, & Idibus; a quibus diebus, utpote celebrioribus, reliqui dies denominationem ſumebant: hinc dies poſt Kalendas, qui præcedebant Nonas, a Nonis numerabantur; ſimiliter dies poſt Nonas ab Idibus; & poſt Idus a Kalendis. Quod aliqui menſes habebant tantum quatuor dies ante Nonas, aliqui 6. dies; factum eſt quod dies iſti eſſent aliquo feſto impediti, quo non poterant fieri nundinæ.

KYRIE ELEISON Græcum latine ſonat *Domine miſerere*. Κύριος Dominus, ἐλεέω miſereor. Poſt Apoſtolos Hebræos Hieroſolymæ, cœperunt Græci Miſſam celebrare Antiochiæ, deinde Latini Romæ: tres autem linguas nos latini in Miſſa adhibemus, ad honorandum Titulum Crucis Chriſti, hebraice, græce, & latine ſcriptum. Hebraicæ voces ſunt: *Alleluja*, *Hoſanna*, *Sabaoth*, *Amen*. Græcę: *Kyrie Eleiſon*, *Euangelium*, *Epiſtola*, *Canon*. Latina lingua eſt poſtrema & humillima trium linguarum: ſed quamvis ultima, proxima tamen fuit Chriſto in Cruce pendenti.

KY-

KYRIACUS, latine Dominicus, Κυριακὸν Dominicum, idem quod Templum.

KALUMNIA, græce διαβολὴ, falsa accusatio, Diabolus calumniator, διαβάλλω calumnior. Lex 12. Tabul. *Kalumniator si convictus fuerit, idem patiatur quod reus*. Apud Romanos qui Kalumniæ damnati erant, eorum fronti littera K. inurebatur: quoniam a priscis more græco Kalumnia scribebatur, præsertim dum A. sequeretur, uti in lapidibus antiquis: Kaput, Kalumnia, Karus, Kastitas, Parkarum, Evokatus, dedikavit. vide Lipsium de recta pronunt. ling. lat. cap. 13.

L

LAICUS (λαὸς Populus) latine popularis: ab hoc diversus est Clericus, a κλῆρος sors; quasi sorte electus, & in sortem Domini vocatus.

LAMIÆ *Nudarunt Mammas suas*. In infima Africa feras quasdam esse scribunt, muliebri facie, uberibus, totoque pectore adeo speciosо, ut nullo Pictoris ingenio similes effingi queant; quibus retectis homines in fraudem alliciant, raptosque lanient, ac devorent:

ſic Lamiæ quaſi Laniæ a laniando dictæ.

LAUDES dicuntur, quod laudem aperte reſonent divinam, uti in Pſalmo *Jubilate*, & in Cantico trium puerorum, & ſequentibus tribus Pſalmis: *Laudate Dominum de Cœlis. Cantate Domino canticum novum. Laudate Dominum in Sanctis ejus*: & in Cantico *Benedictus*. Nota, quando Laudes dividuntur a Matutino, præmittendum iis eſſe *Pater noſter*, uti fit in aliis Horis: & ſcito initium illud *Deus in adjutorium* ideo Laudibus datum eſſe, ut ex juſta cauſa Matutinum a Laudibus dividi poſſet: ſecus fit in Completorio, ubi nihil præmittitur, quia ſufficit poſt lectionem brevem, *Fratres ſobrii eſtote*, ante Confeſſionem, dici *Pater noſter*. Laudes vocabantur quondam Matutinum Officium, quando quod jam vocamus Matutinum, dicebatur Nocturnum Officium.

LEVITA ſive Levites ſignificat aliquem de Tribu Levi, unde ſolummodo antiquitus ſumebantur Sacerdotes: hodie pro clerico Ordinibus initiato ponitur.

LEVIATHAN hebraicum, latine ſua ſocietas, vel ſibi commiſſus. *Beelzebub* Deus muſcarum, nomen

Pria-

Principis Dæmoniorum. *Behemoth* animal. *Belial* ſine jugo. *Beelphegor* idolum montis Phegor. *Bel* idolum: hebraica ſunt nomina malorum Dæmoniorum.

LINOSTIMA PALLA. λίνον linum, στόμα os, linum ad os tergendum, quo ad lævam utebantur myſtæ ad ſacrificium, nunc Manipulus dicitur: latius explicatur littera M ſequenti, in voce *Manipulus*.

LIMINA APOSTOLORUM. obtinuit uſus antiquus, ut præ reverentia ac religioſa quadam obſervantia ipſæ Baſilicæ Apoſtolorum Limina vocarentur: moris enim erat eas adeuntibus, ante ingreſſum ad limina procumbere, poſtes deoſculari, ac preces fundere: uti hodie adhuc fit a plebeiis, quando manibus ad altaria vel imagines admotis, eas deinde oſculantur. Fortunatus Poeta Chriſtianus:

Fuſus humi ſupplex Sanctorum limina lambe.

Et Claudianus:

Per Cineres Pauli, per cani Limina Petri.

Chryſoſtomus Homilia 30. in Epiſt. 2. ad Corinthios: *An non cernis quot homines Templi veſtibulis oſculum figunt, partim inclinato capite, partim*

tim manu tenentes, atque ori manum admoventes?

LIMNIOTA. Martyrol. 23. Auguſti. λίμνη lacus, ſtagnum. Limniotæ vocari poſſent hæretici Genevenſes, habitantes ad Lacum Lemanum.

LITANIÆ vox græca, latine Rogationes: *Majores* dicuntur in feſto S. Marci, quia in Urbe Roma, & a Papa Gregorio Magno inſtitutæ. quare autem iſto feſto ſint inſtitutæ, ratio eſt quod Papa Pelagius ejus Prædeceſſor, cum menſe Aprili peſtis valde graſſaretur, Litanias ſive Rogationes ordinavit fieri iſto die, per quas peſtis minuebatur per aliquod tempus: ſed poſtea ea aucta, ipſe Papa peſtilentia ſublatus eſt; ſucceſſor dein Gregorius eas ſingulis annis eo feſto fieri decrevit. *Minores* ante Aſcenſionem, a S. Mamerto Epiſcopo, in urbe Galliæ Vienna incœptæ, & ſub Hilario Primo ab univerſali Eccleſia receptæ ſunt: hæ *Rogationes* tantum dictæ voce latina, quæ minor eſt lingua græca, λιτανεῖαι dicuntur a precibus, quas Græci λιτὰς vocant: unde *Litare*, quod eſt rogando impetrare; de quo Plautus in Pænulo: *Si hercule iſtud unquam factum eſt*,

eſt, tum me Jupiter faciat, ut ſemper ſacrificem, neque unquam litem. hinc

LITURGIA quiaſi precationis opus, λιτὴ precatio, τὸ ἔργον opus.

LATRIA cultus, qui Deo debetur, λατρεύω Deum colo, & cum tremore ei ſervio; τρέω tremo. *Dulia* cultus communis Sanctorum, *Hyperdulia* cultus, qui exhibetur Deiparæ, quaſi plus quam dulia, ſupra communem cultum.

LIPARITANUS IGNIS, aliter dictus Olla, ſive Officina Vulcani, quæ eſt in Inſula Lipari Vulcano ſacra, propter igneam ſoli naturam, ubi cudere fulmina cum Cyclopibus refertur. Juvenalis Satyra 13. *Tergens brachia Vulcanus Liparea nigra taberna.*

M

MARTYROLOGIUM latine reddi poſſet ſermo de teſtibus: μάρτυρ enim ſignificat teſtem, quia Martyres Chriſti Fidem ſanguine ſuo teſtati ſunt; quod & confeſſione ſua alii Sancti fecerunt, quorum in Martyrologio etiam habetur memoria. ſed a potiori parte ſumitur denominatio Martyrologii, a Martyribus nempe, qui pro Chriſti Nomine paſſi ſunt.

Prætereundum non eſt, quod ex S. Hieronymo habetur in Breviario ſexta Maji in Lectionibus ſecundi Nocturni, quod S. Joannes Evangeliſta fuerit ob *Domini Martyrium* relegatus; & in tertio Nocturno, *Quæritur quomodo Calicem Martyrii Filii Zebedæi, Jacobus videlicet, & Joannes biberint, cum Scriptura narret Jacobum tantum Apoſtolum ab Herode capite truncatum; Joannes autem propria morte vitam finierit.* & poſt pauca: *Videmus Martyrio animum non defuiſſe, & bibiſſe Joannem calicem confeſſionis, quem & tres pueri in camino ignis biberunt, licet perſecutor non fuderit ſanguinem.* notandumque eſt, quod ſit triplex genus Martyrii: primum voluntatis & effectus, quale fuit S. Stephani; ſecundum voluntatis, quando effectus mortis ſecutus non eſt, quale fuit S. Joannis Euangeliſtæ; tertium ſolius effectus, non voluntatis, quale fuit SS. Innocentium, qui voluntate caruerunt. Initio Eccleſiæ tantum pro Chriſto paſſorum acta in Martyrologium referebantur, & feſtum omnium Sanctorum erat primo omnium Martyrum; ac Templum, Pantheon dictum, vocatum fuit ad Martyres: atque in nonnullis antiquis Eccleſiis

ſiis celebratur hoc feſtum cum paramentis rubris, quaſi adhuc in honorem omnium Martyrum, ſicut Bonifacius Quartus illud primo inſtituerat: poſt vero Gregorius item Quartus in honorem omnium Sanctorum celebrari voluit; & hinc paramenta alba eo feſto paſſim adhibentur, quod ſint jam omnes glorioſi; ſed Officium adhuc fit quaſi de Martyribus, quod patet ex ſecundis Veſperis, in quibus ultimus Pſalmus eſt *Credidi*, uti cantatur pro Martyribus, & Reſponſoria brevia, ac Verſus ſunt de Martyribus. Triduo Hebdomadæ ſanctæ omittitur lectio Martyrologii, quia Chriſti Paſſioni jam nimis ſumus intenti, de Paſſione aliorum Sanctorum nihil cogitantes.

MENOLOGIUM (ſic Græci vocant ſuum Martyrologium) eſt ſermo menſium, ſive de Sanctis qui ſingulis menſibus recenſentur, μὴν menſis; ſic Chryſoſtomus Henriques edidit Menologium Ciſtercienſe, & Necrologium Viridis Vallis Marcus Maſtellyn, quod eſt ſermo de mortuis. νεκρὸς mortuus, νεκρόω neco, occido: Hagiologium ſermo de Sanctis.

MAJOR DOMUS. Apud antiquos

Franciæ Reges abſoluta fortitudine & ſcientia de Regni potentia diſponebatur per Majores domus, Regibus ſolo nomine regnantibus: quibus moris erat principari quidem ſecundum genus ſuum, ſed nihil agere vel diſponere, quam irrationabiliter edere, bibere, ludere, & ſemel in anno Kalendis Maii præſidere coram tota gente, & ſalutare ac ſalutari, obſequia & dona recipere ac rependere: ita Martinus Polonus in Adeodato Papa. Hinc non mirum quod Carolus Martellus ſive Tudes, exiſtens Major domus Regni Francici, maluit Regibus dominari, quam Rex eſſe.

MAGUS μάγος: Iſidorus a magnitudine ſcientiæ derivat. Perſæ Magos vocant, quos Græci Philoſophos, Latini Sapientes, Galli Druydas, Indi Gymnoſophiſtas &c. Magi in Euangelio dicuntur ſlandr. *VVeyſen* (ſecundum Prophetiam Regiam) Reges: *Tibi offerent Reges munera.*

MANIPULUS proprie eſt manualis herbarum faſciculus, quantum quis manu apprehendit, & decerpit. ſic pauci milites manipulus dicuntur, *Een handt-vol volckx* In ritibus Eccleſiaſticis ponitur pro ſtro-

ſtrophiolo brachio ſiniſtro ſacrificantis Sacerdotis dependente, a Græcis dicto *Palla Linoſtima*, quaſi linum oris. Breviarium habet *Linoſtima*; de quo ita Gavantus: Linoſtima, quaſi Linoſtoma, conſtat ex duabus vocibus græcis, altera ſignificante lignum, altera os. Uſus Manipuli erat ad tergendum os, & oris pituitam: quo in primitiva Eccleſia utebantur Sacerdotes ad ſiccandas lacrymas, quas tempore ſacrificii ex devotione fundebant; quod, quia brachio prope manum ſiniſtram dependebat, manipulus dicebatur, quaſi manui applicatus; qualia Minoritarum ſudariola ſunt. Vocatur diverſis nominibus: *Orarium*, *Mappula*, *Sudarium*, *Cingulum*, *Brachiale*, *Mantile*, *Linteum*, *Cincticulum*. antiquitus fiebat ex lino ad neceſſitatem, nunc fit ex eodem panno, unde conſtat Caſula; eſtque inſigne Subdiaconi, ſicut Stola Diaconi, & Caſula Sacerdotis.

MANUUM IMPOSITIO. meminerit Sacerdos, quod poteſtatem quam habet, acceperit ab Epiſcopi manuum ſuper caput impoſitione; quam in Sacrificio Miſſæ adhibet, manus extendens ſuper oblata, dicens extenſis manibus.

Hanc igitur oblationem ſervitutis noſtræ &c. ut oſtendat intendere ſe exercere ſuam poteſtatem ſuper oblata, eam eodem geſtu quo accepit adhibens.

MANSIONARIUS idem eſt quod Cuſtos Templi, quia Cuſtodes prope, vel in Eccleſiis manere ſemper debent: græce dicitur Naophylax, cuſtos navis templi. aliud eſt *Sacriſta*, Sacriſtiam, ſive Sacrarium cuſtodiens, græce Myſtagogus, & Hierophylax.

MANDATUM. Feria 5. in cœna Domini dicit Rubrica: Poſt denudationem Altarium, hora competenti conveniunt Clerici ad faciendum Mandatum, quod eſt lotio pedum, & inde habet nomen quod Officium hoc incipiat a verbo hoc: *Mandatum novum do vobis &c.*

MARCUS, latine limatus, fricatus, expolitus, μαρμαίρω rutilo, reſplendeo; unde Marmor, quod fricatum & expolitum reſplendet.

MARTHA. ſic vocatur flandrice Ancilla *Maerte* a Beata Martha ſedula Chriſti miniſtra: ſic ſtrenuus, teutonice *Kaerel* a Carolo Magno; ſic leproſus *Lazarus* ab Euangelico Lazaro ulceribus pleno. ſic nequam *Radbaudt*, a quodam Friſiæ Principe Radboldo, Chriſtum negan-

gante, qui cum jam esset baptizandus, & peteret ubi Majores sui modo essent, ac responderet Episcopus, omnes, utpote infideles, esse in inferno damnatos; respondit se malle cum pluribus damnari, quam solum salvari. Ita denominationes istæ per Antonomasiam ab ejusmodi virtuosis, vel vitiosis originem trahunt.

MANE a mano Varro deducit, quia cum Sole dies ab Oriente manat. Mane ordinarie adverbialiter sumitur. Cicero ad Atticum: *bene mane hæc scripsi*. etiam substantivaliter: Persius satyra 3. *clarum jam mane fenestras intrat*. Martialis lib. 1. Epig. 50. *& mane totum dormies*. Sic etiam *Vespere* sumitur; Hymnus ad Nonam: *Largite lumen vespere*.

MATUTINUM est adjectivum substantivum, subaudi Officium, a Matuta Dea, alias Aurora dicta. Matutinum autem Officium proprie sunt Laudes; quod præcedit, Nocturnum Officium dicitur, quia de nocte cantabatur per tres distinctos Nocturnos cantus; Laudes autem sub tempus Matutinum: & observa quod omnes hymni Matutinales, Nocturnales potius, per omnes ferias faciant mentionem

noctis : hymni autem laudum auroræ, vel lucis orientis. nunc quia Officium utrumque conſequenter paſſim mane cantatur, totum Matutinum Officium dicitur. vide ſequentem litteram in voce *Nocturnus*. Quare Officium trium ultimorum dierum hebdomadæ ſanctæ dicatur flandr. *Donckere Mettenen*, ratio eſt quia alias Officium Matutinum deſinit adveniente luce diurna, tunc vero extinctis paulatim luminaribus, & ingruentibus noctis tenebris finitur.

MELODIS vocibus, id eſt dulcibus; μέλι græce idem quod mel latine: ᾠδὴ cantus, quaſi melleus ſive dulcis cantus. Melodia ſuavis cantus; Melodæ voces per ω; Exodus autem per ο, egreſſio.

MELOTE μηλωτὴ pellis ovina cum lana, gallice *Toiſon*, teutonice *Vlies*, latine vellus a vellendo, quia ab ovis corpore pellis cum lana vellitur: & nos quondam in Choro in melotis & pellibus ambulavimus, dum ſuperpelliceis indueremur, quæ antiquitus erant ex pellibus. Vide infra *Superpelliceum*.

MEMORIA *V. G. Beati Petri, Pauli, &c.* uti legitur de ſancto N. cum oraret ad memoriam B. Petri: id eſt ubi S. Petrus ſepultus eſt.

Me-

Memorias has primus instituit S. Anacletus. Memoria, Martyrium, Confessio, synonyma sunt.

MESSIAS hebraice: Christus græce: Unctus latine.

METROPOLIS est Matrix civitas, sive primaria urbs: flandrice reddi posset *Moeder stadt*; πόλις civitas, sive multitudo, μήτηρ mater per η: per ε autem scribitur τὸ μέτρον, unde

METRUM latine mensura: hinc carmen Pentamétrum, & Hexametrum, quod est quinque & sex mensurarum.

MISSA: ab Hebræo *Missah* aliqui derivant, quod est spontanea oblatio: quasi sit missio sive oblatio tum precum populi per Sacerdotem ad Deum, tum victimæ Christi, qui missus est a Patre ad nos, tum ejusdem Christi a nobis ad Deum Patrem pro placatione, & solutione inimicitiarum inter Deum & hominem. Sed vere vox *Missa* latina est, non hebræa, a vulgo introducta, & ab Ecclesia usu recepta, sumpto vocabulo a publicis illis verbis, quæ in fine dicuntur: *Ite Missa est*. ad similitudinem antiquorum ex Apulejo lib. 11. Metam. sic scribente: Sacerdos Ethnicus, aut scriba, quem Grammatea

dicebant, peracto ſacrificio converſus ad populum dicebat : λαοῖς ἄφεσις, Latine populis miſſio, ſcilicet eſt, vel datur ; ut tunc demum omnibus abire fas ſit. uti Remiſſa peccatorum apud Tertullianum, & Cyprianum pro remiſſione, ſic Miſſa hic pro miſſione ponitur. hinc Miſſa Catechumenorum, qui poſt Euangelium a Diacono dimittebantur, & Miſſa Fidelium, qui toti ſacrificio intererant, & in fine tantum dimittebantur. Baronius ad Martyrologium prima Octobris notat, apud Francos ſignificare Miſſam feſtivitatem ipſam, de qua fit Miſſa : ſicuti a nobis adhuc dicitur: *Bamiſſe, Kerſmis, Lichtmiſſe, Sint Janſmis*. Vox hæc Miſſa ſive Miſſah a Græcis nunquam uſurpatur ; ſed *Liturgia* (publicum opus) *Hierurgia* (ſacrum opus) *Myſtagogia* (ſummum Myſterium). Peti poſſet quare in aliquibus Miſſis dicatur *Ite Miſſa eſt*, in aliis *Benedicamus Domino*? Ad hoc reſpondetur, cum in feſtis dicimus *Ite Miſſa eſt*, ad populum convertimur, quem peracto Sacrificio diſcedere permittimus ; utpote qui negotiis ſæcularibus implicatus tantum diebus feſtis adeſſe ſolet : *Benedicamus Domino* non ad populum,

ſum, ſed verſus altare quaſi ad Dominum converſi dicimus, ut nos ipſos, qui in ſortem Domini vocati ſumus, non ad diſcedendum, ſed perſeverandum in Officio Divino excitemus, qui quotidie Eccleſiam frequentare ſolemus. *Requieſcat in Pace* non ad præſentes dicimus, ſed ſermo eſt de abſentibus; ideo a præſentibus avertimur. *Miſſa Catechumenorum* durabat uſque poſt Euangelium: eo enim recitato, Catechumeni dimittebantur ſolemnibus verbis a Diacono prolatis: *Si quis Catechumenus eſt, procedat foras*: quoniam poſt Euangelium oblatio fit Sacrificii, & ſacra Myſteria incipiunt, quibus non niſi baptizatis intereſſe licet: nam non niſi baptizati de illis participant.

MISSA AUREA eſt miſſa votiva de Beata Maria tempore Adventus ſolemniter cantata. In Miſſali vel Breviario nulla Miſſæ aureæ fit mentio. Micrologus antiquus auctor de obſervationibus Eccleſiaſticis cap. 48. hujus meminiſſe videtur dum ait: *Sancti Patres in Concilio Toletano de Annuntiatione S. Mariæ conſtituerunt, ut de Quadrageſima in* 15. *Kalendas Januarii* (*quod eſt* 18. *Decembris*) *transfer-*

retur, ubi annuatim celebriter, & convenienter ante Natale Domini poſſet celebrari: ut puta, cum omnia iſtius temporis Officia de eadem reſonant Annuntiatione. Sed quia dies illa decima octava Decembris interdum Dominica Adventus, vel alio modo impeditur, ideo certa dies, nempe feria quarta quatuor temporum Adventus aſſignata poſtmodum fuit, quando nimirum Romæ ſtatio eſt ad S. Mariam Majorem. Celebratur autem hæc Miſſa ſummo mane, ante omnes alias Miſſas, ob excellentiam primi myſterii noſtræ Redemptionis, quod eſt Incarnatio Filii Dei: ideoque in Symbolo ad illa verba, *Et incarnatus eſt*, genuflectitur etiam a Celebrante & Miniſtris, qui alias tantum caput inclinant: & cantatur hæc Miſſa in Eccleſiis Cathedralibus ab Archidiacono ſive primo Epiſcopi Miniſtro, quia Archangelus ſive primarius Nuntius a Deo ad hoc ad Mariam miſſus fuit. & hæc Miſſa non immerito vocatur *Aurea*, eo quod ſicut aurum inter metalla eſt præcipuum, ita Incarnatio Domini inter religionis noſtræ ſolemnitates eſt prima, ſecundum hæc verba Athanaſii: *Primum hoc memoriæ ſubjiciendum eſt, feſtum*

festum hoc esse unum ex Dominicis festis, atque adeo primarium, & prorsus venerandum; utpote quod pro ordine & digestione rerum, quæ in Euangeliis de Christo prædicantur, primum ac sacrosanctum habeatur; quippe in quo de Filii Dei de Cœlis descensu agitur. Ita Athanasius, vel ut Baronius vult, Cyrillus; & quemadmodum revolutio, seu cyclus lunaris novemdecim annorum appellatur *Numerus aureus* propter excellentem, seu quasi auream, quam continet utilitatem in elongationibus & conjunctionibus lunæ cum sole cognoscendis, quem numerum a Chaldæis accipientes Romani, propter ejus utilitatem & facilitatem in Kalendario suo aureis literis descripserunt; unde adhuc Aureus appellatur Numerus: ita hæc Missa dicitur Aurea propter summam utilitatem, quam genus humanum ex mysterio Incarnationis accepit: utque læta nuntia charta deaurata conscribuntur, ita Euangelium (quod lætum nuntium latine sonat) hujus Missæ aureum vocari cumprimis potest, per quod nobis Filii Dei Incarnatio a tot sæculis expectata denuntiatur. Cur autem mense Decembri, cum Martio contigerit, de ea agatur, responderi pot-

poteſt, præter ea quæ ſuperius ex Micrologo allata ſunt, uti ſanctus Thomas de Sacramento corporis Chriſti; quod etſi die Cœnæ Domini noſcatur *inſtitutum*, tamen quia circa Paſſionem Domini Eccleſia illo tempore occupatur, inſtitutionis hujus memoria prima quinta feria poſt octavam Pentecoſtes celebratur, quando Spiritus ſanctus corda Diſcipulorum edocuit ad plene cognoſcenda hujus myſteria Sacramenti: Ita licet Chriſti Incarnatio menſe Martio, in quem Quadrageſima incidit, contigiſſe noſcatur; ejus tamen memoria menſe Decembri, feria quarta quatuor temporum Adventus, quando in Officio Euangelium hoc *Miſſus eſt* proponitur, non incongrue agitur; ad Miſſam hanc concurrente paſſim populo, eamque ita non negligente, ut totius anni tum corporis, tum animæ proſperitas hujus Miſſæ auditioni accepta referatur: quod & confirmat Collecta Officii hujus diei rogans, *Ut Redemptionis noſtræ ſolemnitas & præſentis nobis vitæ ſubſidia conferat, & æternæ beatitudinis præmia largiatur.*

MIGMA (legitur in lectionibus Breviarii hebdomada tertia Adventus, ex Iſaiæ cap. 3. *commiſtum migma*

ma comedet) verſio flandrica habet *mengh-voeder*: μῆγμα latine miſtura, aliud eſt ſmegma σμῆγμα, latine ſapo, fland. *Seepe*, ſordes abſtergens.

MITRA a græco μίτος licium, filum (unde tunica polymita Joſeph, quæ erat variis filis contexta) eſt proprie mitra capitis tegmen, ex filis contextum, cui fæminæ capillos colligatos innectunt, fland. *Huyve*, *Nette*; cujus diminutivum eſt *Mitella*, *Huyfken*, *netteken*. Judith cap. 10. *Impoſuit mitram ſuper caput ſuum*. Sanctus Auguſtinus in regulis Monialium n. 6. retiolum vocat. paulatim Mitræ pretioſiores redditæ ſunt, auro gemmiſque ornatæ. Græci Sacerdotum ac Regum Diademata Mitras vocant. hodie *Mitra*, & *Mantus*, ſive *Manteletum* & *Mozeta* ſunt inſignia Pontificalia. Vide ſupra in voce Birrus. *Auro phrygiata Mitra*, fland. *met gout ghebordduert* a Phrygio *Borduer vvercker*, quia Phryges eam artem primi invenerunt. Primus Pontificum mitra uſus eſt S. Silveſter, ſimplici corona cincta, duas coronas adhibuit Bonifacius Octavus, tres Urbanus Quintus. Mitra Pontificia eſt rotunda inſtar galeæ ſive me-

tæ,

tæ, cui coronę optime connectuntur. Episcoporum reliquorum bicornes sunt mitrę, quæ referunt duo cornua Moysi, quę retulerat ex colloquio Dei. *Variis* nominibus vocatur Mitra, Apex, Sertum, Corona glorię, Galea, Tiara, Cidaris, Infula (quasi infilata) Vittę sunt ligamina quæ ex mitra dependent. *Regnum* insuper vocatur mitra Romani Pontificis, de quo infra in ea voce. *Mitra phrygiata* utitur Episcopus in Officio solemni; *Mitra simplici* in Officio simplici, uti in Ordinationibus, Officio Defunctorum &c.

MONACHUS a Græco μοναχὸς solitarius, *Cœnobita*, *Cœnobium*, κοινὸς βίος communis vita. *Cœnobiarcha* Prior in communi viventium. *Anacoreta* est qui post Cœnobialem sive communem vitam desertum petit, ab ἀναχωρέω secedo. Anachoretæ Eliam & Joannem Baptistam, Cœnobitę Apostolos imitantur. *Eremita* dicitur qui in loco deserto habitat, ἔρημος desertum.

MONASTERIUM (στήριον statio) Monachorum statio: unde flandrice dicitur de Regulari, *Hy staet te Brussel, t' Antwerpen &c.* male hodie Religiosi sive Regulares vocan-

cantur Monachi, quia ſoli non agunt, ſed in communi vivunt: itaque Cœnobitæ potius vocentur, uti Canonici quondam omnes erant, ita dicti, quod ſub certo Canone, ſive Regula in communi viverent.

MONOTHELITÆ erant Hæretici unam tantum in Chriſto voluntatem prædicantes, a græco τὸ μόνον θέλημα, una voluntas. Contra illos habitum fuit ſextum Concilium œcumenicum, quod fuit Conſtantinopolitanum tertium, ſub Agathone Papa anno 681.

MYSTERIUM venit a μῦς latine mus, & τηρέω abſcondo; quia mus ſecreto ſe abſcondit: melius a μυέω inſtituo in ſacris: hinc *Myſta*. Myſteriorum ſive abſconditorum peritus, & eorum cuſtos *Myſtagogus*, ſicut *Pædagogus* puerorum dux ſive cuſtos, *Symmyſtæ* conſacerdotes iiſdem myſteriis initiati. *Myſticus* (barbare Myſterioſus) ſecreta continens. Myſteria interpretantur Hiſpani *Secretos del Sacrificio*: & nota hic aliquid myſterii quoad pronuntiationem hujus vocis; nonnulli enim μυστήρια græce pronuntiant, *Miſtiria*, cum myſteria, prout latine dicimus, ſit dicendum: nam prima ſyllaba ſcri-

ſcribitur per υ, ſecunda per η, & tertia per ι. ſic tres diverſas literas eodem ſono exprimunt: quo etiam modo enuntiant κοιμητήριον cimitirion, cum Koimeterion ſit dicendum. emendemus, aut vapulemus, ait Lipſius.

MUSIVUM opus, vox Italica, latine *Vermiculatum* dicitur, flandrice *ingeleyt vverck*, a verminibus quibuſdam coloris varii: aliud eſt *encauſticum*, fland. *gaemailleert*. Encauſtice eſt ars igne pingendi. aliud eſt *Teſſelatum*, quod variis teſſulis diſtinguitur. Aliqui Muſivum & Muſaicum a Muſis dici putant, quod varia arte & coloribus, uti novem Muſæ vario habitu, diſtinctum ſit. Vide Ludovicum Vivem ad lib. 16. cap. 8. Auguſt. de Civitate Dei.

N

NATHANAEL nomen hebraicum, latine donum Dei, græce Theodorus; prænomen Bartholomæi Apoſtoli, uti probat B. Gavantus in Com. ad Rubricas.

NATALE, NATALITIA, ſic appellatur Sancti alicujus ex hac vi-

ta

ta migrationis dies, quod naſcitur cœlo, & ex hujus ſæculi tenebris ad lucem venit viventium, victurus æternum.

NAZARÆUS & NAZARENUS vox hebraica, latine ſeparatus, ſanctificatus, floridus, coronatus. item Nazar Hebræis oleum ſonat, unde eorum Sacerdotes dicti Nazaræi, quod eſſent uncti ſacro oleo.

NECROMANTIA eſt divinatio quæ fit per mortuos, evocatis ad cadavera eorum malis ſpiritibus: ἀ νεκρὸς mortuus, & μαντεία divinatio.

NEOPHYTUS, latine Novitius, νέον φυτὸν novum germen. S. Auguſtinus in Octava Paſchatis ad Neophytos: *Vos alloquor novellæ germina ſanctitatis.*

NEOMENIA, id eſt Novilunia, tuba. Judæi ad ſingula novilunia tubis buccinabant. μλώη luna.

NICODEMUS, idem quod *Nicolaus*, latine victor populi. νικάω vinco, λαὸς & δῆμος populus.

NOCTURNUS, ſubauditur Cantus, *Nocturnum* ſubaudi Officium. Nocturni tres in Feſtis dicuntur ad ritum trium primarum noctis vigiliarum. Hieronymus ad Euſtochium: *Noctibus bis terve ſur-*

ſurgendum. Antiqui Chriſtiani ter ſingulis noctibus ad canendum Deo ſurgebant: Laudes vero quartæ Vigiliæ reſervabantur. hodie non dividuntur Nocturni; imo & Laudes iis junguntur, conſuetudine vim legis habente: & ſignificatur una Eccleſia juſtorum omnium, qui ante legem, ſub lege, & poſt legem. etiam hodie antiquæ vigiliæ obſervantur a diverſis Regularibus: nam nonnulli ad Officium ſurgunt ſub initium noctis, uti Carmelitiſſæ Tereſianæ hora nona: Carthuſiani hora decima: media nocte plerique Ordines mendicantes: poſt mediam noctem Benedictini, & Ciſtercienſes: hora 4. Canonici Regulares: ſummo mane Canonici ſæculares: ita ut Officium Divinum fiat tota nocte in illuminatione ignis. in feriis autem tantum eſt unum Nocturnum, quia Officium fit cum minori ſolemnitate.

NONNA & NONNUS, per craſim, quaſi non nuptus, non nupta. Hieron. ad Euſtoch. Caſtæ vocantur, & Nonnæ, id eſt non nuptæ. ita paſſim Monachi & Moniales prænominantur.

NOSOCOMIUM, vide Xenodochium.

NO-

NONÆ, vide Kalendæ. NUMERUS AUREUS, vide Missa aurea.

O

OCTAVA. Radulphus propositione 19. ait: *Magnitudo festi a nobis exigit, ut & prius illud incipiamus, & tardius terminemus: prius autem dicimur incipere, quando vigiliæ officio festum prævenimus; tardiusque terminamus, cum ad Octavam diem festum protendimus. Quis autem digne satis unquam colat celebretque institutas pro meritis sanctorum Octavas? si non valemus eorum Natalitia digne venerari, quanto minus Octavas? Præveniamus ergo & prorogemus, ut ardentius, quos debemus, recolamus; quæque uno die minus possumus, seu quem ipso die (heu!) negligimus, reliquis diebus compensemus.* Septem autem dies octavæ significant tempus hujus vitæ, quod septem quasi diebus constat, quæ resumuntur singulis septimanis; estque continua septem dierum vita: Octava autem dies clarificabit nos in vita, & beatitudine æterna; quæ etiam clarificat Innocentes, quorum dies octava est lætitiæ, cum prima fuisset tristitiæ: nam *Te Deum* prima die non can-

cantatur, ſed in octava. Cum infra octavas Paſchatis, Pentecoſtes, &c. quæ ſunt ipſius Dei ac Domini noſtri feſtivitates, nullum celebretur ſancti alicujus feſtum, cur infra octavam Nativitatis Chriſti tot ſanctorum feſta celebrentur, ratio eſt, quia Deus homo factus incœpit converſari cum hominibus, & docuit nos humilitatem. Quod octavæ ſacram habeant originem, conſtat cum ex Teſtamento veteri de dedicatione Templi Salomonis, Paralipom. 2. capite ſeptimo; tum ex novo Joannis 10. cum Filius Dei ad Encœnia, & Scenopegias aſcendit, iis immorans uſque ad noviſſimum, id eſt octavum diem: in noviſſimo quippe die magno feſtivitatis ſtabat Jeſus, & clamabat. *Novena* unde originem ducat neſcio; niſi forte origo profana ſit, & deducatur a novendio, ſive novem dierum ſpatio; a quo Novendiale ſacrum dicebatur, quod novem diebus continuis ad expiationem prodigiorum fieri ſolebat, ſecundum illud Livii, 1. ab urb. cond. *Romanis a quodam prodigio Novendiale ſacrum publice ſuſceptum eſt, ſeu voce cæleſti ex Albano monte miſſa (nam id quoque traditur) ſeu Aruſpi-*

ruſpicum monitu : manſit certe ſolemne , ut quodcumque prodigioſum nunciaretur , feriæ novem dies agerentur. ita Livius. hodie in obitu ſummorum Pontificum fiunt *Novendialia* , hoc eſt per novem dies exequiæ . Et notandum quod feſtum Pentecoſtes non habeat octavam diem ; ſed tota hæc Pentecoſtalis hebdomada eſt Octava Paſchatis , quod non tantum per dies octo , ſed & per octo ſeptimanas celebratur ; ita ut Pentecoſte ſit Octava ſolemnitatis Paſchalis , non per octo dies , ſed per octo ſeptimanas celebratæ ; nam in ſabbato poſt Pentecoſten , poſt Nonam celebrata Miſſa terminatur tempus Paſchale , ut ait Rubrica . Cur quibuſdam Pſalmis *Pro Octava* titulus datur ? ſi Ruperto credimus , Pſalmodica hæc modulatio præcepta eſt ab eo (Davide) qui inter filios Iſai octavus fuit ; ab homine neglectus , a Deo , quia octavus , electus ; & a Salomone , Eccleſ. 11. *Mandatum accipis , dare partem ſeptem , nec non & octo*. Quibuſnam ? difficilis plane locus . Ambroſius dixit ; *Fortaſſe Benedictionibus* , ſeu quod idem eſt , octo Beatitudinibus : ut ſcilicet partem demus vitæ noſtræ Paupertati exercendæ , quæ

eſt

eſt prima beatitudo : partem Manſuetudini , quæ eſt ſecunda beatitudo : Luctui , quæ eſt tertia : & pro octava , quæ eſt æterna beatitudo , multi ſunt ſcripti pſalmi : per ſeptem autem dies præcedentes hæc vita deſignatur . De ſeptenario numero ſepties multiplicato , qui eſt quadraginta novem , cui additur octavus , ut quinquaginta compleantur , quod eſt Pentecoſte ; & de octo hiſce beatitudinibus vide in Breviario nonam ſive ultimam Lectionem S. Auguſtini 7. die Novembris .

ODÆUM ᾠδεῖον locus cantorum : ᾠδὴ cantus ; ſed Exodium poſtcantus , *Naer-ſanck* , per ο ab ἔξοδος Exitus , ſecunda brevi . Juvenalis Satyra 6. *Urbicus exodio riſum movet* . idem , *redit ad pulpita notum exodium* . Exodium vocari poteſt , quod veſperi poſt ſolemnes Laudes , dum homines templo egrediuntur , luditur , vel cantatur . *Exodus* liber Exitus Iſrael de Ægypto . Odæum Barbare *Oeſale* dicitur a Teutonico *Hooghſaele* , quod proprie

ORCHESTRA eſt locus Optimatibus ad ſpectandum deſtinatus : cantorum autem locus Odæum eſt .

OB-

OBLATIONARIUS eſt, qui oblationes populi recipit, ſland. *Dieten aport ſitt*.

OFFICIUM quaſi Efficium; quia convenit unicuique ſuum efficere officium; *Divinum* dicitur, quia Deo fit: & eſt proprius actus eorum qui Deo ſunt dicati, ſive devoti. *Ambroſianum*, S. Ambroſius plura in Officio Divino conſtituit ſecundum uſum Græcorum, quæ a Romanis abrogata ſunt. & ſolis Ambroſianis, ſive Mediolanenſibus permiſſa. *Gregorianum* ab Eccleſia Romana uſitatum, & omnibus permiſſum, imo mandatum. S. Gregorius Magnus Eccleſiam ornavit ſanctiſſimis inſtitutis & legibus (uti ait Breviarium 12. Martii)

ONAGER in deſerto, aſinus ſilveſtris, ὄνος aſinus, ἀγρίος ſilveſtris; hinc fit una vox Onager.

ORATIO ab ore dicitur; quia exterius fit ore, quod apparet hominibus; interius autem fit corde, quod ſoli Deo paret.

ORATIO SUPER POPULUM in Quadrageſima ideo frequentatur (ait Micrologus) quia cum majorem conflictum in jejuniis & orationibus contra ſpirituales nequitias ſumamus, neceſſario nos inſtantius Deo commendare debe-

mus : nam oratio quæ *Poſt Communio* dicitur, pro ſolis Communicantibus ſolet deprecari. Populus autem etſi quotidie in Quadrageſima conveniat (tempore Micrologi ante ſexcentos annos) non tamen quotidie, uti deberet, communicat: ne ergo populus ita oratione, ut communione careret, adjecta eſt Oratio ſuper Populum; in qua non de Communione, ſed pro populi protectione ſpecialiter oratur: ſic in locum Communionis hæc oratio ſuper populum ſubrogata eſt. In Dominicis tamen diebus non dicitur, quia genuflexio vitatur, quæ ad hanc orationem a populo exigitur, dum proclamatur a Diacono; *Humiliate capita veſtra Deo*; ut dum populus tempore tam ſancto, quale eſt Quadrageſima, non communicat, Benedictione ſuperaddita non careat. Hæc fere, & plura Micrologus, cap. 51. de obſervationibus Eccleſiaſticis.

OREMUS vocatur indictio orationis. Sanctus Auguſtinus Epiſtola 106. ad Vitalem: *Oremus dicitur ante publicam orationem, ut invitentur omnes ad orandum.*

ORATORIUM ſubſtantive apud bonos latinos auctores non reperitur,

ritur, ſed adjectivè; uti digreſſio oratoria, pulpitum oratorium, quod eſt concionatoris ſuggeſtus.

ORACULUM autem pro loco orationis reperitur. Anaſtaſius bibliothecarius in Paulo I. *Noviter Oraculum in honorem Sanctæ Dei Genitricis conſtruxit*. ubi additio habet: Oraculum, id eſt Oratorium. Apud Ethnicos oracula ponebantur pro Deorum reſponſis. Virg. lib. 2. Æneidos:

Suſpenſi Eurypylum ſcitatum Oracula Phœbi
Mittimus.

Quia his ineſſe putabant Deorum orationem ſive ſermonem.

ORARIUM antiquitus idem erat quod ſtola, (de qua vide in litera S.) abſque ſtola autem, ſive orario non oratur, id eſt prædicatur, quod ore fit; hinc orator idem & prædicator: nec ſine ſtola ſacrificatur, quod fit orando, ſive os movendo. *Adorare* eſt manum ad os movere, quod orantes & rogantes faciunt.

ORGANUM ὄργανον, quaſi ἔργανον quodlibet inſtrumentum; τὸ ἔργον opus: quia per inſtrumenta fiunt opera. Vitruv. lib. 10. cap. 1. Inter machinas & organa id videtur eſſe diſcrimen quod machi-

næ pluribus operibus in majores coguntur effectus, ut balliſtæ, torcullariumque præla; organa autem unius operæ prudenti tractu & tactu perficiunt quod propoſitum eſt: per excellentiam autem organa dicuntur quævis muſicorum inſtrumenta. De inventione Organorum vide Notitiam in Vitaliano Papa 78. Hiſtoria tripartita ait, quod Dæmon Arium organum ſuæ machinationis habuit.

ORTHODOXUS eſt qui recte opinatur: *Orthodoxia* recta opinio, *Cenodoxia* vana opinio, *Orthographia* recta ſcriptio: ὀρθὸς rectus. *Heterodoxus* alterius ſive alteratæ opinionis, ἑτερόω altero, turbo. *Paradoxon* præter opinionem: δόξα opinio, δοξάζω opinor.

OBRYZUM aurum, ὄβρυζον, hoc eſt ſincerum, purum, quod multipliciter igne probatum & excoctum non minuitur. Hieronymus Ophiriſum dictum putat ab Inſula Ophir, unde præſtantiſſimum proveniebat aurum.

P

PAGANUS unde dicatur, vide notas Baronii ad Martyrologium 23. Januarii. Perottus autem

tem ita explicat : fons, græce πηγὴ dicitur, & plures domus rusticæ sive villæ Pagus vocantur, quia circa fontes sive puteos condi consueverunt : hinc Pagani dicti, quasi de eodem fonte potantes. metaphorice, ait Beda, Pagani a Pagis dicti sunt, eo quod longe absint a supernæ civitatis habitatione. & Paulus Orosius Præfatione in suam Historiam ad Aurel. Augustinum : Alieni a Civitate Dei ex locorum agrestium compitis & pagis *Pagani* vocantur, sive *Gentiles*, græce ἐθνικοὶ *Ethnici* : utque Judæi omnes vocabant Gentes qui verum Deum non agnoscebant; ita Christianis, qui eumdem Deum non norunt, Gentiles, Ethnici, & Pagani dicuntur. ἔθνη gens ; *Gentiles*, ita viventes ut sunt geniti ; utque Pagani antiquitus a Romanis dicebantur, qui non erant eorum militiæ ascripti ; ita a Christianis dicti sunt Pagani, qui milites Christi non erant; quia vita Christiana est militia super terram.

PALLIUM sunt qui a pellibus deducant, quasi Pellium; quia pellis est supremum animalis tegumentum. Fuerunt ex pellibus olim pallia confecta, uti pingitur Elias

pelle palliatus : hinc noſtrum ſuperpelliceum (ſubaudi veſtimentum) quaſi ſuperpellium : quia primis veſtibus homines tunicis pelliceis a Deo induti ſunt . pellibus etiam antiquitus Canonici , non lineis veſtiebantur : quo ſchemate majores noſtri repræſentare voluerunt ſummam miſeriam , in quam per peccatum parentum primorum incidimus , propter quod ipſi , perdita innocentia , a Deo veſtiti ſunt tunicis pelliceis . Vide infra *Superpelliceum* .

PALLIUM ARCHIEPISCOPALE , alias Stola Archiepiſcopalis . Pallium vocatur , eo quod alia ornamenta Epiſcopalia palliat , id eſt tegit , non quidem integro pallio , ſed ſigno ſive parte aliqua pallii ; ſicut Stola Sacerdotis non eſt integra Stola , ſive veſtis , ſed tantum pars aliqua utrinque dependens : prout etiam ſcapulare parvum lineum a Canonicis quibuſdam Auguſtinianis adhibetur loco veſtis lineæ integræ . Solus Papa in Miſſarum ſolemniis ſemper & ubique Pallio utitur ob plenitudinem univerſalis Eccleſiæ poteſtatis , quæ per Pallium ſignificatur : alii vero Archiepiſcopi nec ſemper , nec ubique ; quoniam

vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis universalis. De Pallio vide curiosa in Marco Papa 35.

PALLIA proprie vocantur, quæ barbare *Antependia* altarium dicimus; eo quod altaria ab anteriori parte pallient sive tegant, dicta quasi ante Altare pendentia; non enim antiquitus ita erant, ut modo compagibus extensa, sed laxius dependebant, uti in antiquis Ecclesiis, præsertim ruralibus, adhuc videre est. *Palla* Calicis hinc etiam dicitur, quod calicem tegat sive palliet: & sicut Corporale lineum, ita Palla debet esse linea; vel si sit serica, lino a parte calicem tangente obduci, & a Laicis non tangi: unde perperam faciunt, qui Pallam præbent Ministro ad quærendam hostiam; vel si loco Tabellæ Pacis a Ministro accipiatur, ut eam porrigat Sacerdoti osculandam; quæ & parva Palla dicitur respectu Corporalis, quæ magna Palla est, quia ante usum hujus Pallæ, ipsum Corporale etiam Calicem palliabat.

PAPA quasi PAter PAtrum, vel PAstor PAstorum: unde primam syllabam in *Papa* communem esse arbitror. Alii singulas literas hu-

jus vocis ſic explicant, *P.* Petri; *A.* Apoſtoli, *P.* Poteſtatem, *A.* Accipiens. Pater & Paſtor dicitur, quia verbo Evangelii in Chriſto Jeſu ipſe pater per ſuos nos genuit, & verbo paſcit. hinc etiam Patres & Paſtores dicuntur Sacerdotes curam ovium ſive animarum habentes. Tempore Gregorii Papæ 7. anno 1073. collecta Romæ Synodo, conſtitutum fuit ut Papæ nomen ſoli Romano Pontifici tribueretur, cum antea Epiſcopi ſic vocarentur, imo paſſim Sacerdotes; quo nomine οἱ Πάππαι adhuc a Græcis vocantur Presbyteri; hincque profluxit quod Sacerdotes Regulares paſſim Patres audiant, uti etiam more antiquo in *Confiteor* adhuc dicitur Sacerdoti cuique, *Et tibi Pater*, κ᾽ σοὶ Πάππα. jam per Antonomaſiam hoc nomine *Papa* deſignatur ſolus Summus Pontifex, ſicut apud Græcos Homerus, & apud Latinos Virgilius *Poeta* per excellentiam dicitur. Imo Scythæ & Bithynii Jovem Πάππαν vocabant, & Deus ipſe nomine Patris vocari gaudet, uti Chriſtus in Oratione Dominica nos docuit: *Pater noſter qui es in Cœlis*.

PAPISTA, quo nomine Catholicos Hæretici per contemptum vocant;

cant: quam ſit titulus honorabilis, vide Notas Baronii ad 16. Octobris. Et *l' Auteur des Queſtions curieuſes* pag. 588. ait: *Le Pontifice Romain eſt appellè Pape, parce qu' il eſt Pere des Peres; & Pere univerſel, parce qu' il preſide à l' Egliſe univerſel & Apoſtolique; d' autant qu' il tient la place de Prince des Apoſtres: les heritiques ne peuvent ſouffrir ce nom de Pape; & comme il faut bien qu' ils en ont patience, ils le penſent tourner a confuſion aux fideles Catholiques, les appellant Papiſtes: mais nous ne nous offenſons pas, ainsi avouons hardiment, que nous les ſommes, & bienheureux de l' eſtre, puis que cela ne veut dire autre choſe, que enfans ſpirituels du ſouverain Pere.*

PARACLETUS. Græci rationem habentes accentus, non quantitatis, dicunt in Nominativo Παράκλητος, genitivo παρακλήτου. latine pronuntiari debet Paraclètus ſecunda longa, quia ſcribitur per η vocalem longam: quod aliqui Paràclitus ſcribant per ι vocalem brevem, fit ab illis, qui perperam *Ita* loco *Eta*, & *Vita* loco *Beta* pronuntiant. Paracletus latine Advocatus, a καλέω voco, unde Kalendæ. ſic Cletus vocatus, Anacletus revocatus. quod in Hymno

correcto de S. Spiritu positum sit, *Qui diceris Paracletus*, necessitate metri factum puto : pejus faciunt, qui Paraclytus scribunt, quod latine infamis & male audiens sonat; nam παρὰ in hujusmodi compositione præter, vel diminutionem significat, κλυτὸς vero celebris est: Inclytus autem pro famoso in bonam partem, Paraclytus, pro infami sumitur.

PARÆNESIS, penultima brevi, latine adhortatio, παραινέω adhortor. *Paraphrasis* est ejusdem sententiæ per alium sermonem explicatio, παραφράζω uberius explico, παράφρασις penultima correpta.

PROSPHONESIS penultima longa (licet a Græcis correpte pronuntietur προσφώνησις, propter accentum) latine præfatio : ponitur pro libri alicujus inscriptione, quia in ea auctor facit prælocutionem, προσφωνέω præloquor: ita E. Puteanus edidit Pompam Prosphoneticam, in qua colligit omnium suorum librorum inscriptiones, sive præfationes.

PARASCEVE latine præparatio, παρασκεύάζω præparo. Judæi pridie Sabbati omnia præparabant, quibus in sabbato opus erat. Exod. cap. 17. *Die autem sexto parent quod in-*

inferant, & ſit duplum quam colligere ſolebant per ſingulos dies. dies autem, quo Salvator noſter pro ſalute generis humani mortem paſſus eſt, per Antonomaſiam *Feria ſexta in Paraſceve* vocatur; *eo die non ſacrificamus* (ut ait Rupertus) *dum nobis Hoſtia tollitur de manibus: non ſacrificant amici, dum trucidant inimici.*

PASCHA, τὸ Πάχα, hebr. *Phaſe*: quod eſt Tranſitus: hinc nomen accepit, quod exterminator Angelus videns poſtes Iſraelitarum ſanguine Agni Paſchalis tinctos, eos pertranſiens non percuſſerit: Chriſtianum autem Paſcha eſt Chriſti Reſurrectio, qui poſtquam per mare rubrum ſanguinis ſui tranſivit, mortem noſtram moriendo deſtruxit, & ſic per hoc novum Paſcha novæ legis, Phaſe vetus terminat. Paſcha Hebræorum in ipſo ſemper plenilunio Martiali, Noſtrum autem, ne cum Judæis conveniamus, Dominica ſequenti celebratur; & propter ejus lunæ inſtabilitatem, per dies 35. differri poteſt, juxta hunc verſiculum:

Non ſequitur Marcum, nec pervenit ad Benedictum.

Paſcha nempe in deſcenſu non

pervenit ad Benedictum, cujus festum colitur 21. Martii; quo die nunquam celebratur, sed descendere ad imum potest usque ad 22. Martii, & ad summum ascendere usque ad 25. Aprilis, quod est festum S. Marci: Judæorum autem in 21. Martii incidere potest, quando tunc est plenilunium.

PENTECOSTE, πεντηκοστὴ ἡμέρα est quinquagesimus dies a Paschate: Augustinus ait: *Septenario numero septies multiplicato fiunt quadraginta novem, cui quasi octavus additur, ut quinquaginta compleantur, & tamquam ad caput redeatur, quo die missus est Spiritus sanctus:* utque Judæi quinquagesimo die postquam egressi sunt de Ægypto acceperunt Legem in fulgure & tonitru; ita Apostoli Spiritum sanctum in sono tamquam advenientis spiritus vehementis, quinquagesimo post Christi Resurrectionem die.

PARADISUS, Παράδεισος hortus, viridarium, pomarium; aliqui a voce Chaldaica *Pardes* hortus deflectunt: hebraice *Eden* dicitur, quod est voluptas, deliciæ, locus voluptatis.

PARALIPOMENA, τὰ παραλειπόμενα latine prætermissa, sed in genitivo τῶν παραλειπομένων, Paralipomènon,

non, propter ultimam longam: Liber Paralipomènon continet ea, quæ in libris Regum prætermissa sunt, quasi liber prætermissorum.

PARANYMPHUS qui nuptiis præest: ita Gabriel Angelus Redemptionis nostræ (Desponsationis Dei cum natura humana): Paranymphus dicitur.

PAROCHUS dicitur a παρέχειν, id est præbere. *l'Histoire Pontificale de Glen* in Dionysio Papa ait: *Parochus c'est le non d'un certain Office entre les anciens Romains, lequel fournissoit aux Ambassadeurs venans du pais estangeres du bois & du sel, ainsi que Horace dit lib. 1. Satyr. 5.*

villula tectum
Præbuit, & Parochi quæ debent
ligna salemque.

Et pourtant que les Hebreux ne presentoient aucun sacrifice, qui n'y eut du sel & du feu; par une certaine Analogie on a ordonné à ceux qui ont charge des ames, & pourvoyent ce qui est necessaire au salut, le nom de Parochi, & aux subjects le nom de Parochiani.

PAROECIA, παροικεῖν accolere, vel juxta habitare. Paroeci dicuntur ipsi accolæ: quare qui Ecclesiam aliquam accolunt, vel juxta ha-

habitant sic vocantur, & Parœcia ipsa sacra vicinia; hinc Parochia & Parœcia utrumque suo sensu dicitur.

PASTOPHORIA *diruta*, Breviarium mense Octobri ex lib. 1. Machabæorum: interpretatio flandrica habet *Eet-Kameren der Prieſteren*, latine cœnacula Sacerdotum. παστοφόριον interpretatur Hieronymus Tabernaculum sive thalamum, in quo habitat Templi Præpositus. πάστας πατάδος cœnaculum, & locus ad aliquem pascendum sive tractandum. Pastophorium appellatur a S. Clemente lib. 8. constit. Apostolicarum Tabernaculum sanctissimi Sacramenti, quasi thalamus comestionis sacræ, sive Cœnæ Dominicæ.

PATENA seu Patina, diminutive Patella, a pateo dicta; in Liturgia S. Jacobi *Discus* appellatur: forma nunc multo minor est quam antiquitus erat, cum omnes in Missa communicarent: ampla patena tunc adhibebatur pro Pyxide, quæ nunc Ciborium vulgo dicitur: & hodie ubi pauci sunt communicandi, patena rite adhibetur.

PATRIARCHA, latine Patrum primus. Quatuor in Christianitate sunt Patriarchæ præter Papam, qui

œcu-

œcumenicus, id eſt univerſalis Pater & Paſtor eſt: primus Conſtantinopolitanus, 2. Alexandrinus, 3. Antiochenus, 4. Hieroſolymitanus. Tandem cum Conſtantinopolitanus œcumenici titulum ambire nõn deſiſteret, ordinatum fuit, ut Epiſcopus Romanus eſſet œcumenicus Papa, iſte vero œcumenicus Patriarcha. Vide Platinam in Bonifacio 3. & ad illum notas Panvinii.

PATRICIUS. conſtat ex Titi Livii lib. 1. a Romulo creatos eſſe centum Senatores, quaſi Seniores. Ovidius:

A Senibus nomen mite Senatus habet.

Et eoſdem honoris gratia Patres eſſe appellatos, omneſque ſubinde qui ex illorum progenie orti eſſent, Patricios eſſe nuncupatos: hinc lunatos ferre calceos inſigne hujus nobilitatis erat, quod ſemilunula C. centum deſignet. Erant autem Patricii originarii dicti, qui ab his centum originem trahebant, iidemque Patricii majorum Gentium dicebantur, alii autem minorum Gentium, iidemque Adlecti & Conſcripti, qui ex Plebe in Senatum tranſierant.

PATRONUS eſt cujus patrocinio

nio & tutelæ aliquis committitur, unde etiam *Tutelaris* dicitur. Patronus ſive Tutelaris Mechlinienſium eſt D. Rumoldus; *Titularis* autem D. M. Magdalena, ſub cujus titulo ſive nomine Baſilica Mechlinienſis dedicata eſt: uti Bruxellæ D. Michael Titularis, D. Gudula Tutelaris. Patronus etiam dicitur qui Eccleſiam aliquam vel Sacerdotium fundavit; cui ideo *Jus Patronatus* competit, quod eſt jus nominandi & præſentandi aliquem clericum ad talem Eccleſiam ſeu beneficium. *Titulus* ſecundum Varronem a tueor dicitur, quaſi Tutelus (euphoniæ gratia Titulus) unde Tutela: hinc Titulus etiam ſignificat quam Franci *Saveguardiam* vocant, quæ confertur a Principe alicui loco aut perſonæ contra incurſus militares. D. Auguſtinus in Pſalmum 21. *Ne domum ipſius invadat aliquis potens, ponit ibi Titulum Potentioris; ut cum Titulus fuerit lectus, conterritus quis potentia nominis abſtineat ab invaſione.*

PÆDAGOGUS, τὸ παιδὸς ἀγωγός, id eſt puerorum ductor, cuſtos, & inſtructor; ἄγω inſtruo, duco, *Iſagoge* inductio, inſtructio: *Pædagogium* locus ubi pueri inſtruuntur: ſic *Myſtagogus* ſecretorum,

rum, ſive ſacrorum cuſtos.

PAULUS, inquit S. Auguſtinus in Pſalmum 72. *Primo Saulus, poſtea Paulus; id eſt primo ſuperbus, poſtea humilis. Saul enim, unde dictum eſt nomen Sauli, noſtis quia Rex ſuperbus & infrænis fuit. Non aliqua jactantia nomen ſibi mutavit Apoſtolus; ſed ex Saulo factus eſt Paulus, ex ſuperbo modicus; paulum enim modicum eſt;* derivatur a παύομαι, quod eſt modico contentus ſum. Et S. Hieronymus: *Uti Scipio, ſubjecta Africa, Africani ſibi nomen aſſumpſit, & Metellus Creta ſubjugata, Cretici cognomentum reportavit: ita & Saulus ad prædicationem gentium miſſus, a primo Eccleſiæ ſpolio Proconſule Sergio Paulo victoriæ ſuæ trophæum retulit, erexitque vexillum, ut Paulus diceretur e Saulo.*

PHARISÆI dicti ſunt quaſi ſeparati, ab hebraico *Pharas*, latine ſeparo; quia non erant ſicut cæteri hominum.

PHYLACTERIA (in flandrica Euangelii translatione habetur *Memorie-brieven*) erant membranæ, in quibus deſcripta erat Lex Divina; quas Phariſæi in capite & brachio portabant, ut Legem Dei cuſtodire & in oculis habere viderentur, a φυλάττω cuſtodio. chartæ qui-

quibus utuntur Libitinarii dum ad funus comitandum invitant, Phylacteria vocari possunt, quia illis serviunt pro memoria. Phylacteria etiam sunt chartulæ incantationum diabolicarum, quibus tutos sive duros, ut vocant, se homines perversi putant contra ictus hostiles. In decretis Gregorii II. inter alia habetur: *Si quis Aviolos, Aruspices, vel incantatores observaverit, aut phylacteriis usus fuerit, anathema sit.*

PERIODUS, latine circuitus. Periodi Pauli & Theclæ inter apocrypha scripta numerantur, in quibus narratur quomodo illa cum Apostolo itinerata sit, docuerit, & baptizaverit, quod fœminis permissum non est.

PITANCIA, vide supra in voce *Agape*. Itali *Pietanza* dicunt, quia ex pietate datur.

PINNACULUM, est locus frequentibus pinnis circumseptus; Templum Hierosolymitanum erat superius planum, & circumquaque pinnis septum; pinnæ autem sunt dentes in superioribus murorum partibus eminentes, quos & flandrice *Tanden* dicimus, gallice *Palissades*.

PLANETA Astrologis est stella erra-

erratica, Eccleſiaſticis vero veſtis Presbyteri ſacrificantis, quæ hodie Caſula dicitur, ἀπὸ τῆ πλανᾶν errare, quia quondam erat laxior, quam modo eſt, & errabat canalibus ſive plicis ſuis per totum Sacerdotis corpus; uti apparet in antiquis picturis S. Gregorium, & alios Pontifices ſacrificantes exprimentibus; ideoque Diaconus debebat Sacerdotem juvare, Planetam levando, præſertim dum elevaret ſacram hoſtiam; unde mos inolevit levandi Caſulam ad Elevationem: quæ veſtis jam contractior eſt, & *Caſula* dicitur, quaſi parva caſa, quæ quod cava ſit, nomen accepiſſe videtur.

PLUVIALE (ſubaudi veſtimentum) eſt capa pluvialis totum hominem capiens, contra pluviam ab antiquis viatoribus ad neceſſitatem adhibita, ſed jam in Officio Divino ad ornatum & ſplendorem adhibetur, a tergo habens adhuc formam amiculi antiqui pallii, quod *Schoef* flandrice dicitur a *ſchuyen*, quia contra tempeſtates poterat ſuper caput attolli, & inde removeri, atque *Caputium* dicebatur, quod caperet, ſive tegeret caput.

PLATONIA. Anaſtaſius Biblio-

the-

thecarius in vita S. Damasi Papæ ait : *Hic dedicavit Platoniam in Catacumbis , ubi Corpora sanctorum Apostolorum Petri & Pauli jacuerunt , & versibus exornavit*. Et Damasus ipse (quisquis hic fuit) in Vitis Pontificum : *Liberius Papa ornavit de platoniis marmoreis sanctæ Agnetis sepulchrum*. Hinc saxa sive laminæ marmoreæ antiquas inscriptiones continentes Platoniæ vocantur , & locus ipse marmoreis laminis contectus Platonia dicitur . Beda in ratione temporum scribit , quod *Xystus Tertius fecit Platoniam in Cæmeterio Calliſti via Appia , ubi nomina Episcoporum & Martyrum scripsit* . & in Historia Tripartita Socrates : *Pax ipsa in marmorea Platonia cognoscitur esse conscripta* . πλάτος latine latitudo , unde platea , flandr. *Pleyte* , & vox teutonica *Plaets* . Philosophus *Plato* ab humerorum planitie , sive latitudine nomen habuit : & *Platanus* arbor late spargens ramos , umbræ tantum gratia expetita , ἀπὸ τοῦ πλάτους , hoc est a latitudine dicta fuit .

PLUMBATIS cædi , subaudi flagellis , Teutonice *Gheloode vveepen ;* & hæc dicuntur Plumbata : Plumbatæ autem sunt pilæ plumbeæ *loode kogels* , quæ bombardis inse-

run-

runtur : hujuſmodi pilis flagellorum extremitatibus affixis cædebantur Martyres.

PLUMBETA, quæ diſtribuuntur in Choro, Plumbei latine dicendi eſſent, ſicut Aurei, & Argentei paſſim dicuntur, & ſubintelliguntur nummi. Martialis lib. 10. Epigr. 74.

Centum merebor plumbeos die toto.

ita in Choro Mechlinienſi nos tres meremur Plumbeos die toto.

PNEUMA (latine ſpiritus, flatus, ventus) vox hæc ponitur in cantu Gregoriano, & exprimitur per haſce literas, EVOVAE, ſuperſcriptis Notis Muſicis, ad ſciendum quo ſpiritu ſeu pneumate, & quoto tono (octo autem ſunt toni) cantus debeat pauſari.

PODERIS, ποδήρης veſtis talaris: πῶς ποδὸς pes pedis, apud Eccleſiaſticos pro Alba ponitur, quæ ad pedes uſque dependet, penultima producta.

POLYCARPUS, latine fructuoſus; πολὺς multus, καρπὸς fructus. *Polypus* multipes. *Carpophorus* fructum ferens.

PONTIFEX dicitur a poſſe, & facere, quaſi potens ad faciendum: facere autem etiam ſacrificare ſignificat.

POS-

POSSESSIO dicitur quasi pedum positio, quæ est rerum immobilium; quia ad immobilia pedibus itur: mobilium vero dicitur *Mancupium*, quia res mobiles manu capiuntur.

POSTCOMMUNIO vide supra in voce *Oratio*.

PRÆFATIO sive prælocutio fit ante Actionem & Canonem seu Regulam Missæ; & secundum tempora & officia Præfationes variantur, quarum decem priorum auctor est Gelasius I. Papa circa annum Christi 508. undecimam Præfationem de B. Virgine Maria, ejusdemque Officium edidit Urbanus II. circa annum millesimum. Canon vero semper est idem, nisi quod in sex festivitatibus Domini, Nativitate, Epiphania, Cœna, Paschate, Ascensione, & Pentecoste, aliquot verba festo cuique congrua inserantur. Micrologus cap. 11. ait: *Presbyter post finitam Secretam orditur Præfationem in Canonem, in qua Supernorum Civium Ordines merito connumerantur, quia iisdem mysteriis, quæ ibi conficiuntur, juxta attestationem Sanctorum Patrum, interesse creduntur: unde & Angelicum Trisagium Sanctus, Sanctus, Sanctus subjungitur, uti S. Xystus in ordi-*

re

ne quondam octavus Papa instituit. Ita Micrologus, qui vivebat circa annum 1085.

PRÆPUTIUM a præputando dicitur: glans est summa pars colis, sive membri virilis, præputium est pellis glandem tegens, quæ Judæis in Circumcisione præputatur. Paulus ad Rom. 4. *Non in Circumcisione tantum* (id est in Judæis qui circumcisi sunt) *sed in præputio* (id est non Judęis, sive gentilibus, qui præputium habent:) Circumcisio dicitur, quia pellis circum glandem cęditur sive scinditur, & prępputatur.

PRESBYTERI vocantur Sacerdotes (vide Notitiam in Cleto,) id est Seniores, non propter decrepitam ętatem, sed ob sapientiam, quę in senioribus plus quam in junioribus exigitur, & esse supponitur. S. Augustinus ait: *Sane etiam grandioris ætatis (& sicut Scriptura loquitur) plenum dierum posse dici Seniorem, hoc est Presbyterum: proinde omnis senex etiam presbyter; non omnis presbyter etiam senex.* Episcopi superiores Sacerdotibus loco Apostolorum successerunt, Presbyteri vero 72. Discipulorum locum tenent. πρέσβυς etiam significat legatum; quasi presbyteri legatione

pro

pro nobis apud Deum fungantur.

PRESBYTERIUM late ſumptum, eſt chorus ſive locus ubi Presbyteri quotidie ad Officium Divinum conveniunt: ſumptum ſtricte eſt locus Chori ſummo Altari proximus, uti patet ex conſecratione Chriſmatis in Cœna Domini, quando Presbyteri cum Epiſcopo ſedent in Presbyterio. Olim *locus* erat in Patriarchio Lateranenſi, in quo Pontifex Romanus priſco inſtituto *Presbyterium* elargiebatur: Presbyterium autem hoc, ſi Panvinium audias, eſt quædam pecuniæ ſumma, quam Papa diebus quibuſdam feſtis præcipuis Cardinalibus, Clero, Senatui, Populoque Romano dare conſueverat: hujus doni non ſemel in Anaſtaſio Bibliothecario fit mentio: Inter alia de Bonifacio V. *Hic*, ait, *Clerum amavit, & Rogam integram eidem dedit* in Eugenio I. *Rogam ſolitam Clero tribuit;* (Rogam Longobardicam vocem exiſtimat Sigonius, & ſtipendium ſignificare) & in Zacharia: *Clerum ſuum dilexit, & presbyteria annua in duplo, & amplius omnibus tribuit.* & Ciaconius in Clemente Tertio: *Romanus Pontifex Senatoribus, Judicibus, Advocatis, Scriniariis, & Senatus mini-*

miniſtris conſuetas largitiones, & donativa, quæ presbyteria vocantur, ſtatis temporibus tribuit.

PRÆBENDA (adjectivum ſubſtantivatum) eſt quæ alicui præbetur in beneficium, quod illi præbet unde ſuſtentetur, & ſibi benefacere poſſit; proprie Sacerdotium dicitur.

PROTOCOLON latine primum membrum, eſt prima charta ſive membrana, in quam tabelliones & ſcribæ acta breviter referunt, accuratius & nitidius ea, ubi opus erit, deſcripturi. *Minuta* paſſim dicitur.

PRÆSIDES dicuntur qui maximum in Provincia ipſis commiſſa poſt Principem habent imperium; quales hodie Gubernatores dicimus: ita Præſes ſive Gubernator Judææ erat Pontius Pilatus, & in Martyrologio frequens fit mentio: ſub Præſide Maximo, Rictovaro, &c. hoc eſt Gubernatore.

PRIMAS eſt qui habet Archiepiſcopos ſub ſe, uti Archiepiſcopus Epiſcopos: huic præfertur crux ſimplex, illi duplex, uti Papæ triplex, qui eſt Primas Italiæ, & totius Chriſtianitatis. Hiſpaniæ Primas eſt Toletanus, Galliæ Lugdunenſis, Germaniæ Magdeburgen-

sis, Cantuariensis Angliæ.

PRIMICERIUS est primus in ordine sive catalogo, quasi primus in cera: antiqui enim in ceratis tabulis stylo ferreo aut ligneo literas pingebant. *Secundicerius* etiam dicitur. Benedictus Tertius, in Epistola de rebus Corbejensis Abbatiæ in fine: *Actum per manum Theophilacti Secundicerii Sanctæ Sedis Apostolicæ.*

PRIMISCRINIUS primus custos Scriniorum, quod est primus Secretarius; quia secreta in scriniis custodiuntur. in Epistola ejusdem Benedicti, *Scriptum per manum Theodorici Notarii & Scriniarii S. R. E. Protoscriniarius* etiam dicitur.

PROTONOTARIUS. legitur in Papa Julio 1. quod mandavit omnia ad Ecclesiam pertinentia per Notarios, qui post Protonotarii dicti fuerunt, exacte conscribi. Clemens quidem primum septem instituerat, qui gesta Martyrum literis commendarent, sed Julius plures instituit. Inter Protonotarios, prius septem, nunc duodecim, sunt qui Participantes vocantur, eo quod de redditibus assignatis participent: reliqui titulares tantum facile creantur.

PISCINA est proprie lacus pi-

ſces continens, quod vivarium dicimus. *Probaticâ*, id eſt ovilis, πρόβατον ovis. in hac Piſcina probatica ſive ovili lavabantur oves quæ ad ſacrificium offerebantur. In Lectione 4. feſt. Præſentationis B. Mariæ 21. Novembris habetur: *In Domo Probaticæ Joachim*, antiquâ lectio habet, *In Domo Ovilis Joachim*; quod ipſe abundaret ovibus, & dives eſſet: nam antiquorum divitiæ in pecudibus præcipue conſiſtebant; unde & pecunia nomen habet.

PROPHETA, quos Gentiles Vates, eos Prophetas nos vocamus, quaſi præfatores, quia porro fantur, & futura prædicant ſive prædicunt: προφητεύω prædico. *Prophetia* in nocte Nativitatis Domini legitur ſine titulo, quia non amplius prophetæ, ſed ipſe Dominus, qui jam venit, nobis loquitur: & ideo ad primum reſponſorium canitur Gloria Patri, ut Deo dicamus gratias pro Filio nobis dato.

PROSELYTI, latine advenæ, a προσελεύθω advenio: ita vocabantur qui ex gentilitate ad Judaiſmum acceſſerant.

PROSEUCHA locus ubi mendici ad ſtipem rogandam conſident.

προσεύχεσθαι est contentiose orare. Juvenalis Satyra 3. *Ede ubi consistas, in qua te quæro proseucha.* id est in quo ponte, vel atrio stipem roges.

PSALLERE ψάλλειν est canere, & simul instrumentis ludere, imo & saltare, uti quondam David ante Arcam, & etiamnum Hispani ante Venerabile Sacramentum canunt, ludunt, & saltant. vide supra in voce *Hymnus*.

PSALMI GRADUALES sic dicti, quod in Arcæ delatione, in singulis Templi gradibus illa subsistente, decantarentur singuli: erant enim quindecim Templi gradus, quot sunt *Psalmi graduales:* jam ab Ecclesia ita ordinati sunt, ut cantentur quinque primi pro defunctis, uti patet ex conclusione, *Requiem æternam dona eis, Domine:* medii pro nobis ipsis, & amicis: quinque postremi pro omnibus fidelibus tam vivis, quam defunctis.

PSALMI POENITENTIALES, quod scilicet ad pœnitentiam nos excitent, numero septem contra septem peccata capitalia, ex quibus veluti capitibus ac fontibus omnia alia peccata proficiscuntur: quos S. Augustinus, cum discessum sibi e vita instare intelligeret,

ret, in conſpectu poſitos profuſis lacrymis legebat; unde antiquitas & utilitas horum pſalmorum apparet.

PURPURA, quaſi pura puta, ſive bis pura, imo ignea. πῦρ enim idem quod ignis, qui eſt purus, & omnia purificans. Argentum igne examinatum, id eſt puriſſimum. Vide Ericium Puteanum in Purpura Auſtriaca, pag. 7. & CL. Paradinum Symbolo Heroico III.

PORPHYROGENITI ſunt Regum ſive Magnatum filii in purpura nati.

PSEUDOPROPHETA, Pſeudopontifex, eſt falſus Propheta, & falſus Pontifex. ψευδόλογος falſo loquens, τὸ ψεῦδος mendacium. Pſeudolus falſus ſervus.

PROCESSIO a procedendo, latine Supplicatio dicitur. Agapetus Primus inſtituit fieri proceſſiones ſingulis diebus Dominicis; quod & hodie ſervatur.

Q

QUADRAGESIMA, *Quinquageſima*, *Sexageſima*, *& Septuageſima*, ſunt adjectiva ſubſtantivata, qualia multa ſunt in uſu Eccleſiaſtico: & ſubintelligitur dies ſe-

ptuageſima, ſexageſima, vel quinquageſima ante Paſcha. Septuageſima inſtituta eſt in ſimilitudinem ſeptuaginta annorum Babylonicæ captivitatis *Judæorum*. Dominica Sept. incipit prælegi in officio Eccleſiaſtico hiſtoria captivitatis generis humani, ex initio libri Geneſis. Notandum eſt autem quod Dominica Septuageſimæ, vel in Septuageſima, non ſit proprie ſeptuageſima ante Paſcha dies, ſed feria ſecunda præcedens, & ipſa eſt tantum dies ſexageſima quarta: nec Dominica in Sexageſima eſt dies ſexageſima, ſed feria quarta præcedens, & ipſa eſt dies quinquageſima ſexta: neque Dominica in Quinquageſima eſt dies quinquageſima, ſed ſabbatum præcedens, & ipſa eſt quadrageſima nona ante Paſcha dies: ſicut Dominica prima poſt Paſcha, Dominica in Albis proprie non eſt, ſed Dominica poſt Sabbatum in Albis; quia albæ veſtes pridie deponebantur. *Quadrageſima* vero vocatur antonomaſtice jejunium quadraginta dierum, quod incipit quatriduo ante Dominicam primam Quadrageſimæ, cujus ſequentes Dominicæ dicuntur ſecunda, tertia, & quarta Quadrageſimæ ſive in Quadrageſima:

ma: quia inhæremus numero quadragenario, quem Salvator noſter ſuo jejunio ſanctificavit; ut per totidem dies a nobis obſervatos, mente & corpore per jejunium purificati ad diem Paſchæ, quæ eſt ſolemnitas ſolemnitatum, pervenire mereamur. Sic *Dominica in Septuageſima* intelligi debet, quod ſit Dominica infra ſeptuageſimam diem ante Paſcha: & eadem *Dominica Septuageſimæ* vocata, quaſi ſit Dominica ſeptuageſimę ante Paſcha diei. Solemne quadraginta dierum jejunium incipiebat antiquitus a Septuageſima; neque erat continuum, ſed interpolabatur tribus per hebdomadam diebus, feria quinta, Sabbato, & die Dominica, quæ non jejunabantur; quibus ſublatis, incipiendo a die Septuageſima ante Paſcha, non a Dominica ipſa Septuageſimæ, numerus quadragenarius recte ſuperat: & quemadmodum quadrageſimale jejunium continuum jam non incipit a Dominica Quadrageſimæ, ſed feria quarta præcedente, ſic tunc feria ſecunda ante Dominicam Septuageſimæ incipiebat: qui quadraginta dies ut conſequenter ab omnibus jejunarentur ordinavit S. Gregorius Magnus.

QUATUOR TEMPORA unde nominentur ſatis liquet: vide Notitiam in Calliſto Primo. Quando obſervanda ſint, Diſtichon hoc ſecundum ordinem indicat.

Poſt Luciam, Cineres, poſt ſanctum Pneuma, Crucemque,
Tempora dat quatuor feria quarta ſequens.

R

REGNUM ponitur pro Mitra ſummi Pontificis; ita narratur de Paulo Secundo, quod Regnum ſeu Mitram Pontificiam gemmis pretioſiſſimis exornaverit. Regnum vocatur, quia Regale Sacerdotium, & Papa non tantum ſedere, ſed etiam regnare dicitur. cujus inſigne eſt Mitra ſive Regnum. Notandum eſt quod Cæremoniale Romanum dicat: Diaconus a ſiniſtris deponit Mitram conſuetam (bicornem nempe) e capite Pontificis, & Diaconus a dexteris Tiaram unicornem, quę Regnum appellatur, triplici corona ornatam Pontificis capiti imponit. Innocentius Tertius ſermone de S. Silveſtro: *Romanus*, inquit, *Pontifex in ſignum Imperii utitur Regno; id eſt corona, & in ſignum Pontificii utitur Mi-*

Mitra. Idem alibi de se: *Ecclesia in signum spiritualium contulit mihi Mitram, in signum temporalium dedit mihi coronam: Mitram pro Sacerdotio, Coronam pro Regno: illius me constituens Vicarium, qui habet in vestimento & femore scriptum, Rex Regum, & Dominus Dominantium*. Primus Pontificum usus est Mitra cum simplici corona S. Silvester, duplici Bonifacius Octavus, triplici Urbanus Quartus.

RESPONSORIUM, subintellige Canticum. Responsoria in Officio Nocturno ita vocantur, quia respondent lectionibus singulorum Nocturnorum, tristia tristibus, læta lætis: seu quia uno vel duobus cantoribus incipientibus, chorus concinens respondet.

Responsoria brevia dicuntur, quia breviora sunt prioribus, & post lectiones breves in minoribus horis alternatim canuntur. Responsorii pars repetitur ad fatendam nostram imperfectionem: in aliquibus festis majoribus totum repetitur, ad ostendendum desiderium, quod habemus ad celebrandum illud in cœlo, quod hic celebratur in terra.

ROCHETUM latine supparus dicitur, quod super alias vestes ab

Epiſcopis, & Prælatis portetur: uti ſubucula, quod ſubtus induatur. Aliqui putant quod hæc vox Gallica *Rocquet*, Avenione, dum degerent ibi Summi Pontifices, introducta fuerit. Nonnulli a græco ῥῶ & χιτὼν deducunt: particula ῥῶ molle & delicatum ſignificat, χιτὼν tunicam; ita ut Rochetum ſit tunica mollis & delicata.

ROGATIONES Majores & Minores, vide ſupra in voce *Litania*.

RUBRICA, ſecunda producta. Perſius Satyr. 1.

Non ſecus ac ſi oculo Rubricam dirigat uno,

eſt ſpecies quædam terræ rubri coloris, ſland. *Root kreyt*. hac librorum tituli, & legum capita prænotabantur. Juvenalis Satyra 5.

Perlege rubras Majorum leges.

Prudentius libro ſecundo contra Symmachum:

Dicant cur condita lex ſit
Biſſex in Tabulis, aut cur Rubricæ
minetur,
Quæ prohibet peccare reos?

Omnia fere Legum capita minio ſcripta erant; unde Rubricæ dictæ, id quod tum Majeſtatis, tum terroris cauſa factum eſſe ait Herm. Hugo de Orig. ſcribend.

ROTÆ AUDITORES inde dicti

cti sunt, quod in circulo circumsedentes, controversias audiant: prout practici nostri vocant sedere in *Rolla*.

S

SABAOTH, Hebraice, latine Deus Exercituum, habens Angelos, Archangelos, Principatus, Potestates, varioſque cœlestis militiæ ordines. Teutonice *Godt der Heyr crachten*.

SABBATUM est hebraicum, latinum requies, sabbatizare requiescere. Deus septimo die post mundi creationem quievit, & illum diem Sabbatum vocavit: ita & nos die Dominico cessantes ab omni opere sabbatizamus. Sabbato tantum conferuntur Ordines sacri, quia a Deo illud est sanctificatum, & præcipitur a Deo: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*. Sabbatum sanctum vocatur a nobis Vigilia Paschæ, quia eo die Catechumeni solemniter baptizati sanctificabantur. apud Judæos omnes dies a Sabbato numerabantur: hinc prima, secunda, tertia sabbati, erat prima, secunda, tertia dies octavæ sabbati.

SACRUM, subintellige Templum

vel Altare: D. O. M. S. id est Deo Optimo Maximo Sacrum, vel sacratum. Ovid. Fastorum 1.

Sacra vocant Augusta Patres, & Sacra vocantur
Templa Sacerdotum rite dicata manu.

SACELLUM diminutivum a Sacrum, uti scabellum a scamno. *Sacellanus*, qui Sacello præest: *Sacellarius* autem, sive *Sacculanius* est Ecclesiæ alicujus Thesaurarius a sacco dictus, unde sacculus, & sacellus diminutiva: quia thesauri in saccis custodiuntur. vide Notitiam in Leone Tertio de Paschali Primicerio, & Campulo Sacellario.

SACERDOS vox profana, & odiosa primis Christianis, cujus loco dicebatur Presbyter: nam inter Judæos erant Sacerdotes, & Principes Sacerdotum, & inter Ethnicos Idolorum Sacerdotes, imo etiam fœminæ erant Sacerdotes. hinc in Martyrologio nunquam reperitur v. g. sancti Valentini Sacerdotis, sed Presbyteri. vide plura in voce Presbyter. Etymologia vocis *Sacerdos* secundum S. Antoninum hæc est:

Dans sacra, sacra docens, sacra dos, sacer esto Sacerdos.

SAL-

SALVATOR. de hac voce S. Auguſtinus lib. 3. cap. 10. de Trinitate hæc habet: *Quod hebraice Jeſus, Græce Soter, noſtra locutione Salvator eſt; quod verbum latina lingua antea non habebat, ſed habere poterat, ſicut potuit quando voluit.* Aliqui vocem hanc non tam probe latinam putant, quia Cicero actione 4. in Verrem ita dixit: *Non ſolum Patronum iſtius inſulæ, ſed etiam Sotera inſcriptum vidi; hoc quantum eſt, ita magnum eſt, ut latine uno verbo exprimi non poſſit: is eſt nimirum Soter, qui ſalutem dedit.* Henricus Stephanus in Dictionario ſuo dicit: *Salvatoris vocem tanquam parum probam eruditiores religioſe fugiunt, quemadmodum & verbum ſalvo, quod nec ipſum ſatis latinum judicant.* Sed acceptis ab Eccleſia Catholica vocibus uti non erubeſcamus.

SARCOPHAGUS &. Sarcophagum, σάρξ, σαρκὸς caro, φάγω comedo. Plinius libro 13. cap. 17. *Sarcophagus lapis fiſſili vena ſcinditur, corpora defunctorum condita in eo abſumi conſtat intra quadrageſimum diem.* Sanctus Auguſtinus de Civitate Dei lib. 18. *Arcam, in quæ mortuus ponitur, omnes jam Sarcophagum vocant.* convenienter pro ſepulchro ponitur. Juvenalis ſatyr. 10.

Sar-

Sarcophago contentus erit.

SALARIUM. quemadmodum nullum olim ſacrificium ſine mola ſalſa, ita etiam nullum munus probe adminiſtrari poteſt, niſi aliquid ſalis admiſceatur: hoc eſt niſi ſpes ſalarii laboris amaritiem temperet; hinc a ſale ſalarium dicitur.

SALICA LEX. antiqui Franci in Germania habitabant juxta fluvium qui dicebatur Sala: unde Salici vocati, & eorum leges Salicæ dictæ; ipſi autem ſe Francos vocabant, id eſt liberos.

SCHISMA, τὸ χίσμα, a χίζω, quod eſt ſcindo. Diviſionem Eccleſiæ ſchiſma dicimus, cum ejus membra diviſa diverſa ſequuntur capita. *Schiſma Meletianum* Breviar. 26. Novembris, feſto S. Petri Alexandrini. Meletius Epiſcopus Ægyptius, Arianæ hæreſis ſectator, qui ſub Diocletiano in exilium pulſus eſt, quod præter opinionem, fidem Catholicam defendiſſet, cum tamen Arianam vellet tutari; fuerat primo orthodoxus, & in opinione maximæ ſanctitatis, dein factus Arianus ſchiſmatis in Eccleſia Alexandrina auctor fuit. vide Hiſt. Tripartitam.

SCHOLA. Diogenes Cynicus Eucli-

clidis ſchola, quod arguta quidem, ſed ad recte vivendum parum utilia doceret, argute dicebat quod eſſet χολή, id eſt bilis ac moleſtia; cum χολὴ ſchola Græcis ſonet otium, χολάζω vaco; quod cæteris rebus omiſſis, hic ſolis ſtudiis vacemus; quodque vacationes & laxamenta interdum pueris danda ſint a laboriferis Muſis. ita explicat Auſonius Burdigalenſis:

Grato ſchola eſt nomine dicta,
Juſta laboriferis tribuantur ut otia Muſis.

SCHOLASTICUS. hujuſmodi nomine dicti ſunt declamatores litium fictarum in ſcholis, qui deinde tranſibant in forum ad lites veras tractandas. In Martyrio S. Dorotheæ fit mentio Theophili Scholaſtici, qui erat Præſidis Advocatus. Scholaſtice dicere, eſt rem per controverſiam diſputare, unde & *Theologi ſcholaſtici* dicti ſunt, qui res divinas logice diſputando perquirunt. Scholaſticus inter Canonicos dignitatis nomen fuit, ita vocabatur Canonicus qui aliis Theologiam prælegebat, hodie dicitur Canonicus Theologus, abſque dignitate tamen apud nos. Et Scholaſticus ſive Scholaſter vocatur,

tur, qui trivialibus puerorum ſcholis præeſt.

SEBASTIANUS, σεβαστὸς venerabilis, σεβάζομαι veneror. Græci Sebaſtos vocant Imperatores, quos latine Auguſtos dicimus.

SECRETARIUM idem quod *Sacrarium* & *Sanctuarium*, locus in quo SS. Euchariſtiæ Sacramentum ſervabatur, etiam Adytum dictum. vide ſupra in vocibus Baſilica, & Diaconium. Sanctuaria ſunt etiam Regum & Principum ſecretaria. Plinius lib. 3. cap. 8. *In ſanctuariis Mithridatis repertum eſt Antidotum.* quæ etiam *ſcrinia* a ſecernendo dicuntur; nam ſcrinium eſt arca qua ſervantur pretioſa & ſecreta: unde lignum ſcriniarium quod talibus arcis ſecernitur. hinc *Scriniarius* cuſtos ſcriniorum ſive ſecretarius, & *Silentiarius*, & *Chartularius*, græce *Chartophylax* a chartis cuſtodiendis, φυλάττω cuſtodio. Concilium Laodicenſe capite 21. *Non oportet Subdiaconos licentiam habere in ſanctuarium ſeu ſacrarium, quod Græci Diaconium vocant, ingredi, & contingere vaſa Dominica* ἱερατεῖον latine *Sacrarium*. Secretarium a Francis pro ſacrario ſive ſacriſtia ſumitur. unde *Secreta* Sacriſtia. Euſebius lib. 3. cap. 4. ita deſcri-

ſcribit Sanctuarium ſive chorum: *Sanctuario hoc modo abſoluto & perfecto, ſtelliſque quibuſdam in altiſſimo loco ad Præſidum Eccleſiæ honorem collocatis, & ſubſelliis præterea undique ordine diſpoſitis decore eximieque ornato, Altarique tanquam Sancto Sanctorum in medio ſanctuarii ſito, iſta rurſum, ut a Plebe & multitudine non poſſet accedi, cancellis circumdedit.* Etiam Secretarium a S. Gregorio pro choro ponitur, dum ait: *In Secretario, loco nimirum conſueto, ubi in ſuo throno, ſub apſide collocato, ſedere ſolet Epiſcopus, & cum eo Presbyteri, Diaconi nunquam; nam Diaconis inter Presbyteros ſedere non licet.*

SEQUENTIA, Secreta, Collecta, Offerenda pro oblatione, & ſimilia, ſunt adjectiva quæ longo uſu pro ſubſtantivis ſumuntur. Sequentia dicitur, quia ſequitur poſt Graduale; *Proſa* etiam vocatur, quia ſyllabæ non aſtringuntur ad metrorum pedes, quamvis plerumque ſit Rhythmus. antiquitus ſumebantur hęc nomina plurali numero, nunc ſingulari; ita ut paſſim dicatur: cane iſtam Sequentiam, ſta ad Offerendam; loco horum: ſta ad offerenda: cane ſequentia. Sic Libri ſacri, qui

per

per excellentiam græce dicuntur Biblia numero neutro plurali, ab aliquibus numero ſingulari fœminino efferuntur: uti Thomas a Kempis *lib.* 1. de Imit. Chriſti cap. 1. *Si ſcires totam Bibliam exterius.*

SERVILIBUS NOTIS COMPUNGI, uti habetur in lect. de S. Bibiana 2. Decemb. Tales notæ Inſcriptiones frontis, & qui portabant ſtigmatici, Literati, & Inuſti dicebantur: ſtigmata enim, quæ hodie malefactorum tergo, tunc faciei inurebantur. vide Lipſium Elect. cap. 15. & Baronium ad Martyrologium 22. Decembris de ſancto Flaviano patre S. Bibianæ Inſcriptione damnato.

SPADO, a σπάω evello, cui teſtes evulſi: *Eunuchus*, ἐυνὴ cubile, & ἔχω cuſtodio; hic ita natus, ille ſic factus. Adhibebantur Eunuchi ad cuſtodiendas Virgines Magnatum filias, ipſiſque erant a cubilibus. *Caſtratus* dicitur ab animali Caſtore, qui ne a venatoribus ob medicatos teſticulos capiatur, eos ſibi demordet: hinc vox caſtus, quaſi caſtratus, per ſyncopen. Juvenal. ſatyra 12.

Imitatus Caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens evadere damno

Te-

Teſticulorum : adeo medicatum intelligit inguen .

SPURIUS , idem quod græce *Nothus* , non legitimus , hebraice *Mamzer* . Antiqui aliquem incerto patre de ſcorto natum ſignificabant hiſce literis , *S. P.* quod eſt Sine Patre , cujus pater ignoratur . ex quibus literis *S. P.* orta vox eſt *ſpurius* , qualiter inter Romanos nonnulli prænominati fuere . *Gneſii* autem legitimi Græcis dicuntur .

SPATHARIUS Armiger , gallice *Eſcuyer* . Spatha eſt gladius major , σπάθη , Italice *Spada* , hiſpanice *Eſpada* , gallice *Eſpee* , a σπάζειν ſcindere , vel σπᾶν ſtringere . minor gladius ſemiſpatha dicitur . a ſpatha diminutivum eſt *Spathula* inſtrumentum quo utuntur Pharmacopei . *Frameæ* eſt enſis qui projicitur . *Rhomphæa* enſis oblongus .

STADIUM continet octavam mille paſſuum partem , quod eſt 125. paſſus ; quæ menſura octies ſumpta efficit mille paſſus . Sic mons Olivarum diſtat Hieroſolyma ſex ſtadiis , hoc eſt tribus horæ quadrantibus : dicitur autem ſtadium quaſi ſtatio , quia poſt ſingulos milliarii quadrantes itinerantes ſolebant conſiſtere & pauſare .

STO-

STOLA. ſicut Canonici quidam Auguſtiniani pro integro Rochetto tantum faſciam aliquam lineam portant inſtar parvi ſcapularis : ita modo *ſtola*, quæ quondam integra erat veſtis, tantum eſt aliqua faſcia e collo ſacerdotis hinc inde dependens, data Preſbyteris & Diaconis, quorum munus eſt prædicare verbum Dei : quare etiam ſtola *Orarium* dicitur ab orando, ſive orationem ad populum habendo. Ad diſtinctionem Sacerdotum, qui utroque humero portant, a Diaconis fertur ſtola uno tantum humero ſiniſtro ſub axillam dexteram connexa, ut illam manum habeant liberam ad miniſtrandum in Altari ; portatur vero a Sacerdotibus dum celebrant e collo ante pectus in modum crucis cingulo conjuncta : Epiſcopi ſtolam in modum crucis non complicant, quod crucem e collo dependentem ante pectus ſemper geſtent. quod ſi ſtola adhibeatur a Sacerdotibus una cum ſuperpelliceo, ſoluta pendebit hinc inde ; quia in modum crucis ligari ſine cingulo non poteſt. apud Græcos quodlibet indumentum dicitur στολή, ſtola.

STROMA, latine ſtragulum. Pe-

riſtromata ſunt aulæa, ſive tapetia circum aulam pendentia. Clemens Alexandrinus dicitur Stromaticus, ſive ſtromatum ſcriptor: quia edidit opus miſcellaneum variis ornamentis quaſi ſtromatibus, ſive aulæis diſtinctum.

SYCOMORUS, σῦκον ficus, μῶρος fatuus, unde moria ſtultitia: ſycomorus latine ficus fatua, fructum non ferens.

SYMBOLUM. συμβάλλω confero, ſimul fero. *Symbolum Apoſtolorum* dicitur, quod ſinguli Apoſtoli, antequam dividerentur, dictante Spiritu ſancto, in unum de Fide Chriſtiana contulere. *Symbolum Nicænum*, juſſu Marci Papæ ſucceſſoris Silveſtri, ſub quo recens habitum fuerat, cantatur in Miſſa poſt Euangelium, ut quod per auditionem corde creditur ad juſtitiam, ore confeſſio fiat ad ſalutem. Symbolum illud recitari inſtitutum fuit contra Arianos, qui Chriſtum conſubſtantialem Patri negabant. cur autem in nonnullis ſanctorum feſtis prætermittatur, ratio eſt, quod de illis in ſymbolo nulla fiat mentio, uti de ſancto Joanne Baptiſta, qui ante Chriſtum obiit: in feſto S. Laurentii etiam non dicitur, quia de Martyribus nihil memo-

moratur, uti neque de Confeſſoribus: ſed in feſtis Doctorum dicitur, quia illi nobis illud explicarunt: quod dicatur in feſto ſancti Stephani, eſt propter Octavam Nativitatis Chriſti; uti in die octava ejuſdem propter octavam ſancti Joannis Euangeliſtæ adhuc durantem: in feſtis autem Apoſtolorum dicitur; quia ipſi nobis veram fidem, quæ hoc ſymbolo continetur, prædicaverunt; & Angelorum, quia de ipſis fit mentio in voce *inviſibilium*. Deus enim creavit Angelos inviſibiles. *Symbolum Athanaſii* eodem fere tempore, contra Arianos Sanctiſſimam Trinitatem impugnantes a S. Athanaſio compoſitum, & ab eodem Romæ profugo propter Arianos Julio Papæ Marci ſucceſſori oblatum & approbatum fuit: per quod ipſe ſe Athanaſium, id eſt immortalem omnibus orthodoxæ fidei cultoribus reddidit. Nota quod ubi celebratur per Octavam feſtum Sanctiſſimæ Trinitatis, Symbolum Athanaſii dicatur prima Dominica & ultima ad Primam: aliis diebus infra octavam non dicitur; quia hoc Symbolum eſt affixum diei Dominicæ.

SYNAGOGA, latine congrega-

tio,

tio, σωάγω congrego; *Eccleſia* ſonat convocatio: greges pecorum proprie congregari dicuntur; convocari autem magis eſt utentium ratione, quales ſunt homines. hinc Apoſtoli nunquam Synagogam dixerunt, ſed Eccleſiam, diſcernendi cauſa; quod Chriſtus abnegata ſynagoga Eccleſiam inſtituiſſet.

SYNODUS, latine conventus, σώοδος congreſſus, concilium.

SYNAXIS idem quod Synagoga; imo Græci Synaxes vocant orationes, quas nos collectas dicimus. *Sacra Synaxis* dicitur Communio Sanctiſſimæ Euchariſtiæ, quia omnes ſimul de uno pane vivo, qui eſt Chriſtus, communicant.

STATIO quid ſit cape ex conſtitutione Xyſti V. edita 13. Feb. anno 1586. *Vetus admodum ab Apoſtolicis uſque temporibus ducta ſacrarum Stationum conſuetudo; in quibus fidelium multitudo ad Apoſtolorum ſepulchra, & fortiſſimorum Martyrum memorias conveniens, hymnis & canticis ſpiritualibus Deum in ſanctis ſuis mirabilem laudabat, & ſalutaribus Immaculatæ Hoſtiæ ſacrificiis placabat, & adverſus multiplices antiqui hoſtis oppugnationes, tamquam in caſtris Dei ſtatione tutiſſima conſiſtebat.*

& Onu-

& Onuphrius Panvinius de Cœmeteriis cap. 11. *Legimus Romanos Pontifices inter Martyrum tumulos, Stationes, id eſt omnes actus publicos Pontificales celebrare conſueviſſe*. Statio etiam pro temporali manſione & quiete, ſive conſiſtentia ponitur: hinc nos in diebus Rogationum, cum ſupplicatione ad alias Eccleſias procedentes, in iis Miſſam celebrando, & alias preces fundendo, Stationes celebramus, & a procedendo pauſamus & conſiſtimus.

STUDITA. Martyrologium Romanum 11. Novembris meminit ſancti Theodori Studitæ. Fuit hic Abbas dictus ἡγούμενος τῆς Στουδίου, id eſt præfectus Studii, ἡγέομαι præſum. Primus Monaſterii hujus Fundator Studius dicebatur: hic Theodorus pro ſanctarum imaginum cultu multa paſſus Martyr occubuit 11. Novembris anno 826. Monaſterium *Studium*, Monachi *Studitæ* dicebantur, uti Minoritæ, Jeſuitæ &c.

SUPERPELLICEUM, ſubaudi veſtimentum. antiqui Canonici veſtiebantur pellibus, in memoriam primorum Parentum a Deo poſt peccatum tunicis pelliceis indutorum; quod pelliceum indumentum ob incommoditatem, maxi-

me

me in æſtate, in lineum fuit mutatum, ſed nomen non mutavit: in cujus ſignum Canonici induti Superpelliceo ſimul geſtant in brachio ſiniſtro (ad Officium minus impedito) pelliceum quoddam tegumentum ab aliquibus in capite (nam caputium habet) & a Regularibus in humeris geſtatum, quod Almutium, voce teutonica quaſi *Adde mutſe* dicitur; ſed proprie amicium ab amiciendo vocari deberet. vide plura in voce *Almutia*. etiam Superpelliceum inde nomen habere poteſt, quod ſuper antiquas pelliceas veſtes portaretur: quia primo poſt peccatum Adami humanæ veſtes erant pelliceæ; & ſi hodie non ſint ex pellibus, conſtant ex lana pellibus detracta.

SUBTILE, indumentum lineum ſine manicis, ſic vocatum, quod ſubter alias veſtes chorales, quales ſunt cappa, & caputium, tempore hiemali portetur a Canonicis Collegiatis ſine manicis, a Cathedralibus autem cum manicis; & tunc Rochetum vocatur. Subtile hoc (potius *ſupparus*) dicebatur antiquitus *Lebiton*, & Colobium lineum, quæ eſt veſtis ſine manicis, de quo vide in vo-

cibus Colobium & Rochetum.

SOTTANA vox Italica eſt, *ſotto* ſubter, ita dicta, quod ſubter togam induatur: de Toga & Sottana memini me legiſſe in ſtatutis Canonicalibus: *Veſtimenta noſtra terram tangant, non verrant.*

T

TABERNACULUM diminutivum a taberna. aliter *Ædicula*, ita vocatur paſſim repoſitorium Ven. Sacramenti. Tabernaculum etiam dicitur locus ubi multæ ſunt tabernæ, ſicut Habitaculum ubi multæ ſunt habitationes, & Pinnaculum ubi multæ ſunt pinnæ.

TALIO. S. Damaſus pœnam talionis conſtituit iis, qui alterum falſi criminis accuſaſſent; quod diſticho hoc expreſſum habetur;

Qualia feciſti, patiaris Talia, jus eſt:
Hinc ſibi conveniens Talio nomen habet.

TARINCHÆ. Martyrologium 11. Decembris: *In quorum naribus & auribus juſſit Præſes immitti tarinchas, & clavis ardentibus tempora transfigi.* ad quem locum Baronius: Tarinchæ erant tenuia ferri te-

tela, ad incendendum Martyrem comparata. Eraſmus in verſione Joſephi ſuccenſoria vocat, & ſudes ferreas, uti Virgilius:

Stipitibus duris agitur, ſudibuſque præuſtis.

πυρχάω liquefacio, & ferrum dum accenditur, liquefit.

TECHNICI VERSUS, id eſt, artificioſi, τέχνη techna, artificium; ſumitur ſæpius pro dolo, & aſtutia, uti ſtand. dicimus *Dieperye*; τεχνάζω dolos excogito, ſolerter invenio, τεχνολογία doloſa diſſertatio. ſic Auſonius (vide ipſius Idyllium 12.) ſcripſit Technopægnion, ſive artificioſum Luſum metricum, τὸ παίγνιον luſus. *Verſus Leonini* ſunt Rhythmici, a quodam Monacho Benedictino Joanne Leonio, qui in Rhythmicis metricis excelluit, ita dicti. *Verſus Ῥοπαλικοὶ*, id eſt fuſtibus digni: τὸ ῥόπαλον clava, fuſtis, baculus. ῥοπαλίζω fuſtibus cædo.

TEMPLUM a templando ſive tuendo dicitur, quod eſt undequaque circumſpicere. Templa paganorum erant rotunda; quæ facile contemplari poterant. Conſyderator eſt proprie ſyderum contemplator; ſydus autem dicitur a συνεῖδεῖν ſimul videre; quia plures

ſtellæ ſimul videntur : contemplor a *Templo*, id eſt a loco qui ab omni parte ſimul aſpici poteſt, quem locum Augures Templum vocant. Cicero pro Deiotaro : *Id animo contemplare, quod oculis non potes*. Idem primo Academicarum Quæſtionum : *Eſt animorum quaſi quoddam pabulum conſideratio contemplatioque naturæ*. Quando aliquod templum intramus, illud primo intuitu undique contemplamur, & intuemur : ſic *Templum* dicitur *quaſi Tuemplum*. etiam contemplo dicitur ; Plautus in Aſinaria : *Hem meum caput contempla me*. Et hæc quidem de templis prophanis. Chriſtianorum autem templum dicitur Κυριακόν, id eſt Dominicum : unde Germanicum *Kirck*, & Fland. *Kerck*. vide in voce *Dominicum*. Fanum autem dicitur templum exterius a φαίνω appareo, quia ſuper alias domus apparet.

THERESTUS, Martyrologium 24. Junii, idem quod meſſor, θερίζω meto.

TENOR in cantu eſt, qui inter Baſſum (Baſem ſive fundamentum totius cantus) & Superiorem, qui *Fauſſet*, quaſi parva faux dicitur, medius canit. Eraſmus tenorem

rei

rei progreſſum vocat ; unde quæ ſui ſimilia , ſibique velut perpetua quadam ſuccedunt ſerie , horum eumdem eſſe tenorem dicimus . Cicero de Oratore : *Is uno tenore , ut ajunt , in dicendo fluit , nihil afferens præter æqualitatem & æquabilitatem* . loquitur de æqualitate dictionis : ſic per ſimilitudinem , qui nec nimis baſſe , nec alte nimis canit , eodem tenore cantare dicitur , idque a tenendo , quod inter utrumque teneat .

TITULUS . Martyrologium *26.* Julii : *Romæ Sancti Paſtoris Presbyteri , cujus nomine Titulus extat in Viminali apud ſanctam Pudentianam* . Fuit hic Paſtor frater ſancti Pii Papæ , alio nomine Hermes dictus , quem primum præfecit iſti Titulo ; qui Paſtoris propterea Titulus dictus eſt : uti Titulus Equitii , Pammachii , Julii , a Fundatoribus ; item a Fundatricibus Eudoxiæ , Faſciolæ , Veſtinæ . hinc antiquitus Eccleſiæ vocati fuere Tituli , & qui eis Presbyteri aſcribebantur , inde Nomen Titulumque recipiebant ; in qua ſignificatione & hodie dicitur quemquam ad Titulum ſive Beneficii ſive Patrimonii ordinari , hoc eſt ad redditus qui ex benefi-

cio, vel patrimonio percipiuntur in sustentationem ordinandi. Titulus item Ecclesiæ hinc dicitur, quod in loco, ubi Templum esset erigendum, Crux poneretur in Titulum ad exemplum Jacobi, Genesis 28. qui erexit lapidem in Titulum.

TITULARIS vide in voce *Patronus*.

THEOTOCOS. a Cœlestino Papa damnatus est Nestorius, & D. Virgo Θεοτόκος, id est Deipara dicta; qui illam dicebat tantum Christotocon. Nota quod Θεοτόκος accentu in penultima sit *Deum pariens*, Θεότοκος accentu in antepenultima *ex Deo natus*.

THYINA ligna sunt boni odoris. Θύα Thya arbor odorifera, vulgo Cedrus dicta.

THRENUS, latine lamentatio, θρηνέω lamentor. Threni compositi sunt ab Hieremia Propheta. *Threnodia* lamentabilis cantus, ᾠδή cantus.

THRICHINAS secunda brevi, genit. Trichinatis, sicut Malinas Malinatis. Martyrologium 20. Aprilis: Sanctus Theodorus cognomento Trichinas, ab aspera cilicii veste, qua tegebatur, τρίχινος σάκκος, pilosus saccus, sive cilicium

(quod

(quod a Cilicibus dicitur, qui illud primo texuerunt) θρὶξ, genit. τριχὸς pilus.

TRACTUS a trahendo, eo quod in gemitibus vitam trahamus ob lapsum primi parentis Adami; de quo in Officio Septuagesimæ legi incipit, & Tractus in Missa ante Euangelium cani incipiunt: atque in luctu funebri Tractus adhibetur, uti Flandrice dicimus *den sleyp, ofte treyn vanden Rouvv.*

TRISAGION, latine ter sanctum; ita vocatur Canticum, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth* in Missa cani institutum a Xysto Primo.

TRISTEGA, stega est propri tabulatum navis, in quo nautæ ambulant. Plautus in Bacchid. *Forte ut assedi in stega.* In Arca Noe erant tria talia tabulata, quæ tristega vocantur.

TROCHLEA a trocho denominata, quæ fune in altum subducto, & subito demisso vertitur celerrime instar trochi; uti modo fit supplicium quod dicitur *Stropelacorde.*

TOBALEA est mappa Altaris, sindonem figurans, quo Christi corpus in monumento fuit involutum. Vox Tobalea videtur Teuto-

nica, dicta *dvvaele*, quæ venit a *dvvaelen*, quod eſt errare: quia linteum amplum eſt, quod quaſi per totum Altare errat.

TORNEAMENTA fiand. *Tornoy-ſpelen*. Alexander III. vetuit deteſtabiles Nundinas, quas vulgo Torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & temere congredi; unde cædes hominum & animarum ſæpe proveniunt. Incœpta autem fuerant hæc Torneamenta in Germania circa annum 938.

TOGA dicitur quaſi tega, quod totum hominem tegat: eſt veſtis virilis; uti *Tunica* muliebris, quæ a tuendo dicitur, quod fœminam tueatur, quæ veſtis ad imos defluit uſque pedes.

TUNICELLA vocatur veſtis Subdiaconi, uti *Dalmatica* Diaconi; quarum non eſt uſus in Adventu, niſi Dominica *Gaudete*, & in Quadrageſima, Dominica *Lætare*: quæ Dominicæ denominatæ ſunt a primo verbo Introitus Miſſæ; in quibus tantum organa pulſantur, reliquo tempore Adventus, & Quadrageſimæ non item: ſed diebus ferialibus canitur in albis Epiſtola & Euangelium, reliquis diebus Dominicis cum caſulis minoribus

ab

ab anteriori parte, ad distinctionem sacerdotis celebrantis, semiplicatis.

TORCULAR quamvis ab omnibus fere secunda producta pronuntietur, tamen corripiendam esse indicat versus: *Non bene Torcular, sed dicere Torcular aude*. nam a torqueo fit torculum, & torcular, sicut speculum, & specular, non specùlar, a speculor.

TYPUS, latine figura, uti cum dicimus quod Jonas in ventre Ceti fuerit typus Christi in sepulchro.

TYPHUS, latine fumus, a τύφομαι superbio, quasi fumus elevor. Gregorius ait in Lect. 2. Noctur. Dominica tertia post Pentecosten: *Aliud est quod agitur typho superbiæ, aliud zelo disciplinæ*, uti vetus editio habet; in nova positum est *Typo*, sed perperam. Galli dicunt: *Il at la fumée dedans sa teste*. a Typho nomen habet Typhœus, sive Typhon Gigas: qui, ut fabulantur Poetæ, typho superbiæ inflatus, Jovem Cœli possessione dejicere conatus, ab eo fulmine ictus interiit.

V

VESPERÆ dicuntur a Sidere quod Veſper nominatur, quodque decedente Sole oritur. Lucernarium (officium nempe) ab Hieronymo, & Lucernaris Hora a Caſſiano vocatur; quod cum tenebræ ingruerent, & lucernæ accenderentur, preces iſtæ veſpertinæ perſolvi ſolerent: etiam vocabatur duodecima hora, quæ erat ultima diei. Judæi incipiebant diem veſperæ, ſecundum illud Geneſis 1. *Et factum eſt veſpere, & mane dies tertius*. non dicitur mane & veſpere; quod Eccleſia Catholica adhuc imitatur, incipiendo dies feſtos a primis veſperis. Dicitur veſper, ablativo veſpere, vel veſperi; item veſperus, veſpera, & veſperum, veſpertinum, & veſpernum. Veſpere quoque, uti mane, ſubſtantivaliter ſumitur: Hymn. *Largire clarum veſpere, & mane illud ultimum, quod præſtolamur cernui*. Veſperæ in Quadrageſima dicuntur ante refectionem, eo quod antiqui tantum ſemel in diebus jejunii comedebant, idque poſt Veſperas, quæ ſerius ingruentibus tenebris dicebantur: quia nunc, propter fragilitatem humanam,

tam

tam diu non jejunatur, Veſperæ in hujus rei memoriam præmittuntur refectioni. *Veſperæ Siculæ* unde dictæ ſint, vide Notitiam in Martino IV.

VERSUS a vertendo dicitur: unde Verſum cantantes ſe verſus Altare vertunt; ut, ſi forte mens noſtra evagata fuerit, dum Verſum audimus, ad Deum excitemur: hinc finitis Pſalmis Nocturnorum, ante Lectiones dicuntur; ut ſi ex ſeſſione inter canendum pigri facti ſimus, excitemur, & ad Deum per Verſum corpore & animo convertamur. Verſus a Græcis τρόποι, & a Durando Tropi vocantur, τρέπειν vertere. canuntur verſiculi ab Infantibus Chori, ut per illorum tenuem & diſtinctam in communi cantu vocem, melius ad converſionem excitemur.

VIGILIÆ. vide notas Baronii ad Martyrologium in Vigilia Epiphaniæ, & S. Laurentii; ubi inter alia ex Ambroſio hæc affert: *Jejunavimus ſabbato, vigilias celebravimus, orationibus pernoctantes inſtitimus &c.* Cur autem retento ſolo nomine, ſublatæ ſint ipſæ vigiliæ, ſervatis jejuniis, accipe ex Sancto Auguſtino: *Iſtum tam ſanctum locum, ubi jacet ſancti Martyris corpus,*

invaſerat peſtilentia & petulantia, per totam noctem cantabantur nefaria, & a cantantibus ſaltabatur &c. vide in voce *Nocturnus*. Vigiliæ Clericorum fiebant ſingulis noctibus, quando faciebant Officium Nocturnum; Laicorum vero noctibus ante Feſta ſolemnia; quando ipſi ad Eccleſiam etiam de nocte conveniebant, & pridie jejunaverant, ſicut fit nunc in nocte Nativitatis Domini. *Vigiliæ* item vocatur Officium Defunctorum, quod pro defunctis in Chriſto dormientibus a vivis vigilantibus lugubri voce decantatur: & circa cadaver, quamdiu non eſt humatum, in cubili lumen & vigilias adhibere ſolemus: quod flandrice dicimus *Den dooden vvaecken*.

VVITTEN-DONDERDAGH ita vocatur apud nos Flandros Feria Quinta Cœnæ Domini: eo quod illo die, cum hactenus a Septuageſima in Officio de tempore adhibitus fuerit color triſtis violaceus, & jam ob inſtitutionem SS. Sacramenti omnia niteant; color lætus candidus adhibeatur. Locus in quo hodie uſque in craſtinum reponitur Chriſti Corpus, abuſive a vulgo ſacrum ſepulchrum appellatur, & non bene pannis nigris adorna-

natur: quia Christus nondum mortuus repræsentatur; sed quasi thronus ipsi erigitur; in quo tota sequenti nocte a Christianis adoratur & honoratur, quando a Judæis maximis opprobriis est affectus: sequenti autem feria sexta cum mortuus repræsentatur, color niger rite adhibetur.

X

XENODOCHIUM (δοχεῖον receptaculum, ξένος hospes) latine hospitum receptaculum: sic *Ergodochium*, flandrice *VVerck-huys*, ἔργον opus. *Nosocomium* ubi ægri curantur, νόσος morbus. *Gerontocomium* ubi senes impotentes sustentantur, γέρων senex, κομίζω curo.

XENIA sunt munera quæ dantur hospitibus, qui qualitate nobis sunt similes: *Exenia* quæ dantur potioribus; Flandri vocant *Vereeringhen*, qualia magnorum Principum Legatis offeruntur.

Z

ZETARIUS. Zeta, cujus diminutivum est Zetula, locus est ubi commode vivitur, sive habitatur, a græco ζῆν. ita 26. Mar-

Martii Martyrologium de Sancto Caſtulo: *Qui cum eſſet Zetarius Palatii, & Hoſpes Sanctorum*, id eſt, uti ordinarie dicitur, *Fourier*, latine deſignator Hoſpitiorum. *Diæta* eſt idem fere quod *Zeta*, niſi quod Diæta ad refectionem, Zeta ad habitationem referatur. Diæta venit a διαιτάομαι, quod eſt victus ratione utor: hinc tenere bonam Diætam; & Medicina Diætetica, quæ victus ratione curat morbos. Diæta barbare ponitur pro itinere unius diei: niſi forte ſine diphthongo ſcribatur; ut Dieta a die dicatur; ſed apud bonos Auctores non reperitur.

FINIS.

IN-

INDEX RERUM.

A

A Bagaro Regi Imago Christi missa. 149
Adventus tempore a quo institutum. 1
Æram Christianam adhibendi initium. 92.
Ære alieno gravati non ordinandi. 64.
Affinitas spiritualis Patrinorum. 98
Agnus Dei, ejusque virtutes. 235
Alberonius Julius *Cardinalis.* 298
Angelica Salutatio ter in die. 228. 254.
Angelorum tria tantum nomina usurpanda, Michaelis, Gabrielis, & Raphaelis. 115
Anglorum ad fidem conversio. 19
Defectio. 264
Annatarum initium. 240
Annus Jubilæi. 381. 514
Annus correctus. 275
Antipapæ. 385
Apparitio S. Michaelis Archangeli. 74.
Aqua Benedicta. 12
Ariminensis Conventus. 54

Armeni Romanæ Ecclesiæ subjecti. 189.
Ars Typographica. 258
Auditores Rotæ. 229. 233. 580
Augustinus Stefani Episcopus Cyzicenus, vulgo Spigacensis, Vicarius Apostolicus. 297
Aureum Pomum cruce decoratum Romani Imperii Insigne. 163
Austriacus Primus Imperator. 211
Autographum Euangelium S. Matthæi inventum. 73. emptum. 251

B

Baptismus solemnis in Paschate, & Pentecoste collatus. 22. 59. Valet etiamsi verba male prolata sint. 115
Barbadicus Gregorius Cardinalis. Episcopus Patavinus titulo Venerabilis insignitus. 298
Benedictinæ Congregationes præcipuæ. 181.
Benedictio solemnis Fontis baptismalis. 22.
Benedictio Aquæ. 12. Frugum. 7. 40. Contra Locustas. 137
Benedictus IX. decennis electus Papa. 165.
Beneficiorum Ecclesiasticorum origo. 76. Beneficia Ecclesiastica quibus, & quomodo conferenda. 193
Berengarius resipiscens. 174

Biblia Vulgata. 276
Bigami Irregulares. 59. 91
Breviarium Romanum emendatum. 91. 274. *In ordinem digeſtum.* 176. 283.

C

Calendarium Reformatum. 275
Calices primum lignei, mox vitreẽ, tandem metallici. 24. 26.
Camera quid. 70. 451
Camparuarum uſus in Eccleſia. 93. *Benedictio, & Nominatio.* 152
Candelabra in Altari. 46. *Candelabrum magnum ante Chorum.* 121
Canonizatio Sanctorum ſolemnis prima. 122. 165. *ſoli Papæ reſervata.* 162. 380.
Cantus Pſalmorum in Eccleſia. 28. *Cantus Gregorianus.* 91. *cum organis.* 103. 106
Cardinales Canonici Compoſtellani. 180. 183
Cardinalis quĩ ſe ipſe Papam creavit. 245
Cardinalium S. R. E. Tituli. 10. *ſolis Cardinalibus Papæ electio reſervata.* 173. *Cardinales in Conclavi claudendi initium.* 201. 212. *Cardinalium ruber Galerus.* 204. 278. *Rubra veſtis.* 222. 256.

Cardinales vocabulo Eminentiſſimi *decorati.* 283
Cathedra Epiſcopalis qualis. 27
Cautiones in ſcrinio facere quid. 112
Cereus Paſchalis. 63
Cibus nullus ſuperſtitioſe rejiciendus. 20. 83
Chorepiſcopus. 58. 490
Claudi irregulares. 114
Clerus in Gradus diſtinctus. 15
Clericus ſine ſui Epiſcopi conſenſu non ordinandus. 62. *Comam alere non debet.* 9. 17. *Clericorum Corona in capite raſa.* 17. *Clerico publice cauſam agere vetitum.* 52. *item jurare.* 34. *atque tabernas ſubire.* 62. *Clericus illiteratus non initiandus.* 70. *Clericorum domicilia prope Eccleſias.* 170. *Clericorum fornicantium pœnæ.* 176. *Clericum percutiens excommunicatus.* 185. *Clericis bona poſſidere licet.* 188. *Clericorum degradatio.* 222
Cœleſtinus V. Pontificatu ſe abdicat 219
Cœmeteriorum diviſio. 38
Communio ab omnibus in Cœna Domini ſumenda. 19. 24. *olim ſub utraque ſpecie.* 38. *ab Hæreticis non accipienda.* 178. *Galliarum Regi ſub utraque ſpecie conceſſa.* 227
Concilium Œcumenicum. 336

Con-

Confessor olim idem ac Martyr. 21. 46
Confirmatio per manus Episcopi conferenda. 27. 44
Consecratio primæ Ecclesiæ. 16. *Consecratio solemnis Ecclesiæ, & Altarium.* 47. *Octava Consecrationis Ecclesiæ celebranda.* 79
Consecratio Papæ a quo. 49. 107
Consecratio, & Velatio Monialium. 16
Constantinopolis a Turcis capta. 252
Continentia sacris Ordinibus annexa. 25. 34. 91
Controversiæ de Gratia, & Libero Arbitrio sopitæ. 243
Coronatio primæ Imperatoris per Pontificem. 78. *ultima.* 267
Corporalia ex lino conficienda. 13. 44. 48
Corpore mancus non ordinandus. 60. *est irregularis.* 73
Corpus Christi sine sanguine non consecrandum. 74
Correctio Hymnorum & Psalmorum. 283
Chrismæ quotannis in Cœna Domini renovandum. 31. *conficiendum a solo Episcopo.* 47. *in singulas Paræcias dividendum,* 102
Cruciatæ. 178. 188. 217
Cruces & Sanctorum Imagines in Templis, in domibus, in viis. 120. *luminibus*

nibus & cultu honorandæ. 120
Crucis signum in Sacramentis adhibendum. 124
Crucis Christi inventio. 44. *Exaltatio.* 99. *Adoratio.* 110
Crux ante Papam gestanda. 128
Cubicularii. 70
Cupula S. Petri Romæ absolutæ. 277

D

Dalmatica cur lata. 31
Decora, & Nomina Principibus a Papis tributa. 378
Defunctorum memoria in Missa. 13. 85. *Defunctorum sodalitium institutum.* 154. *Defunctorum omnium Fidelium commemoratio.* 157. 239
Diaconi Pauperum Curatores. 30
Diœcesium divisio. 38
Dies Cinerum initium Quadragesimæ. 90
Differentia in Nomine, & Numero Pontificum. 394
Dignitates Ecclesiasticæ a Laicis non conferendæ. 176
Dimissoriales Litteræ. 60
Dominus vobiscum *cur a Sacerdotibus dicatur.* 6

E

Ecclesiæ Romanæ Primatus. 44
Ecclesiæ cur ita vocatæ. 5. *Ecclesiæ*

ſiæ fundi & redditus. 27. *Eccleſia Hæres ſcripta.* 43. *Eccleſiæ primæ conſecratio.* 16. *Eccleſia ab Epiſcopo tantum conſecranda.* 72. *Eccleſiæ & Altarium conſecratio ſolemnis.* 47. *Eccleſiæ immunitas.* 98. *Eccleſiæ ſæcula infelicia.* 139. 159. 169. *Eccleſiæ Perſecutiones.* 334

Eccleſiaſtica Beneficia quibus & quomodo conferenda. 193

Eccleſiaſticæ dignitates a Laicis non conferendæ. 176

Electores S. R. Imperii. 158. 205

Epilepticis, etſi convaleſcant, celebrare non licet. 174

Epiſcopalis menſa. 45. *& Cathedra.* 27

Epiſcopatus novi in Belgio erecti. 272

Epiſcopium, & Patriarchium non exſpoliandum. 141

Epiſcopi Græci omnes Palliati. 147

Epiſcopi Papienſis Privilegia. 145

Epiſcopus a tribus aliis Epiſcopis conſecrandus. 8. *Concionetur coram ſeptem Diaconis.* 10. *Sacrificet coram Sacerdotibus.* 25. *cur dicat* Pax vobis. 6. *a ſolo Papa condemnandus.* 25. *non transferendus ad aliam Eccleſiam, niſi ob utilitatem publicam.* 29. *habeat carceres pro clericorum delictis.* 103. *non eligendus niſi triginta annos natus.* 193

Epiſcopus Auguſtinus Stefani Vicarius Apo-

Apostolicus. 297
Eremitæ S. Augustini ex Eremo in urbes vocati. 206
ad *Euangelium standum ab omnibus.* 60
Euangelii D. Matthæi autographi inventio. 73 *emptio.* 251
Eucharistia in Ecclesiis servanda. 199. *deferenda ad Ægrotos cum lumine, & campanula.* 199. *non sumenda ab Hæreticis.* 178
Eugenii Papæ IV. Epitaphium. 249
Excommunicatio in Cœna Domini. 222

F

Fabula Joannæ Papissæ. 128. *unde ortum habet.* 133
Feria quid. 48
Feria quarta Cinerum privilegiata. 232
Fœminis Monasteria ingredi vetitum. 91
Festivitas Feriæ quintæ sublata. 82. 112
Festum S. Petri ad Vincula. 67. *Omnium Sanctorum.* 69. 126. *SS. Corporis Christi.* 208. *Transfigurationis Dominicæ.* 254. *SS. Trinitatis.* 229. *Purificationis.* 109. 237. *Nativitatis.* 204. *Visitationis.* 239. 241. *Conceptionis.* 258. 285. 296. *Præsentationis.* 258. 277. *Assumptionis B. Mariæ Virginis.* 58. 128.

Ad

Ad Nives. 53
Flavius Blondus Hiſtoricus. 255
Fons Baptiſmalis. 23
Formoſi Papæ cadaver exhumatum inhumaniter, & degradatum. 139. *abſolutum.* 140. 143
Formulæ, Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. 5

G

Generale Concilium. 336
Gloria Patri *&c. in fine Pſalmorum.* 58
Gradus Ordinum. 42
Græcorum cum Latinis unio ſubdola. 249
Gregorius Barbadicus Card. Epiſcopus Patavinus Venerabilis *titulo inſignitus.* 298
Guelphi, & Gibellini. 203. 501

H

Hebdomada duplicis Feriæ quintæ. 231
Hebdomadæ dies quare Feriæ vocati. 48
Hæreticus ſæculari poteſtate coercendus. 85
Hieroſolyma Infidelibus erepta. 179 *amiſſa.* 196
Hiſpanica Inquiſitio. 261
Homicida Irregularis. 132

Horarum Canonicarum Capitula. 84.
Ordinatio. 176
Horæ Canonicæ quotidie persolvendæ ab Ecclesiasticis. 85. *sub pœna peccati.* 88. *inchoandæ a* ℣. Deus in adjutorium *&c.* 89
Hospitalarii Equites. 181
Hostia pridie consecrata servanda in diem Parasceves. 61
Hugonotti e Gallia ejecti. 290
Hymnus Angelicus in Missa. 14.
quando omittendus. 170
Hymnorum, & Psalmorum correctio. 283

I

Jacobus II. Angliæ Rex regno profugus. 291
Jejunium vetitum die Dominica, & olim feria quinta. 46. *servandum olim die sabbati.* 61
Imagines Sanctorum pictæ. 111. *in Templis, in domibus, & in viis ponendæ, & honorandæ.* 120. *Non nisi Sanctorum in Ecclesiis collocandæ.* 283
Imago Christi Abagaro Regi missa. 149
Immunitas Ecclesiastica. 98
Imperator equi Pontificii frænum agens. 130. *Imperatoris non est synodum convocare, Pontificemque mutare.* 151. *Imperator Papæ Strator, &*

& Diaconus. 236. *eſt Advocatus, & Defenſor Eccleſiæ.* 163. *Imperatorum Primus per Papam coronatus.* 78. *ultimus.* 267. *Ex Auſtriacis Imperatoribus Primus qui.* 211

Imperatores a Papis decore aliquo inſigniti. 378

Imperii Romani a Græcis ad Latinos translatio. 117. *Imperii Romani Electores.* 158. 205. *Imperii Romani inſigne Pomum Aureum Cruce decoratum.* 163

Incenſatio oblatorum. 68

Index librorum prohibitorum. 270

Indulgentia Germanis poſt grates Deo in menſa actas bibentibus conceſſa. 200. *Item Belgis.* 201. *Indulgentia SS. JESU Nomen colentibus impertita.* 229. *Nec non ſalutationem Angelicam in horarum pulſatione recitantibus.* 264

Inquiſitio Hiſpanica. 261

Inquiſitionis Sacræ Tribunal. 270

Interſtitia Ordinum. 48. 59

Inventio S. Crucis. 44

Joannæ Papiſſæ Fabula. 128. *unde orta.* 133

Irregularis Bigamus. 59. 91. *Claudus.* 114. *Corpore mancus.* 73. *Homicida.* 131

Jubilæum. 381. 514

Julius Alberonius Cardinalis. 298

INDEX

L

Laici Presbyterio, seu choro exclusi. 128
Lampades, & lumina in Ecclesia. 93
Lanceæ, & Tituli S. Crucis Inventio. 260
Leo Papa III. plures eodem die missas celebrat. 123
Librorum prohibitorum Index. 270
Litaniæ seu Rogationes. 91. 522
Litaniæ Sanctorum tantum, & B. Mariæ Virginis Lauretanæ in Ecclesia canendæ. 280
Literæ Dimissoriales. 60
Literæ Pontificiæ olim cera, nunc plumbo signatæ. 121
a Litibus & Conjugiis diebus Quadragesimæ, & jejunii abstinendum. 54
Lumina in Ecclesia. 93
Lutheri Libri Romæ combusti. 263

M

S. Malachiæ Prophetia de futuris Pontificibus. 188
Manipulus in læva. 48
MARIA Virgo Deipara dicenda. 65 *Vide* Festum.
Martyrum Reliquiæ sub Altaribus positæ. 39. *Martyres sepeliendi mos.* 41. 43.

Mar-

Martyr idem olim ac Confessor. 21 46
Matrimonium quomodo celebrandum. 10. 19. *Inter consanguineos vetitum.* 26. 31.
Mensa Episcopalis quæ. 45
Missa a D. Petro prima celebrata. 1. *Triplex in Nativitate Domini.* 14 *in aliis diebus unica tantum dicenda.* 175. 199. *A jejuno celebranda, nec imperfecta relinquenda.* 18. *olim semper cum cantu.* 63. *solum in locis sacris peragenda.* 78. *primis temporibus Ecclesiæ unica tantum singulis diebus celebrabatur.* 11. 98. *detecto capite celebranda.* 114
Missæ Partes. *Oratio Dominica.* 2. *Canon.* 7. *Dominus vobiscum.* 5. 9. *Orate Fratres.* 9. 68. *Epistola, Euangelium, Qui pridie, Unde & memores* 11. *Sanctus.* 13. *Memoria Defunctorum.* 13. *Gloria in Excelsis.* 14. *Confiteor.* 28. *Offertorium.* 40. 65. *Symbolum.* 51. *Communicantes.* 58. *Pax Domini, & osculum Pacis.* 61. 106. *Judica, Introitus, Graduale, Offertorium, Tractus, Communio.* 65. *Incensatio Oblatorum, Hanc igitur, Sanctum Sacrificium, Benedicamus Domino, Ite missa est.* 68. *Præfationes.* 74. *Kyrie eleison.* 89. *Libera nos.* 90.

Agnus Dei. 109. *Pulsanda campanula ad elevationem Hostiæ*. 202. *Euangelium S. Joannis in fine*. 274. *Præparatio ad Missam*. 66. *Vestes Sacræ*. 7. 38. *Lumina*. 93
Missæ XXX. S. Gregorii Magni pro Defunctis.
Missalis Romani emendatio. 274
Mitra Pontificia. 48. 221. 234. 250. 578
Modus olim eligendi summum Pontificem. 32. *nunc*. 173. 193. 201. 202
Monachi ad sacros ordines admissi. 59
Monialium Consecratio, & Velatio. 16
Montes Pietatis. 272
Mulieribus nisi velatis ingressus Ecclesiæ interdictus. 3

N

NEpotismi *Constitutio*. 293
Nomina, & decora Principibus a Papis tributa. 378
Nominis in Pontificibus mutatio a quo primum cæperit. 127. 136. 162. 399
Notarii Primi. 6
Novi orbis detectio. 259. 260

O

OBlationes *Fidelium trifariam dividendæ*. 71
Oecumenici *Nomen soli Papæ convenit*.

nit. 87. 94
Oecumenicum Concilium. Vid. Concilium.
Offertorium Missæ. 40
Officium B. MARIÆ Virginis prius injunctum Monachis. 173. *postea Clericis.* 179
Oratio Dominica Missæ inserta. 2. *Oratio publica melior quam privata.* 62. *Oratio* A cunctis. 199
Ordinatio cur olim tantum sabbato, & mense Decembri. 72. 73. *Valida etiam ab Episcopo suspenso.* 75. *irrita per saltum.* 119
Ordines sacri quomodo conferendi. 8. *quibus.* 25. 60. *non omnes simul.* 69. *Ordinibus sacris continentia injuncta.* 25. 34. *Ordinum Gradus.* 42. *Interstitia, & exercitia.* 48
Ordo Equitum Christi. 228
Organa in Ecclesia. 103
Origo Beneficiorum Ecclesiasticorum. 76
Oscitantes cur signo se Crucis muniant. 92
Osculatio Pedum Papæ. 111
Osculum Pacis. 61. *dandum Populo in Missa.* 106
Ostiensis Episcopus olim Papæ Consecrator. 50. 107

P

Palla Linoſtima. 48. 521
Pallii Pontificalis inventor. 4. *dignitas.* 49. *cur ex lana.* 50. *ubi, & a qibus conficiatur.* 50
Panis, cum cecidit, cur oſculandus. 18. *Panis benedicti erogatio in Eccleſia.* 46
Pantheum primum Idolorum Templum Deo conſecratum. 96. 126
Papalis Mitra ſimplici corona. 48. *duplici.* 221. *triplici.* 234. *gemmis pretioſiſſimis ornata.* 256
Papienſis Epiſcopi privilegia. 145
Paraſceves die adhibenda Hoſtia pridie conſecrata. 61
Paræciarum diviſio. 34
Parvuli baptizandi. 61
Paſcha quo die celebrandum. 1. 16. 23
Patrini. 15. 98
Pax vobis *cur dicatur ab Epiſcopis.* 6. *Pax Domini, & Pacis oſculum in Miſſa.* 61. 106. *Pacis Tabella.* 62. *Pax inter Sacerdotium, & Imperium.* 282
Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramenta ab Hæreticis non ſumenda. 178
Perſecutiones Eccleſiæ. 334
Petrarcha. 134
Philippus V. ſe Hiſpaniæ regno abdicat. 298

Polonorum Tonſura. 164
Polluta ab Hæreticis expianda. 82
Pontifex univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus. 13. *quomodo olim eligeretur.* 32. *Pontificis Adoratio.* 78. *Pedum oſculatio.* 111. *Geſtatio.* 116. *Pontifex primus Alpes tranſiens.* 116. *Ante Pontificem crucis delatio.* 128. *Pontifex a Sacerdotibus ſepeliendus.* 130. *In quæſtione* facti, *non autem* juris, *errare poteſt.* 143. *A ſolis Cardinalibus eligendus.* 173. *ita ut duæ ſaltem tertiæ Cardinalium congregatorum partes conveniant.* 193. *Pontifex Romanus ſolus* OEcumenicus. 87. 94. *&* Papa *vocandus.* 177.
Pontifices quatuor eodem tempore Romæ ſedentes. 167. *Pontifices ab Eccleſia pro ſanctis habiti.* 333. *in Perſecutionibus ſublati.* 334. *ſub quibus Concilia Generalia habita.* 336. *Ex Religioſis Ordinibus aſſumpti.* 340. *Qui & quot ex variis Nationibus.* 345. *Optimæ præ reliquis notæ.* 347. *Inviti, atque renitentes electi.* 349. *Qui conſanguineos non reſpexerunt.* 352. *Nobiliori orti proſapia.* 354. *Tenui nati parentela.* 356. *Notæ non ita bonæ.* 359. *Minus literati.* 362. *Juvenes ad Pontificatum aſſumpti.* 363. *Qui aliquot vixerunt dies.* 374. *Qui aliquot menſes.* 365. *Qui plures præ*

P

Palla Linoſtima. 48. 521
Pallii Pontificalis inventor. 4. *dignitas.* 49. *cur ex lana.* 50. *ubi, & a qibus conficiatur.* 50
Panis, cum cecidit, cur oſculandus. 18. *Panis benedicti erogatio in Eccleſia.* 46
Pantheum primum Idolorum Templum Deo conſecratum. 96. 126
Papalis Mitra ſimplici corona. 48. *duplici.* 221. *triplici.* 234. *gemmis pretioſiſſimis ornata.* 256
Papienſis Epiſcopi privilegia. 145
Paraſceves die adhibenda Hoſtia pridie conſecrata. 61
Paræciarum diviſio. 34
Parvuli baptizandi. 61
Paſcha quo die celebrandum. 1. 16. 23
Patrini. 15. 98
Pax vobis *cur dicatur ab Epiſcopis.* 6. *Pax Domini, & Pacis oſculum in Miſſa.* 61. 106. *Pacis Tabella.* 62. *Pax inter Sacerdotium, & Imperium.* 282
Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramenta ab Hæreticis non ſumenda. 178
Perſecutiones Eccleſiæ. 334
Petrarcha. 134
Philippus V. ſe Hiſpaniæ regno abdicat. 298

Polo-

Polonorum Tonſura. 164
Polluta ab Hæreticis expianda. 82
Pontifex univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus. 13. *quomodo olim eligeretur.* 32. *Pontificis Adoratio.* 78. *Pedum oſculatio.* 111. *Geſtatio.* 116. *Pontifex primus Alpes tranſiens.* 116. *Ante Pontificem crucis delatio.* 128. *Pontifex a Sacerdotibus ſepeliendus.* 130. *In quæſtione* facti, *non autem* juris, *errare poteſt.* 143. *A ſolis Cardinalibus eligendus.* 173. *ita ut duæ ſaltem tertiæ Cardinalium congregatorum partes conveniant.* 193. *Pontifex Romanus ſolus* OEcumenicus. 87. 94. *&* Papa *vocandus.* 177.
Pontifices quatuor eodem tempore Romæ ſedentes. 167. *Pontifices ab Eccleſia pro ſanctis habiti.* 333. *in Perſecutionibus ſublati.* 334. *ſub quibus Concilia Generalia habita.* 336. *Ex Religioſis Ordinibus aſſumpti.* 340. *Qui & quot ex variis Nationibus.* 345. *Optimæ præ reliquis notæ.* 347. *Inviti, atque renitentes electi.* 349. *Qui conſanguineos non reſpexerunt.* 352. *Nobiliori orti proſapia.* 354. *Tenui nati parentela.* 356. *Notæ non ita bonæ.* 359. *Minus literati.* 362. *Juvenes ad Pontificatum aſſumpti.* 363. *Qui aliquot vixerunt dies.* 374. *Qui aliquot menſes.* 365. *Qui plures præ*

cæteris annos. 369. *Qui eo Pontificatus anno ſunt mortui, quem nomine præferebant.* 367. *Qui Imperatores coronarunt.* 371. *decuſque aliquod Principibus tribuerunt.* 378. *Qui primum Sanctos canonizarunt.* 380. *Qui annum Jubilæum celebrarunt.* 381. *Avenione in Gallia reſidentes.* 384. *Pſeudopontifices.* 385. *Diuturnæ ſedis Pontificiæ Vacationes.* 388. *Qui non ex Cardinalibus electi.* 392. *Differentia in nomine, & numero Pontificum.* 394. *Qui primum nomen mutarint.* 399. *Ante Papatum legitime uxorati.* 401. *Pontificum Nepotes ad Papatum aſſumpti.* 402. *Muſici, Medici, Spurii, & Fratres ſibi in Pontificatu ſuccedentes.* 404. *Omnes hactenus Pontifices verſibus technicis deſcripti.* 406

Pontificatus annos in Bullis numerandi initium. 18

Pontificiæ literæ prius cera, nunc plumbo ſignatæ. 121

Pontificii equi frænum Imperator agens. 130

Populus in Eccleſia luſtrali aqua benedicendus. 106

Præcedentia Legati Galli præ Hiſpano. 273

Præparatio ad Miſſam. 66

Presbyteri cur ſic dicti. 5

Presbyterio amoti Laici. 128
Primatus Romanæ Ecclesiæ. 44. 80
Principes a Papis decore aliquo insigniti. 378
Probatio per ferrum candens explosa. 137
Processiones. 91. 104
Prophetia de futuris Pontificibus. 188
Protonotarii Apostolici Participantes. 6. 572
Psalmorum in Ecclesia cantus. 28
Psalmi Pœnitentiales in Quadragesima. 199
Pseudopontifices. 385
Puer quinquennis electus Archiepiscopus Rhemensis. 146. *decennis Papa.* 165

Q

Quadragesima 1. 575. *Quadragesimæ & Jejunii diebus a litibus, & conjugiis abstinendum.* 54. *Quadragesimæ initium dies Cinerum.* 90. *privilegiatum.* 232. *Quadragesimale jejunium non interrumpendum.* 90. 112 *In quadragesima Psalmi Pœnitentiales recitandi.* 199
Quatuor anni Tempora. 26
Quesnellianæ Propositiones proscriptæ. 296
Quietismus proscriptus. 291. 292

R

Reditus Ecclesiæ quomodo dispensandi. 27
Reges a Papis decore aliquo insigniti. 378
Regina Cœli *Antiph.* 92
Reliquiæ SS. Martyrum Altaribus inclusæ. 39. *non movendæ temere.* 88. *a quibus tangendæ.* 98. *Earum contactus saluber.* 152
Res sacras vendere simoniacum. 62. 85
Rogationes sive Litaniæ. 71. 91
Romanæ Ecclesiæ Primatus. 44. 80
Romanum Imperium a Græcis ad Latinos translatum. 117
Rosa Aurea. 235

S

Sabbati Jejunium olim. 61. *Sabbatum cultui B. MARIÆ Virginis sacrum.* 61. 179
Sacerdotes cur Presbyteri *appellati.* 5. *Honorandi.* 28. 31. *quam ætatem habere olim debebant.* 31. *Tutores esse non possunt.* 36. *possunt exercere inferiorum ordinum officia.* 77
Sacramenta signo crucis administranda. 124

Salve Regina *Antiph.* 92
Salutatio Angelica ante concionem. 179. *ter in die recitanda.* 228. 254.
Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem, *Formula.* 5
Sancta Maria Mater Dei &c. *adjecta Salutationi Angelicæ.* 65
Sanctiones Pontificum tamquam ipſius S. Petri. 205
Sanctorum Imagines pictæ. 111. *Sanctorum Canonizatio ſolemnis prima.* 122. 165. *Sanctorum tantum Imagines in locis ſacris ponendæ.* 283
Schiſmata. 385
S. Sebaſtianus tutelaris contra Peſtem. 105
Sedes Epiſcopi qualis. 27
Sedes Prima a nemine judicatur. 43
Sedes Stercoraria. 134
Sedis Apoſtolicæ diuturniſſima Vacatio. 210. *Vacationes ejuſdem diuturniores.* 388
Sedis Romanæ Avenionem translatio. 225. *Romam reductio.* 137
Servi non ordinandi. 62
Servus Servorum Dei, *Titulus Pontificis.* 92
Simonia crimen in Sp. Sanctum. 171
Simoniacum ſacra vendere. 62. 85
Sponſiones de Pontificis morte, & electione anathematizatæ. 279
Spurii non ordinandi. 62
Standum ad Evangelium. 60

Stationes. 91
Stephanus III. primus Alpes transit. 216
Sternutantibus cur fausta precemur. 92
Subdiaconatui continentia injuncta. 91
Successores in Pontificatu non eligendi. 3
Symbolum Nicænum in Missa. 51. 164.
S. Athanasii. 52
Synodus non ab Imperatore, sed a Papa indicenda. 151

T

Tabella Pacis. 62
Tabernæ Clericis vetitæ. 62
Talionis pœna. 57
Templarii Equites. 181. *extincti*. 226
Tempora Anni. 26
Tempus Clausum quid. 55
Teutonici Equites. 197
Theodorus Papa I. de Christi sanguine Pyrrhum Hæreticum proscribit. 101
Tiara, seu Regnum. 578. *V. Mitra*.
Tituli Ecclesiarum, & Cardinalium. 10. 16
Tonsura Polonorum. 164
Torneamenta vetita. 192
Tintinnabulorum, & Campanarum in Ecclesia usus. 93
Trisagium in Missa. 13. *contra Terræmo-*

ræmotum. 68
Typographica Ars. 258

V

Vacationes Sedis Apoſtolicæ diuturniores. 388
Vaſa ſacra a fœminis non tangenda. 13. *neque a Monialibus.* 18. *Metallica eſſe debent.* 24. 26
Vendere ſacra Simoniacum. 62. 85
Verba conſecrationis in Miſſa ſecreto pronuncianda. 84
Veſperæ Siculæ. 215
Veſtes Sacræ in Miſſa. 7. 37
Vicariatus Sedis Romanæ vacantis. 100
Vigiliæ ſublatæ retento jejunio. 64
Vincula S. Petri. 67. 152
Unctio S. Chriſmatis in vertice Baptizati. 47

Z

Zeno Imperator Conſtantinopolitanus vivus ſepultus. 73

FINIS.

ANT 132564